

คู่มือมาตรฐานการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

คำนำ

ด้วยประเทศไทยมีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติหลายประเภท ทั้งภัยพิบัติทางธรรมชาติ และภัยพิบัติที่เกิดจากมนุษย์ ภัยพิบัติเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชน อีกทั้งยังสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ ดังนั้นภัยพิบัติจึงเป็นตัวชี้วัดความสามารถในการบริหารจัดการของภาครัฐ และเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนา ด้วยเหตุนี้การตระหนักรู้และการวางแผนรับมือภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงและความยั่งยืนของประเทศ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการภัยพิบัติ เนื่องจากอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เข้าใจสภาพพื้นที่ และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการป้องกัน เตรียมความพร้อม รับมือ และฟื้นฟูหลังภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งกฎหมาย ยังได้กำหนดหน้าที่ที่ต้องทำในเขตพื้นที่ของตนเองในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงภาครัฐยังได้มีนโยบายให้ความสำคัญกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ดังนั้นเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวทางในการดำเนินงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผู้บริหารท้องถิ่นใช้เป็นเครื่องมือ และแนวทางประกอบการตัดสินใจสำหรับการดำเนินการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณะด้านงานสาธารณภัยอย่างน้อยในระดับมาตรฐานขั้นพื้นฐาน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงได้จัดทำมาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้นมา เพื่อช่วยกำหนดกรอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจน ทำให้เจ้าหน้าที่เข้าใจหน้าที่ ความรับผิดชอบ และขั้นตอนการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการจัดการภัยพิบัติ เนื่องจากมีแนวทางที่กำหนดไว้ล่วงหน้าในการประเมินสถานการณ์ แจ้งเตือนภัย การอพยพ และการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและเตรียมความพร้อม และเป็นการสร้างความสอดคล้องกับมาตรฐานสากล เช่น กรอบการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030 ที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ตลอดจนแผนพัฒนาในระดับต่าง ๆ

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า มาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
กระทรวงมหาดไทย

สารบัญ

คำนำ.....	ก
สารบัญ.....	ข
สารบัญรูปภาพ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมา	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	2
1.3 ขอบเขต.....	2
1.4 นิยามศัพท์.....	3
1.5 มาตรฐานอ้างอิง	3
1.6 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	3
บทที่ 2 รายละเอียดเนื้อหาของมาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.....	4
2.1 ความหมาย.....	4
2.1.1 วาตภัย	4
2.1.2 ภัยจากอุทกภัย	9
2.1.3 ภัยจากดินถล่ม.....	13
2.1.4 ภัยแล้ง	18
2.1.5 ภัยจากแผ่นดินไหว	22
2.1.6 ภัยจากสึนามิ	27
2.1.7 ภัยจากไฟฟ้า และหมอกควัน	29
2.1.8 ภัยจากมลพิษทางอากาศ หมอกควัน PM2.5.....	33
2.1.9 ภัยจากอัคคีภัย.....	35
2.1.10 ภัยจากโรคระบาด	38
2.1.11 ภัยจากการก่อวินาศกรรม	41
2.1.12 ภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตราย	46
2.1.13 อื่น ๆ.....	48

2.2 ความสำคัญ	51
2.2.1 เป็นแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งดำเนินงานตามเกณฑ์เดียวกันลดความสับสน	51
2.2.2 ลดความสูญเสีย ป้องกัน และลดความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และเศรษฐกิจของชุมชน	52
2.2.3 ใช้กำหนดแผนงานและงบประมาณ ช่วยวางแผนการใช้ทรัพยากรและงบประมาณได้คุ้มค่า	53
2.2.4 รองรับการตรวจสอบและประเมินผล สามารถตรวจสอบคุณภาพและประสิทธิภาพการทำงานได้	54
2.2.5 สอดคล้องกับนโยบายชาติ และมาตรฐานสากล สร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ และองค์กรนานาชาติ	55
2.3 องค์ประกอบของมาตรฐาน	57
บทที่ 3 แนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	61
3.1.1 ก่อนเกิดภัยสาธารณภัย	61
3.1.2 ระหว่างเกิดสาธารณภัย	79
3.1.3 หลังเกิดสาธารณภัย	87
3.2 ขั้นตอนการปฏิบัติตามมาตรฐาน	106
3.3 วิธีการปฏิบัติตามมาตรฐาน	107
3.3.1 ก่อนเกิดภัยสาธารณภัย	107
3.3.2 ระหว่างเกิดสาธารณภัย	136
3.3.3 หลังเกิดสาธารณภัย	147
บทที่ 4 ตัวชี้วัดของมาตรฐาน	156
4.1 ตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน	156
4.2 ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา	166
บทที่ 5 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	168
5.1 ควรมีการเตรียมความพร้อมแก่บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง .	168
5.2 ควรมีการปรับปรุงมาตรฐานให้ทันสมัย	168
5.3 ควรมีการประเมินผล และสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐาน	168
5.4 อื่น ๆ	169
บทที่ 6 การติดตามและประเมินผล	170
6.1 การกำหนดข้อมูลจำเป็น	170

6.2 การกำหนดกรอบการติดตามประเมินผล	178
6.2.1 การติดตามผลรายไตรมาส	178
6.2.2 การติดตามผลรายครึ่งปี	178
6.2.3 การประเมินผลและการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปี	178
6.3 การประเมินตนเอง	180
6.3.1 ใช้แบบประเมินตามมาตรฐานพร้อมหลักฐานประกอบ	180
6.3.2 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความเสี่ยง (SWOT Analysis)	180
6.3.3 รับฟังความเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่	181
6.4 การจัดทำรายงานผลการประเมิน	181
ภาคผนวก	192
ภาคผนวก ก พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550	193
ภาคผนวก ข ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยกิจการอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2553	194
ภาคผนวก ค ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ ของเจ้าพนักงานป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564	195
ภาคผนวก ง ระเบียบศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนกลาง ว่าด้วยคณะกรรมการประสานงาน ศูนย์ อปพร. พ.ศ. 2567	196
ภาคผนวก จ ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายให้แก่อาสาสมัครป้องกันภัย ฝ่ายพลเรือน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2560	197
ภาคผนวก ฉ ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566	198
ภาคผนวก ช ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ กรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2568	199
ภาคผนวก ซ ประกาศกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เรื่อง แบบหนังสือรับรองผู้ประสบภัย	200
ภาคผนวก ฌ หนังสือสั่งการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	201

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่ 1 ทางเดินของพายุหมุนเขตร้อนที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในแต่ละเดือน	6
รูปภาพที่ 2 แผนที่พื้นที่ที่ประสบอุทกภัยเป็นประจำประเทศไทย	11
รูปภาพที่ 3 ลักษณะการเกิดแผ่นดินถล่ม	14
รูปภาพที่ 4 แผนที่แสดงพื้นที่ที่มีโอกาสเกิดดินถล่ม ประเทศไทย	16
รูปภาพที่ 5 แผนที่เสี่ยงภัยแล้ง ประเทศไทย	19
รูปภาพที่ 6 ระดับความรุนแรงของแผ่นดินไหวตามมาตราเมอร์คัลลิต์ดัดแปลง	24
รูปภาพที่ 7 แผนที่ภัยพิบัติแผ่นดินไหวประเทศไทย	25
รูปภาพที่ 8 แผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงต่อการเผาไหม้บริเวณประเทศไทย	31
รูปภาพที่ 9 การจัดตั้งองค์กรปฏิบัติการจัดการในภาวะฉุกเฉิน (EOC)	81
รูปภาพที่ 10 การกำหนดบุคคลผู้มีอำนาจในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550	82
รูปภาพที่ 11 โครงสร้างศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินท้องถิ่น	84
รูปภาพที่ 12 ขั้นตอนการปฏิบัติตามมาตรฐาน	106
รูปภาพที่ 13 กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	109
รูปภาพที่ 14 แผนผังรอบการติดตามและประเมินผล	179

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยทั้งด้านการเตรียมความพร้อม และด้านการเผชิญเหตุ	7
ตารางที่ 2 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย	12
ตารางที่ 3 การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในกรณีการจมน้ำอันเนื่องมาจากอุทกภัย ตามแนวปฏิบัติทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย	13
ตารางที่ 4 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากแผ่นดินถล่ม ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย	17
ตารางที่ 5 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย	20
ตารางที่ 6 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากแผ่นดินไหว ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย	26
ตารางที่ 7 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากสึนามิ ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย	28
ตารางที่ 8 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากไฟฟ้า และหมอกควัน ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย	32
ตารางที่ 9 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากมลพิษทางอากาศ หมอกควัน PM2.5 ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย	34
ตารางที่ 10 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากอัคคีภัย ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย	37
ตารางที่ 11 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากโรคระบาด ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย	40
ตารางที่ 12 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากการก่อวินาศกรรม ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย	45
ตารางที่ 13 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากสารเคมี และวัตถุอันตราย ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย	47
ตารางที่ 14 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากภัยหนาว ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย	48
ตารางที่ 15 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากการคมนาคม ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย	49
ตารางที่ 16 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยทางอากาศ ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย	50
ตารางที่ 17 องค์ประกอบ องค์ประกอบย่อย และวัตถุประสงค์	57
ตารางที่ 18 การประเมินผล และจัดทำบทเรียนเพื่อพัฒนาแผนป้องกันภัยในอนาคต	151
ตารางที่ 19 ตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน	156

ตารางที่ 20 ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา	166
ตารางที่ 21 ตัวชี้วัด และข้อมูลที่ใช้ในการติดตาม และประเมิน	170
ตารางที่ 22 ประเด็น และรายละเอียดในรายงานผลการประเมิน	182

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

ประเทศไทยมีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติหลายประเภท เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศ และสภาพภูมิอากาศที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้เกิดทั้งภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ดินถล่ม พายุ แผ่นดินไหว และภัยแล้ง รวมถึงภัยพิบัติที่เกิดจากมนุษย์ เช่น อัคคีภัย โรงงานระเบิด มลพิษทางอากาศ และภัยแบบผสมที่เกิดจากทั้งธรรมชาติและมนุษย์ เช่น น้ำท่วมที่รุนแรงขึ้นจากฝนตกหนัก ประกอบกับการขยายตัวของเมือง โดยขาดการวางแผน ภัยพิบัติเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการสูญเสียชีวิต การบาดเจ็บ การพลัดถิ่น รวมถึงปัญหาสุขภาพกายและจิตใจ อีกทั้งยังสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจ เช่น การทำลายโครงสร้างพื้นฐาน โรงงานอุตสาหกรรม และพื้นที่เกษตรกรรม นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ เช่น การกัดเซาะชายฝั่ง การปนเปื้อนของน้ำและดิน ดังนั้นภัยพิบัติจึงเป็นตัวชี้วัดความสามารถในการบริหารจัดการของภาครัฐ และเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนา ด้วยเหตุนี้ การตระหนักรู้และการวางแผนรับมือภัยพิบัติอย่างเป็นระบบจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงและความยั่งยืนของประเทศ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการภัยพิบัติ เนื่องจากอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เข้าใจสภาพพื้นที่ และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการป้องกัน เตรียมความพร้อม รับมือ และฟื้นฟูหลังภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งกฎหมายยังได้กำหนดหน้าที่ที่ต้องทำในเขตพื้นที่ของตนเองในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้แก่ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 67 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย¹ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 50² กำหนดให้เทศบาลตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ได้แก่ การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และการจัดให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง มาตรา 53 กำหนดให้เทศบาลเมืองมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาลตามกิจการที่ระบุไว้ในมาตรา 50 และมาตรา 56 กำหนดให้เทศบาลนครมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ได้แก่ กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 53 พระราชบัญญัติเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 62 กำหนดให้เมืองพัทยามีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการในเขตเมืองพัทยาในเรื่องการรักษาความสงบเรียบร้อย³ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 89 กำหนดให้กรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการในเขตกรุงเทพมหานครในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (3)⁴ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 และที่แก้ไขเพิ่มเติม แม้ไม่ได้ระบุชัดเจนถึงประเด็นเรื่องการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แต่มาตรา 45⁵ กำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องสนับสนุนสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น

¹ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 67.

² พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 50.

³ พระราชบัญญัติเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 53 และ 62.

⁴ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 89.

⁵ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 45.

ในการพัฒนาท้องถิ่น ประสานงานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น และแบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่สภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น

ดังนั้น มาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจึง (1) ช่วยกำหนดกรอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจน ทำให้เจ้าหน้าที่เข้าใจหน้าที่ ความรับผิดชอบ และขั้นตอนการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ (2) ช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพ และความรวดเร็วในการจัดการภัยพิบัติ เนื่องจากมีแนวทางที่กำหนดไว้ล่วงหน้าในการประเมินสถานการณ์ แจ้งเตือนภัย การอพยพ และการช่วยเหลือผู้ประสบภัย (3) ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและไว้วางใจต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและเตรียมความพร้อม และ (4) เป็นการสร้างความสอดคล้องกับมาตรฐานสากล เช่น กรอบการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030 ที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) เป้าหมายที่ 1 การขจัดความยากจนในทุกรูปแบบ และทุกพื้นที่ 1.5 สร้างความยืดหยุ่นต่อภัยพิบัติทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน 11.5 ลดผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการจัดการภัยพิบัติและการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน (ASEAN Agreement on Disaster Management and Emergency Response: AADMER) รวมไปถึงยุทธศาสตร์ แผน และนโยบายในระดับต่าง ๆ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 – 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล นโยบายสำคัญของกระทรวงมหาดไทย แผนปฏิบัติราชการกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. 2566 – 2570) แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (พ.ศ. 2566 – 2570) แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังนั้น มาตรฐานนี้จึงเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถลดความสูญเสียและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล

1.2.2 เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นใช้เป็นเครื่องมือและแนวทางประกอบการตัดสินใจสำหรับการดำเนินการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

1.2.3 เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณะด้านงานสาธารณภัยอย่างน้อยในระดับมาตรฐานขั้นพื้นฐาน

1.3 ขอบเขต

1.3.1 มาตรฐานนี้เป็นแนวทางในการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในส่วนที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขั้นตอนก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย

1.3.2 มาตรฐานเล่มนี้ยึดแนวทางตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570 เป็นหลัก

1.4 นิยามศัพท์

คำว่าสาธารณภัยในมาตรฐานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนี้ นิยามตามความหมายของพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 4⁶ ที่ได้นิยามความหมายของสาธารณภัยว่าหมายถึง อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณชน ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใดซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศและการก่อวินาศกรรมด้วย

1.5 มาตรฐานอ้างอิง

- มาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย
- มาตรฐานข้อมูลด้านสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย
- Sendai Framework 2015 - 2030
- Sphere Standards (ศูนย์พักพิงชั่วคราว)
- คู่มือการจัดตั้งและการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย
- คู่มือเกี่ยวกับการจัดการอัคคีภัยของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- คู่มือการจัดการสาธารณภัยสำหรับผู้อำนวยการท้องถิ่น

1.6 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยกิจการอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2553
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายให้แก่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2560
- ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2568
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2553
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566
- ระเบียบศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนกลางว่าด้วยคณะกรรมการประสานงานศูนย์ อปพร. พ.ศ. 2567
- ประกาศกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเรื่อง แบบหนังสือรับรองผู้ประสบภัย
- แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570

⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 4.

บทที่ 2

รายละเอียดเนื้อหาของมาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

2.1 ความหมาย

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 4⁷ ได้นิยามสาธารณภัยว่า หมายถึง อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใดซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศและการก่อวินาศกรรมด้วย โดยภัยแต่ละประเภทมีลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้

2.1.1 วาตภัย

2.1.1.1 ความหมาย

กรมอุตุนิยมวิทยา⁸ ได้ให้ความหมายของวาตภัยว่า หมายถึง ภัยที่เกิดขึ้นจากพายุลมแรงจนทำให้เกิดความเสียหายแก่อาคารบ้านเรือน ต้นไม้ และสิ่งก่อสร้าง⁹ ส่วนกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย นิยามวาตภัยว่า หมายถึง ภัยหรืออันตรายที่เกิดจากลมพายุพัดผ่าน ซึ่งแรงของพายุนอกจากจะทำให้สิ่งต่าง ๆ ที่ขวางทางล้มระเนระนาด ทำอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินแล้วยังจะมีอุทกภัยตามมาด้วยเสมอ ส่วนอันตรายนั้นจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับชนิดของลมพายุที่มีความเร็วสูงสุดใกล้บริเวณศูนย์กลาง

2.1.1.2 สาเหตุของวาตภัย

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570¹⁰ ได้ระบุประเภทของภัยจากวาตภัย และได้นิยามความหมายของภัยต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1) ภัยจากพายุหมุนเขตร้อน

ภัยจากพายุหมุนเขตร้อน (Tropical Cyclone Storm) หมายถึง พายุที่ก่อตัวจากหย่อมความกดอากาศต่ำกำลังแรงบริเวณใกล้เส้นศูนย์สูตร ซึ่งมีกระบวนการพาความร้อนเกิดขึ้น อุณหภูมิน้ำทะเลมากกว่า 26 องศาเซลเซียสขึ้นไป อากาศไม่เสถียรภาพมีการลอยตัวของอากาศได้ดีและมีความชื้นไอน้ำจะกลั่นตัวเป็นหยดน้ำเล็ก ๆ ลอยขึ้นลงและจับตัวกันเป็นเมฆ ในขณะที่เดียวกันก็ปลดปล่อยพลังงานความร้อนแฝงออกมาจำนวนมากในชั้นบรรยากาศ นอกจากนี้ อากาศที่อุ่นกว่าสิ่งแวดล้อมเหนือพื้นน้ำเลือนลอยขึ้นไปในบรรยากาศทำให้เกิดหย่อมความกดอากาศต่ำบริเวณใกล้พื้นน้ำ เกิดลมหมุนพัดวนเข้มนาฬิกาเข้าสู่ศูนย์กลาง (บริเวณซีกโลกเหนือ) และลมหมุนตามเข้มนาฬิกาเข้าสู่ศูนย์กลาง (บริเวณซีกโลกใต้) แล้วพัฒนาต่อไปเป็นพายุหมุนเขตร้อนดีเปรสชัน พายุโซนร้อน และพายุไต้ฝุ่น (บริเวณมหาสมุทรแปซิฟิก) ซึ่งเรียกตามแหล่งที่เกิดต่อไป ผลกระทบที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดความเสียหายของอาคารบ้านเรือน ต้นไม้ และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เป็นบริเวณกว้างจากความแรงของลมตามแนวเส้นทางเดินของพายุเคลื่อนผ่าน โดยปกติ

⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 4.

⁸ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, วาตภัย : ภัยใกล้ตัว, (น.1), เข้าถึงเมื่อ 9 กันยายน 2568, กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, https://backofficeminisite.disaster.go.th/apiv1/apps/minisite_DPMRC6/202/content/1820/download?filename=5f7c1c41732b8.pdf.

⁹ กรมอุตุนิยมวิทยา, "วาตภัย (Storms) < <https://tmd.go.th/info/วาตภัย> > สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2568.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน.

จะมีความกว้าง 50 - 300 กิโลเมตรจากศูนย์กลางพายุ ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดและความแรงของพายุแต่ละลูก โดยลมจะแรงบริเวณใกล้ศูนย์กลางของพายุและความเสียหายจะมีมากที่สุด¹¹

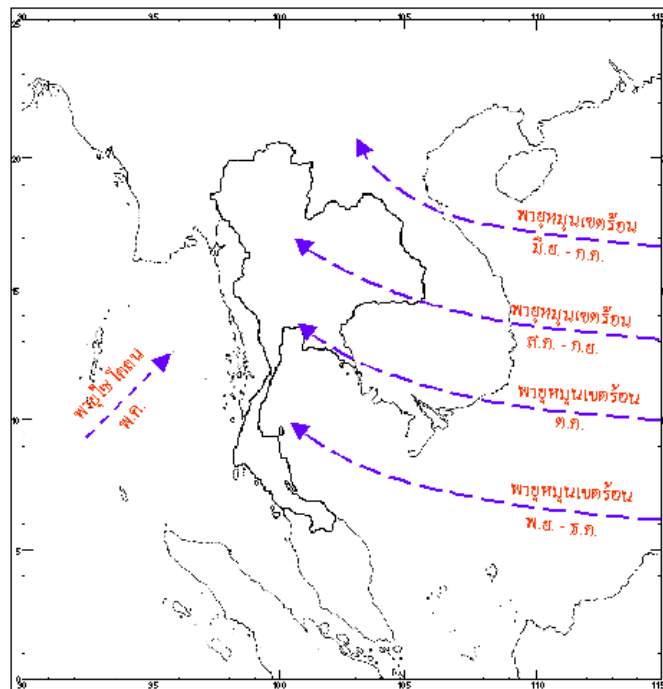
ประเทศไทยตั้งอยู่ระหว่างบริเวณแหล่งกำเนิดของพายุหมุนเขตร้อนทั้งสองด้าน คือ ด้านตะวันออก คือ มหาสมุทรแปซิฟิก และทะเลจีนใต้ ส่วนด้านตะวันตก คือ อ่าวเบงกอล และทะเลอันดามัน โดยพายุมีโอกาสเคลื่อนจากมหาสมุทรแปซิฟิกและทะเลจีนใต้เข้าสู่ประเทศไทยทางด้านตะวันออกมากกว่าทางตะวันตก

ปกติประเทศไทยจะมีพายุเคลื่อนผ่านเข้ามาได้โดยเฉลี่ยประมาณ 3 - 4 ลูกต่อปี บริเวณที่พายุมีโอกาสเคลื่อนผ่านเข้ามามากที่สุด คือ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะทางตอนบนของภาค ในระยะต้นปีระหว่างเดือนมกราคมถึงมีนาคมเป็นช่วงที่ประเทศไทยปลอดจากอิทธิพลของพายุ ต่อมาเดือนเมษายนเป็นเดือนแรกของปีพายุเริ่มเคลื่อนเข้าสู่ประเทศไทยทางภาคใต้ แต่มีโอกาสน้อย และเคยเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวในรอบ 50 ปี (พ.ศ. 2494 - 2543)

พายุเริ่มมีโอกาสเคลื่อนเข้าสู่ประเทศไทยมากขึ้นตั้งแต่เดือนพฤษภาคม โดยส่วนใหญ่ยังคงเป็นพายุที่เคลื่อนมาจากด้านตะวันตกเข้าสู่ประเทศไทยตอนบน และตั้งแต่เดือนมิถุนายนเป็นต้นไป พายุส่วนใหญ่จะเคลื่อนเข้าสู่ประเทศไทยทางด้านตะวันออก โดยช่วงระหว่างเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม พายุยังคงเคลื่อนเข้าสู่ประเทศไทยตอนบน ซึ่งบริเวณตอนบนของภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ที่พายุมีโอกาสเคลื่อนผ่านเข้ามามากที่สุด และเดือนกันยายนถึงตุลาคม พายุมีโอกาสเคลื่อนเข้ามาได้ในทุกพื้นที่ โดยเริ่มเคลื่อนเข้าสู่ภาคใต้ตั้งแต่เดือนกันยายน ในสองเดือนนี้เป็นระยะที่พายุมีโอกาสเคลื่อนเข้าสู่ประเทศไทยได้มากโดยเฉพาะเดือนตุลาคมมีสถิติเคลื่อนเข้ามา มากที่สุดในรอบปี สำหรับช่วงปลายปีตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พายุจะเคลื่อนเข้าสู่ประเทศไทยตอนบนได้น้อยลง และมีโอกาสเคลื่อนเข้าสู่ภาคใต้มากขึ้นเมื่อถึงเดือนธันวาคมพายุมีแนวโน้มเคลื่อนเข้าสู่ภาคใต้เท่านั้น โดยไม่มีพายุเคลื่อนเข้าสู่ประเทศไทยตอนบนอีก เนื่องจากในช่วงปลายปีบริเวณความกดอากาศสูงจากประเทศมองโกเลียและจีน นำความหนาวเย็นลงมาสู่ละติจูดต่ำกว่า ระบบอากาศในช่วงนี้จึงไม่เอื้อให้พายุที่เกิดขึ้นเหนือทะเลเคลื่อนตัวขึ้นสู่บริเวณประเทศไทยตอนบน

¹¹ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564-2570 (ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ, 20 กันยายน 2565) < <https://ndwc.disaster.go.th/ndwc/cms/2744?id=44525> > สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2568.

รูปภาพที่ 1 ทางเดินของพายุหมุนเขตร้อนที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในแต่ละเดือน

2) ภัยจากคลื่นพายุซัดฝั่ง

ภัยจากคลื่นพายุซัดฝั่ง (Storm Surge) หมายถึง ภัยธรรมชาติที่เกิดจากพายุหมุนเขตร้อนเคลื่อนเข้าหาฝั่ง ลมระดับ 10 เมตร วัดได้มากกว่า 35 นอต (65 กิโลเมตรต่อชั่วโมง) ขึ้นไป ความสูงของคลื่นขึ้นกับความแรงของลมที่เกิดจากพายุหมุนเขตร้อน ทำให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่ชายฝั่งทะเล ระดับความรุนแรงของความเสียหายจะขึ้นอยู่กับความแรงลมของพายุ สภาพภูมิประเทศ และขนาดของชุมชน

3) ภัยจากพายุฤดูร้อน

ภัยจากพายุฤดูร้อน หมายถึง พายุที่เกิดในช่วงที่มีลักษณะอากาศร้อนอบอ้าวติดต่อกันหลายวัน และเมื่อมีอากาศเย็นจากความกดอากาศสูงในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนพัดมาปะทะกับอากาศร้อน จะทำให้อากาศร้อนขึ้นที่เบากว่าลอยตัวขึ้นเหนืออากาศเย็นอย่างรวดเร็วเกิดเป็นเมฆและพายุฟ้าคะนองที่มียอดเมฆสูงมาก (เมฆคิวมูโลนิมบัส) เกิดพายุฟ้าคะนอง ลมกระโชกแรง ฟ้าผ่า และมีลูกเห็บตกตามมา พายุฤดูร้อนมักเกิดขึ้นและสิ้นสุดลงในช่วงเวลาสั้น ๆ ไม่เกินหนึ่งชั่วโมง และครอบคลุมบริเวณพื้นที่ไม่เกิน 20 - 30 ตารางกิโลเมตร แต่จะมีลมกระโชกแรงที่เริ่มสร้างความเสียหาย เมื่อมีความรุนแรงลมตั้งแต่ 50 กิโลเมตรต่อชั่วโมงขึ้นไป

4) ภัยจากพายุฝนฟ้าคะนอง

ภัยจากพายุฝนฟ้าคะนอง หมายถึง ภัยที่เกิดจากพายุฝนแรง บางครั้งมีฟ้าผ่าและลูกเห็บตก มักก่อตัวขึ้นในพื้นที่แคบ ๆ และระยะเวลาสั้น ๆ ซึ่งบ่อยครั้งมีความเร็วลมเกินกว่า 100 กิโลเมตรต่อชั่วโมง สร้างความเสียหายแก่พืชผลทางการเกษตร อาคารบ้านเรือน ต้นไม้ และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

5) ภัยจากลูกเห็บ

ภัยจากลูกเห็บ (Hail) หมายถึง ก้อนน้ำลักษณะเหมือนน้ำแข็งที่ตกลงมาจากชั้นบรรยากาศในรูปของแข็ง ซึ่งรูปร่างก้อนน้ำแข็งจะมีรูปร่างไม่แน่นอน เกิดจากละอองหยาดฝนซึ่งเย็นแบบยิ่งยวด (ยังอยู่ในสภาพของเหลวที่อุณหภูมิต่ำกว่าจุดเยือกแข็ง) ในเมฆฝน ปะทะกับวัตถุแข็ง เช่น ผงฝุ่น หรือก้อนลูกเห็บที่เกาะตัวอยู่ก่อนแล้ว และแข็งตัวเกาะรอบวัตถุนั้น ๆ เป็นก้อนน้ำแข็งขนาดเล็กจับกันเป็นก้อนขนาดใหญ่

และลอยตัวขึ้นลงในระยะเวลาหนึ่งเนื่องจากกระแสอากาศพัดขึ้นลง เมื่อก่อนน้ำแข็งเกาะตัวจนเป็นก้อนใหญ่ มีน้ำหนักเกินกว่าที่กระแสอากาศจะพุงให้ลอยอยู่ได้และตกลงมา

2.1.1.3 ผลกระทบจากวาตภัย

พายุที่ก่อให้เกิดอันตรายมากที่สุดในกรณีของประเทศ ได้แก่ พายุดีเปรสชัน เพราะเมื่อพายุมีกำลังแรงขนาดพายุโซนร้อนจะมีความเสียหายเพิ่มขึ้นอีกจากวาตภัย เนื่องจากความเร็วลมตั้งแต่ 34 นอต (62 กิโลเมตรต่อชั่วโมง) ขึ้นไปจะรุนแรงจนทำให้สิ่งก่อสร้างที่ไม่แข็งแรงเสียหายถึงไม้ต้นไม้หักโค่น และหากเป็นได้ฝุ่นจะยังมีความเสียหายมากขึ้น ได้แก่¹²

1) ต้นไม้ล้มถอนรากถอนโคน เรือกสวน ไร่นาเสียหาย เสาไฟฟ้าล้ม สายไฟฟ้าขาด ไฟฟ้าช็อต อาจเกิดเพลิงไหม้ได้

2) บ้านเรือนที่ไม่แข็งแรงพังทลาย ขึ้นส่วนของบ้านถูกลมพายุพัดปลิวเป็นอันตรายต่อผู้ที่อยู่ในที่โล่งแจ้ง บ้านเรือน และผู้คนที่พักอาศัยริมทะเลอาจถูกคลื่นใหญ่ซัดและม้วนลงทะเล

3) ฝนตกหนักมากทั้งวันทั้งคืน จนทำให้เกิดน้ำป่า และแผ่นดินถล่ม

4) ในทะเลมีคลื่นลมแรงจัดมากเป็นอันตรายต่อการเดินเรือ โดยเฉพาะเรือเล็ก และอาจมีคลื่นใหญ่ซัดชายฝั่ง ทำให้ระดับน้ำทะเลสูงขึ้นมากจนท่วมอาคารบ้านเรือนริมทะเลได้

2.1.1.4 แนวทางการป้องกันและบรรเทาความเสียหายสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามแนวทางการป้องกันและบรรเทาความเสียหายทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัยได้ดังต่อไปนี้¹³

ตารางที่ 1 แนวทางการป้องกันและบรรเทาความเสียหายทั้งด้านการเตรียมความพร้อม และด้านการเผชิญเหตุ

ด้านการเตรียมความพร้อม	ด้านเผชิญเหตุ
<ul style="list-style-type: none"> เฝ้าระวัง ติดตามสภาพอากาศ และการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ที่อาจก่อให้เกิดพายุฤดูร้อนจากหน่วยงาน พยากรณ์อย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งแจ้งเตือน ประชาชนให้ทราบสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น อย่างต่อเนื่อง ตรวจตราความแข็งแรงของโครงสร้างอาคาร ป้ายโฆษณา เสาไฟฟ้า สิ่งก่อสร้างรวมถึง ไม้ยืนต้นตามถนนริมทางหลวง สถานที่ สาธารณะต่าง ๆ หากพบว่ามีสภาพไม่ปลอดภัยให้แจ้งหน่วยงานตามกฎหมาย ว่าด้วยการนั้นทราบ เพื่อตรวจสอบ ซ่อมแซม ปรับปรุงให้มีความมั่นคงแข็งแรงตามอำนาจหน้าที่โดยเร็ว 	<ul style="list-style-type: none"> การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน หรือกรณีเฝ้าระวังหลังเกิดภัยให้ถือปฏิบัติตาม ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่าย เพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 ประกอบกับหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0808.2/ว 5911 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2566 เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติการ ช่วยเหลือประชาชนตามระเบียบ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือ ประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 และหนังสือ กระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0808.2/ว 980 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2569 เรื่อง ชักซ้อมแนวทาง

¹² กรมอุตุนิยมวิทยา, “พายุหมุนเขตร้อนที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย <<https://www.tmd.go.th/info/พายุหมุนเขตร้อนที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย>> สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2568.

¹³ หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0823.2/ว 1172 ลงวันที่ 9 มีนาคม 2569 เรื่อง การเตรียมความพร้อมรับ สถานการณ์พายุฤดูร้อน ปี 2569

ด้านการเตรียมความพร้อม	ด้านเผชิญเหตุ
<ul style="list-style-type: none"> • ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชน ระวังอันตรายจากพายุฝนฟ้าคะนอง ลมกระโชกแรง และลูกเห็บตก และการติดตามสถานการณ์และแนวทางการปฏิบัติตนให้เกิดความปลอดภัย อาทิ การตรวจสอบความมั่นคงแข็งแรงของที่พักอาศัย การป้องกันอันตรายจากกรณีฟ้าผ่า การหลีกเลี่ยงการอยู่ในที่โล่งแจ้ง การหลีกเลี่ยงการใช้โทรศัพท์มือถือในที่โล่งแจ้งขณะเกิดฝนฟ้าคะนอง ฯลฯ ผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ได้แก่ หอกระจายข่าวเสียงตามสาย วิทยุชุมชน รวมถึงช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว เช่น สื่อโซเชียลมีเดีย ฯลฯ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ 	<p>การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อช่วยเหลือประชาชนกรณีเกิดสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p> <ul style="list-style-type: none"> • กรณีบ้านเรือนประชาชนได้รับความเสียหาย ให้แบ่งมอบภารกิจ พื้นที่รับผิดชอบ และบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทีมปฏิบัติการเร่งเข้าซ่อมแซมบ้านเรือนประชาชนโดยเร่งด่วน • กรณีป้ายโฆษณา สิ่งก่อสร้าง ไม่มั่นคง หรือโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะระบบไฟฟ้าได้รับความเสียหาย ให้เข้าดำเนินการแก้ไขไม่ให้กีดขวางพื้นที่สาธารณะและซ่อมแซมให้สามารถกลับมาใช้งานได้ตามปกติโดยเร็ว หรือประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ • กรณีความเสียหายต่อผลผลิตทางการเกษตร ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสานอำเภอ และหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เร่งสำรวจความเสียหายและให้ความช่วยเหลือตามระเบียบและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง • การสำรวจความเสียหายในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้กลไกของศูนย์ช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้ฝ่ายปฏิบัติการในพื้นที่ (หน่วยเคลื่อนที่เร็ว) ดำเนินการสำรวจ ประชาสัมพันธ์ และช่วยเหลือผู้ประสบภัย ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0810.3/ว 2768 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2560 เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น • เมื่อเกิดสถานการณ์วาตภัยจากพายุฤดูร้อนขึ้นในพื้นที่ ให้รายงานผู้อำนวยการอำเภอที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่และผู้อำนวยการจังหวัดทราบทันที โดยให้รายงานสถานการณ์อย่างต่อเนื่องจนกว่าสถานการณ์จะคลี่คลาย

2.1.2 ภัยจากอุทกภัย

2.1.2.1 ความหมาย

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570¹⁴ ได้นิยามความหมายของภัยจากอุทกภัยว่า หมายถึง เหตุการณ์ที่มีน้ำท่วมพื้นดินสูงกว่าระดับปกติ ซึ่งมีสาเหตุจากมีปริมาณน้ำฝนมากจนทำให้มีปริมาณน้ำส่วนเกินมาเติมปริมาณน้ำผิวดินที่มีอยู่ตามสภาพปกติจนเกินขีดความสามารถการระบายน้ำของแม่น้ำ ลำคลอง และยังมีสาเหตุมาจากการกระทำของมนุษย์ โดยการปิดกั้นการไหลของน้ำตามธรรมชาติทั้งเจตนาและไม่เจตนาจนเป็นอันตรายต่อชีวิต ทรัพย์สิน ของประชาชนและสิ่งแวดล้อม

2.1.2.2 สาเหตุ

สาเหตุที่ทำให้เกิดฝนตกหนัก หรือฝนต่อเนื่องเป็นเวลานานจนทำให้เกิดอุทกภัย ได้แก่ (1) เกิดหย่อมความกดอากาศต่ำ (2) เกิดพายุหมุนเขตร้อน ได้แก่ พายุดีเปรสชัน พายุโซนร้อน พายุไต้ฝุ่น (3) เกิดร่องมรสุม หรือร่องความกดอากาศต่ำ (4) เกิดจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (5) เกิดจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และ (6) เกิดจากเขื่อนพัง¹⁵

2.1.2.3 ลักษณะการเกิดอุทกภัย

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570¹⁶ ได้ระบุลักษณะการเกิดภัยจากอุทกภัยไว้ดังนี้¹⁷

1) น้ำท่วมขัง/น้ำล้นตลิ่ง

(1) **น้ำท่วมขัง/น้ำล้นตลิ่ง** หมายถึง สภาวะน้ำท่วม หรือสภาวะน้ำล้นตลิ่งที่เกิดขึ้นเนื่องจากระบบ ระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพ มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปอันเป็นผลจากการเกิดฝนตกหนัก ณ บริเวณนั้น ๆ ติดต่อกันเป็นเวลาหลายวัน มักเกิดขึ้นในบริเวณที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ และบริเวณชุมชนเมืองใหญ่ ๆ น้ำท่วมขังส่วนใหญ่จะเกิดบริเวณท้ายน้ำ และแผ่เป็นบริเวณกว้างเนื่องจากไม่สามารถระบายน้ำได้ทัน

(2) **น้ำท่วมฉับพลัน** หมายถึง สภาวะน้ำท่วมที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันในพื้นที่เนื่องจากฝนตกหนักในบริเวณพื้นที่ซึ่งมีความชันมาก และมีคุณสมบัติในการกักเก็บน้ำหรือต้านน้ำน้อย หรืออาจเกิดจากสาเหตุอื่น ๆ เช่น เขื่อน หรืออ่างเก็บน้ำพังทลาย น้ำท่วมฉับพลัน มักเกิดขึ้นหลังจากฝนตกหนัก และมักเกิดขึ้นในบริเวณที่ราบระหว่างหุบเขา ซึ่งอาจจะไม่มีฝนตกหนักในบริเวณนั้นมาก่อนเลย แต่มีฝนตกหนักมากบริเวณต้นน้ำที่อยู่ห่างออกไป การเกิดน้ำท่วมฉับพลันมีความรุนแรง และเคลื่อนที่ด้วยความเร็วมาก โอกาสที่จะป้องกันและหลบหนีจึงมีน้อย

2.1.2.4 ผลกระทบจากอุทกภัย

1) **น้ำท่วมอาคารบ้านเรือน สิ่งก่อสร้าง และสาธารณสถาน** ทำให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างมาก บ้านเรือนหรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่ไม่แข็งแรงจะถูกกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยวพังทลายได้ คนและสัตว์พาหนะและสัตว์เลี้ยงอาจได้รับอันตรายถึงชีวิตจากการจมน้ำตาย

¹⁴ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564-2570 (ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ, 20 กันยายน 2565) <

<https://ndwc.disaster.go.th/ndwc/cms/2744?id=44525> สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2568.

¹⁵ กรมอุตุนิยมวิทยา, “อุทกภัย (Floods),” เข้าถึงเมื่อ 9 กันยายน 2568, กองบริการดิจิทัลอุตุนิยมวิทยา, กรมอุตุนิยมวิทยา, <https://tmd.go.th/info/อุทกภัย>.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน.

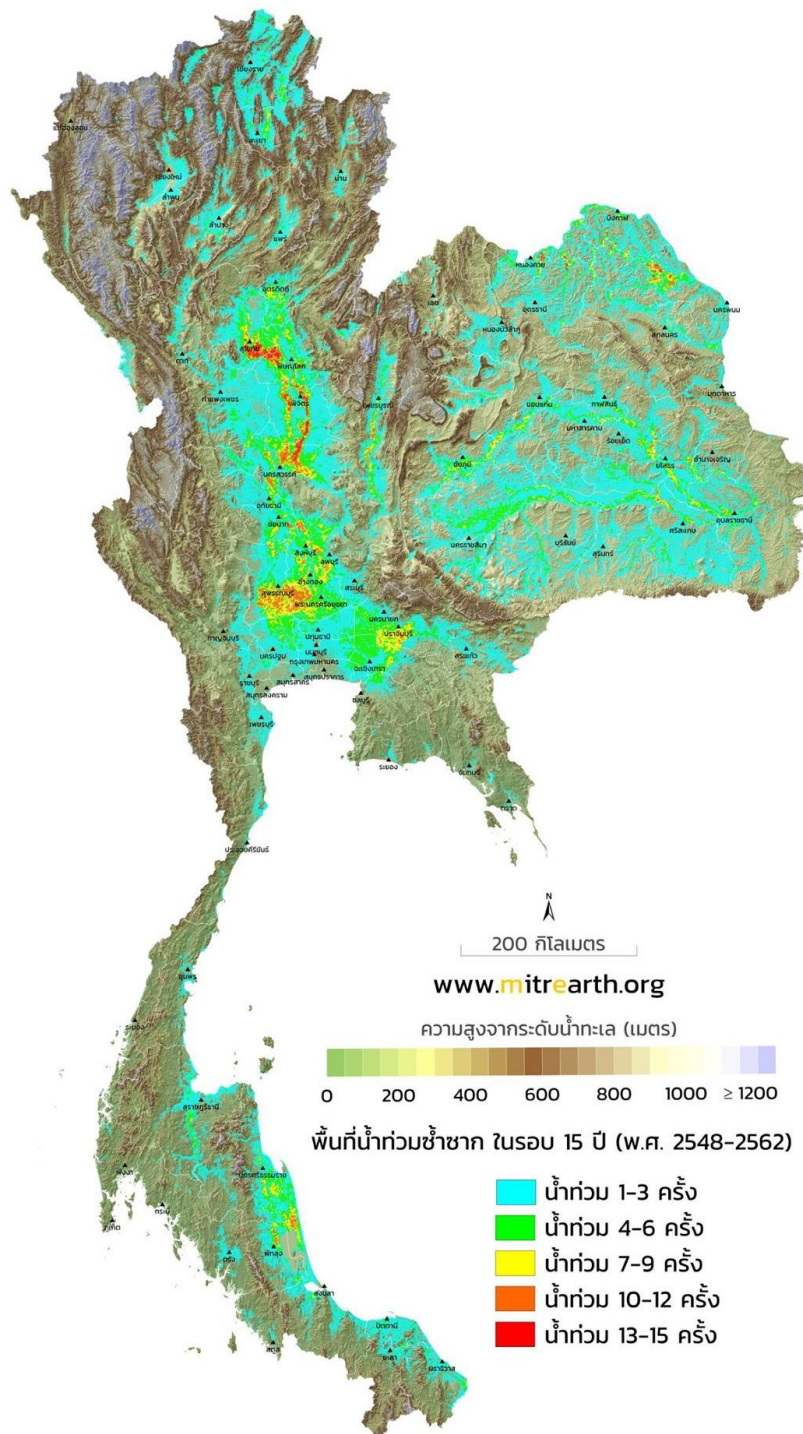
¹⁷ เรื่องเดียวกัน.

2) เส้นทางคมนาคม และการขนส่งอาจจะถูกตัดเป็นช่วง ๆ โดยความแรงของกระแสน้ำ ถนน และสะพานอาจจะถูกกระแสน้ำพัดให้พังทลายได้ สินค้าพัสดุนอยู่ระหว่างการขนส่งจะได้รับความเสียหายมาก

3) ระบบสาธารณูปโภค จะได้รับความเสียหาย เช่น โทรศัพท์ ไฟฟ้า และประปา ฯลฯ

4) พื้นที่การเกษตร และการปศุสัตว์จะได้รับความเสียหาย พืชผล ไร่ นาที่กำลังผลิติดอกออก ผลอาจถูกน้ำท่วมตายได้ สัตว์พาหนะ วัว ควาย สัตว์เลี้ยง ตลอดจนผลผลิตที่เก็บกักตุน หรือมีไว้เพื่อทำพันธุ์ จะได้รับความเสียหาย ความเสียหายทางอ้อม จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยทั่วไป เกิดโรคระบาด สุขภาพจิตเสื่อม และสูญเสียความปลอดภัย

รูปภาพที่ 2 แผนที่พื้นที่ที่ประสบอุทกภัยเป็นประจำประเทศไทย¹⁸

ดาวน์โหลดแผนที่

¹⁸ มิตรเอิร์ธ, แผนที่น้ำท่วมซ้ำซากประเทศไทย, (มิตรเอิร์ธ, 3 สิงหาคม 2563) <<https://www.facebook.com/photo/?fbid=725570234676480&set=a.482941348939371>> สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2568.

2.1.2.5 แนวทางการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามแนวทางการป้องกันและบรรเทาอุทกภัย ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัยได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แนวทางการป้องกันและบรรเทาอุทกภัย ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย	หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> ● จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยง ● สำรวจ วิเคราะห์ และจัดทำแผนที่พื้นที่เสี่ยงอุทกภัยเพื่อกำหนดมาตรการลดความเสี่ยงเชิงพื้นที่ ● สร้างความรู้แก่ประชาชน เรื่องการรับมืออุทกภัย และการปฏิบัติตนเมื่อเกิดน้ำท่วม ● ดำเนินมาตรการลดความเสี่ยงอุทกภัย เช่น บำรุงรักษาระบบระบายน้ำ ขุดลอกคูคลอง ป้องกันการกีดขวางทางน้ำ ● จัดทำแผนอพยพ เส้นทางอพยพ และเตรียมศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับกรณีน้ำท่วม ● ฝึกซ้อมแผนรับมืออุทกภัยร่วมกับเจ้าหน้าที่และชุมชน ● พัฒนาระบบแจ้งเตือนอุทกภัยตามบริบทพื้นที่ ● เตรียมความพร้อมด้านทรัพยากร เช่น เครื่องสูบน้ำ เรือ อุปกรณ์ช่วยชีวิต และถุงยังชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (EOC) เพื่อสั่งการและประสานการจัดการน้ำท่วม ● แจ้งระดับสถานการณ์อุทกภัยตามความรุนแรงและผลกระทบ ● เร่งดำเนินการช่วยเหลือและลดผลกระทบจากอุทกภัยเพื่อคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สิน ● อพยพประชาชนจากพื้นที่เสี่ยงไปยังศูนย์พักพิงที่จัดเตรียมไว้ ● สื่อสารข้อมูลสถานการณ์น้ำ แนวโน้ม และคำแนะนำให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> ● สำรวจและประเมินความเสียหายจากอุทกภัยด้านที่อยู่อาศัย โครงสร้างพื้นฐาน และอาชีพ ●ฟื้นฟูระบบสาธารณูปโภค เศรษฐกิจชุมชน และสิ่งแวดล้อมหลังน้ำลด ● ดำเนินการช่วยเหลือและเยียวยาผู้ประสบอุทกภัยตามระเบียบ ● สรุปบทเรียนจากอุทกภัยเพื่อนำไปปรับปรุงแผนและมาตรการจัดการน้ำท่วมในอนาคต

การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในกรณีการจมน้ำอันเนื่องมาจากอุทกภัย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติได้ตามแนวปฏิบัติทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัยได้ดังนี้

ตารางที่ 3 การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในกรณีการจมน้ำอันเนื่องมาจากอุทกภัย
ตามแนวปฏิบัติทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย	หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> ● การประเมินความเสี่ยงการจมน้ำในพื้นที่ที่ประสบอุทกภัยเป็นประจำ ● การระบุกลุ่มเสี่ยงต่อการจมน้ำ (เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ) ● การเตรียมความพร้อมด้านความปลอดภัยทางน้ำ เช่น เสื้อชูชีพ อุปกรณ์ช่วยชีวิต จุดเสี่ยงทางน้ำในชุมชน ● การให้ความรู้ประชาชน เรื่อง การเอาชีวิตรอดในน้ำ/ความปลอดภัยช่วงน้ำท่วม 	<ul style="list-style-type: none"> ● มาตรการลดความเสี่ยงการจมน้ำระหว่างน้ำท่วม เช่น การห้ามลงเล่นน้ำ การจัดเส้นทางสัญจรทางน้ำอย่างปลอดภัย ● การอพยพกลุ่มเปราะบางอย่างปลอดภัยจากการจมน้ำ ● การใช้และแจกจ่ายเสื้อชูชีพในพื้นที่น้ำท่วม ● การจัดกำลังช่วยเหลือทางน้ำ (เรืออาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ทีมกู้ภัย) 	<ul style="list-style-type: none"> ● การเก็บข้อมูลผู้เสียชีวิต/บาดเจ็บจากการจมน้ำ ● การถอดบทเรียนการป้องกัน การจมน้ำจากเหตุอุทกภัย ● การฟื้นฟูความปลอดภัยแหล่งน้ำหลังน้ำลด

2.1.3 ภัยจากดินถล่ม

2.1.3.1 ความหมาย

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570¹⁹ นิยามภัยจากดินถล่มหรือโคลนถล่มว่า หมายถึง ภัยที่เกิดจากปรากฏการณ์ที่มวลดินหรือหินไถลเลื่อนลง จากพื้นที่สูงสู่พื้นที่ต่ำกว่า ภายใต้อิทธิพลแรงโน้มถ่วงของโลก และการมีน้ำเป็นตัวกลางทำให้มวลวัสดุเกิดความไม่เสถียรภาพ อัตราการไถลเลื่อนดังกล่าวข้างต้นอาจช้า หรือเร็วขึ้นกับประเภทของวัสดุ ความลาดชัน สภาพสิ่งแวดล้อม และปริมาณน้ำฝน ในบางกรณีแผ่นดินถล่มอาจเกิดจากแผ่นดินไหวหรือภูเขาไฟระเบิด การเคลื่อนตัวของวัสดุดังกล่าวอาจพัดพาต้นไม้ บ้านเรือน รถยนต์ สิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ชำรุด หรือพังทลาย และยังอาจทำให้ช่องเปิดของสะพานและแม่น้ำลำคลองอุดตันจนเป็นสาเหตุให้เกิดอุทกภัยขึ้นได้ในเส้นทาง การเคลื่อนตัว ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นอันตรายต่อชีวิต ทรัพย์สินของประชาชน และสิ่งแวดล้อม

2.1.3.2 สาเหตุ

แผ่นดินถล่มมักเกิดในกรณีที่มีฝนตกหนักมาก บริเวณภูเขา และภูเขานั้นอุ้มน้ำไว้จนเกิดการอิ่มตัวจนทำให้เกิดการพังทลาย โดยแผ่นดินถล่มในประเทศไทยส่วนใหญ่เกิดภายหลังฝนตกหนักมากบริเวณภูเขา ซึ่งเป็นต้นน้ำลำธาร บริเวณตอนบนของประเทศ โดยเฉพาะในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีโอกาสเกิดแผ่นดินถล่มเนื่องจากพายุหมุนเขตร้อนเคลื่อนผ่านในระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม

¹⁹ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564–2570 (ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ, 20 กันยายน 2565) < <https://ndwc.disaster.go.th/ndwc/cms/2744?id=44525> > สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2568.

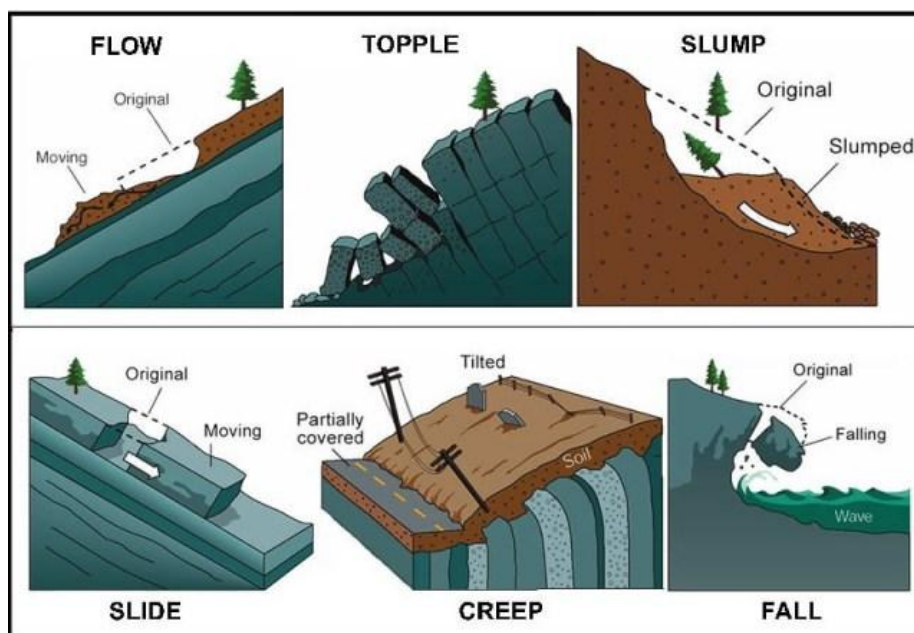
ในขณะที่ภาคใต้จะเกิดในช่วงฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม โดยความรุนแรงของแผ่นดินถล่มขึ้นอยู่กับปริมาณฝนที่ตกบนภูเขา ความลาดชันของภูเขา ความสมบูรณ์ของป่าไม้และลักษณะทางธรณีวิทยาของภูเขา

2.1.3.3 ลักษณะการเกิดแผ่นดินถล่ม

การจำแนกชนิดของดินถล่มมีหลากหลาย และวิธีการจำแนกที่ใช้กันแพร่หลายเป็นวิธีที่เสนอโดย Varnes (1975) โดยจำแนกตามชนิดของวัสดุที่พังทลายร่วมกับลักษณะการเคลื่อนที่ ได้แก่²⁰

- 1) การร่วง (Falls) และการพลิกคว่ำ (Topples) ซึ่งมักเกิดขึ้นบริเวณที่มีหน้าผาที่มีความชัน
- 2) การเลื่อนไถล (Sliding) เป็นการเคลื่อนตัวของมวลดินไปตามระนาบในมวลดินที่ขาดออกจากกัน ซึ่งเรียกระนาบนี้ว่าระนาบเฉือน โดยมากก่อนการวิบัติแบบนี้มักพบรอยแยกบนผิวดิน การเลื่อนไถลมี 2 ประเภทหลัก ๆ คือ การเลื่อนไถลแบบหมุน (Rotational slide) และการเลื่อนไถลเป็นระนาบ (Translational slide) มักเกิดในดินที่ไม่มีค่าการยึดเกาะ หรือดินมีค่าการยึดเกาะต่ำ เมื่อชั้นดินมีความหนาไม่มาก
- 3) การแผ่ออก (Lateral spread) ส่วนใหญ่เกิดในพื้นที่ที่มีความลาดชันน้อย พบในดินที่มีตะกอนละเอียดจำนวนมาก และมักจะเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์แผ่นดินเหลว (Liquefaction)
- 4) ดินโคลนถล่ม (Flows) เป็นการเกิดดินถล่มที่มีน้ำเข้ามาเกี่ยวข้องมากที่สุด โดยมีน้ำจำนวนมากแทรกในมวลดินทำให้มวลดินมีลักษณะเป็นของไหล สามารถเคลื่อนตัวลงมาตามลาดเขาได้เร็วและไกล ทำให้การเคลื่อนตัวชนิดนี้สามารถสร้างความเสียหายได้มากที่สุด

รูปภาพที่ 3 ลักษณะการเกิดแผ่นดินถล่ม²¹

²⁰ อวิรุทธิ์ ชินกุลกิจนิวัฒน์ (บรรณาธิการ), *รู้ทันภัยพิบัติจากดินถล่ม* (มูลนิธิพลังที่ยั่งยืน 2561) 36 - 37.

²¹ admin, “การเกิดดินถล่มในพื้นที่ต่างๆ ของโลก,” NGThai, Science, November 7, 2022, accessed September 10, 2025, <https://ngthai.com/science/45105/landslide-science/>.

2.1.3.4 ผลกระทบจากแผ่นดินถล่ม

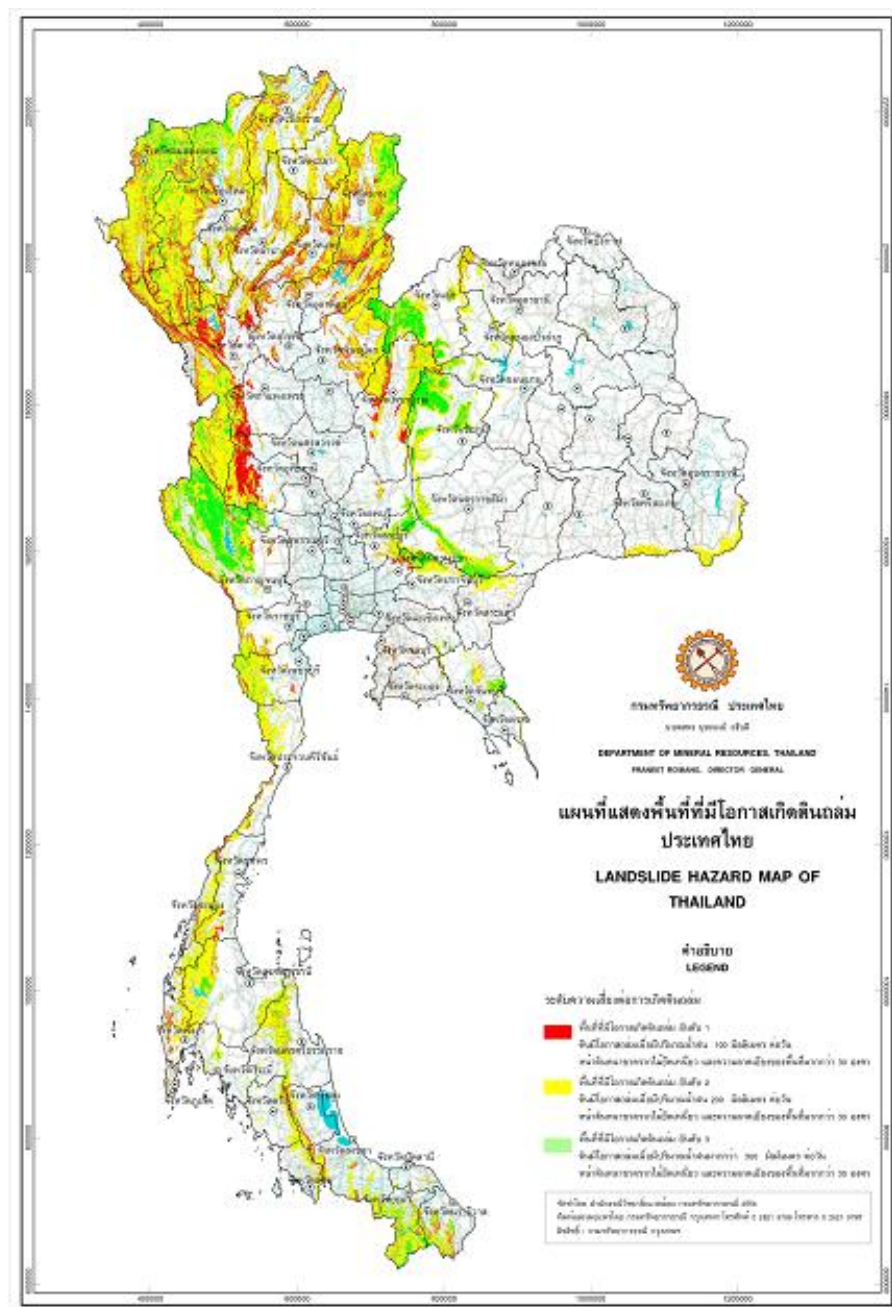
1) **ผลกระทบต่อชีวิตและความปลอดภัย (Human Impact)** อาทิ การเสียชีวิตเนื่องจากดินและโคลนที่เคลื่อนตัวอย่างรวดเร็วสามารถทับถมผู้คนทันที โดยเฉพาะในเวลากลางคืนที่ไม่ทันระวังการบาดเจ็บ ผู้ที่รอดชีวิตมักได้รับบาดเจ็บ เช่น กระดูกหัก แผลถลอก บาดเจ็บจากเศษหินและซากไม้ การสูญหาย ผู้ประสบภัยบางรายอาจถูกฝังอยู่ใต้ดินหรือถูกพัดพาไปกับดินโคลน ผลทางจิตใจ โดยผู้ประสบภัยและชุมชนได้รับผลกระทบด้านจิตใจ เช่น ความกลัว ความวิตกกังวล และความเศร้าโศกจากการสูญเสีย

2) **ผลกระทบต่อทรัพย์สินและโครงสร้างพื้นฐาน (Property and Infrastructure Damage)** ได้แก่ บ้านเรือนถูกฝังทับ ทำลายจนไม่สามารถซ่อมแซมได้ ถนน และสะพานถูกตัดขาด ทำให้ไม่สามารถสัญจรหรือขนส่งสิ่งของได้ ระบบไฟฟ้าและประปาเสียหายจากการถูกพัดพาหรือถูกแรงดินกดทับ พื้นที่การเกษตร ดินและโคลนทับถมพื้นที่เพาะปลูกทำให้พืชผลเสียหาย

3) **ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact)** ได้แก่ การทำลายระบบนิเวศ พืชพรรณและสัตว์ป่าถูกพัดพาไปพร้อมดินและโคลน การปนเปื้อนของแหล่งน้ำ ดิน และเศษซากวัสดุไหลลงสู่แม่น้ำ ลำห้วย ทำให้คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม การเปลี่ยนแปลงภูมิประเทศ เกิดการทับถมของดินในพื้นที่ลุ่ม และการพังทลายในพื้นที่สูง ทำให้ภูมิทัศน์เปลี่ยนไป การเสี่ยงต่อการเกิดซ้ำ พื้นที่ที่ดินเคยถล่มมักมีความไม่มั่นคงสูงและมีโอกาสเกิดซ้ำได้ง่าย

4) **ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม (Economic and Social Impact)** ได้แก่ ค่าใช้จ่ายฟื้นฟู รัฐต้องใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อซ่อมถนน สะพาน บ้านเรือน และฟื้นฟูพื้นที่เกษตร การหยุดชะงักของเศรษฐกิจท้องถิ่น เกิดการขาดแคลนสินค้าและบริการจากการขนส่งที่ล่าช้า การอพยพและไร้ที่อยู่อาศัยประชาชนบางส่วนต้องย้ายออกจากพื้นที่เสี่ยง ทำให้เกิดปัญหาด้านสังคมและการจัดหาที่พัก ผลกระทบด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวลดลงเพราะไม่ปลอดภัย ส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวลดลง

รูปภาพที่ 4 แผนที่แสดงพื้นที่ที่มีโอกาสเกิดดินถล่ม ประเทศไทย²²

ดาวน์โหลดแผนที่

²² กรมทรัพยากรธรณี, กรมทรัพยากรธรณี เปิดชื่อ 5 จังหวัด เตือน ดินถล่ม น้ำป่าไหลหลากจากฝนตกหนัก. (กรมทรัพยากรธรณี 20 กุมภาพันธ์ 2560) <<https://www.dmr.go.th/ดินถล่ม-แผนที่แสดงพื้นที่ที่มีโอกาสเกิดดินถล่มประเทศไทย/>> สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2025.

2.1.3.5 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากแผ่นดินถล่มสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามแนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากแผ่นดินถล่ม ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัยได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากแผ่นดินถล่ม ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย	หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> ● จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาภัยจากดินถล่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยง ● สำรวจ วิเคราะห์ และจัดทำแผนที่พื้นที่เสี่ยงดินถล่ม เช่น พื้นที่ลาดชัน เชิงเขา พื้นที่ตัดถนนหรือทางป่า ● ประเมินปัจจัยเสี่ยง เช่น ปริมาณฝน การใช้ที่ดิน การเปลี่ยนแปลงหน้าดิน ● สร้างความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับสัญญาณเตือนดินถล่ม และการปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุ ● ดำเนินมาตรการลดความเสี่ยง เช่น ควบคุมการใช้ที่ดินบนพื้นที่ลาดชัน ปรับปรุงทางระบายน้ำ ปลุกพืชยึดหน้าดิน ● จัดทำแผนอพยพ เส้นทางอพยพ และกำหนดจุดปลอดภัย/ศูนย์พักพิงชั่วคราว ● ฝึกซ้อมแผนรับมือภัยดินถล่มร่วมกับชุมชน ● พัฒนาระบบแจ้งเตือนภัยตามบริบทพื้นที่ เช่น เฝาระวังฝนตกหนักต่อเนื่อง ● เตรียมทรัพยากรช่วยเหลือ เช่น เครื่องมือกู้ภัย อุปกรณ์ค้นหา และถุงยังชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (EOC) เพื่อสั่งการและประสานการช่วยเหลือ ● แจ้งระดับสถานการณ์ภัยจากดินถล่มตามความรุนแรง และพื้นที่ได้รับผลกระทบ ● เร่งดำเนินการคุ้มครองชีวิตโดยปิดพื้นที่เสี่ยง และจำกัดการเข้าพื้นที่ ● อพยพประชาชนออกจากพื้นที่เสี่ยงไปยังจุดปลอดภัยที่กำหนด ● สื่อสารข้อมูลสถานการณ์ ฝนตกต่อเนื่อง และคำแนะนำด้านความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> ● สำรวจและประเมินความเสียหายจากดินถล่ม เช่น บ้านเรือน ถนน พื้นที่เกษตร และทรัพยากรธรรมชาติ ● ฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน และปรับปรุงพื้นที่ให้ปลอดภัย ลดความเสี่ยงการถล่มซ้ำ ● ดำเนินการช่วยเหลือและเยียวยาผู้ประสบภัยตามระเบียบ ● สรุปบทเรียนจากเหตุการณ์ดินถล่ม เพื่อนำไปปรับปรุงแผนและมาตรการจัดการพื้นที่ลาดชันในอนาคต

2.1.4 ภัยแล้ง

2.1.4.1 ความหมาย

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570²³ ได้นิยามภัยแล้งว่า หมายถึง ภัยที่เกิดจากความแห้งแล้งของลมฟ้าอากาศ อันเกิดจากการที่มีปริมาณฝนน้อยหรือฝนไม่ตกเป็นเวลานาน และครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ พืชพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ขาดน้ำไม่สามารถเจริญเติบโตได้ตามปกติ เกิดความเสียหาย และส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางรุนแรงต่อประชาชน

2.1.4.2 สาเหตุของการเกิดภัยแล้ง

สาเหตุของภัยแล้งเกิดจาก²⁴

- 1) ฝนแล้ง หมายถึง สภาวะที่มีฝนน้อยหรือไม่มีฝนเลยในช่วงเวลาหนึ่งซึ่งตามปกติจะต้องมีฝน (ภาวะที่ปริมาณฝนตกน้อยกว่าปกติหรือฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล) โดยขึ้นอยู่กับสถานที่และฤดูกาล ณ ที่นั้น ๆ
- 2) ฝนทิ้งช่วง หมายถึง ช่วงที่มีปริมาณฝนตกไม่ถึงวันละ 1 มิลลิเมตรติดต่อกันเกิน 15 วัน ในช่วงฤดูฝน เดือนที่มีโอกาสเกิดฝนทิ้งช่วงสูงคือเดือนมิถุนายนและกรกฎาคม

สำหรับภัยแล้งในประเทศไทย ส่วนใหญ่เกิดจากฝนแล้งและฝนทิ้งช่วง ซึ่งฝนแล้งเป็นภาวะปริมาณฝนตกน้อยกว่าปกติหรือฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล โดยภัยแล้งในประเทศไทยจะเกิดใน 2 ช่วงได้แก่²⁵

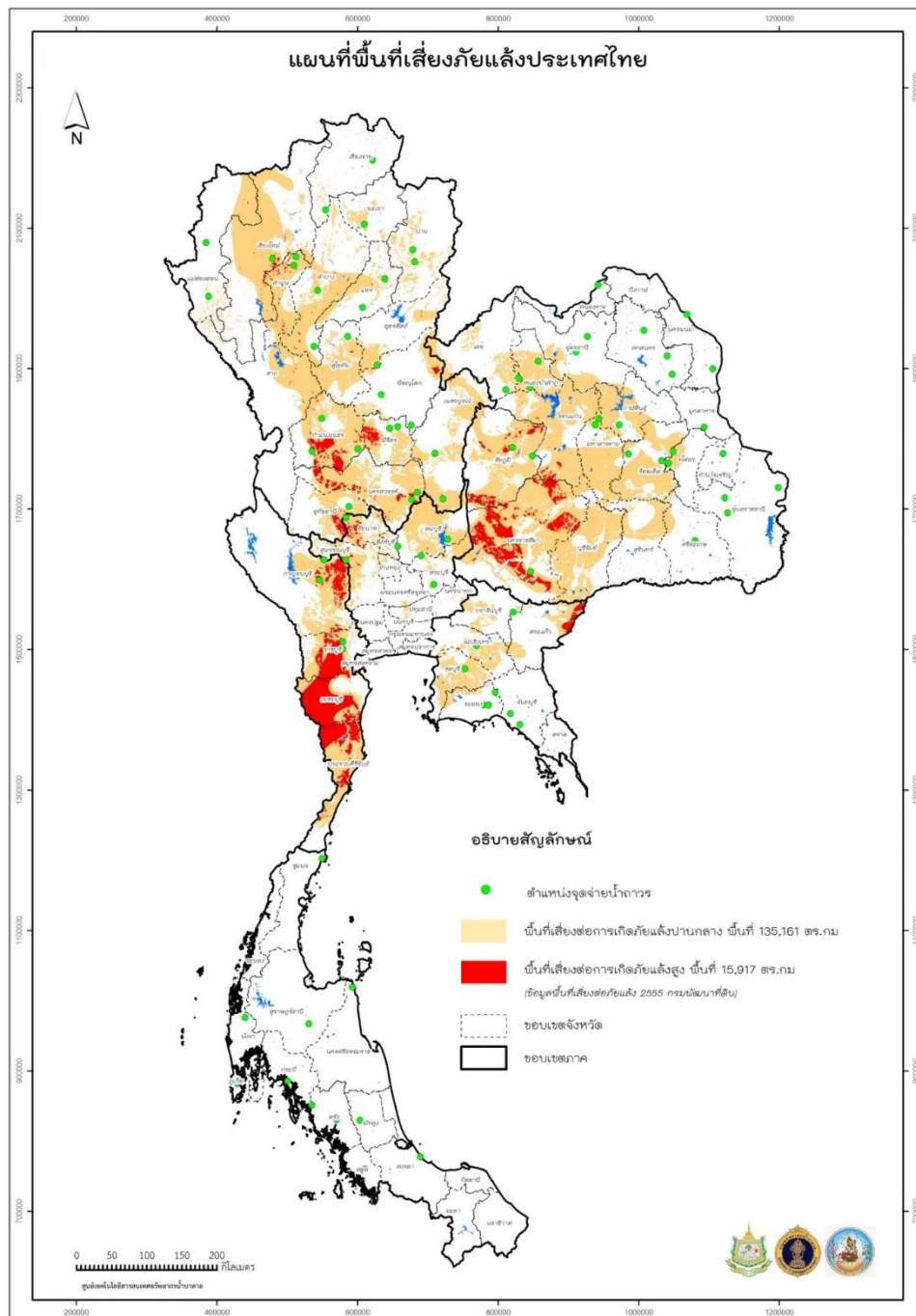
ช่วงที่ 1 ช่วงฤดูหนาวต่อเนื่องถึงฤดูร้อน ซึ่งเริ่มจากครึ่งหลังของเดือนตุลาคมเป็นต้นไป บริเวณประเทศไทยตอนบน (ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคตะวันออก) จะมีปริมาณฝนลดลงเป็นลำดับจนกระทั่งเข้าสู่ฤดูฝนในช่วงกลางเดือนพฤษภาคมของปีถัดไป ซึ่งภัยแล้งลักษณะนี้จะเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี

ช่วงที่ 2 ช่วงกลางฤดูฝน ประมาณปลายเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม จะมีฝนทิ้งช่วงเกิดขึ้น ภัยแล้งลักษณะนี้จะเกิดขึ้นเฉพาะท้องถิ่นหรือบางบริเวณ บางครั้งอาจครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้างเกือบทั่วประเทศ

²³ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570 (ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ, 20 กันยายน 2565) < <https://ndwc.disaster.go.th/ndwc/cms/2744?id=44525> > สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2568.

²⁴ เรื่องเดียวกัน.

²⁵ กรมทรัพยากรธรณี, กรมทรัพยากรธรณี เปิดชื่อ 5 จังหวัด เตือน ดินถล่ม น้ำป่าไหลหลากจากฝนตกหนัก. (กรมทรัพยากรธรณี 20 กุมภาพันธ์ 2560) <<https://www.dmr.go.th/ดินถล่ม-แผนที่แสดงพื้นที่ที่มีโอกาสเกิดดินถล่มประเทศไทย/>> สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2025.

รูปภาพที่ 5 แผนที่เสี่ยงภัยแล้ง ประเทศไทย²⁶

ดาวน์โหลดแผนที่

²⁶ นาคราช เซ็นเตอร์, แผนที่พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งประเทศไทย (กรมพัฒนาที่ดิน) (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศทรัพยากรน้ำบาดาล) <<https://www.dgr.go.th/gitc/th/download/52?page=57>> สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2025.

2.1.4.3 ผลกระทบจากภัยแล้ง

ภัยแล้งในประเทศไทยจะมีผลกระทบโดยตรงกับการเกษตรและแหล่งน้ำ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ภัยแล้งจึงส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางการเกษตร เช่น พื้นดินขาดความชุ่มชื้น พืชขาดน้ำ พืชชะงักการเจริญเติบโต ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพต่ำ รวมถึงปริมาณลดลง ส่วนใหญ่ภัยแล้งที่มีผลต่อการเกษตรมักเกิดในฤดูฝนที่มีฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานาน โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยรวมมีดังนี้²⁷

1) **ด้านเศรษฐกิจ** สิ้นเปลือง และสูญเสียผลผลิตด้านเกษตร ปศุสัตว์ ป่าไม้ การประมง เศรษฐกิจทั่วไป เช่น ราคาที่ดินลดลง โรงงานผลิตเสียหาย การว่างงาน สูญเสียอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว พลังงาน อุตสาหกรรมขนส่ง

2) **ด้านสิ่งแวดล้อม** ส่งผลกระทบต่อสัตว์ต่าง ๆ ทำให้ขาดแคลนน้ำ เกิดโรคกับสัตว์ สูญเสียความหลากหลายพันธุ์ รวมถึงผลกระทบด้านอุทกวิทยา ทำให้ระดับและปริมาณน้ำลดลง พื้นที่ชุ่มน้ำลดลง ความเค็มของน้ำเปลี่ยนแปลง ระดับน้ำในดินเปลี่ยนแปลง คุณภาพน้ำเปลี่ยนแปลง เกิดการกัดเซาะของดิน ไฟป่าเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพอากาศและสูญเสียทัศนียภาพ

3) **ด้านสังคม** เกิดผลกระทบในด้านสุขภาพอนามัย เกิดความขัดแย้งในการใช้น้ำและการจัดการคุณภาพชีวิตลดลง

2.1.4.4 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยแล้งสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามแนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยแล้งทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัยได้ดังต่อไปนี้²⁸

ตารางที่ 5 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย/หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> เฝ้าระวังและติดตามข้อมูลสภาพอากาศ สภาพน้ำท่า ปริมาณฝน ปริมาณน้ำในแหล่งเก็บน้ำ ปัญหาการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค น้ำเพื่อการเกษตร และการใช้น้ำในภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ในพื้นที่ ให้ความร่วมมือจังหวัดในการจัดเตรียมแผนเผชิญเหตุภัยแล้งจังหวัดให้สอดคล้องกับสถานการณ์น้ำ สภาพความเสี่ยงภัย พื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชนที่เคยเกิดปัญหากรณีขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคเป็นประจำ ความต้องการใช้น้ำในด้านต่าง ๆ ในเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> สร้างการรับรู้ให้ประชาชน โดยการแจ้งเตือนสถานการณ์น้ำ และมาตรการการบริหารจัดการน้ำของภาครัฐ ผ่านช่องทางการสื่อสารทุกช่องทางที่ประชาชนสามารถเข้าใจและเข้าถึงได้ง่าย รวมทั้งรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประหยัดน้ำและใช้น้ำอย่างคุ้มค่า อาทิ การจัดหาภาชนะเก็บกักน้ำสำหรับใช้ในครัวเรือน การทำการเกษตรอย่างประหยัดน้ำ โดยการปลูกพืชใช้น้ำน้อย ฯลฯ เมื่อเกิดหรือคาดว่าจะเกิดสถานการณ์ภัยแล้งในพื้นที่ ให้จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินท้องถิ่นขึ้น เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการบูรณาการการปฏิบัติ

²⁷ กรมอุตุนิยมวิทยา, ภัยแล้ง (Drought) (กองบริการดิจิทัลอุตุนิยมวิทยา) <<https://www.tmd.go.th/info/ภัยแล้ง>> สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2568.

²⁸ หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ มท 0823.2/ว 1071 ลงวันที่ 4 มีนาคม 2569 เรื่องการเตรียมการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ปี 2569

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย/หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> ● จัดเตรียมกำลังพล วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องจักรกล สาธารณภัย อาทิ เครื่องสูบน้ำ รถบรรทุกน้ำ ให้มีความพร้อมปฏิบัติงานตามแผนเผชิญเหตุภัยแล้งจังหวัด พร้อมทั้งประสานความร่วมมือกับภาคเอกชน องค์กรสาธารณกุศลในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการสนับสนุนทรัพยากร ตลอดจนเครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องจักรกลสาธารณภัย ในการบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ ● สำรวจ ตรวจสอบ ซ่อมแซมภาชนะเก็บกักน้ำกลางของชุมชน แหล่งน้ำของหมู่บ้าน/ชุมชนที่ใช้ผลิตน้ำประปาหมู่บ้าน ระบบประปาหมู่บ้าน ให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพ ถูกต้องตามหลักอนามัยสิ่งแวดล้อม และปลอดภัยต่อการอุปโภคบริโภคของประชาชน ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0810.4/ว 5060 ลงวันที่ 18 กรกฎาคม 2565 เรื่อง คู่มือหลักเกณฑ์และมาตรฐานคุณภาพระบบน้ำประปาหมู่บ้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ มท 0821.3/ว 861 ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2568 เรื่อง แนวทางการพัฒนาและดูแลแหล่งน้ำดิบเพื่อการผลิตน้ำประปา และจัดทำแผนการแจกจ่ายน้ำในแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชน โดยกำหนดจุดแจกจ่ายน้ำกลางเพื่อการอุปโภคบริโภคของหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีน้ำดื่มสะอาดและมีน้ำใช้อย่างเพียงพอ ทั้งถึงและเท่าเทียม 	<p>ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับแนวทาง ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ดำเนินการตามแผนเผชิญเหตุภัยแล้งจังหวัด โดยให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหากรณีการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคเป็นลำดับแรก พร้อมทั้งประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานที่มีศักยภาพเข้าสนับสนุนการปฏิบัติหรือขอรับการสนับสนุนจากศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขต หน่วยทหาร หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ฯลฯ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติ อาทิ การแจกจ่ายน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค การสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติไปยังแหล่งน้ำเพื่อการผลิตน้ำประปา การสูบน้ำเข้าแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ฯลฯ 2) เฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคระบาดที่มักเกิดในช่วงที่มีสภาพอากาศร้อน/แห้งแล้ง อาทิ อหิวาตกโรค โรคอุจจาระร่วง โรคอาหารเป็นพิษ โดยจัดหน่วยแพทย์และสาธารณสุขเคลื่อนที่ให้คำแนะนำดูแลสุขภาพของประชาชน และให้ความรู้ในการปฏิบัติตนให้ถูกสุขอนามัย เพื่อลดความเสี่ยงการเกิดโรคให้น้อยที่สุด 3) การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน หรือกรณีเฝ้าระวังภัยหลังเกิดภัยให้ถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 ประกอบกับหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0808.2/ว 5911 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2566 เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชนตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย/หลังเกิดภัย
	<p>และหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0808.2/ว 980 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2569 เรื่อง ชักซ้อมแนวทางการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อช่วยเหลือประชาชนกรณีเกิดสาธารณภัย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p> <p>4) รายงานสถานการณ์ การดำเนินการ แก้ไขปัญหา และการให้ความช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยแล้ง ให้ผู้อำนวยการอำเภอ ที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่และผู้อำนวยการ จังหวัดทราบอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะสิ้นสุด สถานการณ์</p>

2.1.5 ภัยจากแผ่นดินไหว

2.1.5.1 ความหมาย

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570²⁹ นิยามภัยจากแผ่นดินไหวว่า หมายถึง ภัยธรรมชาติซึ่งเกิดจากการปลดปล่อยพลังงานใต้พิภพ ทำให้เกิดการสั่นสะเทือนของพื้นดิน การสั่นสะเทือนนี้อาจมีระดับความรุนแรงขึ้นต่ำที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายใด ๆ แต่บางครั้งก็อาจมีระดับความรุนแรงในขั้นที่เป็นอันตรายจนก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงได้

2.1.5.2 สาเหตุการเกิดแผ่นดินไหว

ปัจจุบันนักแผ่นดินไหววิทยา (Seismologist) ได้จำแนกสาเหตุการเกิดแผ่นดินไหวออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สาเหตุจากธรรมชาติ และสาเหตุจากมนุษย์ กล่าวคือ³⁰

1) สาเหตุจากธรรมชาติ ได้แก่ กระบวนการธรณีแปรสัณฐาน (Tectonic Activities) ภูเขาไฟปะทุ อุกกาบาตชนโลก

2) สาเหตุจากมนุษย์ ได้แก่ การทดลองระเบิดนิวเคลียร์ การระเบิดเพื่อทำเหมือง การกักน้ำ ในเขื่อนขนาดใหญ่ การสูบน้ำหรืออัดโครงสร้างชั้นหิน

ทั้งนี้แผ่นดินไหวในประเทศไทยเกิดขึ้นได้จาก³¹

(1) แผ่นดินไหวขนาดใหญ่ที่มีแหล่งกำเนิดจากภายนอกประเทศส่งแรงสั่นสะเทือนมายังประเทศไทย โดยมีแหล่งกำเนิดจากตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทะเลอันดามัน ตอนเหนือของเกาะสุมาตรา ส่วนมากบริเวณที่รู้สึกสั่นไหว ได้แก่ บริเวณภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกรุงเทพมหานคร

²⁹ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570 (ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ, 20 กันยายน 2565) <<https://ndwc.disaster.go.th/ndwc/cms/2744?id=44525>> สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2568.

³⁰ กองเฝ้าระวังแผ่นดินไหว กรมอุตุนิยมวิทยา, ความรู้พื้นฐานด้านแผ่นดินไหวและสึนามิ (กรมอุตุนิยมวิทยา) <<https://earthquake.tmd.go.th/documents/file/seismo-doc-1606435108.pdf>> สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2025.

³¹ เรื่องเดียวกัน.

(2) แผ่นดินไหวเกิดจากแนวรอยเลื่อนที่ยังสามารถเคลื่อนตัวซึ่งอยู่บริเวณภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศ เช่น รอยเลื่อนเชียงแสน รอยเลื่อนแม่ทา รอยเลื่อนแพร่ รอยเลื่อนเถิน รอยเลื่อนเมย-อุทัยธานี รอยเลื่อนศรีสวัสดิ์ รอยเลื่อนเจดีย์สามองค์ รอยเลื่อนคลองมะรุ่ย

บริเวณที่มีความเสี่ยงต่อยกแผ่นดินไหวสูงในประเทศไทยได้แก่

1) บริเวณที่อยู่ใกล้แหล่งกำเนิดแผ่นดินไหว ตามแนวรอยเลื่อนทั้งภายในและภายนอกประเทศ ส่วนใหญ่อยู่บริเวณภาคเหนือและตะวันตกของประเทศไทย

2) บริเวณที่เคยมีประวัติหรือสถิติแผ่นดินไหวในอดีต และมีความเสียหายเกิดขึ้น จากนั้นเว้นช่วงการเกิดแผ่นดินไหวเป็นระยะเวลานาน ๆ บริเวณนั้นจะมีโอกาสการเกิดแผ่นดินไหวที่มีขนาดใกล้เคียงกับสถิติเดิมได้อีก

3) บริเวณที่เป็นดินอ่อน ซึ่งสามารถขยายการสั่นสะเทือนได้ดี เช่น บริเวณที่มีดินเหนียวอยู่ใต้พื้นดินเป็นชั้นหนา เช่น บริเวณที่ลุ่ม หรืออยู่ใกล้ปากแม่น้ำ

2.1.5.3 ระดับความรุนแรงของแผ่นดินไหว

ระดับความรุนแรงของแผ่นดินไหว (Earthquake Intensity) หมายถึง ระดับผลกระทบจากแรงสั่นสะเทือนที่มีต่อคน สิ่งของ อาคาร และสภาพแวดล้อม ซึ่งแต่ละพื้นที่จะได้รับความรุนแรงหรือผลกระทบจากแรงสั่นสะเทือนไม่เท่ากัน ในปัจจุบันมีมาตรวัดความรุนแรงแผ่นดินไหวหลายมาตรา แต่มาตราที่ได้รับความนิยมมาตราหนึ่งคือ มาตราเมอร์คัลลีดัดแปลง (Modified Mercalli Intensity scale, MMI) ซึ่งแบ่งออกเป็น 12 ระดับ³²

2.1.5.4 ผลกระทบจากแผ่นดินไหว

ภัยแผ่นดินไหวที่เกิดขึ้นมีทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น พื้นดินแยก ภูเขาไฟระเบิด อาคารสิ่งก่อสร้างพังทลายเนื่องจากแรงสั่นไหว ไฟไหม้ ก๊าซรั่ว คลื่นสึนามิ แผ่นดินถล่ม เส้นทางคมนาคมเสียหาย เกิดโรคระบาด ปัญหาด้านสุขภาพจิตของผู้ประสบภัย ความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สิน เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ เช่น การสื่อสารโทรคมนาคมขาดช่วง เครื่องคอมพิวเตอร์หยุดหรือขัดข้อง การคมนาคมทางบกทางอากาศชะงัก ประชาชนตื่นตระหนก มีผลต่อการลงทุน และการประกันภัย

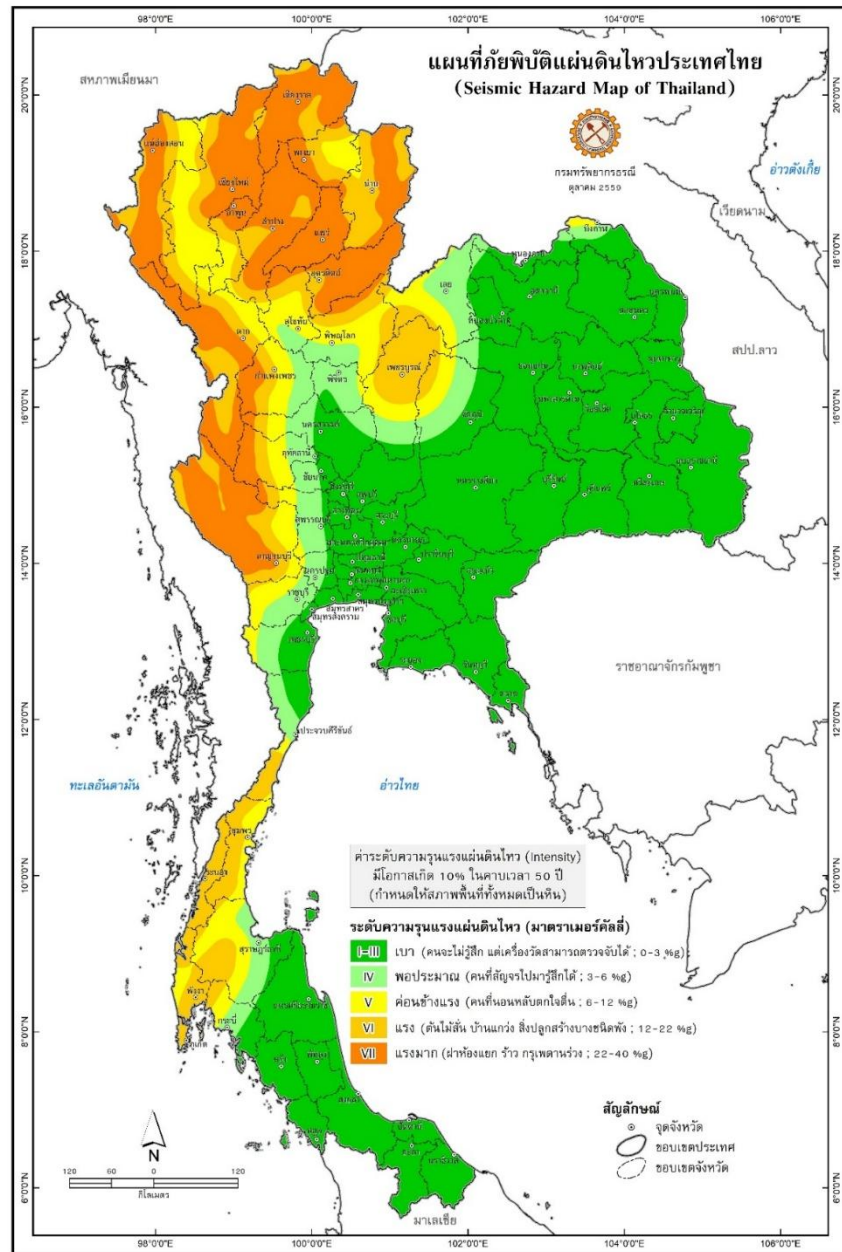
นอกจากนี้ ผลกระทบจากแผ่นดินไวยังทำให้เกิดภัยจากอาคารถล่ม ซึ่งหมายถึง ภัยที่เกิดจากอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ได้แก่ ตึก บ้าน โรงเรือน ร้าน แพ คลังสินค้า สำนักงาน ที่ได้รับความเสียหายจากการโยกไหวตัวรุนแรงของแผ่นดิน ซึ่งเป็ผลมาจากแผ่นดินไหว และก่อให้เกิดความเสียหายหรือพังทลายลงมาได้³³

³² กองเฝ้าระวังแผ่นดินไหว กรมอุตุนิยมวิทยา, *ความรู้พื้นฐานด้านแผ่นดินไหวและสึนามิ* (กรมอุตุนิยมวิทยา) <<https://earthquake.tmd.go.th/documents/file/seismo-doc-1606435108.pdf>> สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2568.

³³ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, *แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570* (ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ, 20 กันยายน 2565) < <https://ndwc.disaster.go.th/ndwc/cms/2744?id=44525>> สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2568.

รูปภาพที่ 6 ระดับความรุนแรงของแผ่นดินไหวตามมาตราเมอร์คัลลิต์ดัดแปลง³⁴

³⁴ กรมทรัพยากรธรณี, ระดับความรุนแรงของแผ่นดินไหว ตามมาตราเมอร์คัลลิ. (กรมทรัพยากรธรณี, 31 มีนาคม 2568) < <https://www.facebook.com/DMRTH/posts/ระดับความรุนแรงของแผ่นดินไหว-ตามมาตราเมอร์คัลลิ-โดยการประเมินจากความรู้สึกและคว/970747945246378/> > สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2568.

รูปภาพที่ 7 แผนที่ภัยพิบัติแผ่นดินไหวประเทศไทย³⁵

ดาวน์โหลดแผนที่

³⁵ กรมทรัพยากรธรณี, แผนที่ภัยพิบัติแผ่นดินไหวประเทศไทย_ฉบับปรับปรุง (กรมทรัพยากรธรณี) <https://www.dmr.go.th/แผนที่ภัยพิบัติแผ่นดินไหวประเทศไทย_ฉบับปรับปรุง> สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2568.

2.1.5.5 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากแผ่นดินไหวสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามแนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากแผ่นดินไหว ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัยได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากแผ่นดินไหว ทั้งก่อนเกิดภัย
ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย	หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> ● จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาภัยจากแผ่นดินไหวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยง ● สำรวจ วิเคราะห์พื้นที่เสี่ยง เช่น แนวรอยเลื่อนมีพลัง พื้นที่อาคารหนาแน่น อาคารเก่าหรือโครงสร้างไม่มั่นคง ● ประเมินความเปราะบางของอาคารสาธารณะ โรงเรียน โรงพยาบาล และศูนย์เด็กเล็ก ● สร้างความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเมื่อเกิดแผ่นดินไหว ● ส่งเสริมการตรวจสอบและเสริมความแข็งแรงของอาคารสาธารณะในความรับผิดชอบ ● จัดทำแผนอพยพ เส้นทางอพยพ และกำหนดพื้นที่ปลอดภัย/ศูนย์พักพิงชั่วคราว ● ฝึกซ้อมแผนรับมือแผ่นดินไหวร่วมกับหน่วยงานและชุมชน ● เตรียมทรัพยากรกู้ภัย เช่น อุปกรณ์ค้นหาและช่วยชีวิต อุปกรณ์แพทย์ และถุงยังชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (EOC) เพื่อสั่งการและประสานการช่วยเหลือ ● แจ้งระดับสถานการณ์แผ่นดินไหวตามความรุนแรงและผลกระทบ ● เร่งคุ้มครองชีวิต โดยอพยพประชาชนออกจากอาคารที่ไม่ปลอดภัย ● ควบคุมพื้นที่อันตรายจากอาคารเสียหายหรือเสี่ยงพังถล่ม ● สื่อสารข้อมูลสถานการณ์และแนวทางการปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> ● สำรวจและประเมินความเสียหายจากแผ่นดินไหวต่ออาคาร โครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค ● ฟื้นฟูพื้นที่ และโครงสร้างให้ปลอดภัย พร้อมลดความเสี่ยงการเกิดเหตุซ้ำ ● ดำเนินการช่วยเหลือและเยียวยาผู้ประสบภัยตามระเบียบ ● สรุบทบทเรียนและปรับปรุงแผนป้องกันและบรรเทาภัยจากแผ่นดินไหวในอนาคต

2.1.6 ภัยจากสึนามิ

2.1.6.1 ความหมาย

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570³⁶ ได้นิยามภัยจากสึนามิว่า หมายถึง ภัยที่เกิดจากคลื่นยักษ์ คำว่าสึนามิเป็นภาษาญี่ปุ่น แปลว่า คลื่นท่าเรือ

2.1.6.2 สาเหตุการเกิดคลื่นสึนามิ

คลื่นสึนามิ มีสาเหตุการเกิดหลายประการ เช่น การเคลื่อนตัวของแผ่นเปลือกโลกตามแนวรอยเลื่อนที่ก่อให้เกิดแผ่นดินไหวที่พื้นท้องทะเล การระเบิดอย่างรุนแรงของภูเขาไฟใต้ทะเล ดินถล่มที่พื้นท้องทะเล การทดลองระเบิดนิวเคลียร์ใต้ทะเล ภายหลังจากการยกตัวอย่างฉับพลันของพื้นท้องมหาสมุทร นำมาซึ่งการยกตัวของมวลน้ำทะเลอย่างทันทีทันใด อนุภาคของน้ำจะกระเพื่อมขึ้นและลง เริ่มต้นเป็นศูนย์กลางของการแผ่กระจายคลื่นน้ำออกไปในทุกทิศทาง โดยอนุภาคของน้ำเคลื่อนที่เป็นวงรี และมีลักษณะยาวตามแนวนอน โดยมีความสูงของคลื่นไม่มากนักในทะเลลึก แต่มีค่าความเร็วสูง เมื่อคลื่นเข้าใกล้ฝั่งความเร็วของคลื่นจะถูกหน่วงให้ช้าลงอย่างฉับพลัน โดยที่แรงปะทะยังทรงพลังอยู่ จึงทำให้ยอดคลื่นถูกยกขึ้นสูงอย่างรวดเร็วและสูงสุดที่ชายฝั่ง ดังนั้นผลกระทบจากคลื่นสึนามิบริเวณแหล่งกำเนิดในทะเลจึงแทบไม่ปรากฏ ส่วนบริเวณชายฝั่งที่ย่อมก่อกำเนิดความเสียหายได้มากกับชีวิตและทรัพย์สินบริเวณชายฝั่งนั้น³⁷

2.1.6.3 ประเภทของคลื่นสึนามิ

ภัยจากสึนามิสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท³⁸ ประเภทแรก คือ คลื่นสึนามิเฉพาะแห่ง (Local Tsunami) มักจะเกิดใกล้ ๆ ชายฝั่ง และเคลื่อนเข้าถล่มชายฝั่งอย่างทันทีทันใด และประเภทที่สอง คือ คลื่นสึนามิที่เดินทางข้ามทวีป (Distance Tsunami) มักจะเกิดจากแผ่นดินไหวที่ค่อนข้างรุนแรง และสามารถเคลื่อนตัวข้ามทวีปไปยังชายฝั่งที่อยู่ห่างไกลหลายหมื่นกิโลเมตร โดยสาเหตุของการเกิดคลื่นสึนามิ มีหลายสาเหตุ เช่น แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด ดินถล่ม และอุกกาบาตตกลงสู่มหาสมุทร โดยภัยจากสึนามิ ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อชีวิตประชาชนและสิ่งปลูกสร้างตลอดแนวจนถึงพื้นที่ราบชายฝั่ง

2.1.6.4 ผลกระทบ

1) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ (Economic Impacts) สึนามิสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล ความเสียหายต่อโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน สนามบิน ท่าเรือ ระบบไฟฟ้า และประปา ความสูญเสียของธุรกิจท่องเที่ยวและประมง ทำให้รายได้ของประชาชนลดลง ต้นทุนในการฟื้นฟูและบูรณะพื้นที่หลังภัยพิบัติสูงมาก ภาคเกษตรกรรมเสียหายเนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกถูกน้ำเค็มท่วมขัง

2) ผลกระทบทางสังคม (Social Impacts) การสูญเสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก เช่น พ.ศ. 2547 มีผู้เสียชีวิตกว่า 230,000 คน ใน 14 ประเทศ การย้ายถิ่นฐาน ประชาชนต้องอพยพ

³⁶ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570 (ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ, 20 กันยายน 2565) < <https://ndwc.disaster.go.th/ndwc/cms/2744?id=44525> > สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2568.

³⁷ กรมทรัพยากรธรณี, สึนามิ (กรมทรัพยากรธรณี) < <https://www.dmr.go.th/geohazard/information-mission-projects-environmental-geology-and-geological-disasters/ความรู้ทั่วไปด้านธรณีพิบัติภัย/สึนามิ/> > สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2568.

³⁸ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570 (ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ, 20 กันยายน 2565) < <https://ndwc.disaster.go.th/ndwc/cms/2744?id=44525> > สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2568.

ออกจากพื้นที่เสี่ยงภัย ปัญหาด้านสุขภาพจิต เช่น ความเครียด PTSD และภาวะซึมเศร้าหลังภัยพิบัติ การแตกสลายของชุมชนและครอบครัวเนื่องจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักและทรัพย์สิน

3) ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Impacts) ได้แก่ การปนเปื้อนของดิน และน้ำ จากน้ำทะเลและเศษซากต่าง ๆ การทำลายพื้นที่ชุ่มน้ำ ป่าชายเลน และแนวปะการัง ซึ่งเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศทะเล เช่น ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง สัตว์ป่า และสัตว์น้ำจำนวนมากตายหรือสูญพันธุ์จากแรงคลื่น และการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม

2.1.6.5 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากสึนามิสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามแนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากสึนามิ ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัยได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากสึนามิ ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย	หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> ● จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาภัยจากสึนามิขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยง ● สำรวจ และจัดทำแผนที่พื้นที่เสี่ยงสึนามิ เช่น พื้นที่ชายฝั่งต่ำ ชุมชนริมหาด พื้นที่ท่องเที่ยว ● กำหนดเขตปลอดภัย จุดอพยพ และเส้นทางอพยพขึ้นที่สูงหรืออาคารหลบภัยแนวตั้ง ● สร้างความรู้แก่ประชาชน และนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสัญญาณเตือนสึนามิ และการอพยพพื้นที่ ● ติดตั้งและบำรุงรักษาระบบแจ้งเตือนภัยสึนามิ ป้ายเตือน และแผนที่เส้นทางอพยพ ● จัดทำและฝึกซ้อมแผนอพยพสึนามิร่วมกับชุมชน สถานศึกษา และสถานประกอบการท่องเที่ยว ● เตรียมศูนย์พักพิงชั่วคราวในพื้นที่ปลอดภัย พร้อมทรัพยากรช่วยเหลือฉุกเฉิน 	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (EOC) เพื่อสั่งการ และประสานการช่วยเหลือ ● แจ้งระดับสถานการณ์สึนามิ ตามข้อมูลเตือนภัย และผลกระทบพื้นที่ ● เร่งอพยพประชาชน และนักท่องเที่ยวออกจากพื้นที่ชายฝั่งไปยังพื้นที่ปลอดภัยทันที ● ควบคุม และปิดพื้นที่ชายฝั่ง พื้นที่ท่องเที่ยว และเส้นทางเสี่ยง ● สื่อสารข้อมูลสถานการณ์ และคำสั่งอพยพให้ประชาชน รับทราบอย่างเป็นเอกภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> ● สำรวจและประเมินความเสียหายจากสึนามิ ด้านชีวิต ทรัพย์สิน โครงสร้างพื้นฐาน และการท่องเที่ยว ● ฟื้นฟูชุมชนชายฝั่ง ระบบสาธารณสุขโรค และสิ่งแวดล้อมชายฝั่งทะเล ● ดำเนินการช่วยเหลือ และเยียวยาผู้ประสบภัยจากสึนามิตามระเบียบ ● สรุบทบทเรียนและปรับปรุงแผนป้องกันและบรรเทาภัยจากสึนามิในอนาคต

2.1.7 ภัยจากไฟฟ้า และหมอกควัน

2.1.7.1 ความหมาย

ภัยจากไฟฟ้า และหมอกควัน หมายถึง ภัยที่เกิดจากไฟฟ้าไม่ว่าจะจากสาเหตุใดก็ตาม เกิดขึ้นในป่าธรรมชาติ หรือสวนป่าก็ตาม แล้วลุกลามไปได้โดยอิสระปราศจากการควบคุม ตลอดจนส่งผลให้เกิดฝุ่น ควัน และอนุภาคแขวนลอยในบรรยากาศภายใต้กระแสลมอ่อน และอากาศไม่สามารถลอยตัวขึ้นไปในบรรยากาศได้ ทำให้เกิดอันตรายต่อทรัพย์สินและสุขภาพของประชาชน³⁹

2.1.7.2 สาเหตุ/ประเภท⁴⁰

1) **เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ** ไฟฟ้าสามารถเกิดได้เองตามธรรมชาติ แต่มีโอกาสดังกล่าวเกิดขึ้นได้น้อยมาก ๆ ซึ่งในบางครั้งเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศป่าไม้ เช่น ป่าเต็งรัง ในต้นฤดูแล้งใบไม้ในป่าจะผลัดใบเป็นสีแดง เหลือง ส้ม อย่างสวยงาม แล้วจะผลัดใบทิ้งจนหมดกลายเป็นเชื้อเพลิงชั้นดี เพื่อเป็นการคัดเลือกพันธุ์ไม้และทำให้พืชบางชนิดมีเปลือกเมล็ดที่แข็งเกิดการงอกของต้นอ่อนทันที เป็นการช่วยในการขยายพันธุ์ของพืชจำพวกนี้

2) **เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์** สาเหตุหลักของไฟฟ้าที่พบในปัจจุบันนั้นมักเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ เช่น การลอบวางเพลิง การตั้งแคมป์กองไฟที่ไม่ได้รับการดูแล สามารถเกิดได้จากสิ่งเล็ก ๆ อย่างก้นบุหรี่ที่ยังไม่ได้ดับ รวมถึงการเผาขยะ และจุดเพื่อเหตุผลทางการเกษตร จนลามจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่งจากการลามของเชื้อไฟหรือถูกกระแสลมพัดเอาเศษซากเชื้อไฟกระจายไปยังพื้นที่ป่าใกล้เคียงได้

ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีส่วนทำให้ไฟป่ามีความเลวร้ายลงมากขึ้น เนื่องจากอุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้น และช่วงฤดูแล้งยาวนานขึ้น รูปแบบหยาดน้ำฟ้า (Precipitation) ที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่ออุณหภูมิเฉลี่ยที่พื้นผิวโลกสูงขึ้น การระเหยจะเกิดมากขึ้น ซึ่งในทางกลับกันปริมาณน้ำฝนโดยรวมจะเพิ่มขึ้น แต่ส่งผลพืชพรรณในบางพื้นที่นั้นแห้งมากขึ้นและเสี่ยงต่อการติดไฟมากขึ้น และฤดูของไฟป่าก็ยาวนานขึ้นจากความแห้งของอากาศ สิ่งนี้นำไปสู่ไฟป่าที่ใหญ่ขึ้นและรุนแรงยิ่งขึ้นซึ่งยากต่อการจัดการ⁴¹

2.1.7.3 ผลกระทบ⁴²

1) การดำรงชีวิตของมนุษย์ทำให้เกิดทัศนวิสัยไม่ดี เป็นอุปสรรคต่อการคมนาคม เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ทำให้เกิดโรคทางเดินหายใจ ส่งผลเสียต่อสุขภาพและจิตใจ ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและความเสียหายต่อทรัพย์สิน

2) ต้นไม้ นอกจากได้รับอันตรายหรือถูกทำลายแล้วโดยตรง ยังมีผลกระทบทางอ้อม เช่น ทำให้เกิดโรค และแมลงบางชนิดมีความรุนแรงยิ่งขึ้น อีกทั้งยังทำให้สังคมพืชเปลี่ยนแปลง พืชบางชนิดจะหายไปมีชนิดอื่นมาทดแทน เช่น บริเวณที่เกิดไฟไหม้ซ้ำ ๆ หลายครั้ง หนุ่คายังขึ้นหนาแน่น โครงสร้างของป่าเปลี่ยนแปลง เช่น ไฟป่าจะเป็นตัวจัดชั้นอายุของลูกไม้ ให้กระจัดกระจายกันอย่างมีระเบียบ

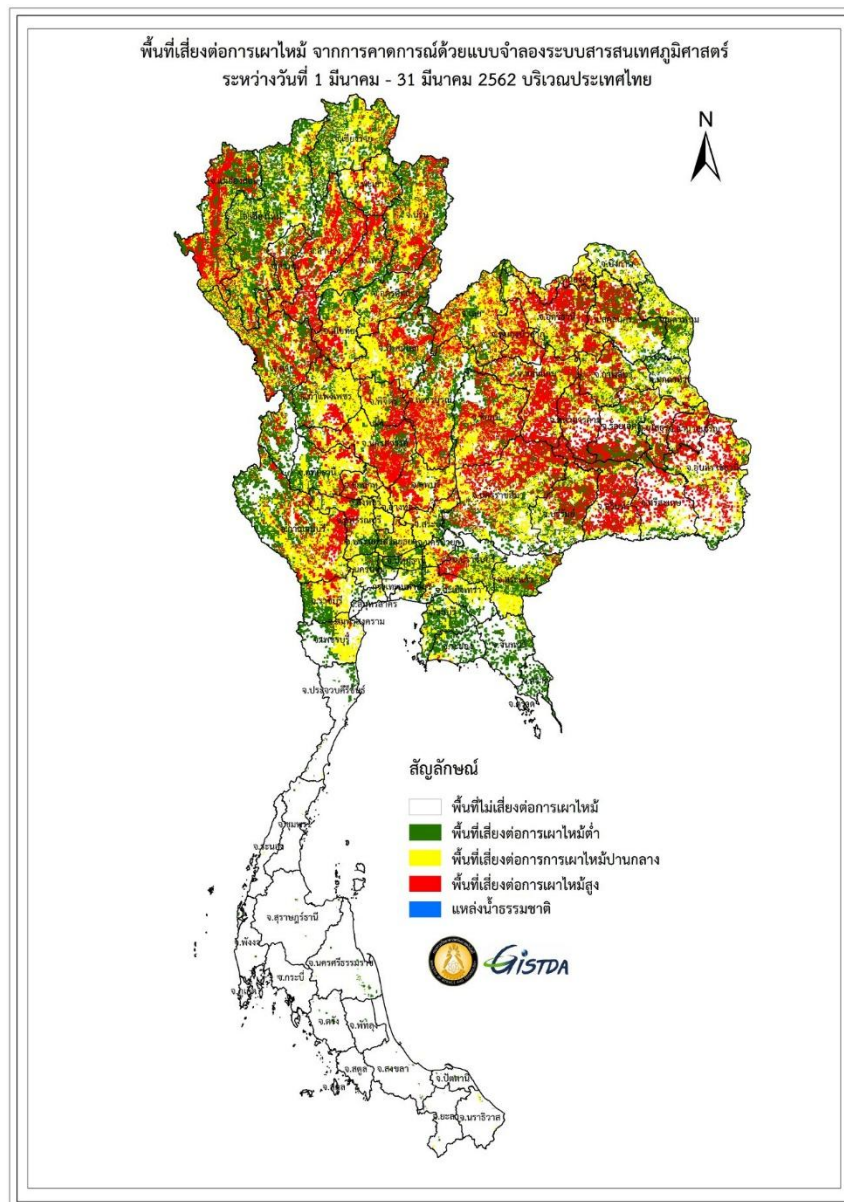
³⁹ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁰ พรศักดิ์ ปัญญาธิจิต, *สาเหตุและผลกระทบของการเกิดไฟป่า*, (มูลนิธิสืบนาคะเสถียร, 12 มีนาคม 2567) <<https://www.seub.or.th/blogging/knowledge/2024-74/>> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2568.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน.

⁴² กรมอุตุนิยมวิทยา, *ไฟป่า (Forest Fire)* (กรมอุตุนิยมวิทยา) <<https://tmd.go.th/info/ไฟป่า>>, สืบค้นเมื่อเข้าถึง 15 กันยายน 2568.

- 3) สัตว์ป่าลดลงมีการอพยพของสัตว์ป่า รวมทั้งทำลายแหล่งอาหารที่อยู่อาศัย ที่หลบภัย และแหล่งน้ำ
- 4) ทำให้คุณสมบัติของดินเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านฟิสิกส์ เคมี และชีววิทยา เช่น ดินมีอุณหภูมิสูงขึ้น ความชื้นลดลง อินทรีย์วัตถุ และจุลินทรีย์ในดินเปลี่ยนแปลงความสามารถในการดูดซึมน้ำของดินลดลง
- 5) แหล่งน้ำถูกทำลาย คุณภาพของน้ำเปลี่ยนแปลงเนื่องจากเถ้าถ่าน
- 6) ภูมิอากาศท้องถิ่นเปลี่ยนแปลง เช่น อุณหภูมิสูงสุดต่ำสุด การหมุนเวียนของอากาศ ความชื้นในอากาศ รวมทั้งองค์ประกอบของอากาศเปลี่ยนไป เช่น คาร์บอนมอนอกไซด์ ไฮโดรคาร์บอน เหม่าและควันไฟเพิ่มขึ้น ส่งผลเสียต่อร่างกายมนุษย์
- 7) สูญเสียทัศนียภาพที่สวยงาม ซึ่งส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว

รูปภาพที่ 8 แผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงต่อการเผาไหม้บริเวณประเทศไทย⁴³

ดาวน์โหลดแผนที่

⁴³ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) หรือ GISTDA, แผนที่คาดการณ์พื้นที่เสี่ยงต่อการเผาไหม้จากการเกิดไฟป่าบริเวณประเทศไทย. (GISTDA สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน), 5 มีนาคม 2562) <<https://www.facebook.com/gistda/posts/แผนที่คาดการณ์พื้นที่เสี่ยงต่อการเผาไหม้จากการเกิดไฟป่าบริเวณประเทศไทย-จากกระทรวง/10156781383011265>> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2568.

2.1.7.7 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากไฟฟ้า และหมอกควัน สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามแนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากไฟฟ้า และหมอกควัน ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัยได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากไฟฟ้า และหมอกควัน ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย	หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> ● จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาภัยจากไฟฟ้า และหมอกควัน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยง ● สำรวจ และจัดทำแผนที่พื้นที่เสี่ยงไฟฟ้า เช่น พื้นที่ป่า พื้นที่เกษตรเชิงเขา ชุมชนชายป่า ● ประเมินช่วงวิกฤตฉุกเฉิน ทิศทางลม และแหล่งกำเนิดหมอกควัน ● สร้างความรู้แก่ประชาชน เรื่องการป้องกันไฟฟ้า การงดเผา และผลกระทบด้านสุขภาพจากหมอกควัน ● ดำเนินมาตรการลดความเสี่ยง เช่น ทำแนวกันไฟ ดูแลเชื้อเพลิงในพื้นที่สาธารณะ และควบคุมการเผาในที่โล่ง ● จัดทำแผนอพยพ และกำหนดพื้นที่ปลอดภัยสำหรับกรณีไฟป่ารุนแรงหรือค่าฝุ่นสูง ● ฝึกซ้อมแผนควบคุมไฟฟ้า และรับมือหมอกควัน ร่วมกับชุมชน ● เตรียมทรัพยากร เช่น เครื่องมือดับไฟ หน้ากากป้องกันฝุ่น PM2.5 รถน้ำ และงบประมาณฉุกเฉิน 	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (EOC) เพื่อสั่งการ และประสานการควบคุมไฟ และการดูแลสุขภาพประชาชน ● แจ้งระดับสถานการณ์ไฟฟ้า และหมอกควันตามความรุนแรง และค่าฝุ่น ● เร่งควบคุมไฟฟ้า และป้องกันการลุกลามเข้าสู่ชุมชน ● อพยพประชาชนจากพื้นที่เสี่ยงไฟฟ้า หรือพื้นที่ที่มีหมอกควันรุนแรง ● สื่อสารข้อมูลสถานการณ์ไฟฟ้า ค่าฝุ่น และคำแนะนำด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> ● สำรวจ และประเมินความเสียหายจากไฟฟ้า และหมอกควันต่อทรัพยากรป่าไม้ สุขภาพประชาชน และเศรษฐกิจชุมชน ● ฟื้นฟูพื้นที่ป่า ระบบนิเวศ และคุณภาพชีวิตของประชาชน ● ดำเนินการช่วยเหลือ และเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากไฟฟ้า และหมอกควันตามระเบียบ ● สรุปบทเรียน และปรับปรุงแผนป้องกันและบรรเทาภัยจากไฟฟ้า และหมอกควันในอนาคต

2.1.8 ภัยจากมลพิษทางอากาศ หมอกควัน PM2.5

2.1.8.1 ความหมาย

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570⁴⁴ นิยามภัยจากมลพิษทางอากาศประเภท PM2.5 หมายถึง เหตุการณ์ที่มลพิษทางอากาศประเภทฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน หรือ PM2.5 ที่มีแหล่งกำเนิดจากเหตุการณ์ทางธรรมชาติหรือจากกิจกรรมของมนุษย์เกิดการสะสมในบรรยากาศอันเนื่องมาจากสภาพอากาศ ทำให้ PM2.5 ปกคลุมพื้นที่อยู่อาศัยของประชาชนจนมีความเสี่ยงที่จะเกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนจำนวนมาก

2.1.8.2 สาเหตุ⁴⁵

1) การเกิดไฟป่า การเกิดไฟป่าถือเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดหมอกควันขึ้นมา เนื่องจากมีการเผาไหม้เชื้อเพลิงจำพวกเศษไม้ ใบไม้ เศษวัชพืช ฯลฯ ทำให้เกิดเป็นหมอกควันปกคลุมอยู่ในบริเวณที่เกิดไฟป่า และพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งเมื่อมีการพัดพาของกระแสลมจะทำให้หมอกควันกระจายตัวไปยังพื้นที่อื่น

2) การเผาเศษวัชพืช และวัสดุทางการเกษตร จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาหมอกควัน คือ เกิดจากการเผาเศษวัชพืช และวัสดุทางการเกษตร เช่น ชังข้าว ชังข้าวโพด การเผาเศษหญ้าริมทาง ฯลฯ โดยเกษตรกรมีความเชื่อว่าการเผาจะเป็นการกำจัดเศษวัชพืชและเชื้อโรคในดินได้ ซึ่งการเตรียมพื้นที่การเกษตรในปีถัดไปนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุด คือ การเตรียมดินเพาะปลูก ซึ่งจำเป็นต้องมีการถางพื้นที่เพื่อกำจัดเศษวัชพืช โดยการเผาเป็นวิธีการที่เกษตรกรนิยมใช้กันมาก เนื่องจากเป็นวิธีการที่ง่าย สะดวก และประหยัดในจังหวัดที่มีการทำการเกษตรมาก เช่น ปทุมธานี อุดรธานี อ่างทอง ราชบุรี สระบุรี กาญจนบุรี นครสวรรค์ เชียงใหม่ ขอนแก่น จะมีปริมาณของฝุ่นละอองในอากาศสูงในช่วงฤดูแล้ง เนื่องจากสภาวะอากาศที่แห้งและนิ่ง ทำให้ฝุ่นสามารถแขวนลอยอยู่ในบรรยากาศได้นาน และในช่วงดังกล่าวเกษตรกรจะมีการเผาเศษวัชพืชทางการเกษตร เพื่อเตรียมพื้นที่สำหรับการทำการเกษตรในช่วงฤดูฝนการเผาขยะจากชุมชน

3) การเผาขยะจากชุมชน ถือว่าเป็นแหล่งปลดปล่อยมลพิษทางอากาศเข้าไปในบรรยากาศ โดยพบว่าปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากชุมชน มีเพียงร้อยละ 70 - 80 ที่ได้รับการเก็บขน และมีเพียงร้อยละ 30 ที่ได้รับการกำจัดถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ส่วนปริมาณขยะที่ไม่ได้รับการกำจัดถูกกองทิ้งกลางแจ้ง รวมทั้งการเผาเป็นครั้งคราว ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศ เช่น ฝุ่นละออง เขม่าควัน ก๊าซ และโอโซน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

4) มลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม โรงงานอุตสาหกรรม เช่น โรงถลุง และหลอมโลหะ อุตสาหกรรมกลั่นน้ำมัน อุตสาหกรรมเคมี อุตสาหกรรมผลิตอาหาร ฯลฯ ก่อให้เกิดสิ่งเจือปนในอากาศได้แตกต่างกัน ทั้งปริมาณ และคุณภาพ โดยทั่วไปโรงงานอุตสาหกรรมนับว่าเป็นแหล่งกำเนิดของมลพิษทางอากาศที่สำคัญ และเป็นแหล่งที่ถูกกล่าวโทษจากประชาชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากสามารถมองเห็นควันที่ปล่อยออกมาจากปล่องควันได้อย่างชัดเจน สารมลพิษทางอากาศที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่

⁴⁴ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570 (ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ, 20 กันยายน 2565) < <https://ndwc.disaster.go.th/ndwc/cms/2744?id=44525> > สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2568.

⁴⁵ กรมอนามัย และกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, แนวทางการเฝ้าระวังพื้นที่เสี่ยง จากมลพิษทางอากาศ กรณีหมอกควัน, (กระทรวงสาธารณสุข 2558) 6-8.

ได้แก่ฝุ่นละออง เขม่าควันก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ก๊าซไนโตรเจนออกไซด์ และก๊าซพิษอื่น ๆ อีกหลายชนิด

2.1.8.3 ผลกระทบ

1) **ด้านสุขภาพ** ส่งผลต่อสุขภาพอนามัยของเรา เสี่ยงต่ออาการและโรคต่าง ๆ ได้แก่ โรคระบบทางเดินหายใจ เช่น คัดจมูก น้ำมูกไหล แสบจมูกและลำคอ โรคหัวใจและหลอดเลือด เช่น เหนื่อยง่าย เหน็บวม หัวใจเต้นเร็ว โรคเกี่ยวกับดวงตา เช่น อาการแสบหรือคันตา ตาแดง น้ำตาไหล มองภาพไม่ค่อยชัด และอื่น ๆ โดยมีกลุ่มเสี่ยงมากมาย ตั้งแต่กลุ่มเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ หญิงตั้งครรภ์ ผู้มีโรคประจำตัว เช่น โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง โรคปอด โรคหอบหืด โรคภูมิแพ้ เมื่อได้รับสารมลพิษเข้าสู่ร่างกาย จึงจะได้รับผลกระทบที่รุนแรงกว่าคนทั่วไป ดังนั้น ควรเตรียมยาสำรองและเฝ้าระวังอาการผิดปกติของร่างกายอย่างใกล้ชิด หากมีอาการควรปรึกษาแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่เพื่อรับการรักษาต่อไป

2) **ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ** สาเหตุที่ก่อให้เกิดหมอกควันอย่าง การเผา และการตัดไม้ทำลายป่า การปล่อยมลพิษและไอเสียจากรถยนต์ ย่อมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้วย เพราะทำให้ปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) ในบรรยากาศเพิ่มขึ้นมหาศาล ธรรมชาติจึงขาดความสมดุลและเสี่ยงต่อภัยพิบัติรุนแรงตามมาด้วย

2.1.8.4 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากมลพิษทางอากาศ หมอกควัน PM2.5 สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามแนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากมลพิษทางอากาศ หมอกควัน PM2.5 ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัยได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 9 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากมลพิษทางอากาศ หมอกควัน PM2.5
ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย	หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> จัดทำแผนรับมือมลพิษทางอากาศ และหมอกควัน PM2.5 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยง วิเคราะห์แหล่งกำเนิดมลพิษในพื้นที่ เช่น การเผาในที่โล่ง การคมนาคม พื้นที่เกษตร และไฟฟ้า ระบุพื้นที่ และกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย โรงเรียน ศูนย์เด็กเล็ก รณรงค์ลดแหล่งกำเนิด PM2.5 เช่น จดเผาในที่โล่ง การจัดการเศษวัสดุทางการเกษตร 	<ul style="list-style-type: none"> จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (EOC) ด้านมลพิษทางอากาศ แจ้งระดับสถานการณ์มลพิษทางอากาศตามค่าฝุ่น PM2.5 ดำเนินการมาตรการเร่งด่วนลดผลกระทบ เช่น ขอความร่วมมืองดกิจกรรมกลางแจ้ง ดูแลกลุ่มเปราะบาง เช่น ปรับรูปแบบเรียน/ทำงาน แจกหน้ากาก เปิดพื้นที่ปลอดฝุ่น 	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชน ฟื้นฟู และปรับปรุงมาตรการจัดการมลพิษในพื้นที่ ให้ความช่วยเหลือและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบตามระเบียบ สรุปบทเรียน และปรับปรุงแผนรับมือ PM2.5 เพื่อป้องกันการเกิดซ้ำ

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย	หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> ● จัดทำข้อตกลงชุมชน/มาตรการท้องถิ่นลดหมอกควัน ● เตรียมแผนดูแลสุขภาพประชาชน และกลุ่มเปราะบาง ● เตรียมทรัพยากร เช่น หน้ากากป้องกัน PM2.5 ห้องปลอดฝุ่น อุปกรณ์ตรวจวัดคุณภาพอากาศ 	<ul style="list-style-type: none"> ● สื่อสารข้อมูลค่าฝุ่น แนวโน้มสถานการณ์ และคำแนะนำด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่อง 	

2.1.9 ภัยจากอัคคีภัย

2.1.9.1 ความหมาย

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570⁴⁶ นิยามคำว่า อัคคีภัยว่า หมายถึง ภัยอันตรายอันเกิดจากไฟที่ขาดการควบคุมดูแล ทำให้เกิดการติดต่อลุกลามไปตามบริเวณที่มีเชื้อเพลิง จนเกิดการลุกไหม้ต่อเนื่อง สภาวะของไฟจะรุนแรงมากขึ้นถ้าการลุกไหม้ที่มีเชื้อเพลิงหนุน หรือมีไอของเชื้อเพลิงถูกขับออกมามาก ความร้อนแรงก็จะมากยิ่งขึ้น

2.1.9.2 สาเหตุของการเกิดอัคคีภัย

เกิดจากการรวมตัวของ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ เชื้อเพลิง ความร้อน และออกซิเจน ในสภาวะที่เหมาะสม ถ้าขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง ไฟก็ไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้ โดยแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้⁴⁷

1) เชื้อเพลิง ที่ทำให้เกิดการลุกไหม้มี 3 สถานะ ได้แก่

- ของแข็ง เช่น ถ่านไม้ ถ่านหิน ไม้ กระดาษ ผ้า
- ของเหลว เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง น้ำมันปรุงอาหาร แอลกอฮอล์
- ก๊าซ เช่น ก๊าซหุงต้ม (LPG) ก๊าซธรรมชาติ (NGV) ก๊าซไฮโดรเจน

2) ความร้อน เป็นสิ่งที่ทำให้อุณหภูมิของเชื้อเพลิงสูงขึ้นถึงจุดติดไฟ ทำให้เกิดปฏิกิริยาสันดาปเกิดขึ้นอย่างเหมาะสม ซึ่งเชื้อเพลิงแต่ละชนิดย่อมจะมีจุดวาบไฟ (ติดไฟ) ไม่เท่ากัน

3) ออกซิเจน จะเป็นตัวทำให้เกิดการเผาไหม้ ยิ่งมีออกซิเจนมาก เชื้อเพลิงก็ยิ่งติดไฟได้ดีขึ้น และเชื้อเพลิงบางประเภทมีออกซิเจนในตัวเองอย่างเพียงพอที่จะทำให้ตัวเองลุกไหม้ได้โดยไม่ต้องอาศัยออกซิเจนที่อยู่โดยรอบ

⁴⁶ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570 (ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ, 20 กันยายน 2565) < <https://ndwc.disaster.go.th/ndwc/cms/2744?id=44525> > สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2568.

⁴⁷ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, คู่มือป้องกัน และระงับอัคคีภัย (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ม.ป.ป.) 1.

2.1.9.3 ประเภทของไฟ⁴⁸

- 1) ประเภท A เชื้อเพลิงเป็นของแข็ง อาทิ กระดาษ ไม้ ผ้า ยาง พลาสติก
- 2) ประเภท B เชื้อเพลิงที่เป็นของเหลว ติดไฟ และก๊าซ อาทิ น้ำมัน แอลกอฮอล์ ทินเนอร์ ยางมะตอย
- 3) ประเภท C เชื้อเพลิงที่มีกระแสไฟฟ้า อาทิ อุปกรณ์ไฟฟ้า สายไฟ ปลั๊กไฟ สวิตช์ไฟ เครื่องใช้ไฟฟ้า
- 4) ประเภท D เชื้อเพลิงที่เป็นโลหะ หรือสารเคมีติดไฟง่าย อาทิ อลูมิเนียม แมกนีเซียม โซเดียม วัตถุระเบิด ปุ๋ยยูเรีย
- 5) ประเภท K เชื้อเพลิงประเภทน้ำมันที่ติดไฟยาก อาทิ น้ำมันประกอบอาหาร น้ำมันพืช ไขมันสัตว์

2.1.9.4 การระงับอัคคีภัย⁴⁹

- 1) การกำจัดเชื้อเพลิง การเคลื่อนย้ายเชื้อเพลิงออกจากกองเพลิง การตัดทางหนีตัวของเชื้อเพลิง การแบกวัสดุติดไฟออกเพื่อสะดวกในการดับ
- 2) การกำจัดออกซิเจน การลดปริมาณของออกซิเจนในอากาศให้น้อยลง เช่น การฉีดน้ำ หรือสารปกคลุมอื่น ๆ เพื่อไปคลุมบริเวณเชื้อเพลิงไหม้ ทำให้จำนวนออกซิเจนในอากาศมีปริมาณต่ำลง จนไม่เกิดการลุกไหม้ อย่างไรก็ตาม การกำจัดอากาศ (ออกซิเจน) ในห้องที่บหรือที่แคบอาจจะทำให้ขาดอากาศหายใจได้ ซึ่งผู้ดับเพลิงจะต้องระมัดระวังให้มาก
- 3) การลดอุณหภูมิ การลดความร้อนของวัสดุที่ไหม้ไฟให้ต่ำลง จนไม่สามารถที่จะถูกไหม้ต่อไปได้ โดยปกติทั่วไปใช้น้ำเป็นตัวลดอุณหภูมิของวัสดุที่ไหม้ไฟเพราะหาง่าย สะดวก มีค่าใช้จ่ายไม่สูง อย่างไรก็ตาม การใช้น้ำอาจเป็นสื่อไฟฟ้า เมื่อน้ำรวมกับสารเคมีบางชนิด เช่น โลหะโซเดียม โลหะแมกนีเซียม โพแทสเซียม และฟอสฟอรัส จะเกิดปฏิกิริยาเคมีขึ้น

2.1.9.5 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากอัคคีภัยสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามแนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากอัคคีภัย ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัยได้ดังต่อไปนี้

⁴⁸ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, อัคคีภัย” ภัยใกล้ตัวป้องกันได้-ต้องใส่ใจไม่ประมาท (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ม.ป.ป.) 2.

⁴⁹ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, คู่มือป้องกัน และระงับอัคคีภัย (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ม.ป.ป.) 4-5.

ตารางที่ 10 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากอัคคีภัย ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย	หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> ● จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ● สำรวจพื้นที่เสี่ยงอัคคีภัย เช่น ชุมชนแออัด ตลาด สถานประกอบการ อาคารเก่า แหล่งเชื้อเพลิง ● ประเมินความพร้อมด้านระบบดับเพลิง แหล่งน้ำ และเส้นทางเข้าถึงพื้นที่ ● สร้างความรู้แก่ประชาชน เกี่ยวกับการป้องกันไฟไหม้ และการอพยพหนีไฟ ● ตรวจสอบ และบำรุงรักษาระบบป้องกันอัคคีภัยในอาคารสาธารณะ ● จัดทำแผนอพยพหนีไฟ จุติรวมพล และศูนย์พักพิงชั่วคราว ● ฝึกซ้อมแผนป้องกัน และระงับอัคคีภัยร่วมกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ● เตรียมทรัพยากร เช่น รถดับเพลิง อุปกรณ์ดับเพลิง แหล่งน้ำ และงบประมาณฉุกเฉิน 	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (EOC) เพื่อสั่งการ และประสานการดับเพลิง และช่วยเหลือ ● แจ้งระดับสถานการณ์อัคคีภัย ตามความรุนแรง และพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ ● ระงับเหตุอัคคีภัย และคุ้มครองชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน ● อพยพประชาชนออกจากพื้นที่อันตรายไปยังจุดปลอดภัย ● สื่อสารข้อมูลสถานการณ์ และคำแนะนำด้านความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> ● สำรวจ และประเมินความเสียหายจากอัคคีภัย ด้านชีวิต ทรัพย์สิน และโครงสร้างพื้นฐาน ● พื้นฟูพื้นที่ และโครงสร้างให้ปลอดภัย พร้อมป้องกันการเกิดเหตุซ้ำ ● ดำเนินการช่วยเหลือ และเยียวยาผู้ประสบอัคคีภัย ตามระเบียบ ● สรุปบทเรียน และปรับปรุงแผนป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในอนาคต

2.1.10 ภัยจากโรคระบาด

2.1.10.1 ความหมาย

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 4 ได้ระบุโรคที่นับเป็นสาธารณภัย ได้แก่ โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ และการระบาดของศัตรูพืช⁵⁰ ส่วนแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570 เน้นไปที่โรคระบาดของมนุษย์⁵¹ ซึ่งตามนิยามของพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 มาตรา 4 ได้ระบุไว้ว่า โรคระบาด หมายถึง โรคติดต่อหรือโรคที่ยังไม่ทราบสาเหตุของการเกิดโรคแน่ชัด ซึ่งอาจแพร่ไปสู่ผู้อื่นได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง หรือมีภาวะของการเกิดโรคมามากผิดปกติกว่าที่เคยเป็นมา⁵² โรคระบาดเป็นโรคที่การระบาดส่งผลกระทบต่อผู้คนจำนวนมากในเวลาเดียวกัน และสามารถแพร่กระจายไปในชุมชนหนึ่งหรือหลายแห่ง

2.1.10.2 สาเหตุ

1) สาเหตุจากเชื้อโรคหรือสาเหตุทางชีวภาพ (Biological Factors) เป็นสาเหตุโดยตรงที่ทำให้เกิดโรค โดยเชื้อโรคเหล่านี้มีความสามารถในการแพร่กระจายและทำให้เกิดอาการป่วยในมนุษย์ ตัวอย่างเช่น ไวรัส (Virus) เช่น ไวรัสโคโรนา (COVID-19) ไวรัสไข้หวัดใหญ่ ไวรัสอีโบลา แบคทีเรีย (Bacteria) เช่น อหิวาตกโรค (Vibrio cholerae) กาฬโรค (Yersinia pestis) ปรสิต (Parasite) เช่น เชื้อมาลาเรีย (Plasmodium spp.) เชื้อรา (Fungi) เช่น เชื้อราที่ก่อให้เกิดโรคในระบบทางเดินหายใจ โดยมีปัจจัยสำคัญของเชื้อโรคที่ทำให้เกิดโรคระบาด ได้แก่ ความสามารถในการกลายพันธุ์ (Mutation) เช่น ไวรัส COVID-19 สายพันธุ์ใหม่ การแพร่เชื้อได้ง่าย เช่น ติดต่อกันละอองฝอย น้ำ หรือแมลงพาหะระยะฟักตัว (Incubation Period) ยาว ทำให้ควบคุมได้ยาก

2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Factors) เกิดจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมเอื้อต่อการเจริญเติบโตของเชื้อโรค และทำให้การแพร่ระบาดของตัวได้ง่ายขึ้น เช่น สภาพภูมิอากาศ ความชื้นสูง และอุณหภูมิอบอุ่น เอื้อต่อการระบาดของไข้เลือดออกและมาลาเรีย สภาพอากาศเย็นและแห้งเอื้อต่อการระบาดของโรคทางเดินหายใจ เช่น ไข้หวัดใหญ่ แห้งน้ำ และสุขาภิบาล น้ำดื่มไม่สะอาด ทำให้เกิดโรคอหิวาตกโรค หรือโรคบิด การจัดการขยะไม่ถูกสุขลักษณะ ทำให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงนำโรค เช่น ยุง แมลงวัน หนู ความหนาแน่นของประชากร ชุมชนแออัด เช่น สลัม ค่ายผู้ลี้ภัย ทำให้เชื้อโรคแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว การคมนาคมที่เชื่อมโยงทั่วโลก ทำให้โรคแพร่ข้ามประเทศได้ง่าย

3) ปัจจัยด้านพฤติกรรมมนุษย์ (Behavioral Factors) พฤติกรรมของมนุษย์มีผลสำคัญต่อการแพร่ระบาด เช่น การบริโภคอาหารและน้ำ กินอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ เช่น ปลาดิบ เนื้อสัตว์ดิบทำให้เกิดโรคพยาธิ และโรคตับอักเสบ ดื่มน้ำไม่สะอาด ทำให้เกิดโรคทางเดินอาหาร เช่น บิด อหิวาตกโรค สุขอนามัยส่วนบุคคล อาทิ ไม่ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร การไม่สวมหน้ากากอนามัยในสถานการณ์โรคทางเดินหายใจระบาด การเดินทาง และการเคลื่อนย้ายประชากร การเดินทางระหว่างประเทศ ทำให้เกิดการแพร่ระบาดจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่ การอพยพเข้าเมืองทำให้เกิดความแออัด ทำให้โรคระบาดรุนแรง

⁵⁰ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 4.

⁵¹ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570 (ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ, 20 กันยายน 2565) < <https://ndwc.disaster.go.th/ndwc/cms/2744?id=44525> > สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2568.

⁵² พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 มาตรา 4.

4) ปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ และการบริหารจัดการ (Socio-economic & Governance Factors) ระบบสาธารณสุขไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรทางการแพทย์หรือยา การตรวจคัดกรอง และติดตามผู้ป่วยไม่ทั่วถึง ความยากจน และความไม่เท่าเทียม คนจนขาดโอกาสเข้าถึงการรักษา ขาดความรู้เรื่องการป้องกันโรค ความขัดแย้ง และภัยพิบัติ สงครามทำลายระบบสาธารณสุข และโครงสร้างพื้นฐานภัยพิบัติ เช่น น้ำท่วม ดินถล่ม ทำให้เกิดการปนเปื้อนของน้ำและอาหาร

2.1.10.3 ประเภทของภัยจากโรคระบาด⁵³

1) ภัยจากโรคระบาดในมนุษย์ หมายถึง ภัยจากโรคซึ่งปรากฏขึ้นในประชากรกลุ่มหนึ่ง ในระยะเวลาหนึ่ง ในอัตราที่สูงขึ้นมากกว่าที่คาดการณ์ไว้ โดยเทียบกับประวัติการเกิดโรคในอดีต โรคนั้นอาจเป็นโรคติดต่อทางสัมผัสหรือไม่ได้ แต่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในพื้นที่เกิดโรคระบาดและพื้นที่ใกล้เคียง

2) ภัยจากโรคระบาดสัตว์ หมายถึง ภัยที่เกิดจากโรคซึ่งปรากฏขึ้นในประชากรสัตว์เลี้ยง หรือสัตว์ป่าโดยเป็นโรคติดต่อทั้งในสัตว์ชนิดเดียวกัน ต่างชนิดกัน รวมถึงการติดต่อมาสู่คนในระยะเวลาหนึ่ง ในอัตราที่สูงขึ้นมากกว่าที่คาดการณ์ไว้ โดยเทียบกับประวัติการเกิดโรคในอดีต สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจ และสุขภาพของประชาชน

3) ภัยจากโรคระบาดสัตว์น้ำ หมายถึง ภัยที่เกิดจากโรคซึ่งปรากฏขึ้นในประชากรสัตว์น้ำ โดยเป็นโรคติดต่อทั้งในสัตว์น้ำชนิดเดียวกันหรือต่างชนิดกัน รวมถึงการติดต่อมาสู่คนในระยะเวลาหนึ่ง ในอัตราที่สูงขึ้นมากกว่าที่คาดการณ์ไว้ โดยเทียบกับประวัติการเกิดโรคในอดีต สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจ และสุขภาพของประชาชน

4) ภัยจากการระบาดของศัตรูพืช หมายถึง ภัยที่เกิดจากสิ่งซึ่งเป็นอันตรายแก่พืช เช่น เชื้อโรค พืช แมลง สัตว์ หรือพืชที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่พืช ส่งผลให้ส่วนหนึ่งส่วนใดของพืช เช่น ต้น ตา ตอ แขนง หน่อ กิ่ง ใบ ราก เหง้า หัว ดอก ผล เมล็ด เชื้อ และสปอร์ของเห็ด ไม่ว่าที่ยังทำพันธุ์ได้ หรือตายแล้ว และให้หมายความรวมถึงตัวห้ำ ตัวเบียน ตัวไหม ไข่ไหม รังไหม ผีเสื้อ และจุลินทรีย์ จนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และประชาชน

2.1.10.4 ผลกระทบ

1) ผลกระทบต่อสุขภาพ (Health Impacts) เป็นผลกระทบโดยตรงที่เกิดจากการติดเชื้อ และการแพร่กระจายของโรค ซึ่งเป็นผลกระทบที่เห็นชัดที่สุด การเจ็บป่วย และการเสียชีวิต โรคระบาดรุนแรง เช่น COVID-19 อหิวาตกโรค กาฬโรค สามารถทำให้มีจำนวนผู้ติดเชื้อ และเสียชีวิตสูงมาก ส่งผลให้อัตราการตาย (Mortality Rate) และ อัตราการป่วย (Morbidity Rate) สูงขึ้น ภาระต่อระบบสาธารณสุข โรงพยาบาลขาดเตียงและบุคลากร เช่น ช่วง COVID-19 ขาดแคลนยา วัคซีน อุปกรณ์ป้องกัน เช่น หน้ากากอนามัย PPE บุคลากรทางการแพทย์เสี่ยงต่อการติดเชื้อ สุขภาพจิต (Mental Health) เกิดความเครียด ความวิตกกังวล และภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วย ครอบครัว และบุคลากรทางการแพทย์ การถูกตีตรา (Stigma) และการเลือกปฏิบัติต่อผู้ที่หายจากโรค

2) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ (Economic Impacts) โรคระบาดส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในทุกระดับ ตั้งแต่ครัวเรือนจนถึงระดับประเทศ ผลกระทบต่อการจ้างงานและรายได้ การปิดกิจการ โรงงาน ร้านค้า ทำให้เกิดการว่างงานสูง แรงงานในภาคบริการ เช่น ท่องเที่ยว ร้านอาหาร สูญเสียรายได้

⁵³ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570 (ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ, 20 กันยายน 2565) < <https://ndwc.disaster.go.th/ndwc/cms/2744?id=44525> > สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2568.

การหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Disruption) การขาดแคลนวัตถุดิบ เช่น อาหาร ยา วัสดุทางการแพทย์ การหยุดผลิตสินค้าส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก เช่น ช่วง COVID-19 มีการขาดแคลนชิปอิเล็กทรอนิกส์ ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขเพิ่มขึ้น ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการจัดหาวัคซีน ยา และเวชภัณฑ์ ภาครัฐต้องจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อสร้างโรงพยาบาลสนาม หรือระบบติดตามโรค เศรษฐกิจถดถอย (Recession) ประเทศที่พึ่งพาการส่งออกและการท่องเที่ยวได้รับผลกระทบอย่างหนัก เช่น ไทยในช่วง COVID-19

3) ผลกระทบต่อสังคม (Social Impacts) โรคระบาดส่งผลกระทบต่อโครงสร้างและความเป็นอยู่ของสังคม ความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต (Lifestyle Changes) เกิด New Normal เช่น การทำงานแบบ Work from Home การสวมหน้ากาก การรักษาระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียม (Inequality) กลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ คนพิการ และคนจน ได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มอื่น การเข้าถึงวัคซีน และการรักษาไม่เท่าเทียม ความขัดแย้งและการตีตรา (Conflict and Stigma) การเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อหรือผู้ที่มาจากพื้นที่เสี่ยง ความไม่ไว้วางใจต่อภาครัฐและบุคลากรสาธารณสุข การศึกษาถูกหยุดชะงัก (Education Disruption) โรงเรียน และมหาวิทยาลัยต้องปิดชั่วคราว การเรียนออนไลน์เกิดขึ้น แต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล

2.1.10.5 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากโรคระบาดสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามแนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากโรคระบาด ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัยได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 11 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากโรคระบาด ทั้งก่อนเกิดภัย
ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย	หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> จัดทำแผนรับมือโรคระบาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิเคราะห์กลุ่มเสี่ยงและพื้นที่เสี่ยง เช่น โรงเรียน ตลาด ชุมชนหนาแน่น สถานดูแลผู้สูงอายุ ประเมินความพร้อมด้านระบบสาธารณสุข วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร สร้างความรู้ด้านการป้องกันโรค การสุขาภิบาล และสุขอนามัยในชุมชน เตรียมแผนคัดกรอง กักกัน และแยกผู้ป่วยตามแนวทางสาธารณสุข 	<ul style="list-style-type: none"> จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (EOC) ด้านโรคระบาดเพื่อสั่งการและประสานงาน แจ้งระดับสถานการณ์โรคระบาดตามแนวทางหน่วยงานสาธารณสุข ดำเนินการมาตรการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาด เช่น คัดกรอง จำกัดกิจกรรมเสี่ยง สนับสนุนการดูแลผู้ป่วยและกลุ่มเสี่ยงร่วมกับหน่วยบริการสาธารณสุข สื่อสารข้อมูลสถานการณ์ แนวทางปฏิบัติ และคำแนะนำด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินผลกระทบจากโรคระบาดต่อสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคมในพื้นที่ ฟื้นฟูบริการสาธารณะ และคุณภาพชีวิตของประชาชน ดำเนินการช่วยเหลือและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดตามระเบียบ สรุปบทเรียนและปรับปรุงแผนรับมือโรคระบาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคต

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย	หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> เตรียมสถานที่หลบภัย เช่น จุดคัดกรอง ศูนย์พักคอย หรือพื้นที่กักกันชุมชน เตรียมเวชภัณฑ์ หน้ากาก อุปกรณ์ป้องกัน และงบประมาณฉุกเฉิน 		

2.1.11 ภัยจากการก่อวินาศกรรม

2.1.11.1 ความหมาย

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570⁵⁴ ได้นิยามภัยจากการก่อวินาศกรรม หมายถึง ภัยที่เกิดจากการกระทำใด ๆ อันเป็นการมุ่งทำลายทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ หรือสิ่งอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการรบกวน ขัดขวาง หน่วงเหนี่ยว ระบบการปฏิบัติงานใด ๆ ตลอดจนการประทุษร้ายต่อบุคคลอันเป็นการก่อให้เกิดความปั่นป่วนทางการเมือง การเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของรัฐ

อย่างไรก็ดี การก่อวินาศกรรมควรมีความหมายให้ครอบคลุมถึงพัฒนาการที่แปรเปลี่ยนในแง่ของการกระทำใด ๆ ที่กระทำเพื่อทำลาย สร้างความชะงักงัน หรือสร้างความเสียหายทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งต่อวัตถุ ข้อมูลข่าวสาร ระบบการทำงานใด ๆ รวมทั้งการประทุษร้ายต่อบุคคล ซึ่งผลของการวินาศกรรมนี้จะกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อย ผลประโยชน์ หรือความมั่นคงของประเทศชาติ รัฐบาล องค์กร กลุ่มชน หรือแม้แต่ตัวบุคคลด้วย⁵⁵

2.1.11.2 ประเภท

ภัยจากการก่อวินาศกรรมสามารถจำแนกได้หลายประเภท ได้แก่

1) การจำแนกตามลักษณะเป้าหมาย (By Target Type) เป็นการจำแนกตามสิ่งที่ตกเป็นเป้าหมายของการก่อวินาศกรรม ได้แก่

(1) วินาศกรรมต่อโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Sabotage) การทำลายโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ เช่น พลังงาน การคมนาคม ระบบสื่อสาร การวางระเบิดสะพาน การตัดสายสื่อสาร ทำลายสถานีไฟฟ้า

(2) วินาศกรรมต่อสถานที่ราชการ/การปกครอง (Government Facilities Sabotage) การโจมตีสถานที่สำคัญทางการเมืองหรือหน่วยงานรัฐ การเผาศาลากลาง การบุกทำลายอาคารรัฐสภา

(3) วินาศกรรมต่อทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources Sabotage) การทำลายแหล่งน้ำหรือสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน การปล่อยสารพิษลงแม่น้ำ จุดไฟป่า

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁵⁵ องค์การรักษาคความปลอดภัยฝ่ายพลเรือน, วัตถุประสงค์ของการก่อวินาศกรรม (องค์การรักษาคความปลอดภัยฝ่ายพลเรือน) <<https://www.secnia.go.th/2015/06/วัตถุประสงค์ของการก่อวินาศกรรม/>> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2568.

(4) **วินาศกรรมต่อสาธารณชน (Public Sabotage)** มุ่งสร้างความหวาดกลัว โดยทำร้ายหรือทำลายทรัพย์สินของประชาชน วางระเบิดในที่สาธารณะ จุดไฟเผาตลาดหรือห้างสรรพสินค้า

2) การจำแนกตามวิธีการก่อเหตุ (By Method of Attack)

(1) **วินาศกรรมทางกายภาพ (Physical Sabotage)** การใช้กำลังทางกายภาพ หรืออุปกรณ์ระเบิดเพื่อทำลายสิ่งของหรือโครงสร้าง การวางระเบิด การยิงโจมตี การเผาทำลาย

(2) **วินาศกรรมทางไซเบอร์ (Cyber Sabotage)** การใช้เทคโนโลยีและระบบคอมพิวเตอร์เพื่อทำลายระบบสารสนเทศหรือขัดขวางการทำงาน การเจาะระบบไฟฟ้าโดยมิชอบ การโจมตีเว็บไซต์รัฐบาล

(3) **วินาศกรรมทางชีวภาพ/เคมี (Biological/Chemical Sabotage)** การใช้สารพิษ เชื้อโรค หรือสารเคมีอันตรายเพื่อสร้างความเสียหายและความตื่นตระหนก การปล่อยเชื้อโรคในแหล่งน้ำ การใช้ก๊าซพิษ

(4) **วินาศกรรมทางจิตวิทยา (Psychological Sabotage)** การสร้างข่าวลือ หรือข้อมูลเท็จเพื่อทำลายขวัญกำลังใจหรือสร้างความสับสน การปล่อยข่าวลวง (Fake News)

(5) **วินาศกรรมแบบผสมผสาน (Hybrid Sabotage)** การใช้หลายวิธีร่วมกัน เช่น การโจมตีระบบคอมพิวเตอร์พร้อมกับการระเบิดสถานที่จริง การโจมตีโรงไฟฟ้าด้วยแฮกเกอร์ และระเบิดพร้อมกัน

3) การจำแนกตามเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (By Strategic Objective)

(1) **วินาศกรรมเพื่อก่อความวุ่นวาย (Disruptive Sabotage)** มุ่งสร้างความโกลาหล ความสับสน โดยไม่มุ่งเน้นการสูญเสียชีวิต การตัดไฟทั้งเมือง การปิดระบบคมนาคม

(2) **วินาศกรรมเพื่อทำลายขีดความสามารถ (Destructive Sabotage)** ทำลายกำลังการผลิต ระบบเศรษฐกิจ หรือความสามารถในการป้องกันประเทศ การระเบิดคลังน้ำมัน ทำลายเส้นทางรถไฟ

(3) **วินาศกรรมเพื่อการก่อการร้าย (Terroristic Sabotage)** ทำลายชีวิต และทรัพย์สินเพื่อสร้างความหวาดกลัว และกดดันรัฐบาล วางระเบิดในสนามบิน ก่อเหตุโจมตีในที่สาธารณะ

โดยภัยจากการก่อการร้าย หมายถึง ภัยที่เกิดจากการกระทำใด ๆ ที่สร้างความปั่นป่วน ให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว หรือเพื่อขู่เข็ญหรือบีบบังคับรัฐบาล หรือองค์การระหว่างประเทศให้กระทำ หรือละเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด อันก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินที่สำคัญ⁵⁶

4) การจำแนกตามผู้ก่อเหตุ (By Perpetrator)

(1) **วินาศกรรมโดยกลุ่มการเมือง (Political Group Sabotage)** กระทำโดยกลุ่มที่มีเป้าหมายทางการเมือง เช่น การโค่นล้มรัฐบาล กลุ่มก่อความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้

(2) **วินาศกรรมโดยกลุ่มก่อการร้าย (Terrorist Group Sabotage)** กระทำโดยกลุ่มก่อการร้ายสากลหรือในประเทศเพื่อสร้างความหวาดกลัว กลุ่มก่อการร้ายสากล กลุ่มแบ่งแยกดินแดน

⁵⁶ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570 (ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ, 20 กันยายน 2565) < <https://ndwc.disaster.go.th/ndwc/cms/2744?id=44525> > สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2568.

โดยภัยจากการก่อการร้ายสากล หมายถึง ภัยที่เกิดจากการปฏิบัติการของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ที่มุ่งหวังผลตามเงื่อนไขข้อเรียกร้องทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่วนใหญ่จะปฏิบัติการล่วงล้ำเขตแดน หรือเกี่ยวข้องกับชาติอื่น การกระทำนั้นอาจเป็นไปโดยเอกเทศ ปราศจากการสนับสนุนจากรัฐใด ๆ หรือมีรัฐใดรัฐหนึ่งสนับสนุนรู้เห็นก็ได้ เมื่อเกิดขึ้นย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อผลประโยชน์ของชาติ พันธกรณีระหว่างประเทศ นโยบาย ของชาติทั้งด้านการเมืองและการป้องกันประเทศ เศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยา ชื่อเสียง และเกียรติภูมิของชาติ⁵⁷

(3) **วินาศกรรมโดยบุคคลภายใน (Insider Sabotage)** บุคลากรของหน่วยงานเองที่มีความไม่พอใจและทำลายองค์กร การโจมตีทางไซเบอร์ของบริษัทโดยพนักงาน

(4) **วินาศกรรมโดยประเทศคู่ขัดแย้ง (State-Sponsored Sabotage)** รัฐหรือประเทศคู่แข่งสนับสนุนเพื่อบ่อนทำลายอีกประเทศหนึ่ง การโจมตีระบบสาธารณูปโภคโดยกลุ่มรัฐ

2.1.11.3 สาเหตุ

การก่อการร้าย (Terrorism) เป็นการกระทำที่มีเจตนาให้เกิดความหวาดกลัว ความเสียหาย และความไม่มั่นคง โดยมีเป้าหมายทางการเมือง ศาสนา เศรษฐกิจ หรือสังคม สาเหตุของการก่อการร้ายมีความซับซ้อน และมักเกิดจากหลายปัจจัยร่วมกัน ซึ่งสามารถจำแนกออกได้ดังนี้

1) **ปัจจัยทางการเมือง (Political Factors)** เป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ผลักดันให้เกิดการก่อการร้าย โดยเฉพาะเมื่อประชาชนหรือกลุ่มหนึ่งรู้สึกถูกกดขี่ทางการเมือง หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม อาทิ เกิดจากการกดขี่หรือชาติสิทธิเสรีภาพ เมื่อรัฐบาลหรือกลุ่มอำนาจใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม ประชาชนไม่มีสิทธิมีเสียง จึงเกิดการต่อต้านด้วยความรุนแรง กลุ่มต่อต้านรัฐบาลเผด็จการ การก่อความไม่สงบในบางประเทศจากความขัดแย้งทางอำนาจการปกครอง การต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจรัฐหรือเปลี่ยนระบบการปกครอง การปฏิวัติที่ใช้ความรุนแรง การก่อการร้ายในช่วงสงครามเย็น จากการล้มเหลวของรัฐ (Failed State) เมื่อรัฐอ่อนแอ ไม่สามารถดูแลความปลอดภัยของประชาชนได้ ทำให้เกิดช่องว่างให้กลุ่มก่อการร้ายเติบโต เช่น โซมาเลีย ซีเรีย เมื่อประชาชนรู้สึกว่ารัฐไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการทางการเมืองได้ จึงอาจหันไปใช้ความรุนแรงเพื่อบรรลุเป้าหมาย

2) **ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Economic Factors)** สภาพทางเศรษฐกิจมีผลต่อความมั่นคงของประเทศและสามารถเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการก่อการร้าย อาทิ ความยากจน และความเหลื่อมล้ำ กลุ่มคนที่ขาดโอกาสทางเศรษฐกิจอาจหันไปเข้าร่วมกับองค์กรก่อการร้ายเพื่อแลกกับผลตอบแทน กลุ่มเยาวชนในพื้นที่ขัดแย้งที่ถูกชักชวนเข้าร่วม การว่างงานสูงทำให้ขาดโอกาสในการทำงานและสร้างรายได้ ทำให้เกิดความไม่พอใจและถูกชักจูงง่าย การขาดทรัพยากร การแข่งขันแย่งชิงทรัพยากร เช่น น้ำ น้ำมัน พื้นที่ทำกิน ทำให้เกิดความขัดแย้งรุนแรง กลุ่มก่อการร้ายบางกลุ่มเสนอ “เงินเดือนและสวัสดิการ” ให้ผู้เข้าร่วมสูงกว่าที่ประชาชนได้รับจากรัฐ ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วม

3) **ปัจจัยทางศาสนาและอุดมการณ์ (Religious and Ideological Factors)** ศาสนาและอุดมการณ์มักถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างความเกลียดชังจนทำให้กระทำความรุนแรง อาทิ การตีความศาสนาผิดเพี้ยน ใช้ศาสนาเป็นข้ออ้างเพื่อสร้างความเสี่ยงในการใช้ความรุนแรง กลุ่มสุดโต่งทางศาสนา เช่น ISIS ความขัดแย้งระหว่างนิกายหรือความเชื่อ ความแตกต่างทางความเชื่อที่ไม่สามารถประนีประนอมได้

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน.

ทำให้เกิดการปะทะกันอย่างรุนแรง ความขัดแย้งระหว่างศาสนาในพื้นที่ตะวันออกกลาง อุดมการณ์ทางการเมือง การยึดมั่นในอุดมการณ์สุดโต่ง เช่น คอมมิวนิสต์ ชาตินิยม ขวจัด หรือซ้ายจัด

4) ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Factors) เป็นปัจจัยพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับความไม่เป็นธรรม ความขัดแย้งในสังคม และการแบ่งแยกกลุ่มคน อาทิ การแบ่งแยกทางชาติพันธุ์หรือเชื้อชาติ ความรู้สึกรังเกียจกันหรือถูกเลือกปฏิบัติ ทำให้เกิดความไม่พอใจและต่อต้านความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา ขาดโอกาสทางการศึกษา ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องถูกชักจูงง่าย กลุ่มเยาวชนในพื้นที่ห่างไกลถูกชักจูงโดยข่าวปลอม การเผยแพร่แนวคิดสุดโต่งในสังคมออนไลน์ สื่อสังคมออนไลน์ถูกใช้เป็นช่องทางในการชักชวนและโฆษณาชวนเชื่อ กลุ่มก่อการร้ายใช้โซเชียลมีเดียในการหาสมาชิก

5) ปัจจัยจากต่างประเทศ (External Factors) ปัจจัยจากภายนอกประเทศมักเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างประเทศ และการแทรกแซงจากมหาอำนาจ อาทิ การสนับสนุนจากต่างชาติ บางประเทศให้การสนับสนุนด้านเงิน อาวุธ หรือการฝึกฝนแก่กลุ่มก่อการร้าย กลุ่มติดอาวุธที่ได้รับการหนุนหลังจากรัฐ การล่าอาณานิคมหรือแทรกแซง ประวัติศาสตร์การล่าอาณานิคมทำให้เกิดความขัดแย้งที่ยืดเยื้อ สงคราม และความขัดแย้งระหว่างประเทศ สถานการณ์สงครามสร้างพื้นที่ไร้กฎหมาย ทำให้กลุ่มก่อการร้ายเติบโตได้ง่าย

2.1.11.4 ผลกระทบ

1) ระหว่างประเทศต่อประเทศ⁵⁸

(1) ในภาวะสงคราม เป็นการทำลายศักยภาพทางทหาร จากการพัฒนาทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน การทำลายยุทธโศภณจึงมี 2 สภาพ คือ ทำลายแล้วไม่สามารถนำกลับมาใช้งานได้อีกเลย ส่วนอีกรูปแบบคือ เมื่อยุติการทำลาย ยุทธโศภณยังคงมีศักยภาพตามเดิม เช่น การใช้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้ารบกวนการทำงานอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ จะเห็นได้จากการส่งสัญญาณขึ้นการบินให้กับเครื่องบินจากหอบังคับการบิน หากเกิดกระแสแม่เหล็กไฟฟ้าที่มีความเข้มสูงแผ่เข้ามารบกวนแล้ว หอบังคับการบินไม่สามารถส่งสัญญาณใด ๆ ได้จนกว่าการรบกวนนั้นจะยุติ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ สหรัฐอเมริกาเคยนำมาใช้รบกวนการส่งสัญญาณวิทยุของฝ่ายอิรักในสงครามอ่าวเปอร์เซีย

(2) ในภาวะปกติ เป็นการบั่นทอนความมั่นคง ความสงบเรียบร้อยหรือเพื่อสร้างความเสื่อมเสียต่อระบบการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศ รวมถึงต่อฐานะของรัฐบาล องค์กร กลุ่มบุคคล หรือตัวบุคคล ตลอดจนกิจการของภาคเอกชนด้วย

2) ระหว่างกลุ่มชนต่างศาสนาหรือต่างเชื้อชาติ

(1) สามารถใช้จุดชนวนให้เกิด หรือขยายสภาวะความขัดแย้งให้กระจายตัวมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีปัญหาขัดแย้งจากความแตกต่างของศาสนาอยู่แต่เดิมแล้ว จะเห็นได้จากการก่อวินาศกรรมที่เกิดขึ้นจากการต่อสู้ระหว่างกลุ่มประชาชนที่นับถือศาสนาฮินดูกับศาสนาอิสลามในอินเดีย หรือกรณีการก่อวินาศกรรมในไอร์แลนด์เหนือ ซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนต่างศาสนา

⁵⁸ องค์การรักษามลพิษภัยฝ่ายพลเรือน, วัตถุประสงค์ของการก่อวินาศกรรม (องค์การรักษามลพิษภัยฝ่ายพลเรือน) <<https://www.secnia.go.th/2015/06/วัตถุประสงค์ของการก่อวินาศกรรม/>> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2568.

ได้แก่ ฝ่ายกองทัพไออาร์เอ ที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกที่ต้องการขับไล่การปกครองของอังกฤษ ซึ่งเป็นพวกที่นับถือนิกายโปรเตสแตนต์ออกไปจากไอร์แลนด์เหนือ

(2) สามารถก่อให้เกิดลัทธิเชื้อชาตินิยมขึ้นในกลุ่มคนเชื้อชาติเดียวกัน ถึงแม้จะมีเขตอยู่อาศัยในดินแดนต่าง ๆ ทั่วโลก จะเห็นได้จากกรณีการก่อวินาศกรรมเพื่อต่อต้านสหรัฐอเมริกาของกลุ่มนายอุสมา บินลาเดน ซึ่งส่งผลให้สหรัฐอเมริกาใช้กำลังทหารบุกอัฟกานิสถาน ผลจากกรณีดังกล่าวก่อให้เกิดประชาติสันับสนุนกลุ่มของนายอุสมา บินลาเดน ไปพร้อมกับการต่อต้านสหรัฐอเมริกาจากชาวมุสลิมที่แพร่กระจายไปทั่วโลก

2.1.11.5 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากการก่อวินาศกรรมสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามแนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากการก่อวินาศกรรม ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัยได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 12 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากการก่อวินาศกรรม ทั้งก่อนเกิดภัย
ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย	หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> จัดทำแผนรับมือภัยจากการก่อวินาศกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เสี่ยง ประเมินพื้นที่เสี่ยง เช่น สถานที่ราชการ ตลาด สถานศึกษา จุดคมนาคม งานกิจกรรมขนาดใหญ่ บูรณาการข้อมูลความเสี่ยงร่วมกับฝ่ายความมั่นคงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างความรู้แก่เจ้าหน้าที่และประชาชนในการสังเกตพฤติกรรมผิดปกติและการแจ้งเหตุ จัดทำแผนอพยพ และจัดรวมพลในสถานที่สาธารณะ เตรียมทรัพยากร และอุปกรณ์สนับสนุนการอพยพ และช่วยเหลือเบื้องต้น 	<ul style="list-style-type: none"> จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (EOC) เพื่อสั่งการและประสานงาน แจ้งระดับสถานการณ์และรายงานเหตุไปยังหน่วยงานความมั่นคงโดยทันที คุ้มครองชีวิตประชาชนโดยการปิดกั้นพื้นที่อันตรายและอพยพประชาชนออกจากพื้นที่ สนับสนุนการปฏิบัติการของหน่วยความมั่นคงตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อสารข้อมูลที่จำเป็นแก่ประชาชนอย่างเป็นเอกภาพเพื่อลดความตื่นตระหนก 	<ul style="list-style-type: none"> สำรวจและประเมินความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และพื้นที่สาธารณะ ฟื้นฟูพื้นที่ และบริการสาธารณะให้กลับสู่สภาพปลอดภัย ดำเนินการช่วยเหลือและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบตามระเบียบ สรุปบทเรียนและปรับปรุงแผนรับมือภัยด้านความมั่นคงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย	หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> ซักซ้อมแผนร่วมกับตำรวจ ฝ่ายปกครอง และหน่วยงานความมั่นคง 		

2.1.12 ภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตราย

2.1.12.1 ความหมาย

สารเคมีและวัตถุอันตราย หมายถึง สารหรือวัตถุที่มีคุณสมบัติทางเคมีหรือทางกายภาพโดยตัวของมันเอง เมื่อสัมผัสกับสารอื่นแล้วก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ ต่อทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อม

2.1.12.2 ประเภท

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 ระบุประเภทของวัตถุอันตรายไว้ 10 ประเภท ได้แก่ วัตถุระเบิดได้ วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์ และวัตถุเปอร์ออกไซด์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุกัมมันตรังสี วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ทำให้เกิดการระคายเคือง และวัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม⁵⁹

2.1.12.3 สาเหตุ

ภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตรายเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย ทั้งจากธรรมชาติ และจากมนุษย์ โดยสามารถจำแนกสาเหตุหลักได้ดังนี้

1) **ความผิดพลาดของมนุษย์ (Human Error)** เป็นสาเหตุที่พบบ่อยที่สุด เช่น การเก็บรักษา การขนส่ง หรือการใช้งานสารเคมีไม่ถูกต้อง การอ่านฉลาก หรือเอกสารข้อมูลความปลอดภัย (SDS) ความประมาทเลินเล่อ เช่น ไม่สวมอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (PPE) การผสมสารเคมีที่เกิดปฏิกิริยากัน

2) **ความบกพร่องของอุปกรณ์หรือโครงสร้าง (Equipment or Structural Failure)** เช่น ถังเก็บสารเคมีชำรุด รั่ว ซึม หรือแตก เครื่องมือควบคุมแรงดันหรือระบบท่ออุตสาหกรรมเสีย ระบบตรวจภัยและดับเพลิงไม่ทำงาน

3) **การออกแบบและการจัดการที่ไม่เหมาะสม (Poor Design/Management)** เช่น การวางแผนความปลอดภัยไม่เพียงพอ การเก็บสารเคมีอันตรายไว้ใกล้สถานที่ชุมชน โรงเรียน โรงพยาบาล ไม่มีแผนเผชิญเหตุหรือการซ้อมรับมืออุบัติภัย

4) **ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและภัยธรรมชาติ (Environmental Causes)** เช่น น้ำท่วมทำให้ถังสารเคมีมีรอยแตกหรือรั่ว แผ่นดินไหวทำให้โรงงานเสียหายเกิดไฟไหม้สารเคมี อุณหภูมิสูงเกินจุดเดือดของสารทำให้ลุกไหม้หรือระเบิดได้

5) **การลักลอบทิ้งหรือใช้สารเคมีผิดกฎหมาย** เช่น ทิ้งกากสารอันตรายโดยไม่ได้กำจัดอย่างถูกต้อง ผลิต นำเข้า หรือครอบครองวัตถุอันตรายโดยไม่ผ่านการควบคุม

⁵⁹ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2563 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4.

6) ความตั้งใจทำลาย (Intentional Misuse/Terrorism) เช่น ใช้สารเคมีเป็นอาวุธ เช่น สารพิษ สารจากโรงงานอุตสาหกรรม ก่อวินาศกรรมต่อสถานประกอบการ

2.1.12.4 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากสารเคมี และวัตถุอันตรายสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามแนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตราย ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัยได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 13 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากสารเคมี และวัตถุอันตราย ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย	หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> จัดทำแผนรับมือภัยจากสารเคมี และวัตถุอันตรายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เสี่ยง สำรวจ และจัดทำฐานข้อมูลแหล่งเสี่ยงในพื้นที่ เช่น โรงงาน คลังสารเคมี บั๊มน้ำมัน เส้นทางขนส่งวัตถุอันตราย ระบุพื้นที่เปราะบาง เช่น ชุมชน โรงเรียน โรงพยาบาล ตลาด สร้างความรู้แก่เจ้าหน้าที่และประชาชนในการสังเกตเหตุผิดปกติ และการแจ้งเหตุ จัดทำแผนอพยพ จุติรวมพล และแนวทางป้องกันตนเองเบื้องต้น เตรียมอุปกรณ์สนับสนุน เช่น หน้ากากป้องกันสารเคมี อุปกรณ์ปิดกั้นพื้นที่ ป้ายเตือน <ul style="list-style-type: none"> ฝึกซ้อมแผนร่วมกับหน่วยงานที่มีอำนาจเฉพาะด้าน (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตำรวจ สาธารณสุข) 	<ul style="list-style-type: none"> จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (EOC) เพื่อสั่งการและประสานงาน แจ้งระดับสถานการณ์และรายงานเหตุไปยังหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญโดยทันที ปิดกั้นพื้นที่อันตรายและอพยพประชาชนออกจากพื้นที่เสี่ยง สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญตามขอบเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อสารข้อมูลและคำแนะนำด้านความปลอดภัยแก่ประชาชนอย่างเป็นเอกภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> สำรวจ และประเมินผลกระทบต่อประชาชน สิ่งแวดล้อม และพื้นที่สาธารณะ สนับสนุนการฟื้นฟูพื้นที่และความปลอดภัยของชุมชน ดำเนินการช่วยเหลือและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบตามระเบียบ สรุปบทเรียนและปรับปรุงแผนรับมือภัยจากสารเคมี และวัตถุอันตรายในอนาคต

2.1.13 อื่น ๆ

นอกจากนี้ยังมีภัยอื่น ๆ อาทิ

ภัยหนาว หมายถึง ภัยที่เกิดจากสภาพอากาศที่มีความหนาวจัด อุณหภูมิต่ำกว่า 8 องศาเซลเซียส และลดลงต่อเนื่องซึ่งประชาชนได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงและกว้างขวาง⁶⁰ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามแนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากภัยหนาว ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัยได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 14 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากภัยหนาว ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย	หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> ● จัดทำแผนรับมือภัยหนาวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยง ● ระบากลุ่มเสี่ยง เช่น ผู้สูงอายุ เด็กเล็ก ผู้พิการ ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย และพื้นที่สูง ● สร้างความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพในช่วงอากาศหนาว ● เตรียมเครื่องนุ่งห่มกันหนาว ผ้าห่ม และอุปกรณ์ให้ความอบอุ่น ● วางแผนการช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยชั่วคราวสำหรับผู้ขาดแคลน ● เตรียมงบประมาณและทรัพยากรสำหรับการช่วยเหลือฉุกเฉิน 	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (EOC) เพื่อสั่งการและประสานการช่วยเหลือ ● แจ้งระดับสถานการณ์ภัยหนาวตามสภาพอากาศและผลกระทบ ● ดำเนินการแจกจ่ายเครื่องกันหนาวและให้การช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางอย่างเร่งด่วน ● ประสานหน่วยบริการสาธารณสุขดูแลสุขภาพประชาชน ● สื่อสารข้อมูลการดูแลตนเองและคำเตือนด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> ● ประเมินผลกระทบด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน ● พันฟูการดำรงชีวิตและช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง ● ดำเนินการเยียวยาผู้ประสบภัยหนาวตามระเบียบ ● สรุปบทเรียน และปรับปรุงแผนรับมือภัยหนาวในอนาคต

ภัยจากการคมนาคม หมายถึง ภัยจากอุบัติเหตุจากการจราจรทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ภัยจากระบบขนส่งมวลชนขนาดใหญ่ ภัยจากระบบการขนส่งสารเคมี และวัตถุอันตราย และภัยจากการรั่วไหลของน้ำมันและวัตถุอันตรายในแหล่งน้ำ รวมถึงการเททิ้งน้ำมัน หรือของเสียในแม่น้ำหรือทะเล⁶¹ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามแนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากการคมนาคม ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัยได้ดังต่อไปนี้

⁶⁰ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564–2570 (ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ, 20 กันยายน 2565) < <https://ndwc.disaster.go.th/ndwc/cms/2744?id=44525> > สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2568.

⁶¹ เรื่องเดียวกัน.

ตารางที่ 15 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยจากการคมนาคม
ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย	หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> ● จัดทำแผนรับมือภัยจากการคมนาคม และการขนส่ง ครอบคลุมการจราจรทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ระบบขนส่งมวลชนขนาดใหญ่ การขนส่งสารเคมี และวัตถุอันตราย การรั่วไหล เทหึ่งน้ำมันหรือของเสียลงแหล่งน้ำ ● สำรวจ และจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่เสี่ยง เช่น ถนนสายหลัก ท่าเรือ ทางน้ำ สนามบิน ระบบราง คลังน้ำมัน และเส้นทางขนส่งวัตถุอันตราย ● ระบุพื้นที่เปราะบาง เช่น ชุมชน โรงเรียน แหล่งท่องเที่ยว แหล่งน้ำสาธารณะ ● ปรับปรุง และดูแลความปลอดภัย โครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม และการขนส่งในความรับผิดชอบ ● จัดทำแผนอพยพ และแผนปิดกั้นพื้นที่ กรณีเกิดอุบัติเหตุร้ายแรง หรือสารอันตรายรั่วไหล ● สร้างความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับความปลอดภัยในการเดินทาง และการแจ้งเหตุฉุกเฉิน ● เตรียมทรัพยากร เช่น อุปกรณ์กู้ภัย อุปกรณ์ปิดกั้นน้ำมันหรือสารเคมี เครื่องมือกู้ชีพ และงบประมาณฉุกเฉิน ● ชักซ้อมแผนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตำรวจ หน่วยแพทย์ และหน่วยงานสิ่งแวดล้อม 	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (EOC) เพื่อสั่งการ และประสานการช่วยเหลือ ● แจ้งระดับสถานการณ์ภัยจากการคมนาคม หรือการขนส่งตาม ความรุนแรง และขอบเขตผลกระทบ ● เข้าควบคุมพื้นที่เกิดเหตุ ปิดกั้นเส้นทาง และอพยพประชาชนออกจากพื้นที่อันตราย ● สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญด้านการกู้ภัย สารเคมี หรือสิ่งแวดล้อม ตามขอบเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ● สื่อสารข้อมูลสถานการณ์ คำเตือน และแนวทางปฏิบัติแก่ประชาชนอย่างถูกต้อง และเป็นเอกภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> ● สำรวจและประเมินความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน ระบบคมนาคม แหล่งน้ำ และสิ่งแวดล้อม ● ฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน ระบบขนส่ง และคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะกรณีมลพิษในแหล่งน้ำ ● ดำเนินการช่วยเหลือ และเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบตามระเบียบ ● สรุปบทเรียนและปรับปรุงแผนป้องกันและบรรเทาภัยจากการคมนาคม และการขนส่งในอนาคต

ภัยทางอากาศ หมายถึง ภัยอันเกิดจากการโจมตีทางอากาศ โดยอากาศยาน อาวุธนำวิถี ขีปนาวุธ หรือสิ่งใด ๆ ที่สามารถเคลื่อนที่หรือทรงตัวบนอากาศ และการโจมตีดังกล่าวส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน⁶² โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามแนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยทางอากาศ ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัยได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 16 แนวทางการป้องกันและบรรเทาภัยทางอากาศ ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย

ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย	หลังเกิดภัย
<ul style="list-style-type: none"> ● จัดทำแผนรับมือภัยทางอากาศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยง ● สำรวจ และระบุพื้นที่เสี่ยง เช่น เขตใกล้สนามบิน เส้นทางบิน พื้นที่ชุมชนหนาแน่น ● ระบุกลุ่มเปราะบาง และสถานที่สำคัญ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล แหล่งชุมชน ● จัดทำแผนอพยพ และแผนปิดกั้นพื้นที่กรณีเกิดอุบัติเหตุอากาศยาน ● สร้างความรู้แก่ประชาชน ในการแจ้งเหตุ และปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุทางอากาศ ● เตรียมทรัพยากรช่วยเหลือฉุกเฉิน เช่น อุปกรณ์กู้ภัย จักรวรรพ และพื้นที่ปลอดภัย ● ชักซ้อมแผนร่วมกับสนามบิน หน่วยกู้ภัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (EOC) เพื่อสั่งการและประสานการช่วยเหลือ ● แจ้งระดับสถานการณ์ และรายงานเหตุไปยังหน่วยงานการบิน และหน่วยงานฉุกเฉินทันที ● ปิดกั้นพื้นที่อันตราย และอพยพประชาชนออกจากพื้นที่เสี่ยง ● สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญตามขอบเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ● สื่อสารข้อมูลสถานการณ์ และคำแนะนำด้านความปลอดภัยแก่ประชาชนอย่างเป็นเอกภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> ● สำรวจและประเมินความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และพื้นที่สาธารณะ ● พื้นฟูพื้นที่ และบริการสาธารณะให้กลับสู่สภาพปลอดภัย ● ดำเนินการช่วยเหลือ และเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบตามระเบียบ ● สรุปบทเรียนและปรับปรุงแผนรับมือภัยทางอากาศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคต

⁶² เรื่องเดียวกัน.

2.2 ความสำคัญ

ด้วยสาธารณภัยเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน หรือคาดการณ์ได้ยาก มีผลกระทบต่อชีวิตทรัพย์สิน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง การตระหนักถึงความสำคัญของสาธารณภัยจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะช่วยให้เกิดการวางแผนป้องกันและจัดการภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดความสูญเสียและสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม

ดังนั้น มาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานในระดับท้องถิ่น เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด และเป็นด่านหน้าในการรับมือกับภัยพิบัติ โดยมาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

2.2.1 เป็นแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งดำเนินงานตามเกณฑ์เดียวกันลดความสับสน

มาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นเครื่องมือสำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปใช้เพื่อกำหนด แนวทาง กรอบ และเกณฑ์การปฏิบัติงานที่ชัดเจนสำหรับหน่วยงานทุกระดับ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นด่านหน้าที่ต้องรับมือกับภัยพิบัติในพื้นที่จริง หากไม่มีมาตรฐานดังกล่าว การดำเนินงานจะขาดความเป็นเอกภาพ เกิดความซ้ำซ้อน สับสน และขาดประสิทธิภาพ โดย

2.2.1.1 สร้างกรอบการทำงานที่ชัดเจน

มาตรฐานทำหน้าที่เป็น คู่มือหรือแนวทางปฏิบัติ (Standard Operating Procedures: SOPs) ที่ระบุรายละเอียดขั้นตอน วิธีการ และหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายไว้อย่างเป็นระบบ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวทางการทำงานที่แน่นอน สามารถใช้เป็นแผนปฏิบัติเมื่อเกิดภัย ลดการตัดสินใจที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ทำให้เกิดความเป็นเอกภาพ (uniformity) ในการจัดการภัย กำหนดบทบาทของหน่วยงานในทุกระดับ ทำให้การประสานงานมีประสิทธิภาพ

2.2.1.2 ทำให้ทุกพื้นที่ปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน

การมีมาตรฐานเดียวกันช่วยให้ทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ ดำเนินการตามเกณฑ์และหลักเกณฑ์เดียวกัน ไม่ว่าพื้นที่จะอยู่ในเขตเมืองหรือชนบท เป็นการลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการภัย เช่น การเตรียมศูนย์พักพิง หรือการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ประชาชนได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกัน ข้อมูลจากหลายพื้นที่สามารถเปรียบเทียบและรวบรวมเพื่อการวิเคราะห์และวางแผนระดับชาติได้ง่ายขึ้น

2.2.1.3 ลดความสับสนระหว่างหน่วยงาน

เมื่อเกิดสาธารณภัย มักมีหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตำรวจ ทหาร หน่วยกู้ภัย โรงพยาบาล หากไม่มีมาตรฐานที่ชัดเจนอาจเกิดปัญหา เช่น ซ้ำซ้อนกันทำงาน ล่าช้า หรือมีความขัดแย้ง ดังนั้นมาตรฐานจึงช่วยลดการโต้แย้งในขั้นตอนการปฏิบัติ เนื่องจากทุกฝ่ายยึดเกณฑ์เดียวกัน ทำให้สายการบังคับบัญชาชัดเจน เช่น ใครเป็นผู้สั่งการหลัก ใครเป็นผู้สนับสนุน สามารถจัดลำดับความสำคัญของทรัพยากร เช่น ยา อาหาร หรือเจ้าหน้าที่กู้ภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.1.4 เพิ่มความน่าเชื่อถือและความโปร่งใส

เมื่อมีมาตรฐานกลางที่ชัดเจน การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสามารถตรวจสอบได้ง่ายขึ้น และสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและหน่วยงานภายนอก ทำให้ประชาชนมั่นใจว่าได้รับการดูแลตามมาตรฐานเดียวกัน ลดข้อครหาเรื่องการช่วยเหลือไม่ทั่วถึงหรือเลือกปฏิบัติ สามารถตรวจสอบการใช้งบประมาณในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างโปร่งใส

2.2.1.5 สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพและฝึกอบรม

มาตรฐานยังทำหน้าที่เป็นคู่มือสำหรับการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันทั่วประเทศ ทำให้เจ้าหน้าที่ทุกแห่งได้รับการฝึกตามเนื้อหาเดียวกัน การซ้อมแผนและการฝึกภาคสนามสอดคล้องกับสถานการณ์จริง สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ

2.2.1.6 สนับสนุนการวางแผนระยะยาวและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

มาตรฐานไม่ได้ใช้เพียงในภาวะวิกฤตเท่านั้น แต่ยังช่วยเป็นแนวทางในการวางแผนระยะยาวเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ (Disaster Risk Reduction: DRR) ใช้เป็นเกณฑ์ในการออกแบบผังเมืองและสิ่งปลูกสร้าง สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่คำนึงถึงความปลอดภัย สอดคล้องกับกรอบการพัฒนาระดับโลก เช่น Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 - 2030

2.2.2 ลดความสูญเสีย ป้องกัน และลดความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และเศรษฐกิจของชุมชน

มาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการคุ้มครองชีวิตมนุษย์และทรัพย์สิน รวมถึงรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่และของประเทศ โดยเฉพาะในระดับชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่ด่านหน้าในการรับมือกับภัยพิบัติ มาตรฐานเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นกรอบแนวทางที่ชัดเจนให้ทุกหน่วยงานดำเนินการตามเกณฑ์เดียวกัน ตั้งแต่การเตรียมความพร้อม ป้องกันภัย การรับมือขณะเกิดเหตุไปจนถึงการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ

2.2.2.1 ลดความสูญเสียด้านชีวิตและสุขภาพของประชาชน

การสูญเสียชีวิตเป็นผลกระทบที่รุนแรงที่สุดจากสาธารณภัย การมีมาตรฐานกลางช่วยสร้างแนวทางที่ชัดเจนและเป็นระบบ ในการป้องกันและช่วยเหลือผู้คน อาทิ จากระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) การมีศูนย์พักพิงชั่วคราวตามมาตรฐาน มีแนวทางช่วยเหลือฉุกเฉิน (Emergency Response)

2.2.2.2 ป้องกัน และลดความเสียหายต่อทรัพย์สิน

สาธารณภัยสร้างความเสียหายต่อทรัพย์สินทั้งของประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาครัฐ การมีมาตรฐานช่วยกำหนดเกณฑ์ด้านการป้องกัน และลดความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ อาทิ การออกแบบ และก่อสร้างที่ปลอดภัย การกำหนดเขตพื้นที่เสี่ยงภัย การจัดเก็บทรัพย์สินที่สำคัญในที่ปลอดภัย

2.2.2.3 ลดผลกระทบทางเศรษฐกิจของชุมชน และประเทศ

เมื่อเกิดภัยพิบัติ ความเสียหายทางเศรษฐกิจไม่เพียงเกิดจากทรัพย์สินที่ถูกทำลาย แต่ยังส่งผลต่อการผลิต การค้า และความเป็นอยู่ของประชาชน มาตรฐานช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยลดความสูญเสียและเร่งการฟื้นฟูหลังภัย ลดการหยุดชะงักของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ลดค่าใช้จ่ายระยะยาวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2.2.4 สร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยในสังคม

มาตรฐานช่วยสร้างความมั่นใจแก่ประชาชนและนักลงทุนว่าพื้นที่มีระบบป้องกันภัยที่เชื่อถือได้ ทำให้ประชาชนรู้สึกปลอดภัย มีแนวทางปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุ นักลงทุนมั่นใจในการลงทุนในพื้นที่เสี่ยงภัย เช่น เขตอุตสาหกรรมหรือแหล่งท่องเที่ยว เพิ่มประสิทธิภาพการประสานงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน

2.2.2.5 เป็นการปรับตัวสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

มาตรฐานไม่ได้เน้นเพียงการรับมือขณะเกิดภัย แต่ยังมุ่งเน้นการป้องกันในระยะยาว และลดความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง อาทิ สนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ทนทาน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ลดความเสียหายซ้ำซากจากภัยเดิม เช่น พื้นที่ที่ประสบอุทกภัยเป็นประจำ ดินถล่มเป็นประจำ เชื่อมโยงกับกรอบ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 – 2030 ซึ่งเน้นการลดความเสี่ยงภัยพิบัติในเชิงรุก

2.2.3 ใช้กำหนดแผนงานและงบประมาณ ช่วยวางแผนการใช้ทรัพยากรและงบประมาณได้คุ้มค่า

มาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีความสำคัญอย่างมากต่อการกำหนดแผนงาน และการบริหารงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากสาธารณภัยมักเกิดขึ้นแบบไม่คาดคิด ต้องใช้งบประมาณสูง และทรัพยากรจำนวนมาก หากไม่มีมาตรฐานที่ชัดเจน การจัดสรรงบประมาณ และการใช้ทรัพยากรอาจซ้ำซ้อน ขาดประสิทธิภาพ หรือไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง โดย

2.2.3.1 เป็นแนวทางในการจัดทำแผนงานที่สอดคล้องและเป็นระบบ

มาตรฐานทำหน้าที่เป็นเครื่องมือกำหนดกรอบแผนงาน (Planning Framework) ทำให้หน่วยงานสามารถออกแบบแผนงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่ชัดเจนและไม่ซ้ำซ้อน ทำให้สามารถนำไปใช้ในการกำหนดลำดับความสำคัญของงาน ใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจโครงการใดจำเป็นเร่งด่วน เช่น การติดตั้งระบบเตือนภัยน้ำท่วมในพื้นที่เสี่ยงสูงก่อนพื้นที่เสี่ยงต่ำ ใช้ในการจัดทำแผนระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เช่น แผนรับมือภัยพิบัติฉุกเฉิน 1 ปี แผน 3 ปี สำหรับสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐาน และแผน 5 ปี สำหรับลดความเสี่ยงเชิงรุก ลดความซ้ำซ้อนของโครงการ ทำให้โครงการของหลายหน่วยงานเชื่อมโยงกันไม่ซ้ำซ้อนและทำงานร่วมกันได้

2.2.3.2 เป็นเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ

สาธารณภัยมักต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก เช่น ค่าซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐาน ค่าอพยพประชาชน หรือค่าฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังภัยพิบัติ การมีมาตรฐานช่วยให้การจัดสรรงบประมาณมีหลักเกณฑ์ที่โปร่งใส และตรงตามความเป็นจริง โดยช่วยในการกำหนดเกณฑ์การจัดงบประมาณ เช่น ค่าใช้จ่ายสำหรับการสร้างศูนย์พักพิงต่อคน มาตรฐานปริมาณอาหาร และน้ำดื่มต่อประชากร ใช้ในการจัดลำดับความสำคัญของงบประมาณ อาทิ ทรัพยากรจะถูกส่งไปยังพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงก่อน เช่น พื้นที่ที่ประสบอุทกภัยเป็นประจำ พื้นที่เสี่ยงดินถล่ม หรือพื้นที่ชายฝั่งที่เสี่ยงสึนามิ ป้องกันการรั่วไหลหรือการใช้งบผิดประเภท การมีมาตรฐานกลางทำให้สามารถตรวจสอบได้ง่าย ว่างบประมาณถูกใช้ตรงตามแผนและเป้าหมาย

2.2.3.3 ช่วยวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และมีประสิทธิภาพ

ทรัพยากร เช่น เจ้าหน้าที่กู้ภัย เครื่องมือ อุปกรณ์ และวัสดุในการช่วยเหลือ มีจำนวนจำกัด การมีมาตรฐานช่วยให้การกระจายทรัพยากรเป็นไปอย่างเหมาะสมและไม่ซ้ำซ้อน ช่วยกำหนดจำนวนทรัพยากรขั้นต่ำที่จำเป็น (Minimum Requirement) ป้องกันการจัดซื้อเกินความจำเป็นทำให้เกิดกรณีซื้ออุปกรณ์ซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงาน บริหารทรัพยากรร่วมกัน (Resource Sharing) ทรัพยากรสามารถย้ายข้ามพื้นที่ได้ง่าย เช่น การส่งกำลังสนับสนุนจากจังหวัดที่ปลอดภัยไปยังจังหวัดประสบภัย

2.2.3.4 เพิ่มความโปร่งใส และตรวจสอบได้

เมื่อมีมาตรฐานชัดเจน การใช้งบประมาณและทรัพยากรสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ง่าย ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชนและองค์กรภายนอก สามารถตรวจสอบการใช้จ่ายได้อย่างละเอียด เพราะมีเกณฑ์เปรียบเทียบ เช่น งบประมาณซื้อเต็นท์พักพิง ค่าน้ำดื่ม ค่าอาหาร ลดข้อครหาหรือความขัดแย้ง เกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณ สร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชน และผู้เสียภาษี

2.2.3.5 สนับสนุนการพัฒนาเชิงรุก และลดความเสี่ยงในอนาคต

มาตรฐานยังช่วยให้การลงทุนด้านการป้องกันภัยพิบัติมีทิศทาง และเกิดผลคุ้มค่าในระยะยาว อาทิ วางแผนลงทุนเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ (Disaster Risk Reduction: DRR) เช่น สร้างเขื่อนป้องกัน น้ำท่วม ระบบระบายน้ำ หรือกำแพงกันคลื่น ลงทุนเชิงป้องกันจะประหยัดกว่าการซ่อมแซมหลังภัยพิบัติ เชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) และ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 – 2030

2.2.4 รองรับการตรวจสอบและประเมินผล สามารถตรวจสอบคุณภาพและประสิทธิภาพการทำงานได้

มาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีบทบาทสำคัญในการเป็นเกณฑ์กลาง (Benchmark) ที่ใช้สำหรับตรวจสอบ (Inspection) และประเมินผล (Evaluation) การดำเนินงานด้านการจัดการสาธารณภัย ของหน่วยงานทุกระดับ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานสนับสนุนอื่น ๆ เพื่อให้การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีคุณภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การมีมาตรฐานกลางที่ชัดเจนทำให้สามารถติดตามผลการปฏิบัติงาน เปรียบเทียบคุณภาพของงานในแต่ละพื้นที่ และประเมินว่าการใช้ทรัพยากร และงบประมาณเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่น ของประชาชน และเพิ่มประสิทธิภาพของระบบจัดการภัยพิบัติ

2.2.4.1 เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบคุณภาพการปฏิบัติงาน (Quality Assurance)

มาตรฐานทำหน้าที่เป็นตัวชี้วัด (Indicators) ที่กำหนดเกณฑ์คุณภาพของงานด้านสาธารณภัย เช่น การเตรียมความพร้อม การแจ้งเตือนภัย และการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ทำให้การตรวจสอบมีหลักเกณฑ์ ที่ชัดเจน ทำให้การกำหนดเกณฑ์คุณภาพที่เป็นรูปธรรม ใช้เป็นแนวทางการตรวจสอบเชิงปฏิบัติ โดยผู้ตรวจสอบสามารถเปรียบเทียบสถานการณ์จริงกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ได้ทันที ยกกระดับมาตรฐาน บริการต่อประชาชน ประชาชนมั่นใจได้ว่าจะได้รับความช่วยเหลือตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยรัฐ

2.2.4.2 ใช้ประเมินประสิทธิภาพการทำงาน (Performance Evaluation)

มาตรฐานช่วยให้สามารถวัดผลลัพธ์ (Outcome) และประสิทธิภาพ (Efficiency) ของการจัดการ สาธารณภัยได้อย่างเป็นระบบ ทำให้รู้ว่าการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ เป็นการกำหนด ตัวชี้วัดด้านประสิทธิภาพ วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนเมื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับมาตรฐาน จะเห็นจุดที่ต้องพัฒนา เช่น การสื่อสารเตือนภัยล่าช้าหรือขาดเจ้าหน้าที่กู้ภัยในบางพื้นที่ ใช้เป็นข้อมูล ประกอบการวางแผน ทำให้สามารถวางแผนปรับปรุงระบบการจัดการภัยพิบัติให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต

2.2.4.3 เพิ่มความโปร่งใสและความรับผิดชอบ (Transparency and Accountability)

การมีมาตรฐานทำให้การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นระบบที่ตรวจสอบย้อนหลังได้ (Traceability) และมีความโปร่งใส โดยสามารถตรวจสอบการใช้งบประมาณและทรัพยากรว่างบประมาณ ถูกใช้ตรงตามเป้าหมายหรือไม่ เช่น ค่าใช้จ่ายสำหรับศูนย์พักพิงหรืออุปกรณ์กู้ภัยตรงตามที่ระบุในมาตรฐาน หรือไม่ สร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชน และผู้เสียภาษี เมื่อประชาชนเห็นว่ามีตรวจสอบตามเกณฑ์กลาง

จะเชื่อมั่นในความยุติธรรมและความโปร่งใส ป้องกันการทุจริตหรือใช้งบประมาณผิดประเภท หากมีมาตรฐานชัดเจน จะทำให้ตรวจจับความผิดปกติดังกล่าว

2.2.4.4 สนับสนุนการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานระหว่างพื้นที่ (Benchmarking)

มาตรฐานเป็นตัวกลางที่ใช้เปรียบเทียบผลลัพธ์ ระหว่างหน่วยงานหรือพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น เปรียบเทียบระหว่างจังหวัด หรือองค์กร สร้างแรงจูงใจในการพัฒนา เมื่อมีข้อมูลเปรียบเทียบ จะเกิดการแข่งขันเชิงสร้างสรรค์ระหว่างพื้นที่ ใช้เป็นข้อมูลสำหรับการจัดสรรงบประมาณในอนาคต พื้นที่ที่มีผลการดำเนินงานดีจะได้รับงบประมาณสนับสนุนเพื่อขยายผล ส่วนพื้นที่ที่มีปัญหาจะได้รับงบประมาณสำหรับการปรับปรุงแก้ไข

2.2.4.5 สนับสนุนการพัฒนาและยกระดับคุณภาพงานอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement)

มาตรฐานไม่ได้ทำหน้าที่เพียงตรวจสอบในปัจจุบัน แต่ยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพงาน ในระยะยาว เป็นการเก็บข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงมาตรฐาน หลังจากตรวจสอบ และประเมินผล สามารถนำข้อมูลมาใช้ปรับปรุงมาตรฐานให้เหมาะสมกับสถานการณ์จริง สนับสนุนการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร ใช้ผลการตรวจสอบระบุจุดที่เจ้าหน้าที่ต้องพัฒนา เช่น การสื่อสารเตือนภัย การกู้ภัย หรือการจัดการศูนย์พักพิง สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นคุณภาพ ทำให้หน่วยงานตระหนักถึงความสำคัญของการตรวจสอบและคุณภาพงาน

2.2.4.6 สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และการประเมินระหว่างประเทศ

การมีมาตรฐานกลางที่สามารถตรวจสอบได้ ทำให้ประเทศไทยสามารถเชื่อมโยงกับมาตรฐานสากล และได้รับการประเมินจากองค์กรระหว่างประเทศ สร้างภาพลักษณ์ที่ดีในระดับนานาชาติว่าประเทศมีระบบจัดการภัยพิบัติที่เข้มแข็ง ใช้ข้อมูลการตรวจสอบเพื่อรายงานต่อองค์กร เช่น UNDRR AHA Centre และพันธมิตรระหว่างประเทศ เป็นพื้นฐานสำหรับการขอความช่วยเหลือหรือความร่วมมือจากต่างประเทศ

2.2.5 สอดคล้องกับนโยบายชาติ และมาตรฐานสากล สร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ และองค์กรนานาชาติ

มาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไม่ได้มีความสำคัญเฉพาะในระดับท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงกับนโยบายระดับชาติ (National Policy) และมาตรฐานสากล (International Standards) เพื่อสร้างเอกภาพ ความน่าเชื่อถือ และความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการภัยพิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

การมีมาตรฐานที่สอดคล้องกับแนวทางสากลทำให้ประเทศไทยสามารถเชื่อมโยงและประสานงานกับนานาชาติได้อย่างราบรื่น ทั้งด้านการเตือนภัย การช่วยเหลือ และการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ อีกทั้งยังช่วยเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการภัยพิบัติ และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อประเทศในเวทีโลก

2.2.5.1 เชื่อมโยงและสอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ

การกำหนดมาตรฐานกลางด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ช่วยให้การดำเนินงานของทุกหน่วยงานสอดคล้องกับเป้าหมายและยุทธศาสตร์ชาติ ทำให้การจัดการภัยพิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศ ทำให้เกิดความเป็นเอกภาพในการทำงาน (Unity of Effort) ทุกหน่วยงาน เช่น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย กรมอุตุนิยมวิทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้กรอบเดียวกัน ลดความซ้ำซ้อนรองรับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เช่น ยุทธศาสตร์ความมั่นคง ยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการบริหารความเสี่ยงระดับชาติ เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การจัดการภัยพิบัติเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาประเทศ และสร้างความมั่นคงให้สังคม

2.2.5.2 สอดคล้องกับมาตรฐานสากล (International Standards)

การยึดมาตรฐานสากลช่วยให้ประเทศไทยสามารถใช้ภาษาและแนวทางการทำงานร่วมกับประเทศอื่น ๆ ได้อย่างเข้าใจตรงกัน และเพิ่มประสิทธิภาพในการรับมือภัยพิบัติขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบข้ามพรมแดน ใช้เป็นเกณฑ์กลางระดับโลก เช่น Sphere Standards สำหรับการดูแลผู้ประสบภัยในศูนย์พักพิง มาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ (UN) ด้านการบรรเทาสาธารณภัย พัฒนาศักยภาพบุคลากรไทยให้เป็นสากล เจ้าหน้าที่กู้ภัย และหน่วยงานต่าง ๆ สามารถทำงานร่วมกับทีมระหว่างประเทศได้อย่างราบรื่น ยกกระดับความน่าเชื่อถือของประเทศ การดำเนินงานตามมาตรฐานสากลแสดงถึงความพร้อมของประเทศในการรับมือภัยพิบัติ

2.2.5.3 รองรับการประสานงานระหว่างประเทศ (International Coordination)

ภัยพิบัติขนาดใหญ่ เช่น สึนามิ ไฟป่า พายุหมุนเขตร้อน มักส่งผลกระทบต่อหลายประเทศพร้อมกัน ดังนั้นการมีมาตรฐานกลางที่สอดคล้องกันจะช่วยให้การทำงานร่วมกันระหว่างประเทศเป็นระบบและรวดเร็ว มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและระบบเตือนภัย โดยประเทศเพื่อนบ้านสามารถแชร์ข้อมูล เช่น แผ่นดินไหว น้ำทะเลหนุน หรือพายุ ได้แบบเรียลไทม์ การช่วยเหลือข้ามพรมแดน (Cross-border Assistance) เจ้าหน้าที่และอุปกรณ์กู้ภัยจากต่างประเทศสามารถเข้ามาช่วยเหลือได้ทันทีเพราะใช้มาตรฐานเดียวกัน การรับความช่วยเหลือจากองค์กรนานาชาติ เช่น UN ASEAN IFRC (สภากาชาดระหว่างประเทศ) สามารถสนับสนุนทรัพยากรโดยไม่ติดขัดเรื่องขั้นตอน

2.2.5.4 สนับสนุนความร่วมมือในระดับภูมิภาคและนานาชาติ

มาตรฐานทำให้ประเทศไทยสามารถเข้าร่วมในโครงการความร่วมมือระดับภูมิภาค เช่น ASEAN และความร่วมมือด้านภัยพิบัติของสหประชาชาติ อาทิ ASEAN Agreement on Disaster Management and Emergency Response (AADMER) ประเทศสมาชิกอาเซียนต้องมีมาตรฐานด้านการเตรียมพร้อมและรับมือภัยพิบัติร่วมกัน AHA Centre (ASEAN Humanitarian Assistance Centre) เป็นศูนย์กลางประสานงานการช่วยเหลือในภูมิภาค หากประเทศไทยมีมาตรฐานสอดคล้องจะสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือได้รวดเร็ว การเข้าร่วมกรอบ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 - 2030 เป็นกรอบสากลที่มุ่งเน้นการลดความเสี่ยงภัยพิบัติอย่างยั่งยืน

2.2.5.5 เสริมสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของประเทศ

มาตรฐานที่สอดคล้องกับระดับสากลทำให้ประเทศไทยมีความน่าเชื่อถือและความโปร่งใสในการจัดการภัยพิบัติ สร้างความมั่นใจให้กับทั้งประชาชน นักลงทุน และองค์กรระหว่างประเทศ โดยพื้นที่ที่มีมาตรฐานด้านความปลอดภัยจะดึงดูดการลงทุนและการท่องเที่ยวมากขึ้น การใช้มาตรฐานเดียวกันช่วยลดความขัดแย้งและข้อครหา ประเทศไทยสามารถเป็นศูนย์กลางด้านการช่วยเหลือภัยพิบัติในภูมิภาคอาเซียน

2.2.5.6 สนับสนุนการพัฒนาความรู้และนวัตกรรมร่วมกัน

เมื่อประเทศต่าง ๆ ใช้มาตรฐานร่วมกัน จะเกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อยกระดับการจัดการภัยพิบัติ เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ เช่น การใช้เทคโนโลยีดาวเทียมติดตามภัย ระบบ AI ในการพยากรณ์ภัย วิจัยและพัฒนาาร่วมกัน เช่น การออกแบบสิ่งปลูกสร้างที่ต้านทานแผ่นดินไหวหรือระบบเตือนภัยล่วงหน้า สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัย หน่วยงานรัฐ และองค์กรนานาชาติ

2.3 องค์ประกอบของมาตรฐาน

มาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนี้มีเป็นไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570 โดยมี 3 องค์ประกอบหลักจำแนกตามการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในส่วนที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ก่อนเกิดสาธารณภัย ขณะเกิดสาธารณภัย และหลังเกิดสาธารณภัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 17 องค์ประกอบ องค์ประกอบย่อย และวัตถุประสงค์

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	วัตถุประสงค์
1. มาตรฐานการดำเนินงานก่อนเกิดภัยสาธารณภัย	1.1 การพัฒนาระบบกลไกด้านบุคลากรเพื่อการจัดการสาธารณภัย 1.2 การวางแผน และประเมินความเสี่ยง (Planning and Risk Assessment) 1.2.1 จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1.2.2 การสำรวจการวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงภัยและการลดความเสี่ยง	เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีระบบ กลไก และโครงสร้างการบริหารจัดการสาธารณภัยที่ชัดเจนและเป็นเอกภาพ มีบุคลากรที่จะทำหน้าที่ในการเป็นเจ้าพนักงาน และอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพ การเฝ้าระวังแจ้งเตือน และสนับสนุนการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ ตลอดจนเพื่อให้มีการวางแผน และประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยอย่างเป็นระบบ ผ่านการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงภัย และการกำหนดมาตรการลดความเสี่ยงที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และความเปราะบางของประชาชน อันจะนำไปสู่การเตรียมความพร้อมและการจัดการสาธารณภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพก่อนเกิดภัย
	1.3 การเตรียมความพร้อมการป้องกัน และลดความเสี่ยง 1.3.1 การสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ 1.3.2 การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย 1.3.3 การจัดทำแผนอพยพ การจัดเตรียมพื้นที่รองรับการอพยพ และจัดเตรียมการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว 1.3.4 ฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	เพื่อเสริมสร้างความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนในการรับมือกับสาธารณภัยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสม การดำเนินมาตรการลดความเสี่ยงทั้งเชิงโครงสร้าง และไม่เชิงโครงสร้าง การจัดทำแผนอพยพ และการเตรียมพื้นที่รองรับการอพยพ รวมถึงการเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว ตลอดจนการฝึกซ้อมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และการพัฒนาระบบการแจ้งเตือนภัยให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ เพื่อให้สามารถลดความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สิน และผลกระทบต่อชุมชนได้ก่อนเกิดภัยสาธารณภัย

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	วัตถุประสงค์
	1.3.5 การแจ้งเตือนภัยตามบริบทพื้นที่ 1.3.6 เตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรสาธารณสุข	
2. มาตรฐานการดำเนินงานระหว่างเกิดสาธารณภัย	2.1 การแจ้งระดับสถานการณ์สาธารณสุขในการจัดการสาธารณสุข	เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการสถานการณ์สาธารณสุขได้อย่างเป็นระบบและทันทั่วถึง โดยกำหนดให้มีการแจ้งระดับสถานการณ์สาธารณสุขอย่างชัดเจนตามความรุนแรง และขอบเขตของผลกระทบ เพื่อใช้เป็นฐานในการสั่งการ ประสานงาน และจัดสรรทรัพยากรในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่การคุ้มครองชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน และการลดความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นระหว่างสถานการณ์สาธารณสุข
	2.2 การเข้าไปดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยเร็ว	เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์สาธารณสุขได้อย่างทันทั่วถึง มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับระดับความรุนแรงของภัย โดยมุ่งเน้นการเข้าช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบภัยอย่างเร่งด่วน การควบคุม และลดผลกระทบจากสาธารณสุข การคุ้มครองชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน และการป้องกันไม่ให้สถานการณ์ทวีความรุนแรงหรือขยายวงกว้าง อันจะช่วยลดความสูญเสีย และสนับสนุนการจัดการสาธารณสุขให้เป็นไปอย่างมีเอกภาพและต่อเนื่อง
	2.3 การจัดตั้งการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินระดับพื้นที่/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นศูนย์กลางในการสื่อสารและสั่งการ	เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศูนย์กลางในการอำนวยความสะดวก สั่งการ ประสานงาน และติดตามสถานการณ์สาธารณสุขอย่างเป็นระบบในช่วงเกิดภัย โดยศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินทำหน้าที่รวบรวม วิเคราะห์ และถ่ายทอดข้อมูลสถานการณ์ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ การจัดสรรทรัพยากร และการประสานการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีเอกภาพ อันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และลดความสูญเสียต่อชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	วัตถุประสงค์
	2.4 การอพยพประชาชนไปยังศูนย์พักพิงที่จัดเตรียมไว้	เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการอพยพประชาชนออกจากพื้นที่เสี่ยงภัยได้อย่างเป็นระบบ ปลอดภัย และทันเวลาที่ โดยมีการกำหนดแนวทาง ขั้นตอน และความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการเคลื่อนย้ายประชาชนไปยังศูนย์พักพิงที่มีความพร้อมด้านความปลอดภัย สุขาภิบาล และการรองรับกลุ่มเปราะบาง อันจะช่วยคุ้มครองชีวิต และสุขภาพของประชาชน ลดความสูญเสียจากสาธารณภัย และสนับสนุนการบริหารจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
	2.5 การสื่อสารข้อมูลให้แก่ประชาชน	เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถสื่อสารข้อมูลสถานการณ์สาธารณภัย แนวทางปฏิบัติ และคำเตือนด้านความปลอดภัยแก่ประชาชนได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นเอกภาพผ่านช่องทางที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ โดยมุ่งลดความสับสน ความตื่นตระหนก และข่าวสารที่คลาดเคลื่อน พร้อมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนสามารถตัดสินใจ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม อันจะช่วยคุ้มครองชีวิต และทรัพย์สิน และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสาธารณภัยในทุกระยะ
	2.6 การรายงานสาธารณภัย	เพื่อเป็นการรายงานข้อมูลข่าวสารกรณีการเกิดสาธารณภัยขึ้นภายในพื้นที่สำหรับใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารในฐานะผู้บัญชาการเหตุการณ์ในการวางแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป
3. มาตรฐานการดำเนินงานหลังเกิดสาธารณภัย	3.1 ประเมินความเสียหายและความสูญเสียเพื่อการฟื้นฟูหลังเกิดสาธารณภัย	เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถสำรวจรวบรวม และประเมินข้อมูลความเสียหายและความสูญเสียจากสาธารณภัยอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนฟื้นฟูการจัดสรรทรัพยากร การให้ความช่วยเหลือ และเยียวยาผู้ประสบภัยอย่างเหมาะสม เป็นธรรม และสอดคล้องกับสภาพความเสียหายจริง อันจะนำไปสู่การฟื้นฟูพื้นที่ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้กลับสู่สภาพปกติอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	วัตถุประสงค์
	3.2 การฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้กลับสู่สภาพปกติ	เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการฟื้นฟูพื้นที่ และชุมชนหลังเกิดสาธารณภัยอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมการฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค การประกอบอาชีพ เศรษฐกิจชุมชน ความเป็นอยู่ และความสัมพันธ์ทางสังคม ตลอดจนการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้กลับสู่สภาพที่เหมาะสม หรือดีกว่าเดิม เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนสามารถกลับมาดำรงชีวิตได้ตามปกติ ลดผลกระทบระยะยาวจากสาธารณภัย และเสริมสร้างความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของชุมชนในระยะฟื้นฟู
	3.3 การเยียวยาผู้ประสบภัย	เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการให้ความช่วยเหลือ และเยียวยาผู้ประสบสาธารณภัยได้อย่างเหมาะสม เป็นธรรม และทั่วถึงตามหลักเกณฑ์ และระเบียบที่กำหนด โดยคำนึงถึงความเดือดร้อนและความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน ฟื้นฟูขวัญกำลังใจ และสนับสนุนให้ผู้ประสบภัยสามารถกลับมาดำรงชีวิตได้ตามปกติอย่างรวดเร็ว และมีศักดิ์ศรี
	3.4 การประเมินผลและจัดทำบทเรียนเพื่อพัฒนาแผนป้องกันภัยในอนาคต	ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถทบทวนประเมินผล และสังเคราะห์บทเรียนจากการดำเนินงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในทุกระยะอย่างเป็นระบบ เพื่อนำข้อค้นพบ ปัญหา อุปสรรค และแนวปฏิบัติที่ดีมาปรับปรุงและพัฒนาแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มาตรการลดความเสี่ยง และกลไกการบริหารจัดการในอนาคตให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และสามารถรองรับสถานการณ์สาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้นได้ดียิ่งขึ้น

บทที่ 3

แนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยลดความเสี่ยงและความสูญเสียจากภัยพิบัติ ทั้งต่อชีวิต ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อม แนวทางดังกล่าวครอบคลุมตั้งแต่การเตรียมความพร้อมก่อนเกิดภัย การรับมือขณะเกิดภัย การบรรเทาผลกระทบหลังเกิดภัย และการฟื้นฟูพื้นที่ให้กลับสู่สภาพปกติ โดยประเทศไทยมีพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550⁶³ เป็นกฎหมายหลักในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ และมีแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570⁶⁴ เป็นกรอบกำหนดทิศทางการปฏิบัติงาน การประสานการปฏิบัติ รวมทั้งการสนับสนุนและช่วยเหลือของหน่วยงานต่าง ๆ ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีแนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยดังต่อไปนี้

3.1 แนวทาง

แนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจำแนกได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่ ก่อนเกิดสาธารณภัย ระหว่างเกิดสาธารณภัย และหลังเกิดสาธารณภัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 ก่อนเกิดภัยสาธารณภัย

3.1.1.1 การพัฒนาระบบกลไกด้านบุคลากรเพื่อการจัดการสาธารณภัย

การพัฒนาระบบกลไกด้านบุคลากรเพื่อการจัดการสาธารณภัย ได้แก่ การแต่งตั้งเจ้าพนักงานและอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เป็นไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 39 (4) และ (5)⁶⁵ ได้กำหนดให้ผู้อำนวยการท้องถิ่น มีอำนาจในการแต่งตั้งเจ้าพนักงานให้ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ของตน โดยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2553 และ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564

มาตรา 41 ให้ผู้อำนวยการจัดให้มีอาสาสมัครในพื้นที่ที่รับผิดชอบ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ดังต่อไปนี้ (1) ให้ความช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ผู้อำนวยการมอบหมาย และตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด การบริหาร และกำกับดูแลอาสาสมัคร การคัดเลือก การฝึกอบรม สิทธิหน้าที่ และวินัยของอาสาสมัครให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด นอกจากนี้ยังสามารถดำเนินการได้ตามระเบียบต่อไปนี้

1) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยกิจการอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

พ.ศ. 2553 ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยกิจการอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2553 มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย คือ

⁶³ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550.

⁶⁴ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570, (คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, ม.ป.ป.) <https://backofficeminisite.disaster.go.th/apiv1/apps/minisite_ndwc/194/content/2744/download?filename=694d7355190adf16029c39d3cfd83e1b.pdf> สืบค้นเมื่อ 8 กันยายน 2568.

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน.

(1) การนิยามคำสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ ข้อ 3 ในระเบียบนี้

“อปพร.” หมายความว่า อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน “ศูนย์ อปพร.” หมายความว่า ศูนย์ อปพร. กลาง ศูนย์ อปพร. เขต ศูนย์ อปพร. จังหวัด ศูนย์ อปพร. กรุงเทพมหานคร ศูนย์ อปพร. อำเภอ ศูนย์ อปพร. เขตในกรุงเทพมหานคร ศูนย์ อปพร. เมืองพัทยา ศูนย์ อปพร. เทศบาล และศูนย์ อปพร. องค์การบริหารส่วนตำบล

“ผู้บัญชาการ” หมายความว่า ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการกลาง ผู้อำนวยการจังหวัด ผู้อำนวยการอำเภอ ผู้อำนวยการท้องถิ่น และผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร

(2) การบริหาร และกำกับดูแล ได้แก่

ข้อ 20 ให้ผู้อำนวยการท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการศูนย์ อปพร. ขององค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลมีดังนี้

องค์การบริหารส่วนตำบล	เทศบาล
ให้นายกองการบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ดำเนินการศูนย์ อปพร. องค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งนายกองการบริหารส่วนตำบลมอบหมายเป็นรองผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. องค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. องค์การบริหารส่วนตำบล และสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นศูนย์ อปพร. องค์การบริหารส่วนตำบล โดยให้เจ้าหน้าที่ของสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์	ให้นายกเทศมนตรีเป็นผู้ดำเนินการศูนย์ อปพร. เทศบาล รองนายกเทศมนตรีซึ่งนายกเทศมนตรีมอบหมายเป็นรองผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. เทศบาล ปลัดเทศบาลเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. เทศบาล และสำนักปลัดเทศบาลเป็นศูนย์ อปพร. เทศบาล โดยให้เจ้าหน้าที่ของสำนักปลัดเทศบาลเป็นเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์

ข้อ 22 ให้ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. ตามข้อ 18 ข้อ 19 ข้อ 20 และข้อ 21 มีอำนาจหน้าที่สั่งการ ควบคุม และกำกับดูแลเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ อปพร. และ อปพร. ในสังกัด ตลอดจนให้การสนับสนุนการดำเนินการ อปพร. ภายในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ และสนับสนุนศูนย์ อปพร. ข้างเคียงในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์เพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม

ข้อ 23 ให้ศูนย์ อปพร. เทศบาล ศูนย์ อปพร. องค์การบริหารส่วนตำบล จัดตั้งฝ่ายต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (1) ฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2) ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย (3) ฝ่ายสงเคราะห์ผู้ประสบภัย (4) ฝ่ายปฏิบัติการกู้ชีพกู้ภัย (5) ฝ่ายอื่น ๆ ตามความจำเป็น

(3) การคัดเลือก การพ้นจากสมาชิกภาพ และการฝึกอบรม อาทิต ข้อ 28

ให้ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. เทศบาล ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้รับสมัครและคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามเข้าเป็น อปพร.

สำหรับจำนวนของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในแต่ละท้องถิ่นนั้น โดยหลักปฏิบัติด้านการจัดตั้งและบริหารงานอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แม้กฎหมายจะไม่ได้กำหนดตัวเลขตายตัวว่าแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีจำนวนอาสาสมัครป้องกัน

ภัยฝ่ายพลเรือนก็คน แต่หน่วยงานกำกับ เช่น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยใช้แนวคิดเชิงมาตรฐานว่า ควรมีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อปพร. ไม่น้อยกว่า 1 คน ต่อประชากรประมาณ 1,000 คน และปรับเพิ่มตามระดับความเสี่ยงภัยและลักษณะพื้นที่ นอกจากนี้หากแยกตามประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีจำนวนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ดังตารางต่อไปนี้

ขนาดประชากรในพื้นที่	จำนวนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่ควรมี (โดยประมาณ)
ไม่เกิน 5,000 คน	อย่างน้อย 5 – 10 คน
5,001 – 20,000 คน	10 – 20 คน
20,001 – 50,000 คน	20 – 50 คน

ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่ควรมี (โดยประมาณ)
องค์การบริหารส่วนตำบล	<ul style="list-style-type: none"> โดยทั่วไปควรมีประมาณ 10 – 30 คน หากมีหลายหมู่บ้านควรมีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนอย่างน้อยหมู่บ้านละ 1 – 2 คน
เทศบาลตำบล	<ul style="list-style-type: none"> ประมาณ 20 – 50 คน
เทศบาลเมือง	<ul style="list-style-type: none"> ประมาณ 50 – 100 คน
เทศบาลนคร	<ul style="list-style-type: none"> ตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป แบ่งเป็นชุดปฏิบัติการย่อย เช่น กู้ภัย อัคคีภัย น้ำท่วม การแพทย์ฉุกเฉิน
องค์การบริหารส่วนจังหวัด	<ul style="list-style-type: none"> ทำหน้าที่ระดับ “สนับสนุนและบูรณาการ” มักมี 50 – 100 คนขึ้นไป เป็นกำลังหลักรวมถึงเครือข่ายระดับอำเภอ/ท้องถิ่น

2) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายให้แก่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2560 ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายให้แก่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2560 ได้กำหนดซึ่งมีความหมายตามข้อ 5 ได้แก่ เงินที่มอบให้แก่อาสาสมัครเพื่อเป็นค่าป่วยการชดเชยการทำงาน หรือเวลาที่เสียไปเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยข้อ 6 อาสาสมัครที่ได้รับคำสั่งจากผู้อำนวยการ ผู้บัญชาการ นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายแล้วแต่กรณี เพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในเขตพื้นที่หรือนอกเขตพื้นที่ได้รับค่าใช้จ่ายในอัตราต่อคนต่อวัน คือ (1) กรณีการปฏิบัติหน้าที่ไม่เกิน 4 ชั่วโมง ให้ได้รับค่าใช้จ่ายจำนวน 100 บาท (2) กรณีการปฏิบัติหน้าที่เกิน 4 ชั่วโมง แต่ไม่เกิน 8 ชั่วโมง ให้ได้รับค่าใช้จ่าย จำนวน 200 บาท และ (3) กรณีการปฏิบัติหน้าที่เกิน 8 ชั่วโมงขึ้นไป ให้ได้รับค่าใช้จ่าย จำนวน 300 บาท ทั้งนี้ข้อ 6 ระบุว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่

สามารถจ่ายค่าใช้จ่ายให้แก่อาสาสมัครในสังกัดของตนตามข้อ 5 ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงฐานะทางการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

3) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2553 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2564

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2553 ข้อ 5 ที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 กำหนดให้ผู้อำนวยการมีคำสั่งแต่งตั้งเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจากผู้มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

(1) เป็นผู้ปฏิบัติงาน หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และเป็นผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรตามที่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกำหนด หรือหลักสูตรอื่นที่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้การรับรอง

(2) เป็นข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หรือสารวัตรกำนัน

ในกรณีที่ไม่มีบุคคลตาม (2) หรือมีแต่ไม่เพียงพอ และมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้อำนวยการอาจแต่งตั้งบุคคลอื่นที่มีคุณสมบัติตาม (1) ให้เป็นเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยก็ได้

ในกรณีที่มีความจำเป็นผู้อำนวยการอำเภอจะแต่งตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หรือสารวัตรกำนัน เป็นเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ให้ปฏิบัติหน้าที่ได้เฉพาะในเขตท้องที่ตำบลหรือหมู่บ้านที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ ก่อนการฝึกอบรมตาม (1) ก็ได้ ทั้งนี้ให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจัดให้มีการฝึกอบรมผู้ได้รับการแต่งตั้งที่ยังไม่ผ่านการอบรมดังกล่าวด้วย”

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2553 ยังได้กำหนดว่าเมื่อเกิดสาธารณภัยในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด ให้ผู้อำนวยการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีหน้าที่เข้าดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และแจ้งให้ผู้อำนวยการอำเภอที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่นั้นและผู้อำนวยการจังหวัดทราบทันทีเพื่อดำเนินการตามแผนการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยยังได้กำหนดหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตามข้อ 7 ของระเบียบดังกล่าว

นอกจากนี้ ข้อ 10 และ ข้อ 11 ยังได้กำหนดการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามมาตรา 24 และมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

3.1.1.2 การวางแผน และประเมินความเสี่ยง (Planning and Risk Assessment)

1) จัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เพื่อให้เป็นไปตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570 ที่กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนครจัดทำแผนการป้องกัน

และบรรเทาสาธารณภัย และตามหนังสือกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกลาง ที่ มท (กปภก) 0606/ว 10058 ลงวันที่ 26 กันยายน 2566 เรื่อง การจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอ พ.ศ. 2564 – 2570 และแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2564 – 2570 (อ้างอิงหนังสือกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกลาง ที่ มท (กปภก) 0606/ว 286 ลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2564 และหนังสือกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ที่ มท (บกปภ.) 0606/ว 010 ลงวันที่ 31 สิงหาคม 2565) ที่ได้มีการกำหนดรายละเอียดแนวทางการจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแบบรายงานผลการดำเนินงานทางการจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

**บทที่ 1 สถานการณ์
และแนวโน้มสาธารณภัย
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**

- สภาพทั่วไปขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ที่ตั้ง ภูมิประเทศ แหล่งทรัพยากร แผนที่เสี่ยงภัย ข้อมูลประชากร สถานที่สำคัญที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ ฯลฯ
- สถิติการเกิดสาธารณภัย ระหว่างปี 2559 - 2563
- วิเคราะห์ความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ : ความเปราะบาง ความอ่อนแอ และศักยภาพ และนำมาจัดลำดับความเสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (จากมากน้อย)

**บทที่ 2 นโยบายและยุทธศาสตร์
การจัดการความเสี่ยง
จากสาธารณภัยของอำเภอ**

- ปฏิทินสาธารณภัยประจำปี
- กำหนดนโยบายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ตัวชี้วัด
- กำหนดแหล่งที่มาและวิธีการงบประมาณในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะใช้ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในพื้นที่ ตั้งแต่การป้องกัน และลดผลกระทบ การเตรียมความพร้อม การจัดการในภาวะฉุกเฉิน และการฟื้นฟู

**บทที่ 3 หลักการจัดการ
ความเสี่ยงจากสาธารณภัย**

- ยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย
- วงจรการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย
- กำหนดกลไกการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน้าที่ของกลไกการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ

บทที่ 4 ยุทธศาสตร์ที่ 1 :
การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยง
จากสาธารณภัย

- กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อบูรณาการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยในพื้นที่
- กำหนดแนวทางการปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ทหาร ภาครัฐประชาสังคม ต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง (กำหนดขั้นตอน รายละเอียด การประสานงาน การแบ่งพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยที่เกี่ยวข้อง หมายเลขโทรศัพท์ การติดต่อประสานงาน ฯลฯ)
- ขอบเขตสาธารณภัย
- ระดับการจัดการสาธารณภัย
- กำหนดแนวทางการใช้กฎหมายที่มีความเชื่อมโยงกัน (เขียนอธิบายการบูรณาการเชื่อมโยงการบังคับใช้กฎหมายหลายฉบับเข้ามาสนับสนุนและเชื่อมโยงในการปฏิบัติงานร่วมกัน)
- แนวทางปฏิบัติในการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัย (เขียนแนวทางปฏิบัติในการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัย สํารวจ และจัดทำฐานข้อมูล (Baseline Data) และชุดข้อมูล (Data Set) ที่จำเป็นสำหรับการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ฐานข้อมูลสถิติสาธารณภัย ฐานข้อมูลผู้ประสบภัย ฐานข้อมูลเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร ฐานข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ และฐานข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้พร้อมเรียกใช้งานได้ทันทีเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน และมีการเชื่อมโยงข้อมูลทุกภาคส่วน)
- แนวทางปฏิบัติในการใช้ผลการประเมินความเสี่ยงเพื่อการวางแผน (เขียนแนวทางปฏิบัติในการวางแผนเพื่อป้องกันความเสี่ยง แก้ไขปัญหาความเปราะบางและความอ่อนแอ การเตรียมความพร้อม และเพิ่มศักยภาพในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยในทุกระดับ โดยนำผลการประเมินความเสี่ยงจากบทที่ 1 มาเป็นแนวทางในการกำหนดแผนงาน/โครงการในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยจากทุกหน่วยงานมาใช้ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยตามภัยประเภทต่าง ๆ เพื่อบรรจุในแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2564 - 2570 และแผนพัฒนาท้องถิ่น)
- แนวทางปฏิบัติในการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

(เขียนแนวทางปฏิบัติของจังหวัดในการสร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่อง การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคีเครือข่าย ประชาชน ฯลฯ เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของพื้นที่)

- แนวทางปฏิบัติในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (เขียนแนวทางปฏิบัติหรือวิธีการดำเนินการในการหลีกเลี่ยง ความเสี่ยงจากสาธารณภัยเพื่อแก้ไขปัญหาความเปราะบางความอ่อนแอ และเพิ่มศักยภาพในพื้นที่)
- แนวทางปฏิบัติในการป้องกัน และลดผลกระทบจากความเสี่ยง(เขียนแนวทางปฏิบัติหรือวิธีการดำเนินการในการป้องกัน และลดผลกระทบจากความเสี่ยงเพื่อขจัดหรือลดโอกาสที่สาธารณภัยจะสร้างผลกระทบต่อบุคคล ชุมชน หรือสังคม ระบุกิจกรรมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการต่าง ๆ ทั้งในเชิงใช้โครงสร้าง และไม่ใช้โครงสร้าง)
- แนวทางปฏิบัติในการถ่ายโอนความเสี่ยง (เขียนแนวทางปฏิบัติหรือวิธีการดำเนินการในการถ่ายโอนความเสี่ยง เช่น การส่งเสริมการทำประกันภัย การจัดตั้งกองทุน การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ฯลฯ)
- แนวทางปฏิบัติในการยอมรับความเสี่ยง (เขียนถึงแนวทาง การเตรียมความพร้อม การดำเนินงานเพื่อให้ประชาชน หรือชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีองค์ความรู้ ชีตความสามารถและทักษะต่าง ๆ พร้อมที่จะรับมือกับ สาธารณภัย เช่น การฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การเตรียมการอพยพ การเตรียมการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว แผนบริหารความต่อเนื่อง การแจ้งเตือนภัย การเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรสาธารณสุข)
- แนวทางปฏิบัติในการกำหนดให้เป็นนโยบายสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เขียนถึงแนวทางปฏิบัติในการกำหนดให้ หลักการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเป็นนโยบายสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การทำให้ทุกภาคส่วนยอมรับ ที่จะร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมในการลดความเสี่ยง จากสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพ)
- แนวทางปฏิบัติในการร่วมเป็นหุ้นส่วนการลดความเสี่ยง จากสาธารณภัย (เขียนถึงแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมการลด ความเสี่ยงจากสาธารณภัย การพัฒนาและส่งเสริมให้ทุกภาค ส่วนตั้งแต่ระดับจังหวัดถึงชุมชน ดำเนินแผนงาน โครงการ/ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย)

บทที่ 5 ยุทธศาสตร์ที่ 2 :
การจัดการในภาวะฉุกเฉิน
แบบบูรณาการ

- **แนวทางปฏิบัติในการแจ้งเตือนภัยของหน่วยงานภาครัฐในการจัดการสาธารณภัย** (เขียนอธิบายระดับของสถานการณ์สาธารณภัยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นกรอบแนวคิดในการแจ้งเตือนภัยที่ใช้เป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ในการจัดการสาธารณภัย)
- **แนวทางปฏิบัติในการจัดการเมื่อเกิดสาธารณภัยตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550** (เขียนอธิบายแนวทางปฏิบัติในการจัดการเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้นภายในเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตาม พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550)
- **แนวทางปฏิบัติในการจัดตั้งองค์กรปฏิบัติการจัดการในภาวะฉุกเฉิน** (เขียนอธิบายแนวทางการปฏิบัติในการจัดตั้งองค์กรปฏิบัติในภาวะฉุกเฉิน เช่น การจัดตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ พร้อมทั้งแทรกแผนภาพโครงสร้างศูนย์บัญชาการเหตุการณ์พร้อมภารกิจหน้าที่)
- **แนวทางปฏิบัติในการตัดสินใจระดับการจัดการสาธารณภัย** (เขียนอธิบาย ระบุเกณฑ์/เงื่อนไข แนวทางปฏิบัติในการตัดสินใจระดับการจัดการสาธารณภัย เพื่อประกอบการพิจารณากระดับ)
- **แนวทางการปฏิบัติในการอพยพ** (เขียนอธิบายขั้นตอนการอพยพประชาชน สัตว์เลี้ยง ส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยระบุหน่วยงานหลักในแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจน)
- **แนวทางปฏิบัติในการสื่อสารและโทรคมนาคม** (เขียนอธิบายแนวทางการปฏิบัติในการสื่อสารและโทรคมนาคมและวิทยุโทรคมนาคมของจังหวัด เช่น การเตรียมความพร้อมระบบโทรคมนาคมหลักและสำรอง การเตรียมความพร้อมวิทยุสื่อสารโทรคมนาคม การสร้างเครือข่ายการสื่อสารต่าง ๆ)
- **แนวทางปฏิบัติในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในภาวะฉุกเฉิน** (เขียนอธิบายถึงการจัดตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์ร่วม หรือ JIC ในภาวะฉุกเฉิน เพื่อเป็นศูนย์ย่อยในศูนย์ข้อมูลประชาสัมพันธ์ร่วมและการกำหนดส่วนราชการหน่วยงานรับผิดชอบในการปฏิบัติ)
- **แนวทางปฏิบัติในการบัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command)** (เขียนอธิบายถึงการสั่งการ ควบคุม และประสานความร่วมมือของแต่ละหน่วยงาน การระดม

ทรัพยากรไปยังที่เกิดเหตุ ในการจัดการในภาวะฉุกเฉิน
 แนวทางการเผชิญเหตุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 เช่น การร้องขอการจัดสรรการปรับเปลี่ยนการเคลื่อนย้าย
 ทรัพยากร การรายงานสถานการณ์ สถานะแนวโน้ม
 และการวิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่ประสบภัย
 ให้ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์อำเภอทราบ)

- **แนวทางการปฏิบัติในการสนับสนุนการจัดการเหตุการณ์**
 (เขียนอธิบายแนวทางปฏิบัติในการสนับสนุนการจัดการ
 เหตุการณ์ การจัดให้มีชุดเจ้าหน้าที่เพื่อสนับสนุนการจัดการ
 ในภาวะฉุกเฉินในการกิจด้านต่าง ๆ การพิจารณาการร้องขอ
 การสนับสนุนชุดเจ้าหน้าที่เพื่อสนับสนุนการจัดการในภาวะ
 ฉุกเฉินหากกำลังไม่เพียงพอ หรือมีความต้องการ
 ความเชี่ยวชาญในการช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็ง
 ในการปฏิบัติงานตามภารกิจ)
- **แนวทางปฏิบัติในการขอใช้เงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือ
 ผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน** (เขียนอธิบายแนวทางปฏิบัติ
 ในการขอใช้เงินอุดหนุนราชการทั้งวงเงินอุดหนุนราชการ
 ในเชิงป้องกันหรือยับยั้งภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน และวงเงินอุดหนุน
 ราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน)
- **แนวทางปฏิบัติในการประเมินความเสียหาย
 และความต้องการความช่วยเหลือ (Damage and Need
 Assessment : DANA)** (เขียนอธิบายแนวทางปฏิบัติ
 ในการประเมินความเสียหาย และความต้องการความ
 ช่วยเหลือภายในพื้นที่ประสบภัย เช่น การประเมินแบบ
 รวดเร็ว การประเมินแบบละเอียด โดยเน้นหลักการด้าน
 มนุษยธรรมและการช่วยเหลือให้อยู่รอดปลอดภัย)
- **แนวทางปฏิบัติในการรับบริจาค** (เขียนอธิบายแนวทางปฏิบัติ
 ในการรับบริจาคเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย ระเบียบขั้นตอน
 การปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)
- **แนวทางปฏิบัติในการรายงานข้อมูล** (เขียนอธิบายขั้นตอน
 การปฏิบัติในการรายงานข้อมูลข่าวสารกรณีเกิดสาธารณภัย
 ในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)
- **แนวทางปฏิบัติในการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว**
 (เขียนอธิบายแนวทางปฏิบัติในการเปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว
 การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว การปิดศูนย์พักพิง
 ชั่วคราว)

บทที่ 6 ยุทธศาสตร์ที่ 3 :
การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟู
อย่างยั่งยืน

- **แนวทางปฏิบัติในการจัดทำมาตรฐานแบบประเมินความต้องการ หลังเกิดสาธารณภัย (PDNA)**
(เขียนอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติในการประเมินความต้องการหลังเกิดสาธารณภัยการประเมินความเสียหายและความสูญเสีย (DALA) การประเมินผลกระทบความต้องการในการฟื้นฟูที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ)
- **แนวทางปฏิบัติในการจัดตั้งระบบและกลไกในการประเมินความต้องการหลังเกิดสาธารณภัย** (เขียนอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติในการจัดตั้งระบบและกลไกในการประเมินความต้องการหลังเกิดสาธารณภัย เช่น การจัดให้มีทีมประเมินการจัดทำคู่มือ ขั้นตอนการปฏิบัติในการประเมินความต้องการหลังเกิดสาธารณภัย)
- **แนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการในการฟื้นฟู**
(เขียนอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติในการฟื้นฟู เช่น สุขภาวะของผู้ประสบภัย สถานภาพสังคม เศรษฐกิจทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ทั้งในระยะสั้นระยะกลาง และระยะยาว)
- **แนวทางปฏิบัติในการเสริมสร้างการฟื้นฟูที่ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer)**
(เขียนอธิบายแนวทางปฏิบัติในการเสริมสร้างการฟื้นฟูที่ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม การกำหนดแนวทางการปฏิบัติและวางแผนการดำเนินกิจกรรมฟื้นฟูในแต่ละด้าน เช่น การฟื้นฟูบริการด้านสุขภาพ และการบริการสังคม การฟื้นฟูที่อยู่อาศัย การฟื้นฟูระบบโครงสร้างพื้นฐานการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจโดยเน้นหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน)

บทที่ 7 ยุทธศาสตร์ที่ 4 :
การส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วน
ระหว่างประเทศในการจัดการ
ความเสี่ยงจากสาธารณภัย

- **การเสริมสร้างการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย** (เขียนอธิบายแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยทั้งแบบทวิภาคี และพหุภาคีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) (ถ้ามี)
- **การพัฒนาระบบสารสนเทศด้านสาธารณภัย** (เขียนอธิบายการพัฒนาฐานข้อมูลสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การจัดทำระบบมาตรฐานกลางด้านฐานข้อมูลและสารสนเทศด้านสาธารณภัย จัดทำระบบนำเสนอข้อมูล และสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูล)

บทที่ 8 ยุทธศาสตร์ที่ 5 :
การเพิ่มประสิทธิภาพระบบ
บริหารจัดการและสร้าง
นวัตกรรมด้านสาธารณภัย

- **การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย** (เขียนอธิบายแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ด้านสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมให้มีการวิจัย นวัตกรรม และเทคโนโลยีด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย การส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้ด้านสาธารณภัย ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สาธารณะด้วยวิธีการต่าง ๆ อาทิ การจัดเวทีเสวนา สัมมนา อบรม สื่อออนไลน์)
- **การพัฒนาการสื่อสารความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่มีประสิทธิภาพ** (เขียนอธิบายแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาระบบสื่อสารความเสี่ยงจากสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสื่อสารให้เกิดการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย การแจ้งข่าวสารและเผยแพร่ข้อมูลสาธารณภัยแก่ประชาชน ให้รับทราบอย่างทั่วถึง เพื่อลดความสูญเสียด้านชีวิต และทรัพย์สิน)
- **การส่งเสริมการลงทุนด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยแบบมีส่วนร่วมจากภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ในระดับอำเภอ** (อธิบายถึงแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมการลงทุนด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยแบบมีส่วนร่วมจากภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน)
- **การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย** (เขียนอธิบายถึงแนวทางปฏิบัติในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม การพัฒนาศักยภาพชุมชนหรือเมือง ให้มีขีดความสามารถในการรับมือและปรับตัวกับสถานการณ์สาธารณภัยที่เปลี่ยนแปลงไป (Smart Community/City) การสร้างภาคีเครือข่ายภาคประชาชน ในรูปแบบอาสาสมัคร)
- **เขียนอธิบายถึงการแนวทางการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปสู่การปฏิบัติ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการตอบสนอง เช่น การบรรจุแผนงานโครงการที่ปรากฏในแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น การติดตามและประเมินผล ทดสอบ ประเมิน ทบทวน แผน**

บทที่ 9 การขับเคลื่อนแผน ปก.
จังหวัดไปสู่การปฏิบัติ

ภาคผนวก

- ภาคผนวก ก : คำย่อ
- ภาคผนวก ข : ตัวอย่างลักษณะภัย
- ภาคผนวก ค : นิยามศัพท์
- ภาคผนวก ง : พื้นที่เสี่ยงภัยต่าง ๆ
- ภาคผนวก จ : สถานที่สำคัญที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ (พระตำหนัก แหล่งพลังงาน โรงพยาบาล สาธารณูปโภคที่สำคัญ ท่าเรือ ท่าอากาศยาน ฯลฯ)
- ภาคผนวก ฉ : บัญชีหน่วยงานประสานการปฏิบัติในอำเภอ
- ภาคผนวก ช-1 : บัญชีรายชื่อบุคลากรหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน
- ภาคผนวก ช-2 : บัญชีรายชื่อองค์การสาธารณกุศล หน่วยงานเครือข่ายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- ภาคผนวก ช-3 : บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณภัย
- ภาคผนวก ช-4 : บัญชีฐานข้อมูลอาสาสมัคร (OTOS)
- ภาคผนวก ช-5 : บัญชีฐานข้อมูล อปพร.
- ภาคผนวก ซ : ข้อมูลสถานีเตือนภัย หอเตือนภัย ป้ายเตือนภัย สัญญาณเตือนภัย และหอกระจายข่าว
- ภาคผนวก ซ : บัญชีเครื่องจักรกล ยานพาหนะ เครื่องมือ อุปกรณ์ ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- ภาคผนวก ฌ : บัญชีข้อมูลศักยภาพพื้นฐานทางด้าน สาธารณสุข
- ภาคผนวก ญ : บัญชีศูนย์พักพิงชั่วคราวหลัก/สำรอง
- ภาคผนวก ฎ : บัญชีกลุ่มเปราะบาง
- ภาคผนวก ฏ : ข่ายการติดต่อสื่อสาร
- ภาคผนวก ฏ-1 : แผนผังการติดต่อสื่อสารและข่ายวิทยุสื่อสาร
- ภาคผนวก ฏ-2 : หมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉิน
- ภาคผนวก ฐ : แบบคำสั่งต่าง ๆ
 - คำสั่งกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
 - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนฯ
- ภาคผนวก ท : แผนงานโครงการในการลดความเสี่ยง จากสาธารณภัย

2) การสำรวจ การวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงภัย และการลดความเสี่ยง

เป็นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Reduction: DRR) เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับท้องถิ่น รวมถึงใช้ประกอบการตัดสินใจจัดสรรงบประมาณ และกำหนดมาตรการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยที่ถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน เพื่อใช้ในการกำหนดมาตรการป้องกัน ลดความเสี่ยง และเตรียมความพร้อมในการรับมือสาธารณภัยอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 โดยการประเมินความเสี่ยงประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก

ความเสี่ยง = ภัยคุกคาม (Hazard) × ความเปราะบาง (Vulnerability) × การเปิดรับ (Exposure)

ทั้งนี้การวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยระดับพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นหน่วยรับผิดชอบประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยตามแนวทางปฏิบัติใน 4 ประเด็น ได้แก่ (1) พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ (2) ข้อมูลทางกายภาพที่มีความอ่อนแอต่อการเกิดสาธารณภัย (3) ข้อมูลความเปราะบางต่อการเกิดสาธารณภัย และ (4) ข้อมูลศักยภาพในการรับมือต่อการเกิดสาธารณภัย และดำเนินการรวบรวมข้อมูลในแต่ละพื้นที่จากการวิเคราะห์ความเสี่ยงทั้งหมดมาประมวลในภาพรวม และนำผลการประเมินความเสี่ยงมาจัดทำเป็นแผนที่เสี่ยงภัยแผนที่ทางน้ำ เป็นแนวทางในการกำหนดแผนงาน/โครงการในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยจากทุกหน่วยงานมาใช้ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยตามภัยประเภทต่าง ๆ เพื่อจัดลำดับความสำคัญ และจัดสรรทรัพยากร รวมถึงการสร้างนวัตกรรม และใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยบรรจุในแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในพื้นที่⁶⁶

⁶⁶ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, คู่มือการจัดการสาธารณภัยสำหรับผู้อำนวยการท้องถิ่น (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ม.ป.ป.) 11.

3.1.1.3 การเตรียมความพร้อม การป้องกัน และลดความเสี่ยง

1) การสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ เป็นการดำเนินการตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570 ที่ได้กำหนดแนวทางในการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ (1) สื่อสารความเสี่ยงแก่ประชาชน และทุกภาคส่วน เพื่อให้ประชาชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานต่าง ๆ รู้และเข้าใจความเสี่ยงจากสาธารณภัยในพื้นที่ของตน (2) สร้างองค์ความรู้เพื่อการวางแผนและลดความเสี่ยง เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีความรู้พื้นฐาน และทักษะด้านการบริหารความเสี่ยง (3) พัฒนารูปแบบการสื่อสารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้คนเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ป้องกันภัยได้ (4) การบูรณาการความรู้สู่การปฏิบัติเพื่อให้ความรู้ไม่หยุดอยู่แค่ “รับฟัง” แต่กลายเป็น “การปฏิบัติจริง” (5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน มีบทบาทร่วมกันในการลดความเสี่ยง และ (6) พัฒนาเครื่องมือ และระบบสนับสนุนการตัดสินใจ เพื่อให้หน่วยงานใช้ข้อมูล และความรู้ในการตัดสินใจเชิงป้องกันภัย

การสร้างการรับรู้ให้ประชาชนทราบถึงแนวทางปฏิบัติตนให้เกิดความปลอดภัยได้อย่างเหมาะสมกับภัยประเภทต่าง ๆ โดยใช้ช่องทางผ่านสื่อทุกประเภทในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ รวมถึงมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐ เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงภัยอันตราย ตลอดจนบทลงโทษทางกฎหมายหากมีการฝ่าฝืนมาตรการต่าง ๆ และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การแจ้งช่องทางการขอรับความช่วยเหลือจากภาครัฐหากเกิดสาธารณภัยในพื้นที่⁶⁷

2) การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564-2570 ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยไว้ ได้แก่

(1) แนวทางปฏิบัติในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Risk Avoidance) ได้แก่ (1) การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงผ่านการวางแผนและการใช้ที่ดิน เช่น กำหนดเขตห้ามก่อสร้าง หรือเขตจำกัดการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เสี่ยงสูง ปรับผังเมืองรวมหรือผังชุมชนให้หลีกเลี่ยงการขยายชุมชนไปสู่พื้นที่เสี่ยงสูง พื้นที่ลุ่มต่ำเป็นพื้นที่รับน้ำ พื้นที่สีเขียว หรือพื้นที่เกษตรกรรม (2) การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงผ่านการควบคุมอาคาร และโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไม่อนุญาตก่อสร้างอาคารถาวรในพื้นที่เสี่ยงสูง กำหนดเงื่อนไขด้านความสูง ระบายน้ำ และลักษณะโครงสร้างอาคาร หลีกเลี่ยงการวางโครงสร้างพื้นฐานสำคัญในพื้นที่เสี่ยง (3) การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงผ่านการบริหารจัดการกิจกรรมเสี่ยง เช่น จำกัด หรือห้ามกิจกรรมที่เพิ่มโอกาสเกิดภัย ออกข้อบัญญัติท้องถิ่นควบคุมกิจกรรมเสี่ยง (4) การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงโดยการย้ายออกจากพื้นที่ (Relocation) เช่น สักรวบรวมเรือนในพื้นที่เสี่ยงสูงมาก จัดหาพื้นที่รองรับใหม่ที่ปลอดภัย สนับสนุนการย้ายถิ่นแบบสมัครใจ (5) การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงผ่านการตัดสินใจเชิงนโยบาย เช่น ทุกโครงการพัฒนาต้องผ่านการประเมินความเสี่ยงภัย ไม่อนุมัติโครงการที่เพิ่มความเสี่ยงในระยะยาว บรรจุหลักการลดความเสี่ยงในแผนพัฒนาท้องถิ่น (6) การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงด้านสังคมและประชากร เช่น ไม่จัดตั้งศูนย์เด็กเล็กหรือศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่เสี่ยง จัดระบบทะเบียนกลุ่มเปราะบางและกำหนดพื้นที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย

(2) แนวทางปฏิบัติในการป้องกัน และลดผลกระทบจากความเสียหาย (Risk Prevention and Mitigation) ได้แก่ (1) มาตรการด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ปรับปรุงและพัฒนาระบบระบายน้ำ ก่อสร้างหรือเสริมคันกั้นน้ำ จัดทำแก้มลิง พื้นที่หนองน้ำ จัดหาเครื่องสูบน้ำ รถดับเพลิง อุปกรณ์

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, 15.

ภัย ปรับปรุงถนน และสะพานให้สามารถใช้ได้ในภาวะฉุกเฉิน (2) มาตรการด้านอาคาร และที่อยู่อาศัย เช่น ส่งเสริมการยกพื้นบ้านในพื้นที่น้ำท่วม ควบคุมมาตรฐานวัสดุทนไฟ เสริมความแข็งแรงโครงสร้างบ้านเรือน ส่งเสริมการออกแบบบ้านต้านลมแรง (3) มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ปลูกป่าชายเลนหรือแนวกันคลื่น ปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ลาดชัน ป้องกันการบุกรุกป่า (4) มาตรการด้านการบริหารจัดการ เช่น จัดทำฐานข้อมูลพื้นที่เสี่ยงและกลุ่มเปราะบาง จัดทำแผนเผชิญเหตุรายภัย จัดทำระบบแจ้งเตือนภัย (5) มาตรการด้านชุมชนและสังคม เช่น การอบรมอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และอาสาสมัคร ซ้อมแผนอพยพประจำปี รมรณรงค์เตรียมภัยพิบัติครัวเรือน สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังชุมชน และ (6) มาตรการด้านเศรษฐกิจและการดำรงชีพ เช่น ส่งเสริมประกันภัยพืชผลหรือบ้านเรือน สนับสนุนอาชีพทางเลือกในฤดูภัย จัดตั้งกองทุนชุมชนรองรับภัย หรืออาจแบ่งเป็นมาตรการเชิงโครงสร้างและไม่ใช้โครงสร้างตามความเสี่ยงจากสาธารณภัยในพื้นที่ กล่าวคือ⁶⁸

- **มาตรการเชิงโครงสร้าง เช่น**

- การก่อสร้างระบบระบายน้ำ ปรับปรุงการเพิ่มพื้นที่รองรับน้ำ การลอกท่อหรือคลองหรือรางระบายน้ำในเขตชุมชน กำจัดขยะหรือวัชพืชที่กีดขวางทางน้ำ เพื่อให้มีพื้นที่รองรับน้ำเมื่อฝนตกหนัก
- จัดทีมวิศวกรเข้าสำรวจตรวจสอบความมั่นคงแข็งแรงสถานที่ที่ใช้เก็บกักน้ำหรือกั้นน้ำ และปรับปรุงให้เกิดความมั่นคงแข็งแรงเพื่อให้สามารถรองรับกรณีฝนตกหนัก การตรวจสอบความมั่นคงแข็งแรงให้กับสิ่งปลูกสร้างและอาคารสาธารณะในพื้นที่เสี่ยงแผ่นดินไหว
- กรณีงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น เทศกาลลอยกระทงที่อาจมีประชาชนไปใช้บริการสัญจรทางน้ำควรตรวจสอบสถานที่ริมน้ำ ปรับปรุงภูมิทัศน์ เสริมความมั่นคงแข็งแรงให้แก่โป๊ะและท่าเทียบเรือโดยสาร

- **มาตรการไม่ใช่เชิงโครงสร้าง เช่น**

- การจัดเจ้าหน้าที่ตรวจตราอาคารสถานที่ ป้ายโฆษณา สิ่งก่อสร้างที่มีสภาพไม่มั่นคง แข็งแรง รวมถึงไม้ยืนต้นตามที่สาธารณะที่อาจก่อให้เกิดเสี่ยง ก่อนเข้าสู่ช่วงการเกิดพายุฤดูร้อนหรือกรณีงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ เทศกาลตรุษจีน ที่อาจมีประชาชนท่องเที่ยวชมบริเวณต่าง ๆ ควรตรวจตราพื้นที่บริเวณโดยรอบของสถานที่จัดกิจกรรม พร้อมทั้งแจ้งให้หน่วยงานตามกฎหมายทราบเพื่อตรวจสอบ ซ่อมแซมสิ่งสาธารณะ สภาพแวดล้อมให้ปลอดภัยตามอำนาจหน้าที่
- กรณีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น บริเวณน้ำตก ถ้า ควรกำหนดมาตรการเพื่อดูแลความปลอดภัยของประชาชนตั้งแต่ก่อนเกิดภัย โดยบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแล กำหนดมาตรการในการแจ้งเตือน การปิดกั้น หรือห้ามบุคคลใดเข้าพื้นที่ในช่วงที่มีฝนตกหนักหรือตกหนักมากในพื้นที่ และสำหรับพื้นที่ติดทะเลชายหาดต่าง ๆ ให้ประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานของกรมเจ้าท่า กองทัพเรือ ตำรวจน้ำในพื้นที่ เพื่อกำหนดมาตรการในการนำเรือเข้าที่กำบังและห้ามการเดินเรือช่วงที่มีคลื่นลมแรง โดยเฉพาะกรณีเรือขนาดเล็กควรกำหนดแนวทางในการนำเรือดังกล่าวกลับเข้าฝั่งเพื่อให้เกิดความปลอดภัย
- การซักซ้อมแนวทางการปฏิบัติตามแผนเผชิญเหตุแบบบูรณาการ คือสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะผู้อำนวยการท้องถิ่นขับเคลื่อนกลไกต่าง ๆ

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน, 16 - 17.

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้หน่วยงานที่มีภารกิจ บทบาทตามแผนเผชิญเหตุ มีความเข้าใจตามแนวทางปฏิบัติที่กำหนด โดยใช้เวทีของกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายในการซักซ้อมแนวทางการปฏิบัติตามแผนเผชิญเหตุร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อร่วมทำความเข้าใจถึงแนวทางการบูรณาการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยตลอดจนชี้แจงระเบียบหรือหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือที่เกี่ยวข้อง

3) การจัดทำแผนอพยพ การเตรียมพื้นที่รองรับการอพยพ และเตรียมการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว เป็นการดำเนินการให้เป็นตามคู่มือการจัดตั้ง และการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว ที่จัดทำโดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยแบ่งตามวงจรศูนย์พักพิงชั่วคราว ได้แก่ การวางแผนจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวและการเปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว

4) การจัดทำแผนบริหารความต่อเนื่อง (Business Continuity Plan: BCP) เป็นแผนรองรับการดำเนินการในการบริหารราชการ และให้บริการประชาชนได้อย่างต่อเนื่องเมื่ออยู่ในสภาวะวิกฤต โดยใช้แนวคิดการบริหารความต่อเนื่องของหน่วยงานภาครัฐเน้นการควบคุม ดูแล และป้องกันทรัพยากรที่สำคัญต่อการดำเนินงาน หรือให้บริการ เพื่อสร้างประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยสามารถจำแนกตามประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดังนี้

ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	แนวทาง BCP
องค์การบริหารส่วนตำบล	<ul style="list-style-type: none"> • บริบทเป็นพื้นที่ชนบท บุคลากรจำกัด ชุมชนมีบทบาทสูง • ภารกิจที่สำคัญ คือ แจกเตือนภัยระดับหมู่บ้านอพยพประชาชน ดูแลศูนย์พักพิงชั่วคราว • แนวทาง BCP ได้แก่ (1) ใช้ที่ทำการขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือโรงเรียนเป็นศูนย์บัญชาการสำรอง (2) จัด อปพร. หมู่บ้านละอย่างน้อย 1 ชุด (3) จัดบัญชีรายชื่อกำลังคนสำรองจากผู้นำชุมชน
เทศบาลตำบล	<ul style="list-style-type: none"> • บริบทเป็นชุมชนกึ่งเมือง มีโครงสร้างพื้นฐานมากขึ้น • ภารกิจที่สำคัญ คือ แจกเตือนภัย กู้ชีพ รักษาความสะอาด และสุขภาพ • แนวทาง BCP ได้แก่ (1) มีสถานที่ปฏิบัติงานสำรองอย่างน้อย 1 แห่ง (2) มีระบบวิทยุสื่อสาร และ Line Official (3) แบ่งเจ้าหน้าที่เป็น 2 ทีม (ผลัดเปลี่ยน)
เทศบาลเมือง	<ul style="list-style-type: none"> • บริบทเป็นเมืองที่มีประชากรหนาแน่น ภารกิจซับซ้อน • ภารกิจที่สำคัญ คือ เป็นศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ด้านสาธารณภัย มีระบบกู้ชีพ/กู้ภัย การจัดการจราจร • แนวทาง BCP ได้แก่ (1) ตั้งศูนย์บัญชาการสำรองนอกพื้นที่เสี่ยง (2) มีระบบฐานข้อมูลบนคลาวด์ (3) มีข้อตกลงสนับสนุนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง
เทศบาลนคร	<ul style="list-style-type: none"> • บริบทเป็นเมืองขนาดใหญ่ ภัยจะกระทบวงกว้าง

ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	แนวทาง BCP
	<ul style="list-style-type: none"> ● ภารกิจสำคัญ คือ บริหารเมือง การแพทย์ฉุกเฉิน ดูแลโครงสร้างพื้นฐานหลัก ● แนวทาง BCP คือ (1) มีศูนย์บัญชาการ 2 ระดับ (หลัก/สำรอง) (2) มีระบบสำรองไฟฟ้า เซิร์ฟเวอร์ (3) มีการทำ MOU กับจังหวัดและหน่วยงานรัฐ
องค์การบริหารส่วนจังหวัด	<ul style="list-style-type: none"> ● บริบทมีบทบาทสนับสนุนระดับพื้นที่กว้าง เชื่อมโยงหลายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ● ภารกิจสำคัญยิ่ง คือ สนับสนุนเครื่องจักรหนัก ประสานระดับจังหวัด พื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน ● แนวทาง BCP คือ (1) เป็นคลังทรัพยากรระดับจังหวัด (2) มีทีมปฏิบัติการเคลื่อนที่เร็ว (3) มีระบบติดตามสถานการณ์ระดับจังหวัด

5) ฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นการสร้างความพร้อมและเพิ่มศักยภาพของหน่วยงาน และบุคลากร รวมทั้งเป็นการทดสอบการประสานงาน และการบูรณาการความร่วมมือให้ทราบจุดบกพร่อง และช่องว่างในการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉินเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงขั้นตอน แนวทางปฏิบัติ และแผนที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแต่ละระดับ โดยรวมถึงการฝึกซ้อมแผน การซักซ้อมการฝึกปฏิบัติ และการทดสอบมาตรการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามความเหมาะสมและความจำเป็นของแต่ละหน่วยงาน

6) การแจ้งเตือนภัยตามบริบทพื้นที่ เป็นการดำเนินการแจ้งเตือนภัยเพื่อให้บรรล่วัตถุประสงค์ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมการป้องกันและลดผลกระทบ โดยการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสาธารณภัย และการแจ้งเตือนภัยที่รวดเร็วไปยังพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการแจ้งเตือนภัยได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม เพื่อให้หน่วยงาน และประชาชนเตรียมความพร้อมรับมือกับสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที ทั้งนี้การแจ้งเตือนภัยจะหมายถึงการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning)

โดยผู้อำนวยการท้องถิ่นมอบหมายภารกิจให้หน่วยงานที่รับผิดชอบให้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้⁶⁹

ขั้นตอนที่ 1 ติดตามเฝ้าระวังปัจจัยเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดสาธารณภัยรุนแรงในเขตพื้นที่จากแหล่งข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด กรมอุตุนิยมวิทยา กรมทรัพยากรธรณี กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ) กรมชลประทาน ฯลฯ หน่วยงานภาคเอกชนหรือมูลนิธิอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ตลอดจนสื่อมวลชนทุกแขนง ทั้งนี้แหล่งข้อมูลในการติดตาม หรือเฝ้าระวังขึ้นอยู่กับประเภทของสาธารณภัยด้วย

⁶⁹ เรื่องเดียวกัน, 19.

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ตรวจสอบ ประเมินความเสี่ยง ระบุพื้นที่เสี่ยง กรณีที่คาดว่าจะเกิดสาธารณภัยขึ้น กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายมีหน้าที่สำคัญในการประเมินความเสี่ยง และคาดการณ์ระดับความรุนแรง ตลอดจนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากสาธารณภัยให้อำนาจการท้องถิ่นทราบ เพื่ออำนาจการ สั่งการ ประกาศแจ้งเตือนภัยไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือพื้นที่โดยตรงผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ รวมทั้งแจ้งให้หน่วยงานในพื้นที่และอาสาสมัคร “มิสเตอร์เตือนภัย” รวมทั้งอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เฝ้าระวังติดตามสถานการณ์ในพื้นที่เสี่ยงภัยอย่างใกล้ชิด

7) **เตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรสาธารณภัย** ทรัพยากรสาธารณภัย ได้แก่ (1) การจัดให้มีสิ่งของสำรองจ่ายเพื่อการช่วยเหลือผู้ประสบภัย (2) การระดมทรัพยากรอื่น ๆ (3) การระดมทรัพยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ (4) การสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณเพื่อการป้องกันและลดผลกระทบ และ (5) การเตรียมความพร้อมด้านหุ่นส่วนและเครือข่าย ทั้งนี้ในกรณีของเครื่องมืออุปกรณ์ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีเครื่องมืออุปกรณ์ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยพื้นฐานดังนี้

ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	เครื่องมืออุปกรณ์ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
องค์การบริหารส่วนตำบล	<ul style="list-style-type: none"> ลักษณะพื้นที่เป็นพื้นที่ชนบท มีการกระจายตัวของประชากร ภัยหลักมักเป็นน้ำท่วม วาตภัย ไฟไหม้ชุมชน อุปกรณ์พื้นฐานที่ควรมี อาทิ เครื่องสูบน้ำแบบเคลื่อนที่ รถบรรทุกน้ำอเนกประสงค์ เครื่องตัดถ่าง (Rescue Tool) เครื่องตัดไฟฟ้าเลื่อยยนต์ ชุดดับเพลิงเคลื่อนที่ วิทยุสื่อสาร เสื้อชูชีพหรือห่วงยาง เชือกกู้ภัย ชุดปฐมพยาบาล ไฟฉาย ไฟส่องสว่าง ยานพาหนะ ได้แก่ รถกระบะกู้ภัย รถบรรทุกเล็ก
เทศบาลตำบล	<ul style="list-style-type: none"> ลักษณะชุมชนกึ่งเมือง ภารกิจเพิ่มเติมด้านอัคคีภัย และอุบัติเหตุ อุปกรณ์เพิ่มเติมจากองค์การบริหารส่วนตำบล คือ รถดับเพลิงขนาดเล็ก เครื่องช่วยหายใจ (SCBA) บันไดดับเพลิง กล้องตรวจจับความร้อน เต็นท์ศูนย์พักพิง เครื่องกำเนิดไฟฟ้า
เทศบาลเมือง	<ul style="list-style-type: none"> ลักษณะเป็นเมืองขนาดกลาง ประชากรหนาแน่น อุปกรณ์หลัก ได้แก่ รถดับเพลิงขนาดกลาง รถกู้ชีพ (Ambulance) เครื่องตัดถ่างไฮดรอลิก เรือท้องแบน/เรือยาง ระบบวิทยุสื่อสารศูนย์-ภาคสนาม ชุดค้นหาและกู้ภัย (USAR เบื้องต้น) โดรนสำรวจภัย

ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	เครื่องมืออุปกรณ์ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
เทศบาลนคร	<ul style="list-style-type: none"> ลักษณะเป็นเมืองใหญ่ ภัยกระทบวงกว้าง อุปกรณ์ขั้นสูง ได้แก่ รถดับเพลิงหลายประเภท (น้ำ โฟม บันได) รถกู้ชีพระดับ ALS รถกู้ภัยหนัก เรือกู้ภัยหลายลำ ระบบสั่งการและจอภาพศูนย์ EOC โทรนหลายภารกิจ เครื่องผลิตไฟฟ้าขนาดใหญ่ ระบบกล้อง CCTV เชื่อมศูนย์
องค์การบริหารส่วนจังหวัด	<ul style="list-style-type: none"> สนับสนุนระดับพื้นที่กว้าง เป็นอุปกรณ์สนับสนุนเชิงยุทธศาสตร์ ได้แก่ รถแบ็กโฮ รถตัก รถเกรด รถบรรทุกน้ำขนาดใหญ่ รถกู้ภัยหนัก รถสื่อสารเคลื่อนที่ เรือกู้ภัยขนาดใหญ่ คลังวัสดุถุงยังชีพ เครื่องสูบน้ำกำลังสูง

นอกจากนี้แหล่งทรัพยากรในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยยังสามารถแบ่งออกเป็น⁷⁰

1) แหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ในสังกัดหรือในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รายการทรัพยากรในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยภายในเขตพื้นที่ปรากฏอยู่ในแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ และหน่วยงานภาคีเครือข่ายในการจัดการสาธารณภัยเป็นหน้าที่ของผู้อำนวยการท้องถิ่นจะได้ประสานขอรับการสนับสนุนเข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่เหตุการณ์ได้ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

2) แหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ในหน่วยงานภายนอกในเขตพื้นที่ กรณีที่สถานการณ์สาธารณภัยที่เกิดขึ้นเกินขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการท้องถิ่นมีหน้าที่แจ้งผู้อำนวยการอำเภอหรือผู้อำนวยการจังหวัด เพื่อสั่งการในการบูรณาการทรัพยากรจากหน่วยงานในพื้นที่อำเภอหรือจังหวัด หรือขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกก็ได้

3) แหล่งทรัพยากรที่ต้องจัดหาเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานนอกเหนือจากการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ผู้อำนวยการท้องถิ่นอาจจำเป็นต้องอนุมัติให้มีการจัดซื้อหรือจัดจ้าง ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ

3.1.2 ระหว่างเกิดสาธารณภัย

3.1.2.1 การแจ้งระดับสถานการณ์สาธารณภัยในการจัดการสาธารณภัย

การกำหนดและแจ้งระดับสถานการณ์สาธารณภัย เป็นขั้นตอนสำคัญในการบริหารจัดการสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถประเมินความรุนแรงของสถานการณ์ ตัดสินใจสั่งการได้อย่างเหมาะสม และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ซึ่งได้กำหนดความหมายของสีตามสถานการณ์ของสาธารณภัยไว้ 5 ระดับ⁷¹ ให้กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหรือกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แจ้งระดับสถานการณ์สาธารณภัย

⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, 18.

⁷¹ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570 (คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ม.ป.ป.) 100.

เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน ทั้งนี้การแจ้งระดับสถานการณ์สาธารณภัยในการจัดการสาธารณภัยมีขั้นตอนและวิธีการดังนี้

รูปภาพที่ 9 ระดับสถานการณ์สาธารณภัย

สีแดง	●	หมายถึง	สถานการณ์อยู่ในภาวะอันตรายสูงสุด ให้อาศัยอยู่แต่ในสถานที่ปลอดภัย หรือต้องอพยพไปยังสถานที่ปลอดภัย และปฏิบัติตามข้อสั่งการ
สีส้ม	●	หมายถึง	สถานการณ์อยู่ในภาวะเสี่ยงอันตรายสูง เจ้าหน้าที่กำลังควบคุม สถานการณ์ให้อพยพไปยังสถานที่ปลอดภัย และปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด
สีเหลือง	●	หมายถึง	สถานการณ์อยู่ในภาวะเสี่ยงอันตราย มีแนวโน้มที่สถานการณ์จะรุนแรงมากขึ้น ให้จัดเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ และปฏิบัติตามคำแนะนำ
สีน้ำเงิน	●	หมายถึง	สถานการณ์อยู่ในภาวะเฝ้าระวัง ให้ติดตามข้อมูลข่าวสารอย่างใกล้ชิด
สีเขียว	●	หมายถึง	สถานการณ์อยู่ในภาวะปกติ ให้ติดตามข้อมูลข่าวสารเป็นประจำ

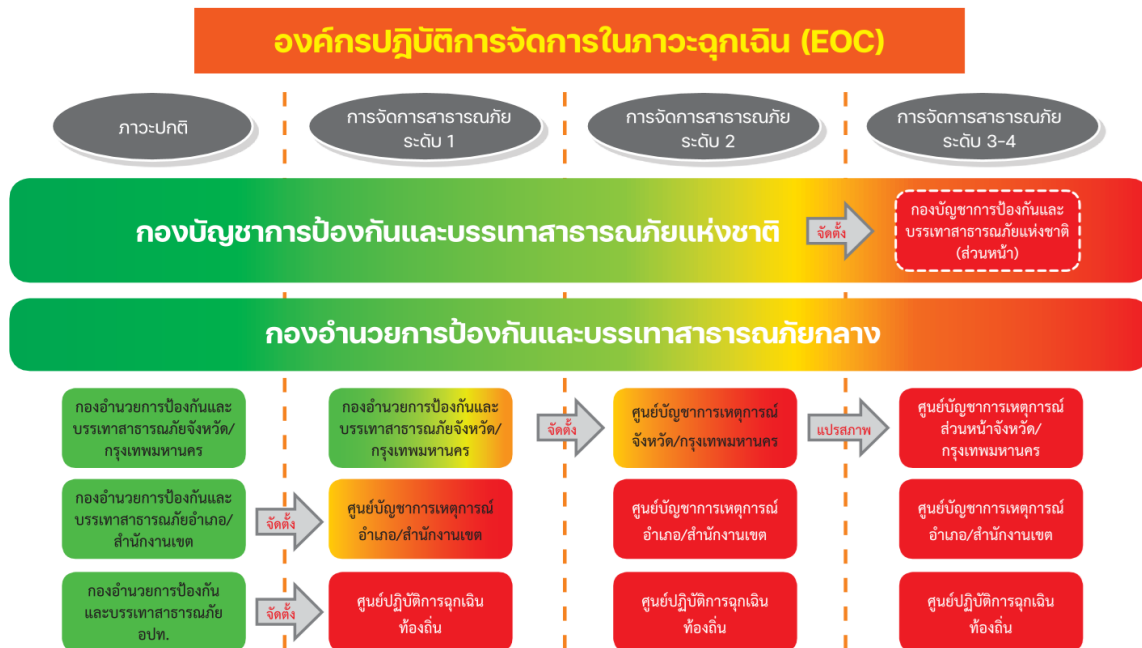
3.1.2.2 การเข้าไปดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยเร็ว

การเข้าปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยรวดเร็วเป็นหลักสำคัญของระบบบริหารจัดการสาธารณภัย เพื่อให้การตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการสูญเสียชีวิตทรัพย์สิน และผลกระทบต่อชุมชน โดยมาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการเข้าไปดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยเร็ว หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการตรวจพบ แจ้งเตือน ตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชนได้อย่างทันทั่วทั้งภายในช่วงเวลาวิกฤตแรก โดยไม่รอการสั่งการจากส่วนกลางในกรณีฉุกเฉินเร่งด่วน ทั้งนี้ต้องอาศัยความพร้อมเชิงระบบ ได้แก่ การมีแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่เป็นปัจจุบัน โครงสร้างบัญชาการเหตุการณ์ที่ชัดเจน ระบบสื่อสารฉุกเฉินที่มีประสิทธิภาพ กำลังคน และอุปกรณ์ที่เพียงพอ ตลอดจนการจัดวางทรัพยากรตามลักษณะภูมิประเทศและการเข้าถึงพื้นที่เสี่ยงอย่างเหมาะสม หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติของ United Nations Office for Disaster Risk Reduction ภายใต้ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction ที่เน้นการลดความสูญเสียในระยะเริ่มต้นของเหตุการณ์ และสะท้อนบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยปฏิบัติการด้านหน้า ซึ่งต้องมีทั้งความพร้อมเชิงป้องกันล่วงหน้า ระบบเตือนภัย และกลไกการประสานงานหลายระดับ เพื่อให้การตอบสนองมีความรวดเร็ว แม่นยำ และลดผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนให้มากที่สุด

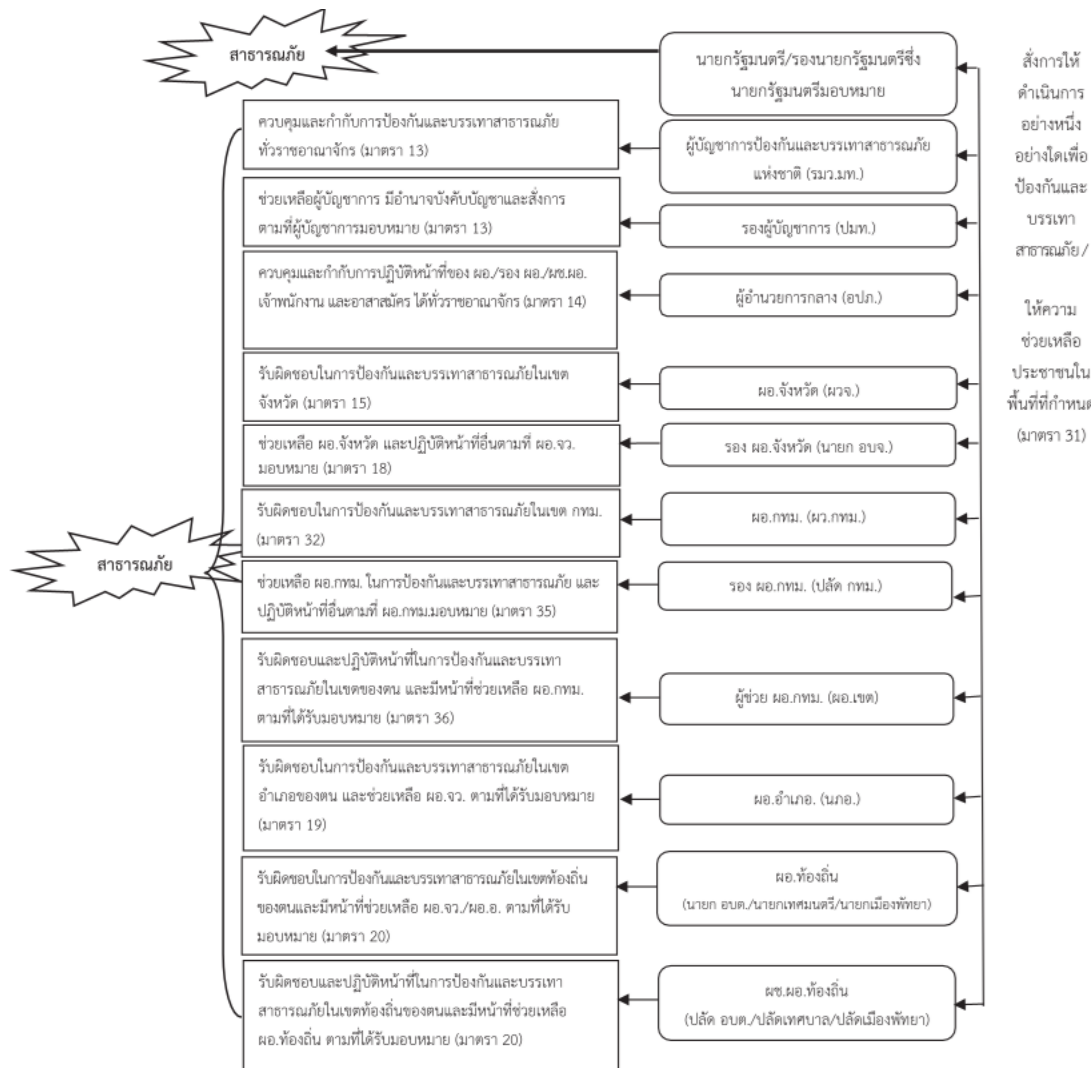
3.1.2.3 การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินระดับพื้นที่/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดตั้งองค์กรปฏิบัติในการจัดการในภาวะฉุกเฉินภายใต้แนวคิด “ศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน” โดยเรียกชื่อว่า “ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์” (Emergency Operation Center: EOC) เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการอำนวยความสะดวก กำกับ วิเคราะห์ ประเมิน และประสานการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องในการจัดการในภาวะฉุกเฉินแบบบูรณาการ และมีเอกภาพตามภาพ

รูปภาพที่ 9 การจัดตั้งองค์กรปฏิบัติการจัดการในภาวะฉุกเฉิน (EOC)

รูปภาพที่ 10 การกำหนดบุคคลผู้มีอำนาจในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550⁷²

ที่มา: แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570

ดาวนโหลด

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

พ.ศ. 2564 – 2570

⁷² คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570 (คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ม.ป.ป.) 107.

โดยศูนย์บัญชาการเหตุการณ์เมื่อคาดว่าจะเกิดหรือเมื่อมีภัยเพื่อเป็นศูนย์กลางในการสื่อสาร และสั่งการจะมีหน้าที่ในการบังคับบัญชา อำนาจการ ควบคุม กำกับ และประสานปฏิบัติระหว่าง ภาคส่วนต่าง ๆ พร้อมทั้งให้กำหนดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และมอบภารกิจหน้าที่ต่าง ๆ ให้แก่เจ้าหน้าที่ ปฏิบัติงาน รวมถึงจัดทำแนวปฏิบัติหรือคู่มือการปฏิบัติงานตามขั้นตอนในแต่ละระดับการปฏิบัติการ (Level of Activation) และจัดให้มีสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ตามที่กฎหมายกำหนด

โดยพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 20⁷³ กำหนดให้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่มีหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่นของตน โดยมีผู้บริหารท้องถิ่นขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในฐานะผู้อำนวยการ ท้องถิ่นและมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการจังหวัด และผู้อำนวยการอำเภอตามที่ได้รับมอบหมาย

ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อำนวยการท้องถิ่นตามวรรคหนึ่ง ผู้อำนวยการท้องถิ่นมีอำนาจ สั่งการควบคุมและกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน และอาสาสมัครให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ให้ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่นั้นเป็นผู้ช่วย ผู้อำนวยการท้องถิ่น รับผิดชอบ และปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในเขตท้องถิ่นของตน และมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการท้องถิ่นตามที่ได้รับมอบหมาย

มาตรา 21 เมื่อเกิดหรือคาดว่าจะเกิดสาธารณภัยขึ้นในเขตขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แห่งพื้นที่ใด ให้ผู้อำนวยการท้องถิ่นขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่นั้นมีหน้าที่เข้าดำเนินการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยโดยเร็ว และแจ้งให้ผู้อำนวยการอำเภอที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่นั้น และผู้อำนวยการ จังหวัดทราบทันที

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้อำนวยการท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้
(1) สั่งข้าราชการฝ่ายพลเรือน พนักงานส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ เจ้าพนักงาน อาสาสมัคร และบุคคลใด ๆ ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่เกิดสาธารณภัย ให้ปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด ตามความจำเป็นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2) ใช้ อาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และยานพาหนะของหน่วยงาน ของรัฐ และเอกชนที่อยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่เกิด สาธารณภัยเท่าที่จำเป็นเพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (3) ใช้เครื่องมือสื่อสารของหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชนทุกระบบที่อยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่เกิดสาธารณภัยหรือท้องที่ที่เกี่ยวข้อง (4) ขอความช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (5) สั่งห้ามเข้า หรือให้ออกจากพื้นที่ อาคารหรือสถานที่ที่กำหนด (6) จัดให้มีการสงเคราะห์ผู้ประสบภัยโดยทั่วถึง และรวดเร็ว

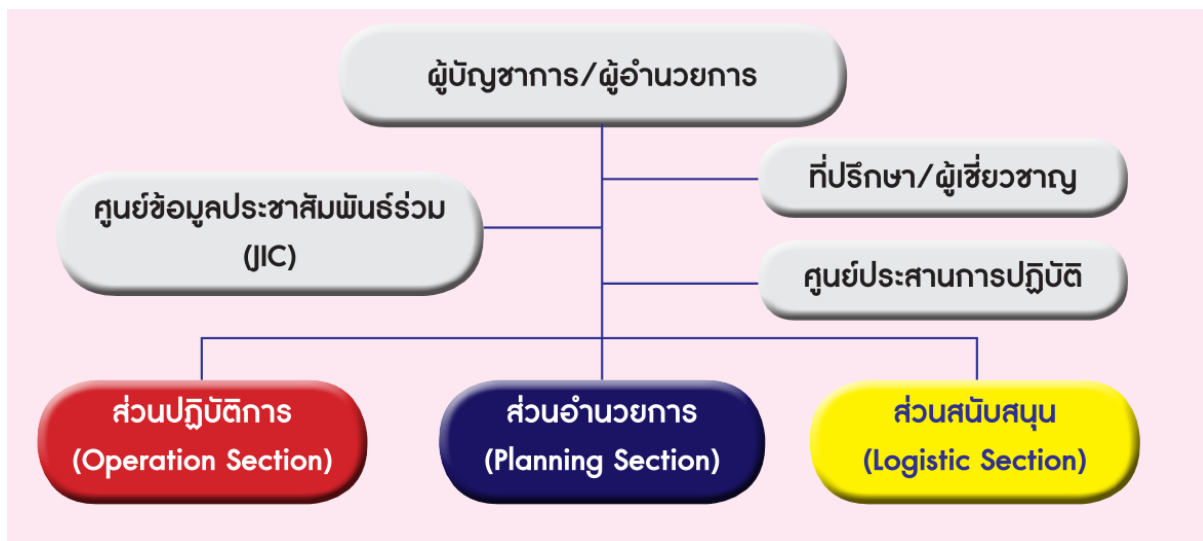
นอกจากนี้ ยังมีมาตรา 22 - 30 ที่กำหนดอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ขององค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่นเพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ทั้งนี้ โครงสร้างการจัดการศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินท้องถิ่น ผู้อำนวยการท้องถิ่นมีหน้าที่ ในการประเมินสถานการณ์ที่เกิด และคาดว่าจะเกิดเพื่อกำหนดภารกิจที่ต้องดำเนินการร่วมกับหน่วยงาน ที่รับผิดชอบ โดยกำหนดมาเป็นโครงสร้างในการจัดการเหตุการณ์ของศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้างหลักตามหลักการบัญชาการเหตุการณ์ดังนี้⁷⁴

⁷³ พระราชบัญญัติ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550.

⁷⁴ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, คู่มือการจัดการสาธารณภัยสำหรับผู้ผู้อำนวยการท้องถิ่น (กรมป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย ม.ป.ป.) 23.

รูปภาพที่ 11 โครงสร้างศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินท้องถิ่น

1) **ผู้อำนวยการท้องถิ่นในฐานะผู้บัญชาการเหตุการณ์ (Incident Commander)** มีหน้าที่อำนวยการ สั่งการ กำกับ ควบคุมเหตุการณ์ให้เป็นไปตามระเบียบกฎหมาย โดยกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการบัญชาการเหตุการณ์ การติดตามสถานการณ์ของเหตุการณ์ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม หรือมาตรการในแผนเผชิญเหตุ (Incident Action Plan: IAP) โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงการติดตาม ประเมิน แก้ไขปัญหาการดำเนินงานในส่วนต่าง ๆ เช่น บริหารจัดการทรัพยากร ประสานงานระดับนโยบายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตัดสินใจเสนอ ยก-ลดระดับการปฏิบัติงานของศูนย์ รวมทั้งเสริมสร้างขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

2) **ที่ปรึกษา/ผู้เชี่ยวชาญ (Technical Specialist)** มีหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำ ข้อมูลทางวิชาการ การสังเคราะห์แนวโน้มสถานการณ์ และเทคนิคการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ สาธารณภัยที่เกิดขึ้น โดยให้คำนึงถึงความปลอดภัยในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ พร้อมทั้งปฏิบัติหน้าที่อื่นใดตามที่ผู้อำนวยการท้องถิ่นในฐานะผู้บัญชาการเหตุการณ์เห็นสมควร ทั้งนี้จำนวน และคุณลักษณะของคณะที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญให้เป็นไปตามที่เห็นสมควรสอดคล้องกับเหตุการณ์

3) **ศูนย์ข้อมูลและประชาสัมพันธ์ร่วม (Joint Information Center: JIC)** มีหน้าที่ประสานข้อมูลเหตุการณ์กับส่วนต่าง ๆ ภายใต้โครงสร้างองค์กรปฏิบัติ เพื่อเป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูล และสื่อสาร ตลอดจนประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์สู่ประชาชนและสื่อมวลชน รวมทั้งปฏิบัติการด้านข่าวสาร (Information Operation) ที่ครอบคลุมการจัดการข่าวปลอม ข่าวลือ และการปฏิบัติการจิตวิทยามวลชน ในอันที่จะสร้างความเข้าใจ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องรวดเร็วทันเหตุการณ์

4) **ศูนย์ประสานการปฏิบัติ/เจ้าหน้าที่ประสานงาน (Liaison Officer)** หน้าที่ประสานงาน และประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ในการเข้าให้การสนับสนุนการปฏิบัติงาน

5) ส่วนปฏิบัติการ (Operation Section) มีหน้าที่สนับสนุนการปฏิบัติการเพื่อลดและบรรเทาภัยอันตรายที่เกิดขึ้น ด้วยการเข้าควบคุมสถานการณ์เพื่อรักษาชีวิตและปกป้องทรัพย์สินให้กลับสู่สภาวะปกติโดยเร็ว

6) ส่วนอำนวยการ (Planning Section) มีหน้าที่ติดตาม วิเคราะห์แนวโน้มสถานการณ์ แจ้งเตือนภัย ประสานรวบรวมข้อมูลสถานะทรัพยากร เพื่อใช้ในการประเมินความต้องการและความจำเป็นในการใช้งานทรัพยากรในภาวะฉุกเฉิน โดยจัดให้มีการประชุมเพื่อร่วมจัดทำแผนเผชิญเหตุ โดยใช้ข้อมูลที่ได้รับจากส่วนปฏิบัติการ และส่วนสนับสนุนเป็นฐานดำเนินการ

7) ส่วนสนับสนุน (Logistics and Administration Section) มีหน้าที่สนับสนุนการส่งกำลังบำรุงที่จำเป็น และตอบสนองการร้องขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ การเงิน การคลัง และการรับบริจาค เพื่อให้การจัดการในภาวะฉุกเฉินดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ทั้งนี้โครงสร้างดังกล่าวมีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์

3.1.2.4 การอพยพประชาชนไปยังศูนย์พักพิงที่จัดเตรียมไว้

การอพยพประชาชนไปยังศูนย์พักพิงเป็นภารกิจสำคัญในระยะตอบโต้เหตุสาธารณภัย (Response Phase) เพื่อความปลอดภัยของประชาชนและเพื่อให้สามารถดูแลช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ โดยต้องดำเนินการตามแผนเผชิญเหตุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแนวทางตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เป็นกรดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของผู้มีอำนาจตามมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ในการสั่งอพยพผู้ซึ่งอยู่ในพื้นที่นั้นออกไปจากพื้นที่อย่างเป็นระเบียบ กล่าวคือ เมื่อเกิด หรือใกล้จะเกิดสาธารณภัยขึ้นในพื้นที่ใด และการที่ผู้ใดอยู่อาศัยในพื้นที่นั้นจะก่อให้เกิดภัยอันตรายหรือกีดขวางต่อการปฏิบัติหน้าที่ ให้ผู้มีอำนาจในที่นี้คือผู้อำนวยการท้องถิ่นมีอำนาจสั่งอพยพผู้ซึ่งอยู่ในพื้นที่นั้นออกไปจากพื้นที่อย่างเป็นระเบียบ

3.1.2.5 การสื่อสารข้อมูลให้แก่ประชาชน

เป็นการประสานการปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนข้อมูล (Information) ข่าวสาร (Intelligence) เพื่อแจ้งเตือนภัยแก่ประชาชน ประสานงาน ควบคุม สั่งการ และรายงานผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการร้องขอการสนับสนุนระหว่างหน่วยเผชิญเหตุด้วยกันกับหน่วยงาน ที่มีหน้าที่สนับสนุนการเผชิญเหตุในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นการจัดระบบข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือคาดว่าจะเกิดขึ้นให้ทุกภาคส่วนรับรู้และเข้าใจในสถานการณ์ (Situation Awareness) เพื่อเป็นการสื่อสารความเสี่ยงด้วยช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ในทุกระยะการจัดการสาธารณภัย

การสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้แก่ประชาชนในห้วงการดำเนินการในภาวะฉุกเฉินแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะด้วยกัน กล่าวคือ ระยะใกล้จะเกิดภัย ระยะที่เกิดภัยขึ้นแล้ว และระยะที่ภัยยุติ ซึ่งการสื่อสารในแต่ละระยะดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการสร้างการรับรู้แก่ประชาชนที่แตกต่างกันโดยสรุปดังนี้⁷⁵

⁷⁵ เรื่องเดียวกัน, 23.

ระยะ	การสื่อสาร
ระยะใกล้จะเกิดภัย	มีวัตถุประสงค์สำคัญในการแจ้งเตือนล่วงหน้าให้ประชาชนรับรู้ เข้าใจในสถานการณ์หรือแนวโน้มความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้น และเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติตนเพื่อรับมือกับสถานการณ์ ซึ่งการสื่อสารในระยะนี้เป็นหน้าที่สำคัญของศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินท้องถิ่นในการสื่อสารความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่คาดว่าจะเกิดขึ้นให้กับประชาชนในเขตพื้นที่ทราบ ไม่ว่าจะเป็นประเภทภัย คาดการณ์เวลาการเกิดภัย รวมทั้งระยะเวลาการเกิดภัยนั้น ๆ และแนวทางการเตรียมความพร้อมแก่ประชาชนในเบื้องต้น อาทิ การยกของขึ้นที่สูง การเตรียมเก็บรักษาเอกสารสำคัญ ไปจนถึงการสั่งการให้มีการอพยพประชาชนไปยังพื้นที่ปลอดภัยก่อนที่ภัยจะเกิดขึ้น
ระยะที่ภัยเกิดขึ้นแล้ว	การสื่อสารในระยะนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญในสร้างการรับรู้แก่ประชาชนให้รับทราบสถานะของเหตุการณ์และความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ ตลอดจนความเสี่ยงภัยอันเป็นผลกระทบ หรือผลพวงจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ประชาชนมองเห็นภาพสถานการณ์เดียวกันอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิด ดังนั้น ข้อมูลผลกระทบความเสียหายในด้านต่าง ๆ ทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ระยะเวลาที่คาดว่าจะภัยสิ้นสุดจึงมีความสำคัญ และนอกจากสถานะของเหตุการณ์แล้ว แนวปฏิบัติตนของประชาชนในด้านต่าง ๆ ขณะที่ภัยกำลังเกิดขึ้นอยู่นั้น ก็เป็นสิ่งที่จะต้องสื่อสารให้ประชาชนทราบด้วยเช่นกัน อาทิ ข้อปฏิบัติ และระเบียบกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันในศูนย์พักพิงชั่วคราว ประกาศต่าง ๆ ที่สำคัญ การอพยพเพิ่มเติม
ระยะที่ภัยยุติ	การสื่อสารในระยะนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสื่อสารให้ประชาชนรับทราบว่าสถานการณ์ภัยได้ยุติลงแล้ว และยังคงมีผลกระทบจากเหตุการณ์ที่ยังคงมีความเสี่ยงหรือไม่ มีความปลอดภัยเพียงพอระดับใด รวมไปถึงแนวปฏิบัติภายหลังจากภัยยุติที่สำคัญ เช่น การอพยพกลับ การเตรียมเอกสารในการขอรับการช่วยเหลือเยียวยา ฯลฯ

สำหรับรูปแบบ วิธีการสื่อสาร และการเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารให้สามารถกระจายข้อมูลข่าวสารดังกล่าวข้างต้น ให้ประชาชนรับทราบได้รวดเร็ว ครอบคลุม ทันต่อสถานการณ์อย่างเป็นระบบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องกำหนดให้มีความชัดเจนไว้ในแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ช่องทางการสื่อสาร การสร้างการรับรู้ที่สำคัญ อาทิ การใช้รถกระจายเสียง สถานีวิทยุชุมชน หอกระจายข่าว เสียงตามสาย อุปกรณ์การแจ้งเตือนภัยของหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ การแจ้งข่าวผ่านบุคลากรภาคีเครือข่าย เช่น ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และสมาชิก อส. รวมทั้งผ่านช่องทาง Social media ที่ใช้กันในพื้นที่ เช่น Facebook Line twitter⁷⁶

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน, 27.

3.1.2.6 การรายงานสาธารณภัย

เป็นการรายงานข้อมูลข่าวสารกรณีการเกิดสาธารณภัยขึ้นภายในพื้นที่โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำรายงานพร้อมทั้งรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นทั้งด้านสถานการณ์สาธารณภัยด้านการปฏิบัติการระงับ บรรเทาสาธารณภัย ด้านการให้ความช่วยเหลือ และด้านอื่น ๆ ที่จำเป็น โดยคำนึงถึงความถูกต้อง ความชัดเจน ครบถ้วน รวดเร็ว และสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารในฐานผู้บัญชาการเหตุการณ์ ในการวางแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป⁷⁷

3.1.3 หลังเกิดสาธารณภัย

3.1.3.1 ประเมินความเสียหาย และความสูญเสียเพื่อการฟื้นฟูหลังเกิดสาธารณภัย

เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลความต้องการความช่วยเหลือของผู้ประสบภัยที่สามารถนำมา วิเคราะห์ประมวลผล และนำไปประกอบในการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ตามความจำเป็นและเหมาะสม⁷⁸ ได้แก่

- 1) ก่อนเกิดภัย (ระยะ 0) เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการประเมินและการวางแผน
- 2) หลังเกิดภัย (ระยะที่ 1 - ระยะที่ 4) แบ่งเป็น

ระยะที่ 1 เป็นการประเมินและวิเคราะห์ผลกระทบเบื้องต้น (Initial Assessment) ภายใน 3 วันแรก โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิเป็นหลัก

ระยะที่ 2 เป็นการประเมินอย่างรวดเร็ว (Rapid Assessment) ต่อจากระยะที่ 1 ประมาณ 2 สัปดาห์ โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิเพิ่มเติมที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบ และดำเนินการให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์อย่างเร่งด่วน โดยการดำเนินการดังกล่าวทั้ง 2 ระยะจะใช้ แนวทางการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (Damage Assessment and Needs Analysis: DANA) เป็นเครื่องมือในการประเมิน ระยะที่ 3 - ระยะที่ 4 จะใช้แนวทางการประเมินความต้องการ หลังเกิดสาธารณภัย (Post - Disaster Need Assessment: PDNA) เป็นเครื่องมือในการประเมิน ซึ่งเป็นการประเมินแบบเชิงลึก (In-depth Assessment) ต่อเนื่องจากระยะที่ 2

3.1.3.2 การฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้กลับสู่สภาพปกติ

เป็นการฟื้นฟู (1) การฟื้นฟูสุขภาวะของผู้ประสบภัย (2) การฟื้นฟูสภาพทางสังคม (3) การฟื้นฟู และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และ (4) การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้งบประมาณในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1) การเยียวยาผู้ประสบภัย การเยียวยาผู้ประสบภัยเป็นภารกิจสำคัญในระยะฟื้นฟู หลังเหตุสาธารณภัย เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน และช่วยให้ผู้ประสบภัยสามารถกลับมาดำเนิน ชีวิตและประกอบอาชีพได้ตามปกติ เช่น เงินชดเชย พื้นที่เกษตรเสียหาย และที่อยู่อาศัย ตามกรอบที่กฎหมาย กำหนด โดยสามารถพิจารณาใช้งบประมาณจากแหล่งงบประมาณตามความเหมาะสม เช่น

⁷⁷ เรืองเดียวกัน, 26.

⁷⁸ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564-2570 (คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, ม.ป.ป.) 130.

- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566⁷⁹ โดยระเบียบนี้มีสาระสำคัญดังนี้

(1) นิยามที่สำคัญ

“การช่วยเหลือประชาชน” หมายความว่า การให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับ ความเดือดร้อน หรือไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในการดำรงชีพ โดยอาจให้เป็นสิ่งของ หรือจ่ายเป็นเงิน หรือการจัดบริการสาธารณะเพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนในระดับเขตพื้นที่หรือท้องถิ่น ตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

“สาธารณภัย” หมายความว่า สาธารณภัยตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย

“การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต” หมายความว่า การส่งเสริมหรือช่วยเหลือ บุคคลให้สามารถเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขในสังคม หรือการส่งเสริมพัฒนาบุคคล ให้มีความรู้ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น หรือผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ ตามมติคณะรัฐมนตรี

“เกษตรกร” หมายความว่า ผู้ประกอบอาชีพ ปลูกพืช เลี้ยงปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ และทำนาเกลือที่มีรายชื่อเป็นเกษตรกรรายย่อย และได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกร หรือสมาชิกในครัวเรือน ของผู้ที่อยู่ในทะเบียนเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร หรือเป็นผู้มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนผู้เลี้ยงสัตว์ ของกรมปศุสัตว์ หรือทะเบียนผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของกรมประมง

“เกษตรกรผู้มีรายได้น้อย” หมายความว่า เกษตรกรผู้อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะ ยากจน มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ มีชีวิตอย่างยากลำบาก ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน

“การช่วยเหลือประชาชนด้านอื่น ๆ” หมายความว่า กรณีที่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นมีความจำเป็นเร่งด่วนต้องช่วยเหลือประชาชนในด้านอื่น ๆ เพื่อการฟื้นฟู เยียวยา สงเคราะห์ และบรรเทาผลกระทบของประชาชน นอกเหนือจากด้านสาธารณภัย หรือด้านการส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพ ชีวิต หรือด้านการป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อ หรือด้านการช่วยเหลือเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย

(2) หลักการช่วยเหลือประชาชน

ข้อ 6 การช่วยเหลือประชาชนตามระเบียบนี้ จะต้องดำเนินการในขอบเขตอำนาจ หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมาย โดยคำนึงถึงสถานะทางการคลัง และความจำเป็น เหมาะสม

ข้อ 7 กรณีเกิดสาธารณภัยในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะมีการประกาศ เขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน หรือไม่ก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถ ดำเนินการช่วยเหลือประชาชนในเบื้องต้นโดยฉับพลันทันที เพื่อการดำรงชีพ หรือบรรเทาความเดือดร้อน เฉพาะหน้า หรือระงับสาธารณภัย หรือเพื่อคุ้มครองชีวิต และทรัพย์สิน หรือป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่ ประชาชนได้ตามความจำเป็น ภายใต้ขอบอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย โดยไม่ต้องเสนอคณะกรรมการพิจารณา

ในกรณีการช่วยเหลือประชาชน เพื่อเยียวยา และฟื้นฟูหลังเกิดสาธารณภัย หรือการส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือการช่วยเหลือเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย ให้เสนอคณะกรรมการ ให้ความเห็นชอบก่อน

⁷⁹ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น พ.ศ. 2566.

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีความจำเป็นต้องช่วยเหลือประชาชนนอกเหนือจากหลักเกณฑ์การช่วยเหลือตามระเบียบนี้ ซึ่งมีใช้การช่วยเหลือประชาชนในด้านสาธารณภัย หรือการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือการป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อ หรือการช่วยเหลือเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย หรือการช่วยเหลือประชาชนด้านอื่น ๆ ให้ขอความเห็นชอบจากปลัดกระทรวงมหาดไทยก่อนให้การช่วยเหลือ

ข้อ 8 กรณีมีความจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือประชาชนเพื่อเยียวยา หรือฟื้นฟูหลังเกิดสาธารณภัย ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอคณะกรรมการพิจารณาให้ความช่วยเหลือ ทั้งนี้ไม่เกินหลักเกณฑ์ที่กำหนดในระเบียบนี้

กรณีที่จังหวัดได้มีประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินในพื้นที่เกิดภัย เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในเรื่องใด และทั่วถึงเพียงใดแล้ว หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์จะดำเนินการให้ความช่วยเหลือเองในเรื่องใด หรือจะขอให้อำเภอ หรือจังหวัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาใช้เงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายงานให้อำเภอ หรือจังหวัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการช่วยเหลือ

(3) คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชน

ข้อ 9 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่งตั้งคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชน คณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์ประกอบของคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
องค์การบริหารส่วนตำบล	(ก) นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ได้รับมอบหมายจากนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นประธานกรรมการ (ข) ท้องถิ่นจังหวัดเป็นกรรมการ (ค) ผู้แทนส่วนราชการที่ได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด จำนวนไม่เกินสองคนเป็นกรรมการ (ง) ผู้แทนประชาคมที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดคัดเลือก จำนวนไม่เกินสามคนเป็นกรรมการ (จ) ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และเลขานุการเป็นกรรมการ (ฉ) หัวหน้าหน่วยงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ได้รับมอบหมายจากนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกินสองคนเป็นกรรมการ
เทศบาล	(ก) นายกเทศมนตรี หรือรองนายกเทศมนตรีที่ได้รับมอบหมายจากนายกเทศมนตรีเป็นประธานกรรมการ (ข) ข้าราชการสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด ที่ท้องถิ่นจังหวัดมอบหมายเป็นกรรมการ (ค) ผู้แทนส่วนราชการที่ได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด ในกรณีคณะกรรมการของเทศบาลนคร หรือเทศบาลเมือง และนายอำเภอ ในกรณีคณะกรรมการของเทศบาลตำบลจำนวนไม่เกินสองคนเป็นกรรมการ

ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์ประกอบของคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
	<p>(ง) ผู้แทนประชาคมที่นายกเทศมนตรีคัดเลือกจำนวนไม่เกินสามคน เป็นกรรมการ</p> <p>(จ) ปลัดเทศบาล และเลขานุการเป็นกรรมการ</p> <p>(ฉ) หัวหน้าหน่วยงานของเทศบาลที่ได้รับมอบหมายจากนายกเทศมนตรี จำนวนไม่เกินสองคน และผู้ช่วยเลขานุการเป็นกรรมการ</p>
องค์การบริหารส่วนจังหวัด	<p>(ก) นายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ได้รับมอบหมายจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นประธานกรรมการ</p> <p>(ข) ข้าราชการสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดที่ท้องถิ่นจังหวัดมอบหมายเป็นกรรมการ</p> <p>(ค) ผู้แทนส่วนราชการที่ได้รับมอบหมายจากนายอำเภอ จำนวนไม่เกินสองคนเป็นกรรมการ</p> <p>(ง) ผู้แทนประชาคมที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคัดเลือกจำนวนไม่เกินสามคนเป็นกรรมการ</p> <p>(จ) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และเลขานุการ เป็นกรรมการ</p> <p>(ฉ) หัวหน้าหน่วยงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมายจำนวนไม่เกินสองคนเป็นกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ</p>

ข้อ 10 ให้คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่อำนาจดังนี้

(1) ให้นำรายชื่อของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนที่สำรวจโดยหน่วยงานของรัฐ และรายชื่อประชาชนที่ยื่นลงทะเบียนขอรับความช่วยเหลือต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือสถานที่กลาง มาใช้ในการพิจารณาช่วยเหลือประชาชนตามระเบียบนี้

(2) การประกาศรายชื่อผู้ได้รับการพิจารณาให้ความช่วยเหลือ ตาม (1) โดยต้องปิดประกาศไว้ให้ทราบไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน หากไม่มีการคัดค้านให้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไปได้ เว้นแต่กรณีจำเป็นเร่งด่วนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนให้สามารถดำเนินการให้ความช่วยเหลือได้โดยไม่ต้องรอให้ครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว

(3) รายงานผลการพิจารณาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

(4) ควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป็นธรรม

(5) การปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้

(4) การให้ความช่วยเหลือประชาชน

(4.1) การให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านสาธารณภัย ข้อ 12 การให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบสาธารณภัย หรือภัยพิบัติฉุกเฉิน มีลักษณะเป็นการช่วยเหลือที่จำเป็นที่ต้องแก้ไขโดยฉับพลันทันทีในการดำรงชีพ และความเป็นอยู่ของประชาชน หรือเป็นการซ่อมแซมให้คืนสู่

สภาพเดิม อันเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถให้ความช่วยเหลือได้ทันที ภายใต้ขอบอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

(4.2) การให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านการส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิต ข้อ 13 การให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านการส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิต นอกจากกรณีการช่วยเหลือด้านสาธารณภัยฉุกเฉิน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกาศให้ประชาชนที่ประสงค์จะขอรับความช่วยเหลือ ยื่นลงทะเบียนเพื่อขอรับความช่วยเหลือต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเสนอคณะกรรมการ

(4.3) การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย ข้อ 14 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจให้ความช่วยเหลือเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยที่ประสบปัญหาในการประกอบอาชีพ ในเรื่องดังต่อไปนี้ (1) จัดหาหรือปรับปรุงแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร (2) การสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการปรับปรุงแหล่งน้ำ (3) ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนด้านการเกษตร (4) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย นอกจากกรณีการช่วยเหลือด้านสาธารณภัยฉุกเฉิน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกาศให้เกษตรกรผู้มีรายได้น้อย และประสงค์จะขอรับความช่วยเหลือ ยื่นลงทะเบียนขอรับความช่วยเหลือต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเสนอคณะกรรมการพิจารณา

(4.4) การป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อ ข้อ 15 เมื่อเกิดโรคติดต่อ โรคติดต่ออันตราย โรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวัง หรือโรคระบาด หรือมีเหตุสงสัยว่าได้เกิดโรคดังกล่าวในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นดำเนินการหรือสนับสนุนให้มีการป้องกัน การควบคุม การแพร่และการระงับการระบาดของโรคนั้น หรือสร้างภูมิคุ้มกันโรคให้กับผู้ที่มีภาวะเสี่ยง รวมทั้งการประชาสัมพันธ์องค์ความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อ การช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้เกิดการปฏิบัติการตามนโยบายและแผนการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อ

ข้อ 16 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดโรคหรือมีเหตุสงสัยได้เกิดโรคตามข้อ 15 ประสานหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการป้องกัน การควบคุม การแพร่ และการระงับการระบาดของโรค โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมดำเนินการหรือสนับสนุนการดำเนินการดังกล่าว

กรณีมีหน่วยงานที่รับผิดชอบภารกิจดังกล่าว แต่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างครอบคลุม หรือไม่สามารถระงับการระบาดของโรคติดต่อได้ จะส่งผลทำให้เกิดการแพร่ระบาดที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและชีวิตของประชาชน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการป้องกัน และควบคุมโรคได้

ข้อ 17 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อ ดังนี้ (1) ยา เวชภัณฑ์ และวัสดุที่ใช้ในการป้องกันควบคุมโรคติดต่อ เช่น ถุงมือยางหรือหนัง ผ้าปิดปากหรือปิดจมูก รองเท้ายางหุ้มส้นสูงได้เข้า (รองเท้าบูต) หรือเสื้อกันฝน (2) เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ปฏิบัติงาน (3) ค่าปรับปรุงสถานที่เข้าสถานที่ เพื่อเป็นสถานที่ป้องกันควบคุมโรค (4) ค่าอาหารจัดเลี้ยงเจ้าหน้าที่ของทางราชการและผู้มาให้ความช่วยเหลือ หรือค่าอาหาร สำหรับผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยง ผู้ถูกกักตัว ให้เบิกจ่ายได้ตามระเบียบของทางราชการ ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ของทางราชการ และผู้มาให้ความช่วยเหลือต้องไม่ได้รับเงินซ้ำซ้อนจากหน่วยงานราชการอื่น (5) ค่าพาหนะรับส่งผู้ป่วย (6) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการป้องกันควบคุมโรคติดต่อ ทั้งนี้ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคำนึงถึง ความจำเป็น เหมาะสม และประหยัด

(4.5) การให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านอื่น ๆ ข้อ 18 กรณีมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านอื่น ๆ เพื่อฟื้นฟูเยียวยา สงเคราะห์ และบรรเทาผลกระทบของประชาชน ให้ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาช่วยเหลือประชาชนได้ตามความจำเป็น และเหมาะสม ทั้งนี้ ไม่เกินอัตราตามหลักเกณฑ์ที่หน่วยงานรัฐกำหนด โดยคำนึงถึงสถานะการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(5) หลักเกณฑ์การช่วยเหลือ

ข้อ 19 การช่วยเหลือประชาชน ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ ดังต่อไปนี้ (1) การช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย หรือภัยพิบัติฉุกเฉิน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาใช้จ่ายงบประมาณช่วยเหลือประชาชนตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงการคลัง โดยอนุโลม (2) การช่วยเหลือด้านการส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาใช้จ่ายงบประมาณช่วยเหลือประชาชน ตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด หรือตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยอนุโลม (3) การช่วยเหลือประชาชนด้านการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาใช้จ่ายงบประมาณช่วยเหลือประชาชน ตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด หรือตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงสาธารณสุข โดยอนุโลม (4) การช่วยเหลือเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย ซึ่งมีใช้เป็นการช่วยเหลือตาม (1) (2) และ (3) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาใช้จ่ายงบประมาณช่วยเหลือประชาชน ตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด หรือตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยอนุโลม

(6) การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการช่วยเหลือประชาชน

ข้อ 20 การช่วยเหลือประชาชนด้านการเยียวยาฟื้นฟูหลังเกิดสาธารณภัย ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านการช่วยเหลือเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย ตามข้อ 19 (1) (2) และ (4) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำโครงการแสดงสาระสำคัญของกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ และตั้งงบประมาณรายจ่าย ในงบดำเนินงาน ค่าใช้สอย ประเภทรายจ่ายเกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติราชการที่ไม่เข้าลักษณะรายจ่ายงบรายจ่ายอื่น ๆ

ข้อ 21 กรณีฉุกเฉินที่มีเหตุสาธารณภัยเกิดขึ้น หรือกรณีการป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อหรือการให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านอื่น ๆ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเบิกจ่ายจากงบกลางประเภทเงินสำรองจ่าย ในงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยไม่จำเป็นต้องจัดทำโครงการตามข้อ 20

ข้อ 22 เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดให้มีศูนย์ปฏิบัติการร่วมในการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้เป็นสถานที่กลางเพื่อเป็นศูนย์รวบรวมข้อมูลปัญหาความต้องการของประชาชน การประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สำหรับวิธีการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนด โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจพิจารณาใช้จ่ายงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการบริหารงานของสถานที่กลางดังกล่าวให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือส่วนราชการที่เป็นที่ตั้งของสถานที่กลางดำเนินการแทนก็ได้

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ข้อ 23 กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใช้จ่ายงบประมาณในการให้ความช่วยเหลือประชาชนไประยะหนึ่งแล้ว และคาดหมายได้ว่า หากจะใช้งบประมาณเพื่อให้ความช่วยเหลือต่อไปอาจส่งผลกระทบต่อสถานะทางการเงินการคลังในการบริหาร หรือการจัดบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชน

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายงานต่อส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ยังได้รับความเดือดร้อนต่อไป

ข้อ 24 เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการตามโครงการช่วยเหลือประชาชน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประชาสัมพันธ์การสิ้นสุดโครงการ และผลการดำเนินการให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน เป็นเวลาไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน โดยให้ปิดประกาศ ณ สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานที่กลาง ที่ทำการหมู่บ้าน ชุมชน หรือเผยแพร่ในเว็บไซต์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นใดที่เห็นสมควร

- **ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2568⁸⁰** อาศัยอำนาจตามความในข้อ 27 แห่งระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2568 กระทรวงการคลังจึงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินไว้ดังต่อไปนี้

1. หลักเกณฑ์นี้เรียกว่า “หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข การใช้จ่ายเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2569”

2. หลักเกณฑ์นี้ให้ใช้บังคับวันที่เกิดภัย ตั้งแต่วันที่ 6 มีนาคม 2569 เป็นต้นไป

3. ให้ยกเลิกหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2563 ประกาศ ณ วันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2563

บรรดาหลักเกณฑ์ และคำสั่งอื่นใดที่กำหนดไว้แล้วในหลักเกณฑ์นี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับหลักเกณฑ์นี้ ให้ใช้หลักเกณฑ์นี้แทน

4. ขอบเขตการจ่ายเงินอุดหนุนราชการจะต้องเป็นการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินตามความหมายแห่งระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน

5. การจ่ายเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ให้จ่ายเป็นเงินสดหรือเช็ค หรือจ่ายผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e - Payment) ตามระเบียบของทางราชการ โดยให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และอัตราดังต่อไปนี้

5.1 ด้านการดำรงชีพ ให้ดำเนินการช่วยเหลือเป็นสิ่งของหรือจ่ายเป็นเงิน โดยคำนึงถึงสภาพและเหตุการณ์ตามความเหมาะสม ดังนี้

5.1.1 ค่าอาหารจัดเลี้ยง วันละไม่เกิน 3 มื้อ มื้อละไม่เกิน 80 บาทต่อคน

5.1.2 ค่าถุงยังชีพ ชุดละไม่เกิน 1,000 บาทต่อครอบครัว และในกรณีที่ผู้ประสบภัยพิบัติเป็นเด็กอายุไม่เกิน 7 ปี คนพิการ และผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มที่อยู่ในระบบฐานข้อมูลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้พิจารณาช่วยเหลือค่าถุงยังชีพเพิ่มเติมได้อีกชุดละไม่เกิน 1,000 บาทต่อคน

5.1.3 ค่าจัดซื้อหรือจัดหาผ้าสำหรับบริโภคและใช้สอยในที่อยู่อาศัยเท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็นจนกว่าเหตุการณ์ประสบภัยพิบัติจะเข้าสู่ภาวะปกติ

5.1.4 ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพเบื้องต้น กรณีที่อยู่อาศัยได้รับความเสียหายทั้งหลังเท่าที่จ่ายจริงครอบครัวละไม่เกิน 4,900 บาท

⁸⁰ ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2568.

5.1.5 ค่าซ่อมแซมที่อยู่อาศัยประจำในชีวิตประจำวันตามความเป็นจริง ซึ่งผู้ประสบภัยพิบัติได้รับความเสียหาย เท่าที่จ่ายจริงหลังละไม่เกิน 88,600 บาท ทั้งนี้ ไม่รวมถึงบ้านเช่า

5.1.6 ค่าซ่อมแซมยุงข้าว โรงเรือนสำหรับเก็บพืชผล และคอกสัตว์ที่ได้รับ ความเสียหายเท่าที่จ่ายจริงครอบครัวละไม่เกิน 6,800 บาท

5.1.7 กรณีที่ผู้ประสบภัยพิบัติเข้าบ้านเรือนของผู้อื่น และบ้านเช่าเสียหาย จากภัยพิบัติหลังหรือเสียหายบางส่วนจนอยู่อาศัยไม่ได้ให้ช่วยเหลือเป็นค่าเช่าบ้านแก่ผู้ประสบภัยพิบัติ เท่าที่จ่ายจริงในอัตราครอบครัวละไม่เกินเดือนละ 2,500 บาท เป็นเวลาไม่เกิน 2 เดือน

5.1.8 ค่าดัดแปลงสถานที่สำหรับเป็นที่พักชั่วคราว เท่าที่จ่ายจริงครอบครัว ละไม่เกิน 31,000 บาท หรือค่าผ้าใบ หรือผ้าพลาสติกหรือวัสดุอื่น ๆ สำหรับกันแดดกันฝน เท่าที่จ่ายจริง ครอบครัวละไม่เกิน 1,200 บาท

5.1.9 ค่าใช้จ่ายที่ส่วนราชการจัดหาสาธารณูปโภคในที่พักชั่วคราว

(1) ค่าไฟฟ้าให้เป็นไปตามที่การไฟฟ้านครหลวง หรือการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาคจะเรียกเก็บ สำหรับกรณีที่ท้องถิ่นไม่มีไฟฟ้า ให้จัดอุปกรณ์แสงสว่างอื่น ๆ ทดแทนได้ เท่าที่จ่าย จริงตามความจำเป็น

(2) จัดหาน้ำบริโภคและใช้สอยจากหน่วยงานที่จังหวัดและอำเภอ มีอยู่ เช่น การประปาส่วนภูมิภาค การประปานครหลวง หน่วยดับเพลิงเทศบาล หรือจัดซื้ออุปกรณ์บรรจุน้ำ ตามความจำเป็นของจำนวนผู้ประสบภัยพิบัติ รวมทั้งการจัดซื้อเพื่อบริโภคใช้สอย เท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็น

(3) จัดสร้างหรือจัดหาห้องน้ำ ห้องส้วม 1 ที่ ต่อ 10 คน เท่าที่จ่ายจริง เฉลี่ยที่ละไม่เกิน 21,500 บาท

(4) จัดสร้างที่รองรับ ทำลาย หรือกำจัดขยะมูลฝอยเท่าที่จ่ายจริง ตามความจำเป็น

5.1.10 ค่าเครื่องนุ่งห่มที่ได้รับความเสียหายและไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้ อีก หรือมีความจำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีพ กรณีไม่มีเครื่องนุ่งห่มในการดำรงชีพขณะเกิดภัย คนละไม่เกิน 1,300 บาท

5.1.11 ค่าเครื่องมือประกอบอาชีพ และหรือเงินทุนสำหรับผู้ประสบภัยพิบัติ ที่เป็นอาชีพหลักในการหาเลี้ยงครอบครัวของผู้ประสบภัยพิบัติ เท่าที่จ่ายจริงครอบครัวละไม่เกิน 13,500 บาท

5.1.12 ค่าช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ

(1) กรณีบาดเจ็บสาหัสที่ต้องรักษาในสถานพยาบาลตั้งแต่ 3 วัน ขึ้นไป ให้จ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นเป็นเงินจำนวน 5,000 บาท

(2) กรณีบาดเจ็บจนถึงขั้นพิการไม่สามารถประกอบอาชีพตามปกติ ได้ ให้ช่วยเหลือเบื้องต้นเป็นเงินจำนวน 16,600 บาท

(3) กรณีภัยพิบัติที่เป็นสาธารณภัยขนาดใหญ่หรือรุนแรง เป็นที่สะเทือนขวัญของประชาชนทั่วไป ให้จ่ายเงินและหรือสิ่งของปลอบขวัญผู้ที่ได้รับบาดเจ็บที่รักษาตัว ในสถานพยาบาลคนละไม่เกิน 2,600 บาท การให้ความช่วยเหลือตาม ข้อ (1) (2) (3) สามารถให้ความช่วยเหลือได้เพียงหนึ่งกรณีเท่านั้น

5.1.13 ค่าจัดการศพ ผู้เสียชีวิตรายละไม่เกิน 35,700 บาท และในกรณีผู้ประสบภัยที่เสียชีวิตเป็นผู้หารายได้เลี้ยงดูครอบครัวให้พิจารณาช่วยเหลือเงินสงเคราะห์ครอบครัวอีกไม่เกิน 35,700 บาท

5.1.14 กรณีอากาศหนาวมีอุณหภูมิต่ำกว่า 15 องศาเซลเซียส และมีช่วงเวลาอากาศหนาวยาวนานติดต่อกันเกิน 3 วัน ให้จ่ายค่าจัดซื้อเครื่องกันหนาวสงเคราะห์ประชาชนได้ เท่าที่จ่ายจริง คนละไม่เกิน 350 บาท ทั้งนี้ จังหวัดหนึ่งไม่เกินงบประมาณปีละ 1,400,000 บาท

5.1.15 ค่าเครื่องครัวและอุปกรณ์ในการประกอบอาหารที่สูญหายหรือได้รับ ความเสียหายและไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีก เท่าที่จ่ายจริงครอบครัวละไม่เกิน 4,200 บาท

5.1.16 ค่าเครื่องนอนที่สูญหายหรือได้รับความเสียหายและไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีก หรือมีความจำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีพ กรณีไม่มีเครื่องนอนในการดำรงชีพขณะเกิดภัย เท่าที่จ่ายจริงคนละไม่เกิน 1,200 บาท

5.1.17 ขณะเกิดภัยพิบัติในพื้นที่ไม่สามารถจัดสร้างห้องน้ำห้องส้วมให้เข้า รดสุขาเคลื่อนที่ สุขาลอยน้ำ 1 ที่ ต่อ 10 คน เท่าที่จ่ายจริง เฉลี่ยไม่เกิน 5,000 บาท ในพื้นที่ที่เหมาะสมหรือกรณีที่อยู่อาศัยไม่สามารถใช้ห้องน้ำ ห้องส้วมได้ให้จัดหาสุขากระดาด หรือวัสดุอื่น ๆ คนละไม่เกิน 1,000 บาท ทั้งนี้ให้คำนึงถึงสุขอนามัยและการทำความสะอาดเป็นสำคัญ

5.2 ด้านสังคมสงเคราะห์ ให้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ โดยจัดโครงการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพระยะสั้นเฉพาะพื้นที่ประสบภัยพิบัติแก่ผู้ประสบภัยเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงดูครอบครัวในภาวะวิกฤต โดยให้เบิกค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ดังนี้

(1) ค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์การประกอบอาชีพ เท่าที่จ่ายจริงคนละไม่เกิน 2,400 บาท

(2) ค่าใช้จ่ายตอบแทนวิทยากร วันละไม่เกิน 600 บาท ไม่เกิน 10 วัน

(3) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานปฏิบัติการฝึกอบรม เท่าที่จ่ายจริงภายในวงเงิน ไม่เกิน 12,000 บาท

(4) เงินทุนประกอบอาชีพที่ได้รับการฝึกอบรมเท่าที่จ่ายจริงครอบครัวละไม่เกิน 4,800 บาท

5.3 ด้านการแพทย์และการสาธารณสุข ให้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ดังนี้

5.3.1 จัดหาวัสดุ เคมีภัณฑ์ อาหาร และเวชภัณฑ์ สำหรับแจกจ่ายประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้บริโภคน้ำและอาหารที่ปลอดภัย ดังนี้

(1) ค่าใช้จ่ายในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เคมีภัณฑ์หรือค่าจัดจ้างล้างทำความสะอาดบ่อน้ำตื้นของประชาชน บ่อละไม่เกิน 750 บาท

(2) ค่าน้ำดื่มแก่ครอบครัวที่ขาดแคลนน้ำสะอาดบริโภค ครอบครัวละไม่เกิน 250 บาท

(3) ค่าอาหารเสริมโปรตีน และอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายแก่ประชาชนผู้ประสบภัย เพื่อการฟื้นฟูสภาพร่างกายและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค ครอบครัวละไม่เกิน 700 บาท

(4) ค่าวัสดุเคมีภัณฑ์ชุดดูแลสุขภาพอนามัยเพื่อการปรับปรุงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และจัดการสุขาภิบาลครัวเรือน โดยจำแนกเป็น กรณีปรับปรุงด้านสุขาภิบาล การดูแล

สุขอนามัย และอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ครัวเรือนละไม่เกิน 500 บาท กรณีกำจัดเชื้อราและฆ่าเชื้อโรคในครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย ครัวเรือนละไม่เกิน 600 บาท

(5) ค่ายาชุดช่วยเหลือผู้ประสบภัย (8 รายการ) ราคาตามบัญชีราคาสำหรับหน่วยงานราชการ องค์การเภสัชกรรม

5.3.2 จัดหาวัสดุ เคมีภัณฑ์ วัสดุวิทยาศาสตร์การแพทย์ สำหรับไปปฏิบัติงานช่วยเหลือประชาชน ปรับปรุงสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการควบคุมป้องกันโรคได้เท่าที่จ่ายจริง ตามความจำเป็นและเหมาะสม ดังนี้

(1) ค่ายาและเวชภัณฑ์สำหรับการรักษาพยาบาลหรือป้องกันควบคุมการแพร่ระบาดของโรค

(2) ค่าวัสดุทางห้องปฏิบัติการหาเชื้อในคน

(3) ค่าวัสดุและชุดทดสอบทางห้องปฏิบัติการในน้ำ อาหาร และอากาศ

(4) ค่าตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการหาเชื้อในคน

(5) ค่าตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการในน้ำ อาหาร และอากาศ

4.3.3 จัดหาวัสดุควบคุมและป้องกันโรคระบาดในภาวะภัยพิบัติ จัดหา ยา และเวชภัณฑ์สำหรับไปปฏิบัติงาน การควบคุมป้องกันโรคและการปฏิบัติการด้านการแพทย์เพื่อช่วยเหลือประชาชนในภาวะภัยพิบัติ ได้แก่ ค่าวัสดุเก็บตัวอย่าง น้ำยา และสารเคมีในการเก็บตัวอย่างและวิเคราะห์ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ เท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็นและเหมาะสม

4.3.4 จัดหาหน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันฝุ่นละอองที่เกิดจากไฟฟ้า หมอกควัน ฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) และอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เท่าที่จ่ายจริงจำนวน 1 ชิ้นต่อคนต่อวัน สำหรับผู้ประสบภัยพิบัติที่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 4 ปี หรือผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป หรือหญิงตั้งครรภ์ หรือผู้ที่มีโรคทางเดินหายใจเรื้อรัง หรือโรคหัวใจ ให้จัดหาหน้ากากอนามัย เท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็นและเหมาะสม

4.3.5 จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดทำถุงสุญญากาศเพื่อป้องกันฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) ให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 4 ปี หรือผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งช่วยเหลือตนเองไม่ได้ หรือผู้ป่วยติดเตียงที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้และมีการรับรองจากแพทย์ หรือผู้ป่วยด้วยโรคหอบหืด หรือโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง หรือโรคหลอดเลือดสมอง หรือโรคระบบทางเดินหายใจ ตามความจำเป็น ชุดละไม่เกิน 21,400 บาท โดยให้ช่วยเหลือครัวเรือนละ 1 ชุด

5.4 ด้านการเกษตร ให้ดำเนินการช่วยเหลือโดยจ่ายเป็นเงินหรือเป็นสิ่งของแก่ผู้ประสบภัยพิบัติที่ขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนกับหน่วยงานที่กำกับดูแลแต่ละด้านของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ก่อนเกิดภัยพิบัติแล้วเท่านั้น โดยเบิกจ่ายได้ ดังนี้

5.4.1 ด้านพืช

5.4.1.1 ให้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่พืชตายหรือเสียหาย ตามจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรจริงที่ได้รับความเสียหาย ทั้งนี้ ไม่เกินครัวเรือนละ 30 ไร่ โดยคิดจากต้นทุนการผลิตเฉลี่ย ดังนี้

(1) กรณีพืชอายุสั้นเสียหาย ให้ช่วยเหลือต้นทุนการผลิตเฉลี่ยในรายการค่าวัสดุ และรายการค่าแรง ทั้งนี้ รายการค่าแรงให้ช่วยเหลือในอัตราร้อยละ 30 ของค่าแรง

(2) กรณีไม้ผล ไม้ยืนต้นเสียหาย ให้ช่วยเหลือต้นทุนการผลิตเฉลี่ยในรายการค่าวัสดุ รายการค่าแรง และต้นทุนก่อนให้ผลผลิตเฉลี่ย ทั้งนี้ รายการค่าแรง ให้ช่วยเหลือในอัตราร้อยละ 30 ของค่าแรง

5.4.1.2 กรณีไม้ผล ไม้ยืนต้นได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ทำให้พืชชะงักการเจริญเติบโตแต่ไม่ตายและยังอยู่ในสภาพฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิมได้ หรือผลผลิตได้รับผลกระทบจนเสียหาย ให้ช่วยเหลือไม่เกินครัวเรือนละ 30 ไร่ ในอัตราร้อยละ 40 ของข้อ 4.4.1.1 (2) ทั้งนี้ การช่วยเหลือตามข้อ 4.4.1.1 และข้อ 4.4.1.2 รวมกันไม่เกินครัวเรือนละ 30 ไร่

5.4.1.3 กรณีพื้นที่ทำการเพาะปลูกได้ถูกหิน ดิน ทรายน้ ไม้ โคลน รวมทั้งซากวัสดุทุกชนิดทับถมจนไม่สามารถใช้เพาะปลูกได้ หรืออาจทำให้พืชผลเสียหายได้ และหน่วยงานของรัฐไม่สามารถเข้าไปให้ความช่วยเหลือกรณีดังกล่าวได้ ให้ช่วยเหลือเป็นค่าใช้จ่ายในการขุดลอก ขนย้ายหิน ดินทราย ไม้ โคลน รวมทั้งซากวัสดุที่ทับถมพื้นที่แปลงเกษตรกรรม เพื่อให้สามารถใช้พื้นที่เพื่อการเพาะปลูกพืชได้ในขนาดพื้นที่ไม่เกิน 5 ไร่

5.4.1.4 กรณีประชาชนมีความจำเป็นต้องขนย้ายปัจจัยการผลิต และผลผลิต ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ให้ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการขนย้ายปัจจัยการผลิต และผลผลิต ในอัตราร้อยละ 50 ของปัจจัยการผลิตและผลผลิตของเกษตรกรที่ดำเนินการขนย้าย

5.4.1.5 กรณีเกิดการแพร่ระบาดของศัตรูพืช ให้ช่วยเหลือในการจัดหาชีวภัณฑ์ หรือสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ตลอดจนวัสดุ อุปกรณ์ตามความจำเป็นและเหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักวิชาการ

5.4.2 ด้านประมง ให้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่สัตว์น้ำตาย หรือสูญหาย โดยจ่ายเป็นเงิน หรือสนับสนุนพันธุ์สัตว์น้ำ อาหารสัตว์น้ำ วัสดุทางการประมง ได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม

5.4.3 ด้านปศุสัตว์ ด้านหนองใหม่ ด้านแมลงเศรษฐกิจ

5.4.3.1 ให้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในกรณีที่เป็น การจัดหาอาหารสัตว์ วัคซีนและเวชภัณฑ์รักษาสัตว์ เพื่อฟื้นฟูสุขภาพสัตว์เลี้ยงและจัดหาอาหารสัตว์ตามราคาท้องตลาด หรือตามความจำเป็นและเหมาะสม

5.4.3.2 ให้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่สัตว์ตาย หรือสูญหาย หรือแปลงหญ้าอาหารสัตว์เสียหายได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม

5.4.3.3 กรณีหนองใหม่ ให้ดำเนินการช่วยเหลือเกษตรกรผู้เลี้ยง หนองใหม่ที่ประสบภัยพิบัติกรณีตายหรือสูญหายโดยให้ช่วยเหลือตามจำนวนที่เสียหายจริงรายละไม่เกิน 2 แผ่นต่อรุ่น ไม่เกินรายละ 2 รุ่น โดยคิดจากต้นทุนการผลิตรังใหม่ ทั้งนี้ เกษตรกรต้องเลี้ยงหนองใหม่มาแล้ว ไม่น้อยกว่า 5 วัน

5.4.3.4 กรณีแมลงเศรษฐกิจให้ดำเนินการช่วยเหลือเกษตรกร ผู้เลี้ยงแมลงเศรษฐกิจที่ประสบภัยพิบัติ กรณีแมลงตายหรือสูญหายหรือวัสดุอุปกรณ์การเลี้ยงเสียหาย โดยให้ช่วยเหลือตามจำนวนที่เสียหายจริงต่อราย ไม่เกิน 30 รัง หรือ 30 ตัน หรือ 30 บ่อ โดยคิดจากต้นทุน การเลี้ยงเฉพาะค่าวัสดุ

5.4.4 ด้านการเกษตรอื่น

5.4.4.1 ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการปรับเปลี่ยนพื้นที่ การไถพรวน ยกร่อง การก่อสร้างคันดิน เพื่อการเพาะปลูกพืชหรือประกอบกิจกรรมด้านการเกษตรที่เป็นการบรรเทาปัญหา ความเดือดร้อนของผู้ประสบภัยพิบัติ

5.4.4.2 ค่าซ่อมแซมอาคารชลประทานและระบบชลประทาน ให้สามารถใช้งานได้ในช่วงฉุกเฉิน โดยให้ดำเนินการได้เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการระบายน้ำ

5.4.4.3 ค่าจ้างเหมารถยนต์ ค่าระวางบรรทุกทางรถไฟและเรือ บรรทุกของเอกชน เพื่อใช้ในการขนย้ายสัตว์เลี้ยงที่ประสบภัย และนำไปสนับสนุนหรือขนส่งพืชพันธุ์ อาหารสัตว์ หรืออาหารสัตว์ ให้เบิกจ่าย ดังนี้

(1) ค่าจ้างเหมารถยนต์และเรือบรรทุกของเอกชน ให้จ่าย ตามความจำเป็น

(2) ค่าระวางบรรทุกทางรถไฟให้เบิกจ่ายได้เท่าที่จ่ายจริง

5.5 ด้านบรรเทาสาธารณภัย ให้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ โดยเบิกจ่ายได้ ดังนี้

5.5.1 จัดหาภาชนะรองรับน้ำ เช่น โอ่งซีเมนต์ ถังเหล็กอาบสังกะสี ถังเก็บน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก ถังปูนฉาบเสริมลวด หรือถังเก็บน้ำประเภทอื่น ๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค

5.5.2 ซ่อมแซมภาชนะรองรับน้ำที่ชำรุดเสียหาย เพื่อให้สามารถใช้เก็บน้ำไว้อุปโภคบริโภค

5.5.3 ซ่อมแซมสิ่งสาธารณประโยชน์ที่ได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติ ซึ่งมีได้อยู่ในความรับผิดชอบของส่วนราชการ ให้กระทำได้เฉพาะในกรณีเร่งด่วนจำเป็นเพื่อให้กลับคืนสู่สภาพเดิม โดยการซ่อมแซมนั้นต้องไม่ซ้ำซ้อนกับโครงการที่ได้รับงบประมาณดำเนินการในบริเวณนั้นอยู่แล้ว

สำหรับการซ่อมแซมสิ่งสาธารณประโยชน์ที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องเป็นกรณีงบประมาณเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น ซึ่งตั้งไว้ในปีนั้นได้ใช้จ่ายหมดแล้ว และหากไม่ซ่อมแซมจะบังเกิดความเสียหายต่อสิ่งสาธารณประโยชน์ หรือสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนโดยส่วนรวม ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีหนังสือยืนยันข้อมูลดังกล่าวด้วย

สิ่งสาธารณประโยชน์ที่ต้องใช้ระยะเวลาดำเนินการซ่อมแซมเกิน 45 วัน ให้ใช้งบประมาณปกติดำเนินการ

สำหรับสะพานหรือถนน หรือถนนที่มีท่อระบายน้ำที่ได้รับ ความเสียหาย จนไม่สามารถซ่อมแซมให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้ ให้ก่อสร้างสะพานไม้ชั่วคราว หรือเท่าที่จำเป็นเร่งด่วน เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า กรณีในเขตชุมชนที่เกิดภัยพิบัติเป็นระยะเวลานาน ทำให้ประชาชนได้รับ ความเดือดร้อนในการสัญจรไปมา ให้จัดทำสะพานไม้ทางเดินชั่วคราวได้ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนตามความจำเป็น

5.5.4 จ้างเหมากำจัดสิ่งกีดขวางทางน้ำ อันได้แก่ สิ่งก่อสร้าง สาธารณประโยชน์ที่กีดขวางทางน้ำ หรือกิ่งไม้ ต้นไม้ เศษขยะ กอไผ่ ฯลฯ ที่อุดขวางทางน้ำ เป็นอุปสรรคต่อการระบายน้ำ ทำให้สิ่งสาธารณประโยชน์ด้านทหานน้ำไม่ไหว เกิดความชำรุดเสียหาย หรือเกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน

5.5.5 ค่าจัดหาวัสดุ ได้แก่ กระสอบทราย ดิน ลูกกรง เสาค้ำไม้แบบเพื่อนำไปแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้ากรณีเร่งด่วนฉุกเฉินจากภัยพิบัติ ที่จะทำให้ความเสียหายต่อสิ่งสาธารณประโยชน์หรือความเสียหายต่อประชาชนโดยส่วนรวม เท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็นและเหมาะสม

5.6 ด้านการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ให้เบิกค่าใช้จ่ายดังนี้

5.6.1 ค่าซ่อมแซมครุภัณฑ์ ยานพาหนะ เครื่องจักรกล เครื่องสูบน้ำหรือผลักดันน้ำ เครื่องกำเนิดไฟฟ้า เครื่องปั่นไฟ ตลอดจนเครื่องมืออุปกรณ์ด้านการกู้ชีพกู้ภัยของทางราชการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ที่นำมาช่วยเหลือโดยสมัครใจและไม่คิดมูลค่า ซึ่งชำรุดเสียหายในระหว่างปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามความจำเป็น ให้อยู่ในสภาพเดิมเพื่อให้สามารถใช้งานได้เฉพาะกรณีจำเป็นเร่งด่วน เพื่อให้การให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยสำเร็จลุล่วงไปได้

5.6.2 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น รวมทั้งค่ากระแสไฟฟ้าสำหรับยานพาหนะ เครื่องจักรกล เครื่องสูบน้ำหรือผลักดันน้ำ เครื่องกำเนิดไฟฟ้า เครื่องปั่นไฟ ตลอดจนเครื่องมืออุปกรณ์ด้านการกู้ชีพ กู้ภัยของทางราชการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนที่นำมาใช้ปฏิบัติงานช่วยเหลือโดยความสมัครใจ โดยไม่คิดมูลค่าและคำนึงถึงความจำเป็นและการประหยัด และการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือตนเองเป็นสำคัญ

กรณีการเช่าอุปกรณ์ข้างต้นเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ให้เบิกจ่ายเป็นค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น รวมทั้งค่ากระแสไฟฟ้า สำหรับอุปกรณ์ดังกล่าวได้เท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็น

5.6.3 กรณีที่เครื่องสูบน้ำหรือผลักดันน้ำ ยานพาหนะ เครื่องจักรกล เครื่องกำเนิดไฟฟ้า เครื่องปั่นไฟ ตลอดจนเครื่องมืออุปกรณ์ด้านการกู้ชีพกู้ภัยของทางราชการและเอกชน ที่นำมาช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยพิบัติมีไม่เพียงพอและไม่สามารถขอความร่วมมือจากภาคเอกชนได้ ให้เช่าหรือจ้างเหมาเครื่องสูบน้ำ หรือผลักดันน้ำ ยานพาหนะ เครื่องจักรกล เครื่องกำเนิดไฟฟ้า เครื่องปั่นไฟ ตลอดจนเครื่องมืออุปกรณ์ด้านการกู้ชีพกู้ภัย เพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติได้เท่าที่จำเป็น เร่งด่วน โดยจ่ายค่าเช่าเป็นรายวันตามราคาท้องถิ่น

5.6.4 ค่าจ้างเหมาหรือจ้างแรงงานแบกหามสิ่งของ รวมทั้งค่าจ้างเหมาแรงงาน จัดหีบห่อ ให้ใช้เจ้าหน้าที่ของส่วนราชการก่อน ในกรณีที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ให้จ้างบุคคลภายนอกได้ตามจำนวนที่เห็นสมควร ตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามประกาศของกระทรวงแรงงาน รวมทั้งค่าจ้างเหมารถยนต์ และค่าพาหนะอื่น ๆ เพื่อใช้ในการขนส่งสิ่งของ หรือยานพาหนะในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามความจำเป็นและเหมาะสม

5.6.5 ค่าตอบแทน ค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ออกปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบภัย ให้เบิกจ่ายได้ในกรณีที่งบประมาณปกติไม่เพียงพอ หรือมิได้ตั้งไว้เพื่อการนี้ โดยให้เบิกจ่ายตามระเบียบของทางราชการ

สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ออกปฏิบัติงานดังต่อไปนี้ ให้เบิกจ่ายได้ ดังนี้

(1) เจ้าหน้าที่ติดตั้ง รื้อถอน เครื่องจักรกลสาธารณภัย ให้เบิกจ่ายได้ไม่เกิน 5 คน ต่อ 1 จุด ที่ตั้งเครื่องสูบน้ำหรือเครื่องผลักดันน้ำ

(2) เจ้าหน้าที่ควบคุมเครื่องสูบน้ำหรือเครื่องผลักดันน้ำ ให้เบิกจ่ายได้ไม่เกิน 2 คน ต่อ 1 จุด ที่ตั้งเครื่องสูบน้ำหรือเครื่องผลักดันน้ำ

(3) เจ้าหน้าที่คนขับรถยนต์บรรทุกเครื่องสูบน้ำ วัสดุ และครุภัณฑ์ ให้เบิกจ่ายได้ 1 คน ต่อยานยนต์ 1 คัน

(4) หน่วยปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุขเคลื่อนที่ ออกปฏิบัติงาน ไม่เกิน 10 คน ต่อหน่วยต่อครั้ง กรณีภัยพิบัติที่เป็นสาธารณภัยขนาดใหญ่หรือรุนแรง เป็นที่สะท้อนขวัญของประชาชนทั่วไป จำนวนบุคลากรทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่ออกปฏิบัติงาน ตามความจำเป็นเหมาะสม

(5) หน่วยสุศึกษาและประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ออกปฏิบัติงานไม่เกิน 3 คน ต่อหน่วยต่อครั้ง

(6) หน่วยปฏิบัติงานด้านควบคุมป้องกันโรค ออกปฏิบัติงานครั้งละ ไม่เกิน 3 คน

ค่าตอบแทนสำหรับบุคคลภายนอก ให้เบิกจ่ายตามอัตรากำลังขั้นต่ำ ตามประกาศของกระทรวงแรงงาน

5.6.6 ค่าอาหารจัดเลี้ยงเจ้าหน้าที่ของทางราชการและผู้มาให้ความช่วยเหลือ วันละไม่เกิน 3 มื้อ มื้อละไม่เกิน 80 บาทต่อคน

5.6.7 ค่าใช้จ่ายในการรับ - ส่ง และติดต่อสื่อสารเท่าที่จ่ายจริง

5.6.8 ค่าวัสดุสำนักงานซึ่งเกี่ยวเนื่องในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย และค่าวัสดุในการจัดหีบห่อ ค่าจ้างเหมาบริการอื่น ๆ ที่จำเป็น เช่น เช่าเครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องคอมพิวเตอร์ ให้เบิกได้ตามระเบียบของทางราชการ

5.7 กรณีมีความจำเป็น หากรายการใดมิได้กำหนดให้จ่ายเป็นเงินให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้มีอำนาจอนุมัติให้การช่วยเหลือพิจารณาให้จ่ายเป็นเงินก็ได้ โดยคำนึงถึงสภาพ และเหตุการณ์ตามความเหมาะสม

6. การให้ความช่วยเหลือข้างต้น ให้มีการประสานงานกันระหว่างส่วนราชการ หน่วยงานอื่นของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และองค์กรการกุศลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การช่วยเหลือทั่วถึงไม่ซ้ำซ้อนกัน และการใช้จ่ายเงินเพื่อให้ความช่วยเหลือดังกล่าวให้ถือปฏิบัติเช่นเดียวกับงบประมาณรายจ่ายโดยอนุโลม

7. ให้จังหวัดรายงานผลการปฏิบัติงานให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ไปให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและสำนักงานคลังจังหวัดทราบทุก ๆ 15 วัน จนกว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จ ให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจสอบติดตามผลการปฏิบัติงานของจังหวัดอีกทางหนึ่งด้วย

8. ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข และกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์วิธีปฏิบัติปลีกย่อย เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามหลักเกณฑ์และวิธีการให้ความช่วยเหลือตามข้อ 5 และเสนอต่อกระทรวงการคลังเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

9. กรณีที่มีความจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือนอกเหนือจากหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการนี้ ให้ขออนุมัติต่อกระทรวงการคลัง

10. ให้ส่วนราชการที่มีวงเงินทศรองราชการตามระเบียบนี้ แจ้งข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินทศรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติตามแบบและเงื่อนไขที่กระทรวงการคลังกำหนด

11. ในระหว่างที่ยังมิได้กำหนดหลักเกณฑ์วิธีปฏิบัติปลีกย่อยเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามหลักเกณฑ์นี้ ให้ใช้หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือ

ผู้ประสบภัยพิบัติที่ออกตามหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2563 ไปพลางก่อน จนกว่าจะมีการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีปฏิบัติปลีกย่อยที่ส่วนราชการตามข้อ 8 กำหนด เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินตามหลักเกณฑ์นี้

- หนังสือสั่งการ

1) หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ มท 0808.2/ว 4351 ลงวันที่ 30 กันยายน 2568 เรื่อง การให้ความช่วยเหลือประชาชนกรณีเกิดอุทกภัย⁸¹ อ้างถึงกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0808.2/ว 5911 ลงวันที่ 28 ธันวาคม 2566 และหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ด่วนที่สุด ที่ มท 0808.2/ว 5401 ลงวันที่ 28 ธันวาคม 2566 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัย และสามารถใช้งบประมาณต่าง ๆ ได้ดังนี้

(1) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในเบื้องต้น โดยฉับพลันทันทีในด้านการดำรงชีพ บรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า การเข้าระงับสาธารณภัยเพื่อคุ้มครองชีวิต และทรัพย์สิน หรือป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดแก่ประชาชน ตั้งแต่เกิดสาธารณภัยจนกว่าเหตุสาธารณภัยสิ้นสุดลง รวมถึงการเยียวยา หรือฟื้นฟูหลังเกิดสาธารณภัยดังนี้

(1.1) ขั้นเตรียมการก่อนเกิดภัย ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาใช้งบประมาณเพื่อเตรียมการก่อนเกิดอุทกภัย เช่น ค่าจ้างเหมากำจัดเศษวัชพืชกีดขวางแหล่งน้ำ ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาแหล่งกักเก็บน้ำให้สามารถใช้งานได้ ค่าจัดหาเครื่องสูบน้ำ ค่าจัดหาเรือท้องแบน

(1.2) ขณะเกิดภัย ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาใช้จ่ายงบประมาณเพื่อช่วยเหลือประชาชนในเบื้องต้น โดยฉับพลันทันที เพื่อการดำรงชีวิต หรือบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า เช่น ค่าถุงยังชีพชุดละไม่เกิน 700 บาทต่อครัวเรือน ค่าตัดแปลงสถานที่พักชั่วคราวเท่าที่จ่ายจริงไม่เกิน 2,500 บาท ค่าอาหารจัดเลี้ยงเจ้าหน้าที่ และผู้มาให้ความช่วยเหลือวันละไม่เกิน 3 มื้อ มื้อละไม่เกิน 50 บาทต่อคน

(1.3) การเยียวยาฟื้นฟูหลังเกิดภัย ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็น เหมาะสม เช่น ค่าจัดการศพผู้เสียชีวิตรายละไม่เกิน 29,700 บาท หากเป็นหัวหน้าครอบครัว หรือเป็นผู้หารายได้เลี้ยงดูครอบครัวให้ช่วยเหลือเงินสงเคราะห์ครอบครัวได้อีกไม่เกิน 29,700 บาท ค่าซ่อมแซมที่อยู่อาศัยประจำ ซึ่งผู้ประสบภัยเป็นเจ้าของได้รับความเสียหายเท่าที่จ่ายจริงหลังละไม่เกิน 49,500 บาท

(2) การให้ความช่วยเหลือประชาชนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติ ตามกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด มท 0808.2/ว. 5911 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2566 เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชนตามระเบียบ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 และหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ด่วนที่สุด ที่ มท 0808.2/ว 5401 ลงวันที่ 28 ธันวาคม 2566 เรื่อง ชักซ้อมแนวทางการให้ความช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีเกิดสาธารณภัย

⁸¹ หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ มท 0808.2/ว 4351 ลงวันที่ 30 กันยายน 2568 เรื่อง การให้ความช่วยเหลือประชาชนกรณีเกิดอุทกภัย.

2) หนังสือ มท ที่ มท 0808.2/ว 980 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2569 เรื่อง ชักซ้อมแนวทางการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อช่วยเหลือประชาชนกรณีเกิดสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น⁸² อ้างถึง (1) หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0808.2/ว 3215 ลงวันที่ 5 มิถุนายน 2559 (2) หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0808.2/ว 5911 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2566 และ (3) หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0808.2/ว 11385 ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน 2566 กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวทางการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อช่วยเหลือประชาชนกรณีเกิดสาธารณภัยเป็นแนวทางเดียวกัน สอดคล้องกับระเบียบ และหนังสือสั่งการในปัจจุบัน จึงอาศัยอำนาจตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2563 ข้อ 7 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 ข้อ 4 ยกเลิกหนังสือที่อ้างถึง 1 และชักซ้อมแนวทางการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อช่วยเหลือประชาชนกรณีเกิดสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

(1) กรณีเกิดสาธารณภัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการช่วยเหลือประชาชนในเบื้องต้นโดยฉับพลันทันที โดยพิจารณาใช้จ่ายงบประมาณจากงบกลาง เงินสำรองจ่าย หากเงินสำรองจ่ายไม่เพียงพอ ให้โอนงบประมาณในรายการที่หมดความจำเป็น หรือมีความจำเป็นน้อยกว่า มาเพิ่มในเงินสำรองจ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชน โดยถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2563 ข้อ 26 หรือข้อ 27 แล้วแต่กรณี และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 ข้อ 21 ประกอบกับหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0808.2/ว 5911 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2566 เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชนตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566

(2) กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีงบประมาณไม่เพียงพอที่จะดำเนินการตามข้อ 1 ให้ผู้บริหารท้องถิ่นอนุมัติให้จ่ายขาดเงินสะสมได้ตามความจำเป็นในขณะนั้น โดยถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 ข้อ 100 ประกอบกับหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0808.2/ว 11385 ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ชักซ้อมวิธีปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566

(3) กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาแล้วเห็นว่า ถ้าใช้จ่ายงบประมาณเพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชน อาจส่งผลกระทบต่อสถานะทางการคลังในการบริหารหรือการจัดบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายงานต่อส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการใช้อำนาจหน้าที่ในการช่วยเหลือประชาชน โดยไม่จำเป็นต้องใช้จ่ายงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอันดับแรก หรือใช้จ่ายงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้หมดก่อนแต่อย่างใด

⁸² หนังสือ มท ที่ มท 0808.2/ว 980 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2569 เรื่อง ชักซ้อมแนวทางการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อช่วยเหลือประชาชนกรณีเกิดสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(4) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอกำกับดูแลการปฏิบัติราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ

- **อื่น ๆ** บกกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉิน หรือจำเป็น ตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณรายจ่ายงบกลางรายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉิน หรือจำเป็น พ.ศ. 2562

1) นิยาม อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 33 และมาตรา 36 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณจึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณรายจ่ายงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น พ.ศ. 2562

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2562 เป็นต้นไป

ข้อ 3 กรณีที่มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีกำหนดเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณรายจ่ายงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น ในเรื่องใดไว้เป็นการเฉพาะให้ใช้ระเบียบนี้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีที่กำหนดขึ้นเป็นการเฉพาะนั้น

ข้อ 4 ให้ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณรักษาการตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจกำหนดวิธีปฏิบัติภายใต้ระเบียบนี้ได้ตามความจำเป็น กับให้มีอำนาจวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

2) หมวด 1 การขอรับจัดสรรงบประมาณ

ข้อ 5 การขอรับจัดสรรงบประมาณรายจ่ายงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น ให้กระทำได้ในกรณีที่เงินรายจ่าย ดังนี้

(1) เป็นรายจ่ายเพื่อการป้องกันหรือแก้ไขสถานการณ์อันมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความมั่นคงของรัฐ

(2) เป็นรายจ่ายที่จำเป็นต้องจ่ายเพื่อการเยียวยาหรือบรรเทาความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะร้ายแรง

(3) เป็นรายจ่ายที่ได้รับจัดสรรงบประมาณไว้แล้วแต่มีจำนวนไม่เพียงพอ และมีความจำเป็นเร่งด่วนของรัฐต้องใช้จ่ายหรือก่อหนี้ผูกพันงบประมาณโดยเร็ว

(4) เป็นรายจ่ายที่ไม่ได้รับจัดสรรงบประมาณ แต่มีภารกิจจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการและต้องใช้จ่ายหรือก่อหนี้ผูกพันงบประมาณโดยเร็ว

ข้อ 6 หน่วยรับงบประมาณจะขอรับจัดสรรงบประมาณรายจ่ายงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น เพื่อใช้จ่ายตามข้อ 5 ได้ แต่เฉพาะกรณีที่หน่วยรับงบประมาณได้ตรวจสอบแน่ชัดแล้วว่าไม่สามารถนำงบประมาณของหน่วยรับงบประมาณมาใช้จ่ายได้ หรือนำมาใช้จ่ายได้แต่มีจำนวนไม่เพียงพอ

ข้อ 7 การขอรับจัดสรรงบประมาณรายจ่ายงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น ให้หน่วยรับงบประมาณจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่เสนอขอรับจัดสรรงบประมาณ ดังนี้

(1) คำชี้แจงเกี่ยวกับเหตุผลความจำเป็นในการขอใช้งบประมาณรายจ่าย พร้อมเอกสารประกอบนโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง

(2) วัตถุประสงค์ของการขอใช้งบประมาณรายจ่ายและความสอดคล้องของยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนความมั่นคงแห่งชาติ รวมทั้งมติคณะรัฐมนตรี

(3) แผนการปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณที่ขอรับจัดสรรเป็นรายเดือน

(4) สำนักงานที่จะดำเนินการเบิกจ่าย

(5) รายละเอียดประกอบการพิจารณาตามที่สำนักงานงบประมาณกำหนด เช่น คุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ แบบรูปรายการและประมาณการราคาที่ดิน หรือสิ่งก่อสร้าง อัตราค่าใช้จ่ายที่กำหนดโดยกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ข้อ 8 ให้หน่วยรับงบประมาณที่จะขอรับจัดสรรงบประมาณรายจ่ายงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นทุกกรณี เสนอเรื่องให้รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีเจ้าสังกัดหรือรัฐมนตรีที่กำกับดูแล หรือผู้ที่คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้เป็นผู้กำกับแผนงานบูรณาการกรณีเป็นการดำเนินการภายใต้แผนงานบูรณาการ แล้วแต่กรณี พิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนส่งคำขอให้สำนักงานงบประมาณ

สำหรับองค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานที่ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมหรือกำกับดูแลของฝ่ายบริหารที่มีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณรายจ่ายงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น ให้เสนอเรื่องไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติหลักการก่อน แล้วจึงส่งให้สำนักงานงบประมาณพิจารณาจัดสรรงบประมาณรายจ่ายให้ต่อไป

3) หมวด 2 การจัดสรรงบประมาณ

ข้อ 9 สำนักงานงบประมาณจะพิจารณาจัดสรรงบประมาณรายจ่ายงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น ให้แก่หน่วยรับงบประมาณ โดยจะพิจารณาความเหมาะสมของวงเงินที่จะใช้จ่าย และเสนอนายกรัฐมนตรี ดังนี้

(1) กรณีวงเงินที่เห็นควรอนุมัติครั้งละไม่เกินสิบล้านบาท สำนักงานงบประมาณจะเสนอนายกรัฐมนตรีเพื่อทราบ

(2) กรณีวงเงินที่เห็นควรอนุมัติครั้งละเกินกว่าสิบล้านบาท แต่ไม่เกินหนึ่งร้อยล้านบาท สำนักงานงบประมาณจะเสนอนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีเห็นสมควร ให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาก่อน สำนักงานงบประมาณจะแจ้งให้หน่วยรับงบประมาณนำเรื่องเสนอขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรี โดยเสนอผ่านรองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีเจ้าสังกัดหรือรัฐมนตรีที่กำกับดูแล หรือผู้ที่คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้เป็นผู้กำกับแผนงานบูรณาการกรณีเป็นการดำเนินการภายใต้แผนงานบูรณาการ แล้วแต่กรณี

(3) กรณีวงเงินที่เห็นควรอนุมัติเกินกว่าหนึ่งร้อยล้านบาท สำนักงานงบประมาณจะเสนอเรื่องต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ เมื่อนายกรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว สำนักงานงบประมาณจะแจ้งให้หน่วยรับงบประมาณนำเรื่องเสนอขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรี โดยเสนอผ่านรองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีเจ้าสังกัดหรือรัฐมนตรีที่กำกับดูแล หรือผู้ที่คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้เป็นผู้กำกับแผนงานบูรณาการกรณีเป็นการดำเนินการภายใต้แผนงานบูรณาการ แล้วแต่กรณี

เมื่อนายกรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีทราบหรือพิจารณาให้ความเห็นชอบตามความในวรรคหนึ่งแล้ว สำนักงานงบประมาณจะอนุมัติเงินจัดสรรงบประมาณรายจ่ายงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น ไปยังสำนักงานที่จะดำเนินการเบิกจ่าย โดยสอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณต่อไป

4) หมวด 3 การใช้จ่ายงบประมาณ

ข้อ 10 เมื่อหน่วยรับงบประมาณได้รับอนุมัติเงินจัดสรรงบประมาณรายจ่ายงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นแล้ว ให้ใช้จ่ายตามรายการ วงเงิน และรายละเอียดอื่นใด ที่สำนักงบประมาณกำหนดในการอนุมัติเงินจัดสรร โดยสอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณ

การโอนหรือเปลี่ยนแปลงรายการและรายละเอียดที่สำนักงบประมาณกำหนดตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้รับความตกลงจากสำนักงบประมาณ

การจำแนกประเภทรายจ่ายและการใช้งบประมาณรายจ่ายแต่ละงบรายจ่ายให้ถือปฏิบัติตามที่กำหนดในระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณ และหลักเกณฑ์ว่าด้วยการใช้งบประมาณรายจ่าย การโอนเงินจัดสรรหรือการเปลี่ยนแปลงเงินจัดสรร ที่สำนักงบประมาณกำหนด

ข้อ 11 เมื่อหน่วยรับงบประมาณใช้จ่ายงบประมาณรายจ่ายงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้รับอนุมัติเงินจัดสรรแล้ว หรือดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างแล้ว มีงบประมาณเหลือจ่ายให้แจ้งสำนักงบประมาณภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ทราบยอดเงินเหลือจ่ายเพื่อดำเนินการนำงบประมาณส่งคืน

5) หมวด 4 การรายงาน

ข้อ 12 ให้หน่วยรับงบประมาณที่ได้รับจัดสรรงบประมาณรายจ่ายงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น รายงานผลการดำเนินการตามแผนการปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณต่อสำนักงบประมาณ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันสิ้นไตรมาสและวันที่ใช้จ่ายงบประมาณแล้วเสร็จ

ข้อ 13 ให้หน่วยรับงบประมาณ ที่ได้รับจัดสรรงบประมาณรายจ่ายงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น จัดทำสรุปผลการปฏิบัติงานและผลการใช้จ่ายงบประมาณภายในสิบห้าวันนับแต่วันสิ้นปีงบประมาณ พร้อมทั้งรายงานปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไข เพื่อเสนอรองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีเจ้าสังกัดหรือรัฐมนตรีที่กำกับดูแล หรือผู้ที่คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้เป็นผู้กำกับแผนงานบูรณาการกรณีเป็นการดำเนินการภายใต้แผนงานบูรณาการ แล้วแต่กรณี และแจ้งสำนักงบประมาณทราบ เพื่อสำนักงบประมาณรายงานผลต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป

3.1.3.3 การประเมินผลและจัดทำบทเรียนเพื่อพัฒนาแผนป้องกันภัยในอนาคต

การประเมินผลและสรุปบทเรียนหลังการจัดการสาธารณภัย เป็นขั้นตอนสำคัญในระยะฟื้นฟู (Recovery Phase) เพื่อปรับปรุงแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต ลดความสูญเสีย และสร้างระบบเตรียมพร้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน

3.2 ขั้นตอนการปฏิบัติตามมาตรฐาน

จากมาตรฐานขั้นต้น เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามแนวทางการดำเนินงานตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ข้างต้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้ดังภาพต่อไป

รูปภาพที่ 12 ขั้นตอนการปฏิบัติตามมาตรฐาน

1. การศึกษาทำความเข้าใจมาตรฐาน	<ul style="list-style-type: none"> ศึกษาเนื้อหามาตรฐาน วิเคราะห์ขอบเขตหน้าที่ ความรับผิดชอบ และข้อกำหนดที่ต้องปฏิบัติ ทำความเข้าใจแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ ตัวชี้วัด และผลลัพธ์ที่ต้องการ
2. วางแผนการดำเนินงาน	<ul style="list-style-type: none"> จัดทำแผนการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน กำหนดทรัพยากร และงบประมาณที่ต้องใช้ กำหนดหน่วยงาน และบุคลากรผู้รับผิดชอบ
3. การจัดระบบและเตรียมความพร้อม	<ul style="list-style-type: none"> เตรียมข้อมูล เอกสาร แบบฟอร์ม และเครื่องมือที่จำเป็น พัฒนา และจัดทำคู่มือขั้นตอนภายใน (SOP) จัดอบรม/ชี้แจงแนวทางให้ผู้ปฏิบัติ
4. การดำเนินงานตามแผนและข้อกำหนดของมาตรฐาน	<ul style="list-style-type: none"> ปฏิบัติตามกระบวนการที่กำหนดอย่างเป็นระบบ บันทึกผลการปฏิบัติงาน และจัดเก็บข้อมูลหลักฐาน (Record) ให้บริการ หรือดำเนินงานตามมาตรฐานจริง
5. การตรวจติดตามประเมินผลและควบคุมคุณภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ตรวจสอบผลการดำเนินงานเทียบกับมาตรฐานและตัวชี้วัด ประเมินความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และความเสี่ยง ตรวจประเมินภายใน (Internal Audit) หรือภายนอก (External Audit)
6. การปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	<ul style="list-style-type: none"> วิเคราะห์ผลประเมิน และข้อเสนอแนะการปรับปรุง ปรับแก้กระบวนการ/ระบบงาน/เอกสาร/บุคลากรให้ดีขึ้น พัฒนาคุณภาพเพื่อตอบสนองมาตรฐานระดับสูงขึ้น (Continuous Improvement)

3.3 วิธีการปฏิบัติตามมาตรฐาน

3.3.1 ก่อนเกิดภัยสาธารณภัย

3.3.1.1 การพัฒนาระบบกลไกด้านบุคลากรเพื่อการจัดการสาธารณภัย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาระบบกลไกต่าง ๆ เพื่อการบริหารและจัดการสาธารณภัย ได้แก่ แต่งตั้งเจ้าพนักงาน และอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ตามที่กฎหมายกำหนด โดยมีลำดับขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

<p>ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความเสี่ยงและกำหนดความจำเป็นด้านกำลังคน</p>	<p>องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเริ่มจากการประเมินสถานการณ์สาธารณภัยในพื้นที่ เช่น ประเภทภัยที่เกิดบ่อย (น้ำท่วม ไฟป่า วาตภัย ดินถล่ม ฯลฯ) พื้นที่เสี่ยงและจำนวนประชากร ความพร้อมของบุคลากรและอุปกรณ์ จากนั้นจึงกำหนดว่าต้องมีเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจำนวนเท่าใด ต้องจัดตั้งหน่วยอปพร. จำนวนเท่าใดในแต่ละชุมชน</p>
<p>ขั้นที่ 2 การแต่งตั้งเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย</p>	<p>ผู้บริหารท้องถิ่น (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด) ดำเนินการ โดยขั้นตอนสำคัญ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) เสนอรายชื่อบุคลากรที่เหมาะสม 2) พิจารณาคูณสมบัติ 3) ออกคำสั่งแต่งตั้งเป็น เจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยประจำท้องถิ่น 4) แจกคำสั่งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น จังหวัด และกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
<p>ขั้นที่ 3 การจัดตั้งและแต่งตั้งอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)</p>	<p>องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัครในชุมชน เพื่อสนับสนุนการจัดการภัยพิบัติ โดยมีขั้นตอนดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ประชาสัมพันธ์รับสมัครอาสาสมัคร 2) ตรวจสอบคุณสมบัติ อาทิ อายุเหมาะสม สุขภาพแข็งแรง มีจิตอาสา 3) คัดเลือกและจัดทำทะเบียนสมาชิก 4) ส่งเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 5) ผู้บริหารท้องถิ่นออกคำสั่งแต่งตั้ง 6) จัดตั้งหน่วย อปพร. ระดับตำบลหรือเทศบาล
<p>ขั้นที่ 4 การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพ</p>	<p>หลังการแต่งตั้ง ต้องพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เช่น การฝึกอบรมการกู้ภัยและปฐมพยาบาล การอพยพประชาชน การใช้เครื่องมือกู้ภัย การฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยมีักประสานกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย หน่วยกู้ภัย โรงพยาบาล ตำรวจ และทหาร</p>

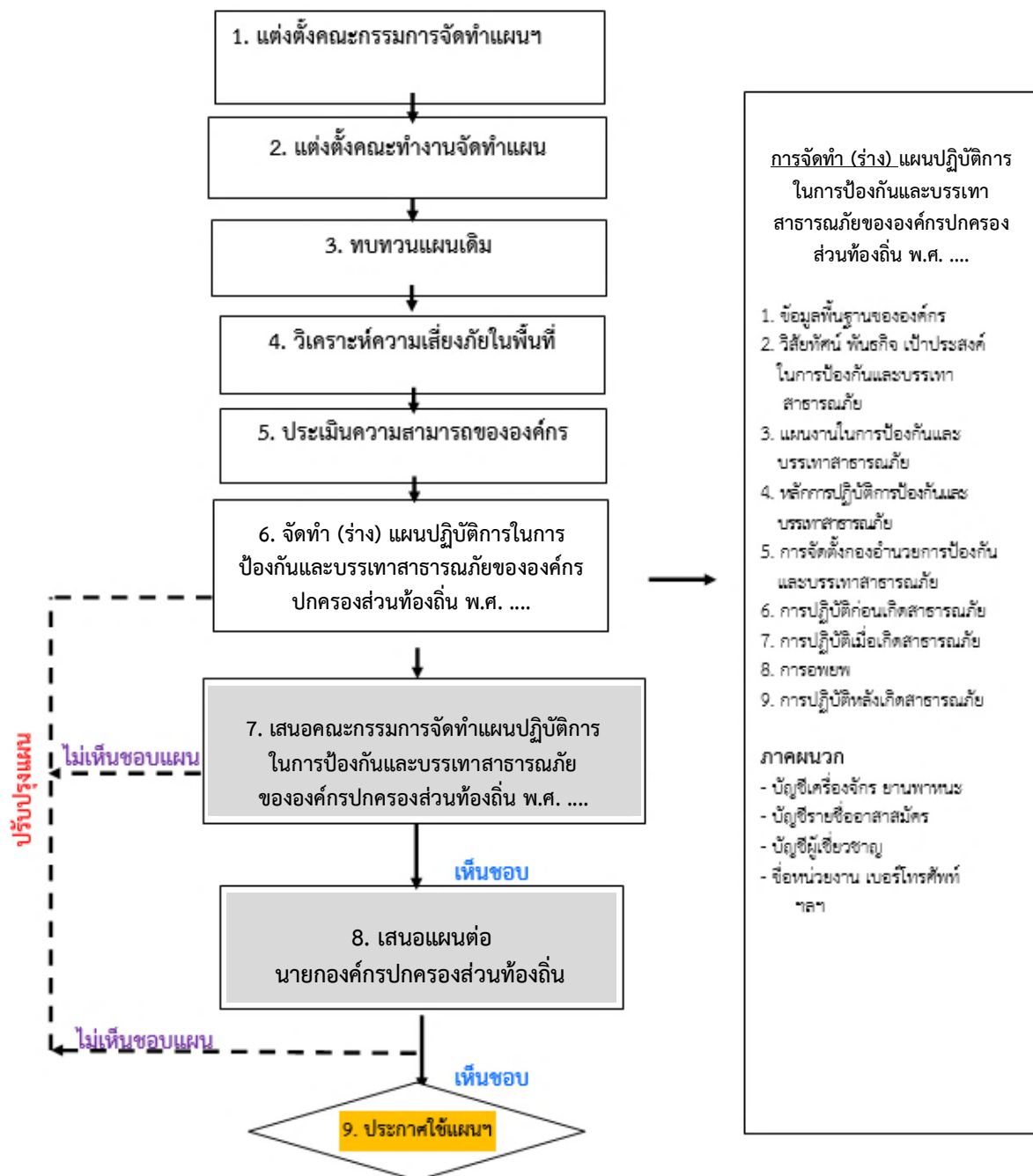
ขั้นที่ 5 การจัดตั้งโครงสร้างการปฏิบัติการในพื้นที่	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดตั้งกลไก เช่น ศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินท้องถิ่น (Local EOC) ชุดปฏิบัติการอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ระบบแจ้งเตือนภัยในชุมชน ศูนย์อพยพและศูนย์พักพิง
ขั้นที่ 6 การจัดทำแผนและการซ้อมแผน	หน่วยงานต้องจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับท้องถิ่น แผนเผชิญเหตุ (Incident Action Plan) การซ้อมแผนอพยพและกู้ภัยอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
ขั้นที่ 7 การติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงระบบ	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีระบบประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานและอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์ปรับปรุงแผนตามสถานการณ์ภัยใหม่ ๆ

แบบที่ 1 แบบตรวจสอบการดำเนินงานการพัฒนาบบกลไกด้านบุคลากรเพื่อการจัดการสาธารณภัย	ดำเนินการแล้ว
ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความเสี่ยงและกำหนดความจำเป็นด้านกำลังคน	☐
ขั้นที่ 2 การแต่งตั้งเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	
1) เสนอรายชื่อบุคลากรที่เหมาะสม	☐
2) พิจารณาคูณสมบัติ	☐
3) ออกคำสั่งแต่งตั้งเป็น เจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยประจำท้องถิ่น	☐
4) แจ้งคำสั่งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น จังหวัด และ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	☐
ขั้นที่ 3 การจัดตั้งและแต่งตั้งอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	
1) ประชาสัมพันธ์รับสมัครอาสาสมัคร	☐
2) ตรวจสอบคุณสมบัติ อาทิ อายุเหมาะสม สุขภาพแข็งแรง มีจิตอาสา	☐
3) คัดเลือกและจัดทำทะเบียนสมาชิก	☐
4) ส่งเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	☐
5) ผู้บริหารท้องถิ่นออกคำสั่งแต่งตั้ง	☐
6) จัดตั้ง หน่วย อปพร. ระดับตำบลหรือเทศบาล	☐
ขั้นที่ 4 การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพ	☐
ขั้นที่ 5 การจัดตั้งโครงสร้างการปฏิบัติการในพื้นที่	☐
ขั้นที่ 6 การจัดทำแผนและการซ้อมแผน	☐
ขั้นที่ 7 การติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงระบบ	☐

3.3.1.2 การวางแผน และประเมินความเสี่ยง (Planning and Risk Assessment)

1) จัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อ้างอิงหนังสือกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกลาง ที่ มท (กปภก) 0606/ว 10058 ลงวันที่ 26 กันยายน 2566 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีแผนภูมิกระบวนการจัดทำแผนดังรายละเอียดต่อไปนี้

รูปภาพที่ 13 กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โดยกระบวนการการจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

(1) **แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**

(2) **แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำ (ร่าง) แผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** เมื่อแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนฯ แล้ว ให้คณะกรรมการดังกล่าวพิจารณาแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำร่างแผนฯ ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรเอกชน เพื่อรับผิดชอบร่วมกันในการพิจารณาทบทวนปรับปรุงและจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จัดประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผู้แทนภาคประชาชน เช่น องค์กรการกุศล ผู้นำอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเพื่อหารือ และชี้แจงเป้าหมายวัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนฯ รวมทั้งรับฟังปัญหาความต้องการ และข้อเสนอแนะเพื่อประกอบการจัดทำแผนฯ

(3) **การทบทวนแผนเดิมที่มีอยู่ (Review of existing plan)** การทบทวนแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นการพิจารณาแนวทางปฏิบัติที่มีอยู่ เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนและลดเวลาในการหาข้อมูลบางส่วน รวมทั้งสามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับแผนอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ การทบทวนแผนจะเกิดประโยชน์ในการพิจารณาว่าแผนที่จะปรับปรุงใหม่ควรมีข้อดีกว่าแผนเดิมในด้านใดบ้างและข้อมูลที่เพิ่มเติมคืออะไร เพื่อจะได้กำหนดแผนฉบับใหม่ให้ถูกต้องสอดคล้องกับแนวโน้มของภัยพิบัติที่คาดว่าจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(4) **การวิเคราะห์ความเสี่ยงอันตราย (Hazards analysis)** ถือเป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนแรกในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งจะต้องอาศัยการรวบรวมสถิติข้อมูลในพื้นที่ทั้งด้านกายภาพและด้านสังคมมาวิเคราะห์และประเมินหาระดับและโอกาสของความเสี่ยงภัยที่จะเกิดขึ้นในเขตท้องที่และจัดเรียงลำดับความเสี่ยงภัยแต่ละชนิด

(5) **การประเมินความสามารถขององค์กร (Capability assessment)** เป็นการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงภัยจะทำให้ทราบถึงสถานการณ์ของพื้นที่ว่ามีโอกาสได้รับอันตรายจากภัยแต่ละชนิดมากน้อยเพียงใด แต่การจะจัดการสาธารณภัยได้จะต้องมีข้อมูลที่เป็นต่อการวางแผนในขั้นต่อไป ได้แก่

(5.1) ข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วย

- **ข้อมูลหน่วยงาน** เช่น สถานีดับเพลิง สถานีตำรวจ โรงพยาบาล สำนักงานอุตสาหกรรม สำนักงานสิ่งแวดล้อม หน่วยงานราชการ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลใกล้เคียง ฯลฯ พร้อมทั้งชื่อหัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจตัดสินใจ กำลังพล สถานที่ และวิธีการติดต่อ

- **ข้อมูลบุคคล** เช่น รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ บุคคลสำคัญ ผู้นำอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ทีมกู้ชีพกู้ภัยประจำตำบล (OTOS) พร้อมทั้งสถานที่ติดต่อ และวิธีการติดต่อ

- **ข้อมูลอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้** เช่น รถยนต์ดับเพลิง รถกู้ภัย เครื่องจักรกลหนัก รถบรรทุกน้ำ รถบรรทุก รถโดยสาร อุปกรณ์ช่วยหายใจ ฯลฯ มีอยู่ในหน่วยงานหรือองค์กรใด จำนวนเท่าใด สามารถติดต่อในกรณีฉุกเฉินได้อย่างไร ใครเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจ

- **แผนที่** ประกอบด้วย แผนที่ในภาพรวมและเฉพาะส่วน แผนที่พื้นที่เสี่ยงภัย แผนที่จุดอันตราย แผนที่เส้นทางอพยพ แผนที่จุดรับการอพยพ

(5.2) **ข้อมูลสถานที่สำคัญ** เช่น เขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ โรงงานอุตสาหกรรม สถานีรถไฟ สถานีขนส่ง ชุมสายโทรศัพท์ โรงพยาบาล สนามบินพาณิชย์ สถานที่ราชการ โรงเรียน โรงผลิตน้ำประปา

(5.3) ข้อมูลเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ เช่น ถนนสายหลักถนนสายรอง เพื่อกำหนดเส้นทาง ส่งกำลังบำรุง เส้นทางอพยพ หรือเส้นทางฉุกเฉิน ข้อมูลที่รวบรวมได้ดังกล่าว จะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ขีดความสามารถขององค์กรว่ามีความพร้อมรับมือกับความเสี่ยงภัยที่ได้ประเมินไว้มากน้อยเพียงใด และเป็นประโยชน์ในการสั่งการของผู้บัญชาการเหตุการณ์ในการแก้ไขปัญหาสาธารณภัยที่เกิดขึ้น

(6) จัดทำร่างแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2564-2570 หลังจากที่ได้มีการทบทวนแผนเดิมที่มีอยู่และแผนอื่นที่เกี่ยวข้องกำหนดวิเคราะห์ชนิดของภัยและโอกาสที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ รวมทั้งพิจารณาทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ซึ่งเป็นการประเมินความสามารถขององค์กรในพื้นที่แล้วก็ตาม การจัดทำแผนดังกล่าวจะต้องระลึกละเอียดว่าทำอะไร จึงจะทำให้ชุมชนหรือองค์กรมีความพร้อมที่ดีในการป้องกันสาธารณภัย เพื่อที่ประชาชนจะสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัย ภายใต้ความเสี่ยงอันตรายจากสาธารณภัยประเภทต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่

(7) เสนอคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อพิจารณา เป็นขั้นตอนการจัดทำร่างแผนฯ ของคณะทำงานฯ ที่แล้วเสร็จและนำร่างแผนดังกล่าวเสนอต่อคณะกรรมการจัดทำแผนฯ เพื่อพิจารณาเห็นชอบก่อนนำร่างแผนฯ เสนอต่อผู้มีอำนาจตามกฎหมายเห็นชอบเพื่อประกาศใช้

(8) เสนอแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นชอบ เพื่อประกาศใช้แผนฯ เมื่อคณะกรรมการจัดทำแผนฯ นำร่างแผนฯ เสนอนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ผู้มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550) เห็นชอบประกาศใช้ต่อไป

(9) ประกาศใช้แผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อประกาศใช้แผนฯ เรียบร้อยแล้ว ให้ส่งแผนฯ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แบบที่ 2 แบบตรวจสอบการดำเนินงานจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 1 แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	☐
ขั้นตอนที่ 2 แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำ (ร่าง) แผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	
1) แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนฯ	☐
2) คณะกรรมการพิจารณาแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำร่างแผนฯ	☐
3) จัดประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผู้แทนภาคประชาชน เช่น องค์กรการกุศล ผู้นำอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เพื่อหารือและชี้แจงเป้าหมายวัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนฯ รวมทั้งรับฟังปัญหาความต้องการ และข้อเสนอแนะเพื่อประกอบการจัดทำแผนฯ	☐
ขั้นตอนที่ 3 การทบทวนแผนเดิมที่มีอยู่ (Review of existing plan)	☐
ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความเสี่ยงอันตราย (Hazards analysis)	☐
ขั้นตอนที่ 5 การประเมินความสามารถขององค์กร (Capability assessment)	☐

แบบที่ 2 แบบตรวจสอบการดำเนินงานจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 6 จัดทำร่างแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2564-2570	☐
ขั้นตอนที่ 7 เสนอคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อพิจารณา	☐
ขั้นตอนที่ 8 เสนอแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นชอบ	☐
ขั้นตอนที่ 9 ประกาศใช้แผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	☐

2) การสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการลดความเสี่ยง นอกจากการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยแก่ประชาชน และทุกภาคส่วนให้มีความตระหนัก เข้าใจความเสี่ยงในพื้นที่ ให้รู้เท่าทันภัย และเตรียมความพร้อมรับมือกับสาธารณภัย โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ความเสี่ยงจากข้อมูลแผนที่	<ul style="list-style-type: none"> รวบรวมข้อมูลจากกระบวนการจัดทำแผนที่ ที่มีอยู่ เช่น ประเภทภัยหลักของพื้นที่ (น้ำท่วม วาตภัย ไฟป่า สารเคมี โรคระบาด ฯลฯ) แผนที่พื้นที่เสี่ยง จุดเสี่ยง จุดอพยพ จุดปลอดภัย รายชื่อ ท่าเรือ โครงสร้างพื้นฐานสำคัญ (โรงพยาบาล โรงเรียน สะพาน สถานีไฟฟ้า ประปา) ทะเบียน กลุ่มเปราะบาง และพื้นที่ที่เข้าถึงยาก สรุปสิ่งที่ประชาชนต้องรู้/ต้องทำให้ตรงกับความเสี่ยงจริง เช่น รู้สัญญาณเตือนภัยของพื้นที่ รู้เส้นทางหนีภัย-จุดรวมพล ตามแผน รู้วิธีปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุเฉพาะภัย (เช่น น้ำท่วมฉับพลัน/คว้นไฟ/สารเคมี) จัดลำดับความเร่งด่วนหัวข้อความรู้ โดยใช้เกณฑ์ ผลกระทบสูง-เกิดบ่อย-มีคนเสี่ยงมาก
ขั้นตอนที่ 2 กำหนดกลุ่มเป้าหมายตามบทบาทในแผนที่	<ul style="list-style-type: none"> ให้แบ่งกลุ่มเป้าหมายตามบทบาทในการปฏิบัติตามแผน เช่น (1) ครั้วเรือนทั่วไป (เตรียมพร้อม อพยพ แจ้งเหตุ) (2) กลุ่มเปราะบางและผู้ดูแล ได้แก่ แผนอพยพเฉพาะบุคคล (ต้องมีคนพา รถ ยา อุปกรณ์) (3) ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (สื่อสาร แจ้งเตือน ช่วยอพยพ เปิดศูนย์พักพิง) (4) โรงเรียน ศูนย์เด็ก สถานพยาบาล (แผนอพยพเฉพาะหน่วยงาน และการดูแลผู้พิการ) (4) ผู้ประกอบการ ตลาด ท้องเที่ยว (ความปลอดภัยลูกค้า ระบบแจ้งเหตุ จุดรวมพล)

	<ul style="list-style-type: none"> ● ทำแผนการเข้าถึง (Access Plan) ของแต่ละกลุ่ม เช่น เวลาเหมาะสม ภาษา สื่อที่ใช้ ข้อจำกัดการเดินทาง การได้ยิน การมองเห็น ● กำหนดตัวแทนกลุ่มในชุมชนเพื่อช่วยสื่อสารต่อ
<p>ขั้นตอนที่ 3 แปลงสาระในแผนที่ให้เป็นองค์ความรู้ที่เข้าใจง่าย</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ถอด “ภาษาทางแผน” ให้เป็น “ภาษาปฏิบัติ” เช่น “เขตเสี่ยงภัย” ปรับเป็น “พื้นที่ที่ต้องย้ายออกเมื่อประกาศเตือน” “มาตรการตอบโต้” ปรับเป็น “ทำอะไรภายใน 10 นาทีแรก” “โครงสร้างสั่งการ” ปรับเป็น “โทรหาใคร/รายงานใคร/ฟังประกาศจากใคร ● ทำชุดความรู้หลัก 4 ชุด (ตามแผนที่) ได้แก่ (1) รู้ภัยของพื้นที่ (ภัยอะไร จุดไหนเสี่ยง) (2) รู้สัญญาณ และการแจ้งเตือน (เสียงตามสาย ไลน์กลุ่ม โซเรน ธง รถประกาศ) (3) รู้เส้นทางหนีภัยและจุดปลอดภัย (ตามแผนที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) (4) รู้บทบาทตนเอง (ครัวเรือน ผู้ดูแล อาสา สถานประกอบการ) ● ทำ “แผนที่ชุมชน” (Community Map) จากแผนที่แผนที่ โดยใส่จุดสำคัญให้เห็นชัด ● สร้าง “Checklist ครัวเรือน” และ “บัตรพกฉุกเฉิน” (เบอร์โทร จดรวมพล ของจำเป็น)
<p>ขั้นตอนที่ 4 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแผนที่</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ออกแบบกิจกรรมแบบ “เรียนรู้เพื่อทำตามแผนได้จริง” เช่น เวิร์กช็อปอ่านแผนที่เสี่ยงภัย และวางแผนเส้นทางอพยพของแต่ละครัวเรือน ซ้อมการสื่อสาร เมื่อได้ข่าวเตือนภัย ต้องส่งต่ออย่างไร (Call tree/LINE tree) กิจกรรมจำลองสถานการณ์ (Scenario) ตามภัยที่อยู่ในแผน ● ทำชุดกิจกรรม 3 ระดับ ได้แก่ (1) ระดับรับรู้ ได้แก่ สื่อประชาสัมพันธ์ บรรยายสั้น (2) ระดับเข้าใจ ได้แก่ เกม ถามตอบ ทำแผนที่ชุมชน (3) ระดับทำได้ ได้แก่ ฝึกจริง/ซ้อมจริง ● เตรียมชุดสื่อสำหรับกลุ่มเปราะบาง เช่น ภาพสัญลักษณ์ ตัวหนังสือใหญ่ เสียงบรรยาย ● กำหนดผู้สอน หรือวิทยากร ได้แก่ เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปก. สาธารณสุข อปพร. ผู้นำชุมชน
<p>ขั้นตอนที่ 5 ถ่ายทอดความรู้ควบคู่การขับบทบาทตามแผนที่</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● สื่อสารให้ชัดเจนว่า “แผนที่ ไม่ใช่เอกสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเดียว แต่ประชาชนเป็นผู้ปฏิบัติร่วม” ● อธิบายเป็นขั้นเวลา เช่น ก่อนเกิดภัย ต้องเตรียมอะไร ใครต้องดูแลใคร ระหว่างเกิดภัย ฟังประกาศจากไหน ไปทางไหน รายงานตัวที่ใคร หลังเกิดภัย จุติรับความช่วยเหลือ การแจ้งความเสียหาย การกลับเข้าบ้าน

	<ul style="list-style-type: none"> ● ใช้ตัวอย่างพื้นที่จริง (จุดเสี่ยงในหมู่บ้านจริง) เพื่อให้ “เห็นภาพและเชื่อ” ● จัดทำบัญชีรายชื่อผู้ประสานงานชุมชน (Community Focal Point) และประกาศให้รู้ทั่วกัน
ขั้นตอนที่ 6 ฝึกปฏิบัติและซักซ้อมตามแผนฯ	<ul style="list-style-type: none"> ● เลือกประเภทการซ้อมให้เหมาะกับทรัพยากร ได้แก่ (1) Table-top ซ้อมตัดสินใจ สื่อสาร สั่งการ (2) Functional ซ้อมบางส่วน เช่น การเปิดศูนย์พักพิง การแจ้งเตือน และ (3) Full-scale ซ้อมอพยพจริงทั้งชุมชน ● ซ้อมตาม “เส้นทาง-จุดรวมพล-ศูนย์พักพิง” ที่กำหนดในแผน ● ทดสอบประเด็นสำคัญ 5 เรื่อง ได้แก่ (1) การแจ้งเตือนถึงทุกคน (รวมกลุ่มเปราะบาง) (2) เวลาเคลื่อนย้าย (เดิน รถ เรือ) (3) ความพร้อมศูนย์พักพิง (น้ำ อาหาร สุขา พื้นที่นอน) (4) การสื่อสารสำรองเมื่อไฟดับ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตขัดข้อง และ (5) ระบบลงทะเบียน/ติดตามคน (กันตักหล่น) ● ทำ Checklist ให้แต่ละชุดงานใช้จริง และบันทึกปัญหาแบบเป็นระบบ
ขั้นตอนที่ 7 ประเมินผลการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงแผนฯ	<ul style="list-style-type: none"> ● ประเมินใน 3 มิติ ได้แก่ (1) ความรู้ โดยใช้แบบทดสอบก่อน-หลัง หรือถามตอบ (2) ความเข้าใจ ได้แก่ ให้ชี้เส้นทางหนีภัย หรืออธิบายบทบาทตนเอง (3) การปฏิบัติจริง ได้แก่ เวลาอพยพจริง ความถูกต้องในการทำตามขั้นตอน ● ประเมิน “ความพร้อมชุมชน” เช่น มีถุงยังชีพกี่ % รู้จุดรวมพลกี่ % กลุ่มเปราะบางเข้าถึงการช่วยเหลือกี่ % ● สรุปข้อค้นพบเป็น “จุดแข็ง-จุดต้องแก้-ข้อเสนอ” และจัดลำดับความสำคัญ
ขั้นตอนที่ 8 ปรับปรุงแผนฯ จากผลการมีส่วนร่วม	<ul style="list-style-type: none"> ● นำผลประเมิน หรือบทเรียนมาปรับ “ส่วนที่เป็นแผนจริง” เช่น เปลี่ยนเส้นทางอพยพ (หากคับแคบ น้ำท่วมก่อน) เพิ่มจุดรวมพล หรือเพิ่มศูนย์พักพิง ปรับเกณฑ์ประกาศเตือน เพิ่มทรัพยากรหรือทำ MOU กับภาคี (รถ เรือ อาหาร) ● ปรับปรุงทะเบียนกลุ่มเปราะบาง และแผนดูแลเฉพาะบุคคลให้ทันสมัย ● ทำเอกสาร “แผนฉบับปรับปรุง” พร้อมบันทึกการเปลี่ยนแปลงว่าแก้ไขอะไร-เพราะอะไร
ขั้นตอนที่ 9 สร้างการเรียนรู้ต่อเนื่องเป็นส่วนหนึ่งของแผนฯ	<ul style="list-style-type: none"> ● บรรจุกิจกรรมนี้ให้เป็น “กิจกรรมประจำปี” ในแผน หรือโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ซ้อมแผนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ปรับปรุงแผนที่เสี่ยงภัย และทะเบียนกลุ่มเปราะบางทุก 6-12 เดือน อบรบอาสาสมัคร ผู้นำชุมชนเป็นรอบ

- สร้างระบบสื่อสารถาวร เช่น LINE กลุ่มเตือนภัยประจำชุมชน
เสียงตามสายกำหนดเวลาแจ้งเตือนทดสอบ
- ทำ “ชุมชนต้นแบบ” เพื่อถ่ายทอดให้พื้นที่อื่น
- จัดทำคลังความรู้ อาทิ คู่มือสั้น แผนที่ จุดอพยพ เบอร์ฉุกเฉิน
ปรับปรุงให้ทันสมัยตลอดเวลา

แบบที่ 3 แบบตรวจสอบการดำเนินงานการสร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่องการลดความเสี่ยง	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ความเสี่ยงจากข้อมูลแผนที่	
1) รวบรวมข้อมูลจากกระบวนการจัดทำแผนที่ ที่มีอยู่	☐
2) สรุปสิ่งที่ประชาชนต้องรู้/ต้องทำให้ตรงกับความเสี่ยงจริง	☐
3) จัดลำดับความเร่งด่วนหัวข้อความรู้ โดยใช้เกณฑ์ ผลกระทบสูง-เกิดบ่อย- มีคนเสี่ยงมาก	☐
ขั้นตอนที่ 2 กำหนดกลุ่มเป้าหมายตามบทบาทในแผนที่	
4) แบ่งกลุ่มเป้าหมายตามบทบาทในการปฏิบัติตามแผน	☐
5) ทำแผนการเข้าถึง (Access Plan) ของแต่ละกลุ่ม	☐
6) กำหนดตัวแทนกลุ่มในชุมชนเพื่อช่วยสื่อสารต่อ	☐
ขั้นตอนที่ 3 แปลงสาระในแผนที่ ให้เป็นองค์ความรู้ที่เข้าใจง่าย	
7) ถอด “ภาษาทางแผนที่” ให้เป็น “ภาษาปฏิบัติ”	☐
8) ทำชุดความรู้หลัก 4 ชุด (ตามแผนที่)	☐
9) ทำ “แผนที่ชุมชน” (Community Map) จากแผนที่แผนที่ โดยใส่ จุดสำคัญให้เห็นชัด	☐
10) สร้าง “Checklist ครวัเรียน” และ “บัตรพกฉุกเฉิน”	☐
ขั้นตอนที่ 4 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแผนที่	
11) ออกแบบกิจกรรมแบบ “เรียนรู้เพื่อทำตามแผนที่ได้จริง”	☐
12) ทำชุดกิจกรรม 3 ระดับ ได้แก่ (1) ระดับรับรู้ (2) ระดับเข้าใจ (3) ระดับ ทำได้	☐
13) เตรียมชุดสื่อสำหรับกลุ่มเปราะบาง	☐
14) กำหนดผู้สอน หรือวิทยากร	☐
ขั้นตอนที่ 5 ถ่ายทอดความรู้ควบคู่การชี้บทบาทตามแผนที่	
15) สื่อสารให้ชัดว่า “แผนที่ ไม่ใช่เอกสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างเดียว แต่ประชาชนเป็นผู้ปฏิบัติร่วม”	☐
16) อธิบายเป็นขั้นเวลา	☐
17) ใช้ตัวอย่างพื้นที่จริง (จุดเสี่ยงในหมู่บ้านจริง) เพื่อให้ “เห็นภาพและเชื่อ”	☐
18) จัดทำบัญชีรายชื่อผู้ประสานงานชุมชน (Community Focal Point) และประกาศให้รู้ทั่วกัน	☐

แบบที่ 3 แบบตรวจสอบการดำเนินงานการสร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่องการลดความเสี่ยง	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 6 ฝึกปฏิบัติและซักซ้อมตามแผนฯ	
19) เลือกประเภทการซ้อมให้เหมาะกับทรัพยากร	☐
20) ซ้อมตาม “เส้นทาง-จุดรวมพล-ศูนย์พักพิง” ที่กำหนดในแผน	☐
21) ทดสอบประเด็นสำคัญ 5 เรื่อง ได้แก่ (1) การแจ้งเตือนถึงทุกคน (รวมกลุ่ม เปราะบาง) (2) เวลาเคลื่อนย้าย (เดิน รถ เรือ) (3) ความพร้อมศูนย์พักพิง (น้ำ อาหาร สุขา พื้นที่นอน) (4) การสื่อสารสำรองเมื่อไฟดับ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตขัดข้อง และ (5) ระบบลงทะเบียน/ติดตามคน (กันตกหล่น)	☐
22) ทำ Checklist ให้แต่ละชุดงานใช้จริง และบันทึกปัญหาแบบเป็นระบบ	☐
ขั้นตอนที่ 7 ประเมินผลการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงแผนฯ	
23) ประเมินใน 3 มิติ ได้แก่ (1) ความรู้ (2) ความเข้าใจ (3) การปฏิบัติจริง	☐
24) ประเมิน “ความพร้อมชุมชน”	☐
25) สรุปข้อค้นพบเป็น “จุดแข็ง-จุดต้องแก้-ข้อเสนอ” และจัดลำดับ ความสำคัญ	☐
ขั้นตอนที่ 8 ปรับปรุงแผนฯ จากผลการมีส่วนร่วม	
26) นำผลประเมิน หรือบทเรียนมาปรับ “ส่วนที่เป็นแผนจริง”	☐
ขั้นตอนที่ 9 สร้างการเรียนรู้ต่อเนื่องเป็นส่วนหนึ่งของแผนฯ	
27) บรรจุกิจกรรมนี้ให้เป็น “กิจกรรมประจำปี” ในแผน หรือโครงการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	☐
28) สร้างระบบสื่อสารถาวร	☐
29) ทำ “ชุมชนต้นแบบ” เพื่อถ่ายทอดให้พื้นที่อื่น	☐
30) จัดทำคลังความรู้	☐

3) การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Risk Avoidance) การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยสามารถดำเนินการได้ดังต่อไปนี้

แบบที่ 4 แบบตรวจสอบการดำเนินงานการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย	ดำเนินการ
1) การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Risk Avoidance)	
(1.1) ย้ายที่ตั้งชุมชน หมู่บ้าน และอาคารสถานที่ออกนอกพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัย	☐
(1.2) การออกแบบโครงสร้าง และใช้วัสดุในการก่อสร้างที่มีความคงทนและปลอดภัย	☐
(1.3) กำหนด/จัดทำโซนนิ่ง เพื่อวางแผนการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย	☐
(1.4) จัดทำผังเมือง โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความเสี่ยงจากสาธารณภัย และมีการบังคับใช้ อย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งจัดทำกฎระเบียบมาตรฐานด้านความปลอดภัยในชุมชนที่อยู่อาศัย	☐
2) การป้องกัน และลดผลกระทบจากความเสี่ยง (Risk Prevention and Mitigation)	
(2.1) กำหนดพื้นที่ และจัดกลุ่มที่ตั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เช่น การวางแผนการใช้ที่ดิน การจัดทำแผนที่เสี่ยงภัย การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของกิจกรรมต่าง ๆ การกำหนดโซนนิ่ง	☐
(2.2) กำหนดมาตรฐานการก่อสร้างอาคารที่ต้านทาน และไม่ก่อให้เกิดสาธารณภัยต่าง ๆ เช่น แผ่นดินไหว พายุ	☐
(2.3) เสริมสร้างความแข็งแกร่งของดั่งด้วยการปลูกต้นไม้ ไม้พุ่ม หญ้าแฝก ร่วมกับการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยโดยใช้ระบบนิเวศเป็นฐาน (Ecosystem - based Disaster Risk Reduction: EcoDRR) เช่น การปลูกป่าโกงกางป้องกันชุมชนริมน้ำ หรือริมทะเลอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือตามความเหมาะสม ให้เป็นระบบ และเป็นไปอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน	☐
(2.4) ขุดลอกคูคลอง ท่อระบายน้ำ และสามารถระบายน้ำของพื้นที่แบบปกติและแบบฉุกเฉิน	☐
(2.5) ปรับแผนการเกษตรเพื่อกระจายความเสี่ยง เช่น ปลูกป่า ปลูกไม้คลุมหน้าดินกันดินพังทลาย ทำแนวปลูกแนวขวาง แนะนำพันธุ์พืชที่ทนต่อแมลงศัตรูพืช และความแห้งแล้ง รวมถึงส่งเสริมการปลูกพืชให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสภาพภูมิอากาศ	☐
(2.6) พัฒนาบ่อบาดาล และบ่อน้ำตื้น เพื่อลดปัญหาภัยแล้ง น้ำประปาขาดแคลน น้ำท่วม และโรคจากน้ำไม่สะอาด	☐
(2.7) สร้างความตระหนักแก่ประชาชนเพื่อป้องกันการติดต่อของเชื้อโรคและอื่น ๆ	☐
(2.8) ออกข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติที่จำเป็นในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย	☐

4) การจัดทำแผนอพยพ การจัดเตรียมพื้นที่รองรับการอพยพและจัดเตรียมการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว (Temporary Shelter Management)

(1) การจัดทำแผนอพยพ แผนอพยพประกอบด้วย บัญชีจำนวนผู้อพยพ บัญชีส่วนราชการ สิ่งอำนวยความสะดวกในการอพยพ การกำหนดเขตพื้นที่รองรับการอพยพให้อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม การกำหนดเจ้าหน้าที่หรือผู้รับผิดชอบการอพยพไว้ให้ชัดเจน การกำหนดเส้นทางอพยพหลักและเส้นทางอพยพสำรองสำหรับแต่ละประเภทภัย รวมทั้งการสำรวจ และการจัดเตรียมพาหนะ น้ำมัน เชื้อเพลิง แหล่งพลังงาน และระบบสื่อสารสำหรับการอพยพ ให้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแต่ละระดับจัดทำแผนอพยพประชาชน แผนอพยพส่วนราชการ หรือวางแผนมาตรการการอพยพ⁸³ โดยการจัดทำแผนอพยพมีขั้นตอน และวิธีการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเงื่อนไข การอพยพ	<ul style="list-style-type: none"> ระบุสัญญาณชัดเจนที่นำไปสู่การอพยพ เช่น ระดับน้ำ (เซนติเมตร) ที่เกินจุดอันตราย ปริมาณฝนสะสม (มิลลิเมตร) ในช่วงเวลาที่กำหนด การรั่วไหลของสารเคมี/ควันไฟเกินค่ามาตรฐาน แยกระดับคำสั่งเป็น (1) เตรียมอพยพ (2) อพยพบางส่วน (3) อพยพทั้งหมด ระบุ ผู้มีอำนาจสั่งอพยพ และผู้มีอำนาจสั่งยกเลิกคำสั่ง
ขั้นตอนที่ 2 กำหนดขอบเขตพื้นที่อพยพ เชิงปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> ใช้แผนที่ขนาดใหญ่ (1:4,000–1:10,000) ขีดขอบเขตพื้นที่อพยพ เป็นโซน (Zone A/B/C) ระบุ “เส้นแบ่งที่ชัดเจน” เช่น ถนน คลอง แนวสันดิน กำหนดลำดับการอพยพตามโซน (ไคร่อกก่อน-หลัง)
ขั้นตอนที่ 3 คำนวณปริมาณคน ที่ต้องอพยพจริง	<ul style="list-style-type: none"> นับจำนวนประชากรตามโซนอพยพ (ไม่ใช่ตัวเลขรวมทั้งตำบล) แยกกลุ่ม (เดินได้เอง ต้องใช้ยานพาหนะ ต้องใช้การช่วยเหลือพิเศษ) คำนวณเวลาที่ใช้ในการเคลื่อนย้ายแต่ละกลุ่ม
ขั้นตอนที่ 4 ออกแบบเส้นทางอพยพเชิงเวลา	<ul style="list-style-type: none"> กำหนดเส้นทางอพยพหลัก ต่อโซน (ไม่ใช่เส้นเดียวทั้งพื้นที่) กำหนดเส้นทางสำรองเมื่อเส้นทางหลักใช้ไม่ได้ ประเมิน “คอขวด” และเวลาผ่านจริง (นาที) แยกเส้นทางเดินเท้า ยานพาหนะ รถฉุกเฉิน
ขั้นตอนที่ 5 กำหนดจุดรวมพลเชิงควบคุม	<ul style="list-style-type: none"> เลือกจุดที่ (1) อยู่พื้นที่อันตราย (2) เข้าถึงง่าย (3) สามารถนับจำนวนคนได้ กำหนดบทบาทจุดรวมพล (1) ตรวจสอบรายชื่อ (2) แยกกลุ่ม เพราะบาง (3) ส่งต่อไปศูนย์พักพิง จัดระบบป้าย หรือสัญลักษณ์จุดรวมพล

⁸³ เรื่องเดียวกัน.

<p>ขั้นตอนที่ 6</p> <p>วางระบบเคลื่อนย้าย</p> <p>และยานพาหนะ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดบัญชียานพาหนะตามประเภท (รถบรรทุก รถกระบะ รถพยาบาล เรือ) ● กำหนดจุดรับ-จุดส่ง ● วางแผนรอบการวิ่ง (Trip Plan) ● เตรียมแผนรองรับกรณียานพาหนะขัดข้อง
<p>ขั้นตอนที่ 7</p> <p>จัดทำแผนอพยพ</p> <p>เฉพาะกลุ่มเปราะบาง</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ทำแผนรายบุคคล (Individual Evacuation Plan) ● ระบุ (1) ผู้ช่วยหลัก (2) ยานพาหนะ (3) อุปกรณ์เฉพาะ (เตียง รถเข็น ยา) ● กำหนดลำดับการอพยพก่อนกลุ่มอื่น
<p>ขั้นตอนที่ 8</p> <p>วางระบบสื่อสาร</p> <p>ระหว่างการอพยพ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● แยกการสื่อสาร 3 ระดับ (1) สั่งการ (2) ประชาชน (3) หน่วยปฏิบัติ ● กำหนดช่องทางหลักและช่องทางสำรอง ● กำหนดข้อความสั้น มาตรฐาน ไม่ตีความคลาดเคลื่อน ● จัดผู้รับผิดชอบสื่อสารแต่ละช่วงเวลา
<p>ขั้นตอนที่ 9</p> <p>วางระบบติดตามและยืนยัน</p> <p>ความปลอดภัย</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดระบบเช็กชื่อก่อน-ระหว่าง-หลังอพยพ ● ใช้แบบฟอร์มเดียวกันทุกจุด ● กำหนดผู้รวบรวมข้อมูลเข้าสู่ศูนย์บัญชาการ ● วางแผนค้นหาผู้ตกหล่น
<p>ขั้นตอนที่ 10</p> <p>จัดทำเอกสารแผนอพยพ</p> <p>สำหรับการใช้งานจริง</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดทำ 3 ชุดเอกสาร (1) สำหรับเจ้าหน้าที่ (เชิงเทคนิค) (2) สำหรับอาสาสมัคร (เชิงปฏิบัติ) (3) สำหรับประชาชน (เข้าใจง่าย) ● ใช้แผนที่ สี สัญลักษณ์เดียวกันทุกชุด ● ใส่ QR code เข้าถึงข้อมูลฉุกเฉิน
<p>ขั้นตอนที่ 11</p> <p>ทดสอบแผนอพยพ</p> <p>แบบเฉพาะประเด็น</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ทดสอบเฉพาะจุดเสี่ยง (ไม่จำเป็นต้องซ้อมทั้งพื้นที่) ● ทดสอบขอขวด การสื่อสาร การนับคน ● บันทึกเวลาและปัญหาเป็นรายจุด
<p>ขั้นตอนที่ 12</p> <p>ปรับปรุงแผนอพยพ</p> <p>จากผลทดสอบ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● แก้ไขเฉพาะส่วนที่ล้มเหลว ● ปรับเส้นทาง เวลา ยานพาหนะ หรือจุดรวมพล ● ออกเอกสารแก้ไขเฉพาะหน้า (Annex)

แบบที่ 5 แบบตรวจสอบการดำเนินงานการจัดทำแผนอพยพ การจัดเตรียมพื้นที่ รองรับการอพยพและจัดเตรียมการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 1 กำหนด “เงื่อนไขการอพยพ”	
1) ระบุสัญญาณชัดเจนที่นำไปสู่การอพยพ	☐
2) แยกระดับคำสั่งเป็น (1) เตรียมอพยพ (2) อพยพบางส่วน (3) อพยพทั้งหมด	☐
3) ระบุ ผู้มีอำนาจสั่งอพยพ และผู้มีอำนาจสั่งยกเลิกคำสั่ง	☐
ขั้นตอนที่ 2 กำหนด “ขอบเขตพื้นที่อพยพเชิงปฏิบัติ”	
4) ใช้แผนที่ขนาดใหญ่ (1:4,000–1:10,000)	☐
5) ชีตขอบเขตพื้นที่อพยพ เป็นโซน (Zone A/B/C)	☐
6) ระบุ “เส้นแบ่งที่ชัดเจน”	☐
7) กำหนดลำดับการอพยพตามโซน (ใครออกก่อน–หลัง)	☐
ขั้นตอนที่ 3 คำนวณ “ปริมาณคนที่ต้องอพยพจริง”	
8) นับจำนวนประชากรตามโซนอพยพ (ไม่ใช่ตัวเลขรวมทั้งตำบล)	☐
9) แยกกลุ่ม (เดินได้เอง ต้องใช้ยานพาหนะ ต้องใช้การช่วยเหลือพิเศษ)	☐
10) คำนวณเวลาที่ใช้ในการเคลื่อนย้ายแต่ละกลุ่ม	☐
ขั้นตอนที่ 4 ออกแบบ “เส้นทางอพยพเชิงเวลา”	
11) กำหนดเส้นทางอพยพหลัก ต่อโซน (ไม่ใช่เส้นเดียวทั้งพื้นที่)	☐
12) กำหนดเส้นทางสำรองเมื่อเส้นทางหลักใช้ไม่ได้	☐
13) ประเมิน “คอขวด” และเวลาผ่านจริง (นาที)	☐
14) แยกเส้นทางเดินเท้า ยานพาหนะ รถฉุกเฉิน	☐
ขั้นตอนที่ 5 กำหนด “จุดรวมพลเชิงควบคุม”	
15) เลือกจุดที่ (1) อยู่พื้นที่อันตราย (2) เข้าถึงง่าย (3) สามารถนับจำนวนคนได้	☐
16) กำหนดบทบาทจุดรวมพล (1) ตรวจสอบรายชื่อ (2) แยกกลุ่มเปราะบาง (3) ส่งต่อไปศูนย์พักพิง	☐
17) จัดระบบป้าย หรือสัญลักษณ์จุดรวมพล	☐
ขั้นตอนที่ 6 วาง “ระบบเคลื่อนย้ายและยานพาหนะ”	
18) จัดบัญชียานพาหนะตามประเภท (รถบรรทุก รถกระบะ รถพยาบาล เรือ)	☐
19) กำหนดจุดรับ-จุดส่ง	☐
20) วางแผนรอบการวิ่ง (Trip Plan)	☐
21) เตรียมแผนรองรับกรณียานพาหนะขัดข้อง	☐
ขั้นตอนที่ 7 จัดทำ “แผนอพยพเฉพาะกลุ่มเปราะบาง”	
22) ทำแผนรายบุคคล (Individual Evacuation Plan)	☐
23) ระบุ (1) ผู้ช่วยหลัก (2) ยานพาหนะ (3) อุปกรณ์เฉพาะ (เตียง รถเข็น ยา)	☐
24) กำหนดลำดับการอพยพก่อนกลุ่มอื่น	☐
ขั้นตอนที่ 8 วาง “ระบบสื่อสารระหว่างการอพยพ”	
25) แยกการสื่อสาร 3 ระดับ (1) สั่งการ (2) ประชาชน (3) หน่วยปฏิบัติ	☐
26) กำหนดช่องทางหลักและช่องทางสำรอง	☐

แบบที่ 5 แบบตรวจสอบการดำเนินงานการจัดทำแผนอพยพ การจัดเตรียมพื้นที่ รองรับการอพยพและจัดเตรียมการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว	ดำเนินการแล้ว
27) กำหนดข้อความสั้น มาตรฐาน ไม่ตีความคลาดเคลื่อน	☐
28) จัดผู้รับผิดชอบสื่อสารแต่ละช่วงเวลา	☐
ขั้นตอนที่ 9 วาง “ระบบติดตามและยืนยันความปลอดภัย”	
29) จัดระบบเช็คชื่อก่อน-ระหว่าง-หลังอพยพ	☐
30) ใช้แบบฟอร์มเดียวกันทุกจุด	☐
31) กำหนดผู้รวบรวมข้อมูลเข้าสู่ศูนย์บัญชาการ	☐
32) วางแผนค้นหาผู้ตกหล่น	☐
ขั้นตอนที่ 10 จัดทำเอกสารแผนอพยพสำหรับการใช้งานจริง	
33) จัดทำ 3 ชุดเอกสาร (1) สำหรับเจ้าหน้าที่ (เชิงเทคนิค) (2) สำหรับอาสาสมัคร (เชิงปฏิบัติ) (3) สำหรับประชาชน (เข้าใจง่าย)	☐
34) ใช้แผนที่ สี สัญลักษณ์เดียวกันทุกชุด	☐
35) ใส่ QR code เข้าถึงข้อมูลฉุกเฉิน	☐
ขั้นตอนที่ 11 ทดสอบแผนอพยพแบบเฉพาะประเด็น	
36) ทดสอบเฉพาะจุดเสี่ยง (ไม่จำเป็นต้องซ้อมทั้งพื้นที่)	☐
37) ทดสอบขอขวด การสื่อสาร การนับคน	☐
38) บันทึกเวลาและปัญหาเป็นรายจุด	☐
ขั้นตอนที่ 12 ปรับปรุงแผนอพยพจากผลทดสอบ	
39) แก้ไขเฉพาะส่วนที่ล้มเหลว	☐
40) ปรับเส้นทาง เวลา ยานพาหนะ หรือจุดรวมพล	☐
41) ออกเอกสารแก้ไขเฉพาะหน้า (Annex)	☐

(2) การเตรียมพื้นที่รองรับการอพยพและเตรียมการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว

ในการบรรเทาสาธารณภัย พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 กำหนดให้ผู้อำนวยการและเจ้าพนักงานที่ได้รับมอบหมาย จัดให้มีสถานที่ชั่วคราวเพื่อให้ผู้ประสบภัยอยู่อาศัย หรือรับการปฐมพยาบาล และการรักษาทรัพย์สินของผู้ประสบภัย โดยการเตรียมพื้นที่รองรับการอพยพ และเตรียมการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว มีขั้นตอน และวิธีการดังนี้

<p>ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ความเสี่ยงและกำหนดความจำเป็นในการจัดตั้งศูนย์พักพิง</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● รวบรวมข้อมูลภัยในพื้นที่ ได้แก่ สถิติภัยย้อนหลัง (ประเภทภัย ฤดูกาล ตำแหน่งเกิดเหตุ) จุดเสี่ยงเดิม (ซ้ำซาก) และจุดเสี่ยงใหม่ (พื้นที่ขยายเมือง/ตัดถนนใหม่) ● กำหนด “สถานการณ์ที่ต้องอพยพ” ให้ชัดเจน อาทิ เกณฑ์ด้าน “น้ำ” (เช่น ระดับน้ำถึงจุดวิกฤต ไหลเชี่ยว คัดการณ์ฝนต่อเนื่อง) เกณฑ์ด้าน “ดินถล่ม วาตภัย ไฟไหม้ สารเคมี” (เช่น ระยะอันตราย ทิศทางลม) ● ประเมินการจำนวนประชาชนที่ต้องรองรับ โดยแยกตามหมู่บ้าน ชุมชน กลุ่มอาคาร พื้นที่เสี่ยง แยก “ค้างคืน” กับ “พักชั่วคราว รายวัน” ● จัดทำ “บัญชีกลุ่มเปราะบาง” ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เด็กเล็ก หญิงตั้งครรภ์ ผู้ป่วยติดเตียง ● ระบุความต้องการเฉพาะ: รถเข็น อาหารเฉพาะโรค ยา เครื่องช่วยหายใจ ฯลฯ ● สรุปเป็นเอกสารใช้งาน (1 หน้า) ได้แก่ “เหตุการณ์แบบไหน เปิดศูนย์ใด รองรับกี่คน ใครเป็นผู้อนุมัติ”
<p>ขั้นตอนที่ 2 คัดเลือกพื้นที่รองรับการอพยพ และกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ตั้งเกณฑ์คัดเลือก (Checklist) ล่วงหน้า อาทิ ปลอดภัยจากภัยซ้ำซ้อน (ไม่อยู่พื้นที่น้ำหลาก ดินถล่ม แนวไฟฟ้า) เข้าถึงได้ทุกสภาพอากาศ (ถนนไม่ถูกตัดขาดง่าย) มีพื้นที่แยกโซนได้ (พักอาศัย ครีว แพทย์ เด็ก ผู้หญิง ผู้สูงอายุ) ● สำรวจพื้นที่จริง (Walk-through Survey) อาทิ วัดพื้นที่ใช้สอยจริง (ตร.ม.) เพื่อกำนวณความจุ ตรวจจุดเข้า-ออก จุดจอดรถพยาบาล จุดรับ-ส่งผู้พิการ ● ประเมินสาธารณูปโภค อาทิ น้ำใช้ (จุดก๊อก ถึงสำรอง รกน้ำ เข้าถึงได้ไหม) ไฟฟ้า (จุดปลั๊ก โหลดไฟ แหล่งไฟสำรอง เครื่องปั่นไฟ สุขาภิบาล (ห้องน้ำ จุดล้างมือ ระบบขยะ น้ำเสีย ● ตรวจสอบความเสี่ยงด้านความปลอดภัย อาทิ โครงสร้างอาคาร บันไดหนีไฟ ทางหนีไฟ จุดเสี่ยงอัคคีภัย จุดอับแสง กล้องวงจรปิด การควบคุมคนเข้าออก ● จัดชั้นพื้นที่ ได้แก่ (1) Primary Site เปิดได้ทันที (2) Secondary Site ใช้เมื่อคนล้น ศูนย์แรกเสี่ยง ต้องย้าย

**ขั้นตอนที่ 3 ทำผังศูนย์และ
ปรับปรุงพื้นที่ให้พร้อมใช้งานจริง**

- ออกแบบผังการใช้พื้นที่ (Zoning Plan) ได้แก่ (1) โซนพักอาศัย (แยกชาย หญิง ครอบครัว) (2) โซนกลุ่มเปราะบาง (ใกล้แพทย์ ห้องน้ำ ทางออกฉุกเฉิน) (3) โซนเด็ก (ปลอดภัย ไม่มีเหลี่ยมคม ไฟฟ้า พื้นที่อันตราย) (4) โซนแพทย์พยาบาล แยกผู้ป่วย (Isolation) (5) โซนครัว แจกอาหาร เก็บอาหาร (6) โซนเก็บ ของ/คลังพัสดุ (7) โซนทิ้งขยะ/สุขาภิบาล (แยกจากพื้นที่พัก)
- กำหนด “เส้นทางเดินภายใน” ได้แก่ (1) ทางเข้าหลัก ทางออก ฉุกเฉิน (2) ทางรถเข็น/ผู้พิการ (3) จุดรวมพลกรณีอพยพซ้ำ
- เตรียมอุปกรณ์พื้นฐานประจำศูนย์ (Pre-position) ได้แก่ (1) ป้ายบอกทาง เทปกันเขต ไฟฉาย ชุดดับเพลิง (2) ชุดนอน เสื้อ ผ้าห่ม มุ้ง (3) พัดลม ปลั๊กพ่วงมาตรฐาน ไฟส่องสว่าง (4) ถังขยะ พร้อมถุง น้ำยาฆ่าเชื้อ อุปกรณ์ทำความสะอาด
- ปรับปรุงจุดเสี่ยงเร่งด่วน อาทิ ซ่อมห้องน้ำ ทำทางลาดชั่วคราว เพิ่มจุดล้างมือ เพิ่มไฟส่องสว่างจุดอับแสง จัดมุมให้นม พื้นที่ ส่วนตัวขึ้นต่ำเพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรี

**ขั้นตอนที่ 4 จัดทำแผนปฏิบัติการ
เปิดศูนย์แบบเป็นลำดับเวลา**

- ทำ “ช่วงเวลาเปิดศูนย์” (0-2 ชั่วโมง 2-6 ชั่วโมง 6-24 ชั่วโมง)
(1) 0-2 ชั่วโมง เปิดพื้นที่ ตั้งจุดทะเบียน แยกโซน ความ ปลอดภัย
(2) 2-6 ชั่วโมง ระบบน้ำ-อาหารเริ่มนิ่ง จัดกลุ่มเปราะบาง เริ่มบริการแพทย์
(3) 6-24 ชั่วโมง ตารางอาหาร ระบบร้องเรียน ระบบทำความสะอาด สรุปรายวัน
- กำหนดเกณฑ์ “ยกระดับ/ขยายศูนย์” อาทิ คนเกิน X% ของความจุ – เปิดศูนย์สำรอง ศูนย์แรกมีความเสี่ยง - ย้ายไป ศูนย์สำรอง
- กำหนดเกณฑ์ “ปิดศูนย์ หรือส่งกลับบ้าน” ได้แก่
(1) ตรวจความปลอดภัยพื้นที่เดิม สาธารณูปโภคกลับมาใช้ได้
(2) แผนส่งต่อความช่วยเหลือหลังปิดศูนย์ (เยียวยา/ฟื้นฟู)

**ขั้นตอนที่ 5 จัดโครงสร้างบริหาร
ศูนย์ (คำสั่ง/หน้าที่/กะเวร) ให้
ทำงานได้จริง**

- ตั้ง “ผู้จัดการศูนย์พักพิง” 1 คน และรอง 1 คน (กันขาดช่วง)
- จัดชุดงานเป็นฝ่ายชัดเจน (ไม่ทับซ้อน) ได้แก่
(1) ทะเบียนและข้อมูลผู้พักพิง (รับเข้า ย้าย ออก สรุปรายวัน)
(2) สวัสดิการและอาหาร (ครัว แจก น้ำดื่ม ขั้วจำกัดอาหาร)
(3) การแพทย์และสุขอนามัย (คัดกรอง ยา ส่งต่อ)
(4) ความปลอดภัยและระเบียบศูนย์ (เข้าออก เหตุทะเลาะ คุ้มครองเด็ก)
(5) โลจิสติกส์ และคลังพัสดุ (รับของ เบิกจ่าย บันทึกสต็อก)

	<p>(6) สื่อสารประชาสัมพันธ์ ร้องเรียน (ประกาศ รับเรื่อง ประสาน ภายนอก)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● จัด “ตารางเวร” 24 ชั่วโมง เวกกลางคืนต้องมียานหลักครบขั้นต่ำ (ทะเบียน/ความปลอดภัย/แพทย์ on call)
<p>ขั้นตอนที่ 6 จัดระบบสิ่งของ และงบประมาณให้เบิกจ่าย ได้ถูกต้องและเร็ว</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ทำ “รายการของขั้นต่ำต่อคน/ต่อวัน” ได้แก่ น้ำดื่ม อาหาร ของใช้ส่วนตัว ยา เวชภัณฑ์พื้นฐาน ● จัด “ระบบรับของบริจาค” ได้แก่ จุติรับของ การคัดแยก การตรวจวันหมดอายุ บันทึกบัญชี ● จัด “คลังพัสดุศูนย์พักพิง” ได้แก่ แยกโซนอาหาร เวชภัณฑ์ ของใช้ ระบบเบิกจ่ายด้วยใบเบิก ผู้อนุมัติ ● ประสานหน่วยสนับสนุนล่วงหน้า ได้แก่ โรงพยาบาล สาธารณสุข ภูมิจากเอกชนในพื้นที่ (น้ำดื่ม รถขนส่ง)
<p>ขั้นตอนที่ 7 ระบบทะเบียน คัมครองกลุ่มเปราะบาง และความปลอดภัยภายในศูนย์</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ตั้งจุดคัดกรองก่อนเข้าศูนย์ ลงทะเบียนเบื้องต้น ตรวจอาการ เจ็บป่วย คัดกรองกลุ่มเปราะบาง ● ออกบัตร สัญลักษณ์แยกกลุ่ม ได้แก่ ครอบครัว ผู้ป่วย ผู้สูงอายุ ผู้พิการ (เพื่อเข้าถึงการช่วยเหลือง่าย) ● แผนคุ้มครองเด็ก และผู้หญิง ได้แก่ มีโซนพักที่ปลอดภัย จุติร้องเรียน มาตรการป้องกันการคุกคาม ● ระบบเข้า-ออก ได้แก่ เวลาเยี่ยม ผู้มาติดต่อ บันทึกเหตุการณ์ ผิดปกติ ประสานตำรวจเมื่อจำเป็น
<p>ขั้นตอนที่ 8 สื่อสารและ อำนวยความสะดวกให้ถึงศูนย์ อย่างปลอดภัย</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● แจ้งจุดรวมพล-เส้นทางอพยพ-ศูนย์พักพิง ทำป้ายประกาศ เสียงตามสาย ออนไลน์ ผ่านผู้นำชุมชน ● จัดทีมอำนวยความสะดวก ทีมช่วยผู้พิการ ผู้ป่วยติดเตียง รถรับส่ง จุดพักระหว่างทาง ● จัดระเบียบการเข้าศูนย์ อาทิ แยกช่อง “กลุ่มเปราะบาง” เข้าก่อน คำนวณความหนาแน่น ไม่ให้แออัดหนาแน่นเกินไป
<p>ขั้นตอนที่ 9 ติดตามคุณภาพศูนย์ และประเมินผลเพื่อทบทวนแผน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ทำรายงานสถานการณ์ประจำวัน ได้แก่ จำนวนผู้พักพิง ปัญหา ทรัพยากรคงเหลือ เหตุการณ์พิเศษ ● ตรวจสอบสุขาภิบาลทุกวัน ได้แก่ ห้องน้ำ ขยะ น้ำเสีย การทำความสะอาด ● ตั้งช่องทางร้องเรียน ได้แก่ กล่องรับเรื่อง เบอร์โทร ผู้ประสานงาน ● สรุปบทเรียนหลังปิดศูนย์ ได้แก่ อะไรได้ผล อะไรติดขัด ต้องปรับ “แผน” จุดใด

แบบที่ 6 แบบตรวจสอบการดำเนินงานการจัดเตรียมพื้นที่รองรับการอพยพ และจัดเตรียมการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 1 กำหนด “เงื่อนไขการอพยพ”	
1) รวบรวมข้อมูลภัยในพื้นที่	☐
2) กำหนด “สถานการณ์ที่ต้องอพยพ” ให้ชัดเจน	☐
3) ประมาณการจำนวนประชาชนที่ต้องรองรับ โดยแยกตามหมู่บ้าน ชุมชน กลุ่มอาคาร พื้นที่เสี่ยง แยก “ค้างคืน” กับ “พักชั่วคราวรายวัน	☐
4) จัดทำ “บัญชีกลุ่มเปราะบาง”	☐
5) ระบุความต้องการเฉพาะ	☐
6) สรุปเป็นเอกสารใช้งาน (1 หน้า)	☐
ขั้นตอนที่ 2 คัดเลือกพื้นที่รองรับการอพยพ และกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ	
7) ตั้งเกณฑ์คัดเลือก (Checklist) ล่วงหน้า	☐
8) สำรวจพื้นที่จริง (Walk-through Survey)	☐
9) ประเมินสาธารณูปโภค	☐
10) ตรวจสอบความเสี่ยงด้านความปลอดภัย	☐
11) จัดชั้นพื้นที่	☐
ขั้นตอนที่ 3 ทำผังศูนย์และปรับปรุงพื้นที่ให้พร้อมใช้งานจริง	
12) ออกแบบผังการใช้พื้นที่ (Zoning Plan)	☐
13) กำหนด “เส้นทางเดินภายใน”	☐
14) ปรับปรุงจุดเสี่ยงเร่งด่วน	☐
ขั้นตอนที่ 4 จัดทำแผนปฏิบัติการเปิดศูนย์แบบเป็นลำดับเวลา	
15) ทำ “ช่วงเวลาเปิดศูนย์”	☐
16) กำหนดเกณฑ์ “ยกระดับ/ขยายศูนย์”	☐
17) กำหนดเกณฑ์ “ปิดศูนย์ หรือส่งกลับบ้าน”	☐
ขั้นตอนที่ 5 จัดโครงสร้างบริหารศูนย์ (คำสั่ง/หน้าที่/กะเวร) ให้ทำงานได้จริง	
18) ตั้ง “ผู้จัดการศูนย์พักพิง” 1 คน และ รอง 1 คน (กันขาดช่วง)	☐
19) จัดชุดงานเป็นฝ่ายชัดเจน (ไม่ทับซ้อน)	☐
20) จัด “ตารางเวร” 24 ชั่วโมง เวรกลางคืนต้องมีงานหลักครบขั้นต่ำ (ทะเบียน/ความปลอดภัย/แพทย์ on call)	☐
ขั้นตอนที่ 6 จัดระบบสิ่งของและงบประมาณให้เบิกจ่ายได้ “ถูกต้องและเร็ว”	
21) ทำ “รายการของขั้นต่ำต่อคน/ต่อวัน”	☐
22) จัด “ระบบรับของบริจาค”	☐
23) จัด “คลังพัสดุศูนย์พักพิง”	☐
24) ประสานหน่วยสนับสนุนล่วงหน้า	☐
ขั้นตอนที่ 7 ระบบทะเบียน คัมครองกลุ่มเปราะบาง และความปลอดภัยภายในศูนย์	
25) ตั้งจุดคัดกรองก่อนเข้าศูนย์ ลงทะเบียนเบื้องต้น ตรวจอาการเจ็บป่วย คัดกรองกลุ่มเปราะบาง	☐

แบบที่ 6 แบบตรวจสอบการดำเนินงานการจัดเตรียมพื้นที่รองรับการอพยพ และจัดเตรียมการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว	ดำเนินการแล้ว
26) ออกบัตร สัญลักษณ์แยกกลุ่ม	☐
27) แผนคุ้มครองเด็ก และผู้หญิง	☐
28) ระบบเข้า-ออก	☐
ขั้นตอนที่ 8 สื่อสารและอำนวยความสะดวก “ให้ถึงศูนย์อย่างปลอดภัย”	
29) แจ้งจตุรมวลพล-เส้นทางอพยพ-ศูนย์พักพิง ทำป้ายประกาศ เสียงตามสาย ออนไลน์ ผ่านผู้นำชุมชน	☐
30) จัดทีมอำนวยความสะดวก ทีมช่วยผู้พิการ ผู้ป่วยติดเตียง รถรับส่งจุดพัก ระหว่างทาง	☐
31) จัดระเบียบการเข้าศูนย์	☐
ขั้นตอนที่ 9 ติดตามคุณภาพศูนย์ และ ประเมินผลเพื่อทบทวนแผน	
32) ทำรายงานสถานการณ์ประจำวัน	☐
33) ตรวจสอบสุขภาพทุกวัน	☐
34) ตั้งช่องทางร้องเรียน สรุบบทเรียนหลังปิดศูนย์	☐

3) การจัดทำแผนบริหารความต่อเนื่อง (Business Continuity Plan: BCP) เพื่อรองรับการดำเนินการกิจในการบริหารราชการ และให้บริการประชาชนได้อย่างต่อเนื่องเมื่ออยู่ในสภาวะวิกฤตมีขั้นตอน และวิธีการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : การกำหนดนโยบาย และกรอบการบริหาร BCP	<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้บริหารท้องถิ่นประกาศนโยบายการบริหารความต่อเนื่องขององค์กร ● ออกคำสั่งแต่งตั้ง (1) คณะกรรมการอำนวยการ BCP (2) คณะทำงานจัดทำแผน BCP ระดับกอง/ฝ่าย ● กำหนดขอบเขตแผนให้ครอบคลุมภารกิจบริการสาธารณะ โดยเชื่อมโยงกับแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ● กำหนดบทบาทหน้าที่ และสายการสั่งการล่วงหน้า
ขั้นตอนที่ 2 การระบุภารกิจสำคัญ และบริการจำเป็น	<ul style="list-style-type: none"> ● สำรวจภารกิจหลักของทุกกอง/ฝ่าย ● คัดเลือก “ภารกิจที่ต้องดำเนินต่อเนื่องแม้เกิดภัย” เช่น งานทะเบียนและเอกสารราชการจำเป็น งานสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม งานช่วยเหลือผู้ประสบภัย ระบบสื่อสาร และสั่งการ ● จัดลำดับความสำคัญของภารกิจ
ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ ผลกระทบเชิงล่วงหน้า	<ul style="list-style-type: none"> ● วิเคราะห์ผลกระทบหากภารกิจหยุดชะงัก โดยพิจารณาจากผลกระทบต่อประชาชน ผลต่อกฎหมาย และภาระหน้าที่ ผลต่อภาพลักษณ์องค์กร

	<ul style="list-style-type: none"> ● กำหนดค่า ได้แก่ RTO ระยะเวลาที่ต้องกลับมาดำเนินงาน MTPD ระยะเวลาหยุดชะงักสูงสุดที่ยอมรับได้ ● บันทึกผลการวิเคราะห์เป็นฐานข้อมูลกลาง
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินความเสี่ยงและทรัพยากรสำคัญ	<ul style="list-style-type: none"> ● วิเคราะห์ความเสี่ยงที่อาจทำให้แผนงานหยุดชะงัก เช่น อาคารสำนักงานใช้การไม่ได้ ระบบ IT ล่ม บุคลากรหลักไม่สามารถปฏิบัติงาน ● ระบุทรัพยากรสำคัญ ได้แก่ บุคลากรหลัก และทีมสำรอง สถานที่ทำงานสำรอง ระบบข้อมูลและอุปกรณ์ ● ประเมินความพร้อมและช่องว่าง (Gap)
ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดกลยุทธ์ความต่อเนื่องล่วงหน้า	<ul style="list-style-type: none"> ● กำหนดรูปแบบการดำเนินงานทดแทน เช่น การทำงานจากสถานที่สำรอง การทำงานแบบออนไลน์/เคลื่อนที่ ● วางแผนการจัดกำลังคนสำรอง ● วางระบบสำรองข้อมูลและสื่อสารฉุกเฉิน ● กำหนดลำดับการฟื้นคืนบริการ
ขั้นตอนที่ 6 การจัดทำแผน BCP เชิงปฏิบัติ (ฉบับเตรียมพร้อม)	<ul style="list-style-type: none"> ● โครงสร้างสั่งการเมื่อประกาศใช้ BCP ● ขั้นตอนการเปิดใช้แผนก่อนเกิดภัยรุนแรง ● แผนปฏิบัติการรายการกิจ ● แผนการสื่อสารภายในและประชาชน ● Check List การเตรียมความพร้อม
ขั้นตอนที่ 7 การทบทวนและปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง	<ul style="list-style-type: none"> ● ปรับปรุงแผนจากผลการซ้อม ● บูรณาการ BCP เข้ากับแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แผนบริหารความเสี่ยงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ● เสนอผู้บริหารอนุมัติ และประกาศใช้

แบบที่ 7 แบบตรวจสอบการดำเนินงานการจัดทำแผนบริหารความต่อเนื่อง (Business Continuity Plan: BCP)	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดนโยบายและกรอบการบริหาร BCP	
1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกาศนโยบายการบริหารความต่อเนื่องขององค์กร	☐
2) ออกคำสั่งแต่งตั้ง (1) คณะกรรมการอำนวยการ BCP (2) คณะทำงานจัดทำแผน BCP ระดับกอง/ฝ่าย	☐
3) กำหนดขอบเขตแผนให้ครอบคลุมภารกิจบริการสาธารณะ โดยเชื่อมโยงกับแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	☐
4) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกาศนโยบายการบริหารความต่อเนื่องขององค์กร	☐
5) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกาศนโยบายการบริหารความต่อเนื่องขององค์กร	☐
ขั้นตอนที่ 2 การระบุภารกิจสำคัญและบริการจำเป็น	
6) สำรวจภารกิจหลักของทุกกอง/ฝ่าย	☐
7) คัดเลือก “ภารกิจที่ต้องดำเนินต่อเนื่องแม้เกิดภัย”	☐
8) จัดลำดับความสำคัญของภารกิจ	☐
9) สำรวจภารกิจหลักของทุกกอง/ฝ่าย	☐
ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ผลกระทบเชิงล่วงหน้า	
10) วิเคราะห์ผลกระทบหากภารกิจหยุดชะงัก โดยพิจารณาจากผลกระทบต่อประชาชน ผลต่อกฎหมาย และภาระหน้าที่ ผลต่อภาพลักษณ์องค์กร	☐
11) กำหนดค่า ได้แก่ RTO ระยะเวลาที่ต้องกลับมาดำเนินงาน MTPD ระยะเวลาหยุดชะงักสูงสุดที่ยอมรับได้	☐
12) บันทึกผลการวิเคราะห์เป็นฐานข้อมูลกลาง	☐
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินความเสี่ยงและทรัพยากรสำคัญ	
13) วิเคราะห์ความเสี่ยงที่อาจทำให้แผนงานหยุดชะงัก	☐
14) ระบุทรัพยากรสำคัญ	☐
15) ประเมินความพร้อมและช่องว่าง (Gap)	☐
ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดกลยุทธ์ความต่อเนื่องล่วงหน้า	
16) กำหนดรูปแบบการดำเนินงานทดแทน	☐
17) วางแผนการจัดกำลังคนสำรอง	☐
18) วางระบบสำรองข้อมูลและสื่อสารฉุกเฉิน	☐
19) กำหนดลำดับการฟื้นคืนบริการ	☐
ขั้นตอนที่ 6 การจัดทำแผน BCP เชิงปฏิบัติ (ฉบับเตรียมพร้อม)	
20) โครงสร้างสั่งการเมื่อประกาศใช้ BCP	☐
21) ขั้นตอนการเปิดใช้แผนก่อนเกิดภัยรุนแรง	☐

แบบที่ 7 แบบตรวจสอบการดำเนินงานการจัดทำแผนบริหารความต่อเนื่อง (Business Continuity Plan: BCP)	ดำเนินการแล้ว
22) แผนปฏิบัติการรายการกิจ	☐
23) แผนการสื่อสารภายในและประชาชน	☐
24) Check List การเตรียมความพร้อม	☐
ขั้นตอนที่ 7 การทบทวนและปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง	
25) ปรับปรุงแผนจากผลการซ้อม	☐
26) บูรณาการ BCP เข้ากับแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แผนบริหาร ความเสี่ยงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	☐
27) เสนอผู้บริหารอนุมัติ และประกาศใช้	☐

3.3.1.3 การเตรียมความพร้อม การป้องกัน และลดความเสี่ยง

1) ฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นการสร้างความพร้อม และเพิ่มศักยภาพของหน่วยงาน และบุคลากร รวมทั้งเป็นการทดสอบ การประสานงาน และการบูรณาการความร่วมมือให้ทราบจุดบกพร่อง และช่องว่างในการปฏิบัติงาน ในภาวะฉุกเฉิน ซึ่งมีขั้นตอน และวิธีการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์การฝึก	<ul style="list-style-type: none"> • ผู้บริหารท้องถิ่นกำหนดนโยบายการฝึก ด้านสาธารณภัยเป็นกิจกรรมประจำปี • ระบุวัตถุประสงค์การฝึกให้ชัดเจน เช่น เพื่อทดสอบแผนป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย เพื่อทดสอบแผน BCP เพื่อพัฒนา สมรรถนะบุคลากรและอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน • กำหนดขอบเขตการฝึก (ระดับหน่วยงาน/ระดับพื้นที่)
ขั้นตอนที่ 2 การจัดตั้งคณะทำงาน และออกแบบการฝึก	<ul style="list-style-type: none"> • แต่งตั้งคณะทำงานจัดการฝึก • เลือกรูปแบบการฝึกให้เหมาะสม เช่น การฝึกเชิงอภิปราย (Tabletop Exercise) การฝึกตามสถานการณ์จำลอง (Simulation) การฝึกภาคสนาม (Drill/Full-scale Exercise) • กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้เข้าร่วมฝึกแต่ละฝ่าย
ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ สถานการณ์ภัยและกำหนด ฉากทัศน์	<ul style="list-style-type: none"> • เลือกภัยที่มีความเสี่ยงสูงในพื้นที่ เช่น น้ำท่วม ดินถล่ม วาตภัย อัคคีภัย สารเคมี • กำหนดฉากทัศน์การฝึกตามลำดับเวลา • ระบุจุดตัดสินใจสำคัญ (Decision Point)
ขั้นตอนที่ 4 การเตรียม ความพร้อมก่อนการฝึก	<ul style="list-style-type: none"> • ถ่ายทอดแผน และบทบาทหน้าที่ให้ผู้เข้าร่วมฝึก • เตรียมสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือ และระบบสื่อสาร • จัดทำแผนความปลอดภัยระหว่างการฝึก • ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบ (กรณีฝึกภาคสนาม)

ขั้นตอนที่ 5 การดำเนินการฝึกตามแผน	<ul style="list-style-type: none"> เริ่มการฝึกตามสถานการณ์ที่กำหนด ทดสอบการสั่งการ การสื่อสาร และการประสานงาน บันทึกการปฏิบัติงาน และพฤติกรรมการตัดสินใจ ผู้ควบคุมการฝึกติดตาม และควบคุมสถานการณ์
ขั้นตอนที่ 6 การประเมินผลและสรุปบทเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินผลการฝึกตามตัวชี้วัด เช่น ความถูกต้องของการปฏิบัติ ความรวดเร็วในการตอบสนอง ความชัดเจนในการสั่งการ สรุปจุดแข็ง จุดอ่อน และอุปสรรค รับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมฝึก
ขั้นตอนที่ 7 การปรับปรุงแผนและพัฒนาศักยภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ปรับปรุงแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปรับปรุงแผน BCP และแผนอพยพ จัดทำแผนฝึกอบรมเพิ่มเติมเฉพาะจุดอ่อน บันทึกผลการฝึกเป็นฐานข้อมูลกลาง

แบบที่ 8 แบบตรวจสอบการฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์การฝึก	
1) ผู้บริหารท้องถิ่นกำหนดนโยบายการฝึกด้านสาธารณภัยเป็นกิจกรรมประจำปี	☐
2) ระบุวัตถุประสงค์การฝึกให้ชัดเจน	☐
3) กำหนดขอบเขตการฝึก (ระดับหน่วยงาน/ระดับพื้นที่)	☐
ขั้นตอนที่ 2 การจัดตั้งคณะทำงานและออกแบบการฝึก	
4) แต่งตั้งคณะทำงานจัดการฝึก	☐
5) เลือกรูปแบบการฝึกให้เหมาะสม	☐
6) กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้เข้าร่วมฝึกแต่ละฝ่าย	☐
ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์สถานการณ์ภัยและกำหนดฉากทัศน์	
7) เลือกภัยที่มีความเสี่ยงสูงในพื้นที่	☐
8) กำหนดฉากทัศน์การฝึกตามลำดับเวลา	☐
9) ระบุจุดตัดสินใจสำคัญ (Decision Point)	☐
ขั้นตอนที่ 4 การเตรียมความพร้อมก่อนการฝึก	
10) ถ่ายทอดแผน และบทบาทหน้าที่ให้ผู้เข้าร่วมฝึก	☐
11) เตรียมสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือ และระบบสื่อสาร	☐
12) จัดทำแผนความปลอดภัยระหว่างการฝึก	☐
13) ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบ (กรณีฝึกภาคสนาม)	☐
ขั้นตอนที่ 5 การดำเนินการฝึกตามแผน	
14) เริ่มการฝึกตามสถานการณ์ที่กำหนด	☐
15) ทดสอบการสั่งการ การสื่อสาร และการประสานงาน	☐
16) บันทึกการปฏิบัติงาน และพฤติกรรมการตัดสินใจ	☐
17) ผู้ควบคุมการฝึกติดตาม และควบคุมสถานการณ์	☐

แบบที่ 8 แบบตรวจสอบการฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 6 การประเมินผลและสรุปทเรียน	
18) ประเมินผลการฝึกตามตัวชี้วัด	☐
19) สรุปจุดแข็ง จุดอ่อน และอุปสรรค	☐
20) รับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมฝึก	☐
ขั้นตอนที่ 7 การปรับปรุงแผนและพัฒนาศักยภาพ	
21) ปรับปรุงแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	☐
22) ปรับปรุงแผน BCP และแผนอพยพ	☐
23) จัดทำแผนฝึกอบรมเพิ่มเติมเฉพาะจุดอ่อน	☐
24) บันทึกผลการฝึกเป็นฐานข้อมูลกลาง	☐

2) การพัฒนาระบบการแจ้งเตือนภัยตามบริบทพื้นที่ เป็นการดำเนินการแจ้งเตือนภัยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมการป้องกันและลดผลกระทบ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การอ่านสัญญาณความเสี่ยงเชิงพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> รวบรวม “สัญญาณเตือนล่วงหน้า” ที่บ่งชี้แนวโน้มเกิดภัย เช่น ฝนสะสมผิดปกติ ระดับน้ำเพิ่มต่อเนื่อง ความชื้นดินสูง ลมแรงผิดปกติ เชื่อมโยงข้อมูลเชิงพื้นที่กับสภาพชุมชนจริง (หมู่บ้านริมน้ำ พื้นที่เกษตรต่ำ พื้นที่ชุมชนแออัด) ใช้ความรู้ท้องถิ่น เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน สัญญาณธรรมชาติ
ขั้นตอนที่ 2 กำหนดเป้าหมายและระดับการแจ้งเตือน	<ul style="list-style-type: none"> การจัดกลุ่มพื้นที่และประชากรเป้าหมายการเตือน แบ่งพื้นที่ออกเป็น “โซนการแจ้งเตือน” เช่น โซนเฝ้าระวัง โซนเตรียมพร้อม โซนเสี่ยงสูง จัดกลุ่มประชาชนตามความสามารถในการรับรู้ข่าวสาร (ผู้ใช้สมาร์ทโฟน ผู้สูงอายุ แรงงานเคลื่อนย้าย)
ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบสารเตือนภัยให้เหมาะกับพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> ออกแบบเนื้อหาการแจ้งเตือนให้เข้าใจง่าย สั้น ชัด และตรงบริบท ใช้ภาษาท้องถิ่น สัญลักษณ์ หรือรหัสสีที่ชุมชนคุ้นเคย แยกสารเตือนตามระดับความเสี่ยง (แจ้งให้รู้ แจ้งให้เตรียม แจ้งให้ลงมือ)
ขั้นตอนที่ 4 การเลือกสื่อและจังหวะการสื่อสาร	<ul style="list-style-type: none"> เลือกสื่อที่ “เข้าถึงจริง” ในแต่ละโซน ไม่ใช่สื่อเดียวกับทุกพื้นที่ กำหนดจังหวะการแจ้งเตือน (แจ้งซ้ำ แจ้งย้ำ แจ้งปรับปรุง) วางแผนการสื่อสารล่วงหน้าก่อนถึงจุดวิกฤต

ขั้นตอนที่ 5 การสร้างเครือข่ายผู้ถ่ายทอดการแจ้งเตือน	<ul style="list-style-type: none"> คัดเลือกและแต่งตั้ง “ผู้ถ่ายทอดสัญญาณเตือนภัย” ในระดับชุมชน เชื่อมโยงเครือข่าย อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โรงเรียน วัด กำหนดบทบาทการยืนยันข่าวสารและการขยายผล
ขั้นตอนที่ 6 การซ้อมการรับรู้และการตอบสนองต่อสัญญาณเตือน	<ul style="list-style-type: none"> ซ้อมการแจ้งเตือนแบบไม่ประกาศล่วงหน้า (table-top/drill) ทดสอบความเข้าใจของประชาชนว่า “เมื่อได้ยิน/เห็นสัญญาณนี้ ต้องทำอะไร” ปรับปรุงแบบการเตือนจากผลการซ้อม
ขั้นตอนที่ 7 การทบทวนความแม่นยำของระบบเตือนภัย	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินความแม่นยำของสัญญาณเตือนล่วงหน้า วิเคราะห์ผลกระทบจากการเตือนเกินจริงหรือเตือนช้า ปรับเกณฑ์และวิธีการสื่อสารให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

แบบที่ 9 แบบตรวจสอบการพัฒนาระบบการแจ้งเตือนภัยตามบริบทพื้นที่	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 1 การอ่านสัญญาณความเสี่ยงเชิงพื้นที่	
1) รวบรวม “สัญญาณเตือนล่วงหน้า” ที่บ่งชี้แนวโน้มเกิดภัย	☐
2) เชื่อมโยงข้อมูลเชิงพื้นที่กับสภาพชุมชนจริง (หมู่บ้านริมน้ำ พื้นที่เกษตรต่ำ พื้นที่ชุมชนแออัด)	☐
3) ใช้ความรู้ท้องถิ่น	☐
ขั้นตอนที่ 2 กำหนดเป้าหมาย และระดับการแจ้งเตือน	
4) การจัดกลุ่มพื้นที่และประชากรเป้าหมายการเตือน	☐
5) แบ่งพื้นที่ออกเป็น “โซนการแจ้งเตือน”	☐
ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบ “สารเตือนภัย” ให้เหมาะกับพื้นที่	
6) ออกแบบเนื้อหาการแจ้งเตือนให้เข้าใจง่าย สั้น ชัด และตรงบริบท	☐
7) ใช้ภาษาท้องถิ่น สัญลักษณ์ หรือรหัสสีที่ชุมชนคุ้นเคย	☐
8) แยกสารเตือนตามระดับความเสี่ยง (แจ้งให้รู้ แจ้งให้เตรียม แจ้งให้ลงมือ)	☐
ขั้นตอนที่ 4 การเลือกสื่อและจังหวะการสื่อสาร	
9) เลือกสื่อที่ “เข้าถึงจริง” ในแต่ละโซน ไม่ใช่สื่อเดียวกับทุกพื้นที่	☐
10) กำหนดจังหวะการแจ้งเตือน (แจ้งซ้ำ แจ้งย้ำ แจ้งปรับปรุง)	☐
11) วางแผนการสื่อสารล่วงหน้าก่อนถึงจุดวิกฤต	☐
ขั้นตอนที่ 5 การสร้างเครือข่ายผู้ถ่ายทอดการแจ้งเตือน	
12) คัดเลือกและแต่งตั้ง “ผู้ถ่ายทอดสัญญาณเตือนภัย” ในระดับชุมชน	☐
13) เชื่อมโยงเครือข่าย อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โรงเรียน วัด	☐
14) กำหนดบทบาทการยืนยันข่าวสารและการขยายผล	☐
ขั้นตอนที่ 6 การซ้อมการรับรู้ และการตอบสนองต่อสัญญาณเตือน	

แบบที่ 9 แบบตรวจสอบการพัฒนาระบบการแจ้งเตือนภัยตามบริบทพื้นที่	ดำเนินการแล้ว
15) ซ้อมการแจ้งเตือนแบบไม่ประกาศล่วงหน้า (table-top/drill)	☐
16) ทดสอบความเข้าใจของประชาชนว่า “เมื่อได้ยิน/เห็นสัญญาณนี้ ต้องทำอะไร”	☐
17) ปรับรูปแบบการเตือนจากผลการซ้อม	☐
ขั้นตอนที่ 7 การทบทวนความแม่นยำของระบบเตือนภัย	
18) ประเมินความแม่นยำของสัญญาณเตือนล่วงหน้า	☐
19) วิเคราะห์ผลกระทบจากการเตือนเกินจริงหรือเตือนซ้ำ	☐
20) ปรับเกณฑ์และวิธีการสื่อสารให้เหมาะสมยิ่งขึ้น	☐

3) **เตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรสาธารณสุข** ทรัพยากรสาธารณสุข ได้แก่ สิ่งของสำรองจ่ายเพื่อการช่วยเหลือผู้ประสบภัย เครื่องจักรกลสาธารณสุข อุปกรณ์เครื่องมือพิเศษสำหรับแต่ละประเภทภัย วัสดุสิ้นเปลือง สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทรัพยากรอื่น ๆ ได้แก่ คน ระบบเทคโนโลยี ข้อมูลสาธารณสุข รวมถึงผู้เชี่ยวชาญพิเศษจากหลายหน่วยงานให้มีความพร้อมรับมือกับสาธารณสุข การสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณเพื่อการป้องกันและลดผลกระทบ การเตรียมความพร้อมด้านหุ่นส่วนและเครือข่าย โดยการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรสาธารณสุขมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดขอบเขตทรัพยากรสาธารณสุขตามบริบทพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> วิเคราะห์ประเภทภัยหลักของพื้นที่ (เช่น น้ำท่วม ดินถล่ม ภัยแล้ง อัคคีภัย สารเคมี) จัดกลุ่มทรัพยากรเป็น 6 หมวด ได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> สิ่งของสำรองจ่ายช่วยเหลือผู้ประสบภัย เครื่องจักรกลสาธารณสุข อุปกรณ์/เครื่องมือพิเศษเฉพาะภัย วัสดุสิ้นเปลือง สิ่งอำนวยความสะดวก (ไฟฟ้า น้ำ สุขา การสื่อสาร) ทรัพยากรเสริม (คน เทคโนโลยี ข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญ) ระบุระดับการใช้งาน ได้แก่ ระดับชุมชน ระดับตำบล ระดับเครือข่าย
ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเพียงพอและความพร้อมใช้งานของทรัพยากร	<ul style="list-style-type: none"> ตรวจสอบสภาพ ความสมบูรณ์ และอายุการใช้งานของทรัพยากร ประเมินความพร้อมด้านบุคลากร (จำนวน สมรรถนะ การทดแทน) ประเมินระบบเทคโนโลยี (ระบบสื่อสาร ระบบข้อมูล ระบบติดตาม) วิเคราะห์ช่องว่างทรัพยากร (Resource Gap Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบระบบจัดการทรัพยากรแบบยืดหยุ่นและหมุนเวียนได้	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดทำระบบบัญชีทรัพยากรสาธารณสุข (Resource Inventory System) ● กำหนดแนวทางใช้ร่วม (shared use) ระหว่างหน่วยงาน ● วางแผนการเคลื่อนย้ายและการเข้าถึงทรัพยากรในภาวะฉุกเฉิน ● จัดระดับการอนุมัติใช้ทรัพยากรตามสถานการณ์
ขั้นตอนที่ 4 การเตรียมความพร้อมด้านคนและผู้เชี่ยวชาญ	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดทำทะเบียนบุคลากรด้านสาธารณสุข (เจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อาสาสมัคร) ● เชื่อมโยงผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจากหน่วยงานภายนอก ● กำหนดบทบาทหน้าที่ตามสมรรถนะ ไม่ยึดตำแหน่ง ● วางแผนการเรียกกำลังเสริม และการทดแทนกำลังคน
ขั้นตอนที่ 5 การเตรียมความพร้อมด้านข้อมูลและเทคโนโลยี	<ul style="list-style-type: none"> ● พัฒนาระบบข้อมูลทรัพยากร และข้อมูลสาธารณสุขแบบรวมศูนย์ ● เชื่อมโยงข้อมูลกลุ่มเปราะบาง โครงสร้างพื้นฐาน และพื้นที่เสี่ยง ● เตรียมระบบสื่อสารฉุกเฉินและสำรองระบบ ● กำหนดผู้รับผิดชอบด้านข้อมูล และการปรับปรุงข้อมูล
ขั้นตอนที่ 6 การสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อความพร้อมเชิงป้องกัน	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดทำแผนงบประมาณเชิงป้องกัน และลดความเสี่ยง ● กำหนดงบประมาณสำรองเพื่อการตอบโต้เหตุฉุกเฉิน ● เชื่อมโยงแผนทรัพยากรกับแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ● วางกลไกการระดมทรัพยากรเพิ่มเติมเมื่อเกิดภัยรุนแรง
ขั้นตอนที่ 7 การสร้างหุ้นส่วนและเครือข่ายทรัพยากร	<ul style="list-style-type: none"> ● ทำข้อตกลงความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ เอกชน และชุมชน ● จัดทำบัญชีทรัพยากรจากภาคีเครือข่าย ● วางระบบการร้องขอ และรับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการ ● ฝึกซ้อมการใช้ทรัพยากรร่วมกัน
ขั้นตอนที่ 8 การทดสอบระบบและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	<ul style="list-style-type: none"> ● ทดสอบสถานการณ์จำลองด้านทรัพยากร (Resource Stress Test) ● ประเมินประสิทธิภาพการจัดสรรและการใช้งาน ● สรุบทบทเรียน และปรับปรุงระบบทรัพยากรประจำปี ● บูรณาการผลการประเมินเข้าสู่แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

แบบที่ 10 แบบตรวจสอบการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรสาธารณสุข	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 1 การกำหนด “ขอบเขตทรัพยากรสาธารณสุขตามบริบทพื้นที่”	
1) วิเคราะห์ประเภทภัยหลักของพื้นที่	☐
2) จัดกลุ่มทรัพยากร	☐
3) ระบุระดับการใช้งาน	☐
ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเพียงพอและความพร้อมใช้งานของทรัพยากร	
4) ตรวจสอบสภาพ ความสมบูรณ์ และอายุการใช้งานของทรัพยากร	☐
5) ประเมินความพร้อมด้านบุคลากร (จำนวน สมรรถนะ การทดแทน)	☐
6) ประเมินระบบเทคโนโลยี (ระบบสื่อสาร ระบบข้อมูล ระบบติดตาม)	☐
7) วิเคราะห์ช่องว่างทรัพยากร (Resource Gap Analysis)	☐
ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบระบบจัดการทรัพยากรแบบ “ยืดหยุ่นและหมุนเวียนได้”	
8) จัดทำระบบบัญชีทรัพยากรสาธารณสุข (Resource Inventory System)	☐
9) กำหนดแนวทางใช้ร่วม (shared use) ระหว่างหน่วยงาน	☐
10) วางแผนการเคลื่อนย้ายและการเข้าถึงทรัพยากรในภาวะฉุกเฉิน	☐
11) จัดระดับการอนุมัติใช้ทรัพยากรตามสถานการณ์	☐
ขั้นตอนที่ 4 การเตรียมความพร้อมด้าน “คนและผู้เชี่ยวชาญ”	
12) จัดทำทะเบียนบุคลากรด้านสาธารณสุข (เจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อาสาสมัคร)	☐
13) เชื่อมโยงผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจากหน่วยงานภายนอก	☐
14) กำหนดบทบาทหน้าที่ตามสมรรถนะ ไม่ยึดตำแหน่ง	☐
15) วางแผนการเรียกกำลังเสริม และการทดแทนกำลังคน	☐
ขั้นตอนที่ 5 การเตรียมความพร้อมด้านข้อมูลและเทคโนโลยี	
16) พัฒนฐานข้อมูลทรัพยากร และข้อมูลสาธารณสุขแบบรวมศูนย์	☐
17) เชื่อมโยงข้อมูลกลุ่มเปราะบาง โครงสร้างพื้นฐาน และพื้นที่เสี่ยง	☐
18) เตรียมระบบสื่อสารฉุกเฉินและสำรองระบบ	☐
19) กำหนดผู้รับผิดชอบด้านข้อมูล และการปรับปรุงข้อมูล	☐
ขั้นตอนที่ 6 การสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อความพร้อมเชิงป้องกัน	
20) จัดทำแผนงบประมาณเชิงป้องกัน และลดความเสี่ยง	☐
21) กำหนดงบประมาณสำรองเพื่อการตอบโต้เหตุฉุกเฉิน	☐
22) เชื่อมโยงแผนทรัพยากรกับแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	☐
23) วางกลไกการระดมทรัพยากรเพิ่มเติมเมื่อเกิดภัยรุนแรง	☐
ขั้นตอนที่ 7 การสร้างหุ้นส่วน และเครือข่ายทรัพยากร	
24) ทำข้อตกลงความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ เอกชน และชุมชน	☐
25) จัดทำบัญชีทรัพยากรจากภาคีเครือข่าย	☐
26) วางระบบการร้องขอ และรับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการ	☐
27) ฝึกซ้อมการใช้ทรัพยากรร่วมกัน	☐
ขั้นตอนที่ 8 การทดสอบระบบและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	

แบบที่ 10 แบบตรวจสอบการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรสาธารณสุข	ดำเนินการแล้ว
28) ทดสอบสถานการณ์จำลองด้านทรัพยากร (Resource Stress Test)	☐
29) ประเมินประสิทธิภาพการจัดสรรและการใช้งาน	☐
30) สรุบทบทเรียน และปรับปรุงระบบทรัพยากรประจำปี	☐
31) บูรณาการผลการประเมินเข้าสู่แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	☐

3.3.2 ระหว่างเกิดสาธารณภัย

3.3.2.1 การแจ้งระดับสถานการณ์สาธารณสุขในการจัดการสาธารณสุข

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแจ้งระดับสถานการณ์สาธารณสุข สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการแจ้งเตือนภัย และเพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปรับใช้ตามภารกิจ และหน้าที่ของหน่วยงานในการจัดการสาธารณสุข โดยกำหนดความหมายของสีตามสถานการณ์ของสาธารณสุขไว้ 5 ระดับ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรับข้อมูลสถานการณ์ และยืนยันระดับเริ่มต้น	<ul style="list-style-type: none"> ● ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ● ประเมินผลกระทบต่อประชาชนและพื้นที่ ● ระบุระดับสถานการณ์ตามเกณฑ์ 5 สี
ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดระดับสถานการณ์ตามระบบ 5 สี	<p>สีเขียว – ระดับ 1 ภาวะปกติ</p> <p>เงื่อนไข</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ยังไม่เกิดผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน ● สถานการณ์อยู่ในภาวะปกติหรือคลี่คลายแล้ว <p>การแจ้งเตือน</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ขอให้ประชาชนติดตามข้อมูลข่าวสารเป็นประจำ <p>บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p> <ul style="list-style-type: none"> ● สื่อสารข้อมูลทั่วไป ● เตรียมระบบเฝ้าระวังและช่องทางสื่อสาร ● ยังไม่เปิดใช้กลไกฉุกเฉิน <p>สีน้ำเงิน – ระดับ 2 ภาวะเฝ้าระวัง</p> <p>เงื่อนไข</p> <ul style="list-style-type: none"> - เริ่มมีสัญญาณหรือแนวโน้มอาจเกิดสาธารณสุข - ยังไม่กระทบต่อชีวิตหรือทรัพย์สินโดยตรง <p>การแจ้งเตือน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขอให้ประชาชนติดตามข้อมูลข่าวสารอย่างใกล้ชิด <p>ทุก 24 ชั่วโมง</p> <p>บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพิ่มความถี่การรายงานสถานการณ์ - แจ้งเตือนเชิงป้องกัน - เตรียมบุคลากรและทรัพยากรเบื้องต้น

สีเหลือง – ระดับ 3 ภาวะเสี่ยงอันตราย

เงื่อนไข

- สถานการณ์เริ่มส่งผลกระทบหรือมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น
- ประชาชนบางส่วนอาจได้รับผลกระทบ

การแจ้งเตือน

- แนวโน้มสถานการณ์จะรุนแรงมากขึ้น
- ขอให้ประชาชนเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ และปฏิบัติตามคำแนะนำ

บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- เปิดใช้แผนเผชิญเหตุ
- เตรียมพื้นที่อพยพและศูนย์พักพิง
- เริ่มจัดสรรทรัพยากรและกำลังเจ้าหน้าที่

สีส้ม – ระดับ 4 ภาวะเสี่ยงอันตรายสูง

เงื่อนไข

- เกิดสาธารณภัยแล้ว หรือสถานการณ์รุนแรงอย่างชัดเจน
- กระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน หรือโครงสร้างพื้นฐาน

การแจ้งเตือน

- เจ้าหน้าที่กำลังควบคุมสถานการณ์
- ขอให้ประชาชนอพยพไปยังสถานที่ปลอดภัย และปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด

บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ส่งการอพยพ
- เปิดศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน
- ระดมทรัพยากรและขอการสนับสนุนจากภายนอก
- สื่อสารคำสั่งแบบเร่งด่วน

สีแดง – ระดับ 5 ภาวะอันตรายสูงสุด

เงื่อนไข

- สถานการณ์วิกฤต ควบคุมได้ยาก
- เสี่ยงต่อชีวิตประชาชนเป็นวงกว้าง

การแจ้งเตือน

- ขอให้ประชาชนอยู่ในสถานที่ปลอดภัย
- ปฏิบัติตามข้อสั่งการอย่างเคร่งครัด

บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ปฏิบัติตามคำสั่งศูนย์บัญชาการระดับสูง
- สนับสนุนการควบคุมพื้นที่ การช่วยชีวิต และความปลอดภัย
- สื่อสารคำสั่งเชิงบังคับอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 3 การสื่อสารระดับ สถานการณ์อย่างเป็นทางการ	<ul style="list-style-type: none"> ● ออกประกาศ/คำสั่งแจ้ง “สี + ระดับ + ข้อปฏิบัติ” ● ใช้หลายช่องทาง (เสียงตามสาย สื่อออนไลน์ ป้ายเตือน ฯลฯ) ● สื่อสารให้เข้าใจง่าย ชัดเจน ไม่คลุมเครือ
ขั้นตอนที่ 4 การทบทวนและปรับ ระดับสีสถานการณ์	<ul style="list-style-type: none"> ● ประเมินสถานการณ์เป็นระยะ ● ปรับเพิ่ม/ลดระดับสีตามสภาพจริง ● แจ้งประชาชนทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนสี
ขั้นตอนที่ 5 การยุติระดับ สถานการณ์ และกลับสู่สีเขียว	<ul style="list-style-type: none"> ● ประเมินว่าภัยสิ้นสุดและปลอดภัยแล้ว ● แจ้งยกเลิกระดับสี ● เปลี่ยนผ่านสู่การฟื้นฟูและถอดบทเรียน

แบบที่ 11 แบบตรวจสอบการแจ้งระดับสถานการณ์สาธารณภัยในการจัดการ สาธารณภัย	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 1 การรับข้อมูลสถานการณ์ และยืนยันระดับเริ่มต้น	
1) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล	☐
2) ประเมินผลกระทบต่อประชาชนและพื้นที่	☐
3) ระบุระดับสถานการณ์ตามเกณฑ์ 5 สี	☐
ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดระดับสถานการณ์ตามระบบ 5 สี	
4) กำหนดระดับสถานการณ์ตามระบบ 5 สี	☐
ขั้นตอนที่ 3 การสื่อสารระดับสถานการณ์อย่างเป็นทางการ	
5) ออกประกาศ/คำสั่งแจ้ง “สี + ระดับ + ข้อปฏิบัติ”	☐
6) ใช้หลายช่องทาง (เสียงตามสาย สื่อออนไลน์ ป้ายเตือน ฯลฯ)	☐
7) สื่อสารให้เข้าใจง่าย ชัดเจน ไม่คลุมเครือ	☐
ขั้นตอนที่ 4 การทบทวนและปรับระดับสีสถานการณ์	
8) ประเมินสถานการณ์เป็นระยะ	☐
9) ปรับเพิ่ม/ลดระดับสีตามสภาพจริง	☐
10) แจ้งประชาชนทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนสี	☐
ขั้นตอนที่ 5 การยุติระดับสถานการณ์ และกลับสู่สีเขียว	
11) ประเมินว่าภัยสิ้นสุดและปลอดภัยแล้ว	☐
12) แจ้งยกเลิกระดับสี	☐
13) เปลี่ยนผ่านสู่การฟื้นฟูและถอดบทเรียน	☐

3.3.2.2 การเข้าไปดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยเร็วตามแผนฯ ที่กำหนดไว้

หลังจากมีการแจ้งระดับสถานการณ์สาธารณภัยในการจัดการสาธารณภัยแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเข้าไปดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยเร็วตามแผนฯ ที่กำหนดไว้ โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรับสัญญาณว่า “เกิดสาธารณภัยตามแผนฯ”	<ul style="list-style-type: none"> • รับรายงานการเกิดสาธารณภัยจากพื้นที่หรือระบบแจ้งเหตุ • ตรวจสอบว่าประเภทภัยตรงกับภัยที่กำหนดไว้ในแผน • ยืนยันการใช้แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยฉบับที่เกี่ยวข้อง
ขั้นตอนที่ 2 การเรียกใช้กลไกสั่งการตามแผน	<ul style="list-style-type: none"> • แจ้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่ระบุไว้ในแผนฯ • เปิดโครงสร้างการสั่งการ และประสานงานตามแผนฯ • มอบหมายหน้าที่ให้แต่ละฝ่ายตามบทบาทที่กำหนดไว้ล่วงหน้า
ขั้นตอนที่ 3 การเคลื่อนกำลังและทรัพยากรเข้าสู่พื้นที่เกิดภัย	<ul style="list-style-type: none"> • ระดมกำลังเจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และอาสาสมัครตามบัญชีรายชื่อ • นำเครื่องจักรกล อุปกรณ์ และสิ่งของช่วยเหลือตามแผนฯ เข้าสู่พื้นที่ • กำหนดเส้นทาง จุดรวมพล และจุดปฏิบัติการตามที่แผนฯ ระบุ
ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเร่งด่วน	<ul style="list-style-type: none"> • ช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่เสี่ยง • ควบคุมสถานการณ์ไม่ให้ขยายวง (เช่น น้ำ ไฟ สารเคมี) • อพยพประชาชนไปยังพื้นที่ปลอดภัยตามแผนฯ • ให้ความช่วยเหลือขั้นต้นด้านอาหาร น้ำ ที่พัก และการแพทย์
ขั้นตอนที่ 5 การประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานตามแผนฯ	<ul style="list-style-type: none"> • ประสานหน่วยงานภายใน และภายนอกที่ระบุในแผนฯ • แบ่งพื้นที่ และภารกิจตามความรับผิดชอบ • แลกเปลี่ยนข้อมูลสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง
ขั้นตอนที่ 6 การติดตาม ประเมิน และปรับการดำเนินการตามแผนฯ	<ul style="list-style-type: none"> • ติดตามผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ • ประเมินว่ามาตรการตามแผนฯ เพียงพอหรือไม่ • ปรับรายละเอียดการดำเนินงานโดยไม่ขัดกับกรอบแผนฯ
ขั้นตอนที่ 7 การรายงานผลการดำเนินการตามแผนฯ	<ul style="list-style-type: none"> • รายงานผลการดำเนินการต่อผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น • บันทึกการใช้ทรัพยากร งบประมาณ และกำลังคน • จัดทำรายงานสถานการณ์เพื่อใช้ตัดสินใจระยะต่อไป
ขั้นตอนที่ 8 การควบคุมสถานการณ์และเปลี่ยนผ่านตามแผนฯ	<ul style="list-style-type: none"> • ประเมินว่าสถานการณ์อยู่ในการควบคุม • ลดระดับการปฏิบัติการตามขั้นตอนในแผน • เตรียมเปลี่ยนผ่านสู่การฟื้นฟูตามแผนหลังเกิดภัย

แบบที่ 12 แบบตรวจสอบการเข้าไปดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยเร็วตามแผนฯ ที่กำหนดไว้	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 1 การรับสัญญาณว่า “เกิดสาธารณภัยตามแผนฯ”	
1) รับรายงานการเกิดสาธารณภัยจากพื้นที่หรือระบบแจ้งเหตุ	☐
2) ตรวจสอบว่าประเภทภัยตรงกับภัยที่กำหนดไว้ในแผน	☐
3) ยืนยันการใช้แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยฉบับที่เกี่ยวข้อง	☐
ขั้นตอนที่ 2 การเรียกใช้กลไกสั่งการตามแผน	
4) แจ้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่ระบุไว้ในแผนฯ	☐
5) เปิดโครงสร้างการสั่งการ และประสานงานตามแผนฯ	☐
6) มอบหมายหน้าที่ให้แต่ละฝ่ายตามบทบาทที่กำหนดไว้ล่วงหน้า	☐
ขั้นตอนที่ 3 การเคลื่อนกำลัง และทรัพยากรเข้าสู่พื้นที่เกิดภัย	
7) ระดมกำลังเจ้าหน้าที่ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และอาสาสมัครตาม บัญชีรายชื่อ	☐
8) นำเครื่องจักรกล อุปกรณ์ และสิ่งของช่วยเหลือตามแผนฯ เข้าสู่พื้นที่	☐
9) กำหนดเส้นทาง จุดรวมพล และจุดปฏิบัติการตามที่แผนฯ ระบุ	☐
ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเร่งด่วน	
10) ช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่เสี่ยง	☐
11) ควบคุมสถานการณ์ไม่ให้ขยายวง (เช่น น้ำ ไฟ สารเคมี)	☐
12) อพยพประชาชนไปยังพื้นที่ปลอดภัยตามแผนฯ	☐
13) ให้ความช่วยเหลือขั้นต้นด้านอาหาร น้ำ ที่พัก และการแพทย์	☐
ขั้นตอนที่ 5 การประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานตามแผนฯ	
14) ประสานหน่วยงานภายใน และภายนอกที่ระบุในแผนฯ	☐
15) แบ่งพื้นที่ และภารกิจตามความรับผิดชอบ	☐
16) แลกเปลี่ยนข้อมูลสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง	☐
ขั้นตอนที่ 6 การติดตาม ประเมิน และปรับการดำเนินการตามแผนฯ	
17) ติดตามผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ	☐
18) ประเมินว่ามาตรการตามแผนฯ เพียงพอหรือไม่	☐
19) ปรับรายละเอียดการดำเนินงานโดยไม่ขัดกับกรอบแผนฯ	☐
ขั้นตอนที่ 7 การรายงานผลการดำเนินการตามแผนฯ	
20) รายงานผลการดำเนินการต่อผู้บริหารท้องถิ่น	☐
21) บันทึกการใช้ทรัพยากร งบประมาณ และกำลังคน	☐
22) จัดทำรายงานสถานการณ์เพื่อใช้ตัดสินใจระยะต่อไป	☐
ขั้นตอนที่ 8 การควบคุมสถานการณ์และเปลี่ยนผ่านตามแผนฯ	
23) ประเมินว่าสถานการณ์อยู่ในการควบคุม	☐
24) ลดระดับการปฏิบัติการตามขั้นตอนในแผน	☐
25) เตรียมเปลี่ยนผ่านสู่การฟื้นฟูตามแผนหลังเกิดภัย	☐

3.3.2.3 การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน

เมื่อเกิดหรือคาดว่าจะเกิดสาธารณภัยขึ้น ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งองค์กรปฏิบัติในการจัดการในภาวะฉุกเฉินเรียกชื่อว่า “ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์” โดยวิธีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ตรวจพบและยืนยันสถานการณ์สาธารณภัย	<ul style="list-style-type: none"> รับแจ้งเหตุจากประชาชน หน่วยกู้ภัย หน่วยงานรัฐ หรือระบบเตือนภัย ตรวจสอบความถูกต้อง ขอบเขต ความรุนแรง และพื้นที่ได้รับผลกระทบ ประเมินว่าเหตุการณ์ เกินขีดความสามารถของหน่วยงานปกติหรือไม่
ขั้นตอนที่ 2 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสั่งการเปิดศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (EOC)	<ul style="list-style-type: none"> นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้ได้รับมอบอำนาจออกคำสั่งจัดตั้ง EOC กำหนดระดับเหตุการณ์ (ระดับท้องถิ่น/ระดับรุนแรง) เลือกสถานที่ตั้ง EOC (สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือพื้นที่สำรอง)
ขั้นตอนที่ 3 แต่งตั้งโครงสร้างศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน	<ul style="list-style-type: none"> จัดโครงสร้างตามระบบ ICS (Incident Command System) ประกอบด้วย <ol style="list-style-type: none"> (1) ผู้บัญชาการเหตุการณ์ (Incident Commander) (2) ฝ่ายอำนวยการ/ประสานงาน (3) ฝ่ายปฏิบัติการ (4) ฝ่ายแผนงาน และข้อมูล (5) ฝ่ายสนับสนุน และโลจิสติกส์ (6) ฝ่ายการเงิน และงบประมาณ
ขั้นตอนที่ 4 จัดระบบสื่อสารและศูนย์ข้อมูลกลาง	<ul style="list-style-type: none"> ปิดศูนย์สื่อสารเหตุฉุกเฉิน (โทรศัพท์ วิทยุ Line กลุ่มระบบดิจิทัล) จัดทำฐานข้อมูลผู้ประสบภัย พื้นที่เสียหาย และกลุ่มเปราะบาง ตั้งจุดรับ-ส่งข้อมูลระหว่าง EOC กับหน่วยภาคสนาม
ขั้นตอนที่ 5 ประสานกำลังและทรัพยากรในพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> ระดมกำลังเจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน หน่วยกู้ภัย และอาสาสมัคร ตรวจสอบและจัดสรรเครื่องมือ อุปกรณ์ ยานพาหนะ ประสานหน่วยงานภายนอก (อำเภอ จังหวัด โรงพยาบาล ตำรวจ ทหาร)
ขั้นตอนที่ 6 ควบคุม สั่งการและสนับสนุนการปฏิบัติภาคสนาม	<ul style="list-style-type: none"> สั่งการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การอพยพ การค้นหา และกู้ภัย จัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว และการดูแลกลุ่มเปราะบาง ติดตามผลการปฏิบัติงานแบบ Real-time

ขั้นตอนที่ 7 รายงานสถานการณ์และสื่อสารสาธารณะ	<ul style="list-style-type: none"> • รายงานสถานการณ์ต่อผู้บริหารระดับสูง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง • แฉลงข่าว และประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่ต้องการแก่ประชาชน • ปรับแผนการปฏิบัติตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง
ขั้นตอนที่ 8 ประเมินความเสียหาย และวางแผนฟื้นฟู	<ul style="list-style-type: none"> • สำรวจและประเมินความเสียหายด้านชีวิต ทรัพย์สิน และโครงสร้างพื้นฐาน • จัดทำแผนเยียวยา และฟื้นฟูระยะสั้น-ระยะยาว • เตรียมข้อมูลเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ
ขั้นตอนที่ 9 ลดระดับ และยุติการดำเนินงาน EOC	<ul style="list-style-type: none"> • เมื่อสถานการณ์คลี่คลาย ให้ผู้บัญชาการเหตุการณ์เสนอปิดศูนย์ EOC • โอนภารกิจเข้าสู่ระบบงานปกติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น • สรุปบทเรียนและจัดทำรายงานหลังการปฏิบัติ (After Action Review)

แบบที่ 13 แบบตรวจสอบการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 1 ตรวจพบและยืนยันสถานการณ์สาธารณภัย	
1) รับแจ้งเหตุจากประชาชน หน่วยกู้ภัย หน่วยงานของรัฐ หรือระบบเตือนภัย	☐
2) ตรวจสอบความถูกต้อง ขอบเขตความรุนแรง และพื้นที่ได้รับผลกระทบ	☐
3) ประเมินว่าเหตุการณ์ เกินขีดความสามารถของหน่วยงานปกติหรือไม่	☐
ขั้นตอนที่ 2 ผู้บริหารท้องถิ่นสั่งการเปิดศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (EOC)	
4) นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้ได้รับมอบอำนาจออกคำสั่งจัดตั้ง EOC	☐
5) กำหนดระดับเหตุการณ์ (ระดับท้องถิ่น/ระดับรุนแรง)	☐
6) เลือกสถานที่ตั้ง EOC (สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือพื้นที่สำรอง)	☐
ขั้นตอนที่ 3 แต่งตั้งโครงสร้างศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน	
7) จัดโครงสร้างตามระบบ ICS (Incident Command System)	☐
ขั้นตอนที่ 4 จัดระบบสื่อสาร และศูนย์ข้อมูลกลาง	
8) ปิดศูนย์สื่อสารเหตุฉุกเฉิน (โทรศัพท์ วิทยุ LINE กลุ่ม ระบบดิจิทัล)	☐
9) จัดทำฐานข้อมูลผู้ประสบภัย พื้นที่เสียหาย และกลุ่มเปราะบาง	☐
10) ตั้งจุดรับ-ส่งข้อมูลระหว่าง EOC กับหน่วยภาคสนาม	☐
ขั้นตอนที่ 5 ประสานกำลัง และทรัพยากรในพื้นที่	
11) ระดมกำลังเจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน หน่วยกู้ภัย และอาสาสมัคร	☐
12) ตรวจสอบและจัดสรรเครื่องมือ อุปกรณ์ ยานพาหนะ	☐
13) ประสานหน่วยงานภายนอก (อำเภอ จังหวัด โรงพยาบาล ตำรวจ ทหาร)	☐

แบบที่ 13 แบบตรวจสอบการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 6 ควบคุม สั่งการ และสนับสนุนการปฏิบัติภาคสนาม	
14) สั่งการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การอพยพ การค้นหา และกู้ภัย	☐
15) จัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว และการดูแลกลุ่มเปราะบาง	☐
16) ติดตามผลการปฏิบัติงานแบบ Real-time	☐
ขั้นตอนที่ 7 รายงานสถานการณ์ และสื่อสารสาธารณะ	
17) รายงานสถานการณ์ต่อผู้บริหารระดับสูง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	☐
18) แลกเปลี่ยน และประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่ต้องแก่ประชาชน	☐
19) ปรับแผนการปฏิบัติตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง	☐
ขั้นตอนที่ 8 ประเมินความเสียหาย และวางแผนฟื้นฟู	
20) สำรวจและประเมินความเสียหายด้านชีวิต ทรัพย์สิน และโครงสร้างพื้นฐาน	☐
21) จัดทำแผนเยียวยา และฟื้นฟูระยะสั้น-ระยะยาว	☐
22) เตรียมข้อมูลเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ	☐
ขั้นตอนที่ 9 ลดระดับ และยุติการดำเนินงาน EOC	
23) เมื่อสถานการณ์คลี่คลาย ให้ผู้บัญชาการเหตุการณ์เสนอปิดศูนย์ EOC	☐
24) โอนภารกิจเข้าสู่ระบบงานปกติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	☐
25) สรุปบทเรียนและจัดทำรายงานหลังการปฏิบัติ (After Action Review)	☐

3.3.2.4 อพยพประชาชนไปยังศูนย์พักพิงที่จัดเตรียมไว้

ในกรณีที่ต้องมีการอพยพประชาชนไปยังศูนย์พักพิงที่จัดเตรียมไว้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามขั้นตอน และวิธีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ตรวจพบ และยืนยันสถานการณ์ภัย	<ul style="list-style-type: none"> รับแจ้งเหตุจากระบบเตือนภัย ชุมชน ผู้นำท้องถิ่น หรือหน่วยภาคสนาม ประเมินประเภทภัย ความรุนแรง แนวโน้มการขยายตัว และพื้นที่เสี่ยง พิจารณาความจำเป็นต้องอพยพ (Partial/Full Evacuation)
ขั้นตอนที่ 2 สั่งการอพยพอย่างเป็นทางการ	<ul style="list-style-type: none"> ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้บัญชาการเหตุการณ์มีคำสั่งอพยพ กำหนดพื้นที่อพยพ เส้นทางปลอดภัย จุดรวมพล และศูนย์พักพิงเป้าหมาย ประกาศระดับการอพยพให้ชัดเจน (สมัครใจ/บังคับ)
ขั้นตอนที่ 3 แจ้งเตือน และสื่อสารกับประชาชน	<ul style="list-style-type: none"> แจ้งเตือนผ่านหอกระจายข่าว รถประชาสัมพันธ์ สื่อออนไลน์ และผู้นำชุมชน แจ้งข้อมูลสำคัญ อาทิ เวลาอพยพ เส้นทาง สิ่งของจำเป็น และข้อห้าม

ขั้นตอนที่ 4 เตรียมความพร้อมด้านการอพยพ	<ul style="list-style-type: none"> • ย้ายการดูแลเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ป่วยติดเตียง • จัดกำลังเจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อาสาสมัครและหน่วยกู้ภัย • จัดเตรียมยานพาหนะ เรือ รถบัส รถพยาบาล • เตรียมอุปกรณ์ช่วยเหลือเฉพาะกลุ่ม (เป้ รถเข็น เวชภัณฑ์)
ขั้นตอนที่ 5 ดำเนินการอพยพจากพื้นที่เสี่ยง	<ul style="list-style-type: none"> • ควบคุมการอพยพตามเส้นทางที่กำหนด หลีกเลี่ยงจุดอันตราย • จัดลำดับการอพยพ: กลุ่มเปราะบาง เด็ก และสตรี ประชาชนทั่วไป • ตรวจสอบความครบถ้วน ไม่ให้ผู้ตกค้างในพื้นที่เสี่ยง
ขั้นตอนที่ 6 ลงทะเบียน และคัดกรอง ณ จุดรับเข้า/ศูนย์พักพิง	<ul style="list-style-type: none"> • ลงทะเบียนผู้ประสบภัย แยกตามครัวเรือน • คัดกรองสุขภาพเบื้องต้น และความต้องการพิเศษ • จัดสรรพื้นที่พักพิงอย่างเหมาะสม (ชาย-หญิง ครอบครัว กลุ่มเปราะบาง)
ขั้นตอนที่ 7 ดูแลความเป็นอยู่และความปลอดภัยในศูนย์พักพิง	<ul style="list-style-type: none"> • จัดอาหาร น้ำดื่ม สุขาภิบาล และการรักษาพยาบาล • ดูแลความปลอดภัย ความเป็นระเบียบ และสุขภาพจิต • สื่อสารข้อมูลสถานการณ์และแนวโน้มภัยอย่างต่อเนื่อง
ขั้นตอนที่ 8 ติดตาม ประเมิน และปรับแผนการอพยพ	<ul style="list-style-type: none"> • ติดตามสถานการณ์ภัย และความพร้อมในการกลับเข้าพื้นที่ • ปรับแผนอพยพ หรือย้ายศูนย์พักพิงหากจำเป็น • รายงานผลต่อศูนย์บัญชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แบบที่ 14 แบบตรวจสอบการอพยพประชาชนไปยังศูนย์พักพิงที่จัดเตรียมไว้	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 1 ตรวจสอบ และยืนยันสถานการณ์ภัย	
1) รับแจ้งเหตุจากระบบเตือนภัย ชุมชน ผู้นำท้องถิ่น หรือหน่วยภาคสนาม	☐
2) ประเมินประเภทภัย ความรุนแรง แนวโน้มการขยายตัว และพื้นที่เสี่ยง	☐
3) พิจารณาความจำเป็นต้องอพยพ (Partial/Full Evacuation)	☐
ขั้นตอนที่ 2 สั่งการอพยพอย่างเป็นทางการ	
4) ผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บัญชาการเหตุการณ์มีคำสั่งอพยพ	☐
5) กำหนดพื้นที่อพยพ เส้นทางปลอดภัย จุดรวมพล และศูนย์พักพิงเป้าหมาย	☐
6) ประกาศระดมการอพยพให้ชัดเจน (สมัครใจ/บังคับ)	☐
ขั้นตอนที่ 3 แจ้งเตือน และสื่อสารกับประชาชน	
7) แจ้งเตือนผ่านหอกระจายข่าว รถประชาสัมพันธ์ สื่อออนไลน์ และผู้นำชุมชน	☐
8) แจ้งข้อมูลสำคัญ อาทิ เวลาอพยพ เส้นทาง สิ่งของจำเป็น และข้อห้าม	☐
9) ย้ายการดูแลเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ป่วยติดเตียง	☐
ขั้นตอนที่ 4 เตรียมความพร้อมด้านการอพยพ	
10) จัดกำลังเจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อาสาสมัครและหน่วยกู้ภัย	☐

แบบที่ 14 แบบตรวจสอบการอพยพประชาชนไปยังศูนย์พักพิงที่จัดเตรียมไว้	ดำเนินการแล้ว
11) จัดเตรียมยานพาหนะ เรือ รถบัส รถพยาบาล	☐
12) เตรียมอุปกรณ์ช่วยเหลือเฉพาะกลุ่ม (เปล รถเข็น เวชภัณฑ์)	☐
ขั้นตอนที่ 5 ดำเนินการอพยพจากพื้นที่เสี่ยง	
13) ควบคุมการอพยพตามเส้นทางที่กำหนด หลีกเลี่ยงจุดอันตราย	☐
14) จัดลำดับการอพยพ: กลุ่มเปราะบาง เด็ก และสตรี ประชาชนทั่วไป	☐
15) ตรวจสอบความครบถ้วน ไม่ให้มีผู้ตกค้างในพื้นที่เสี่ยง	☐
ขั้นตอนที่ 6 ลงทะเบียน และคัดกรอง ณ จุดรับเข้า/ศูนย์พักพิง	
16) ลงทะเบียนผู้ประสบภัย แยกตามครัวเรือน	☐
17) คัดกรองสุขภาพเบื้องต้น และความต้องการพิเศษ	☐
18) จัดสรรพื้นที่พักพิงอย่างเหมาะสม (ชาย-หญิง ครอบครัว กลุ่มเปราะบาง)	☐
ขั้นตอนที่ 7 ดูแลความเป็นอยู่ และความปลอดภัยในศูนย์พักพิง	
19) จัดอาหาร น้ำดื่ม สุขาภิบาล และการรักษาพยาบาล	☐
20) ดูแลความปลอดภัย ความเป็นระเบียบ และสุขภาพจิต	☐
21) สื่อสารข้อมูลสถานการณ์และแนวโน้มภัยอย่างต่อเนื่อง	☐
ขั้นตอนที่ 8 ติดตาม ประเมิน และปรับแผนการอพยพ	
22) ติดตามสถานการณ์ภัย และความพร้อมในการกลับเข้าพื้นที่	☐
23) ปรับแผนอพยพ หรือย้ายศูนย์พักพิงหากจำเป็น	☐
24) รายงานผลต่อศูนย์บัญชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	☐

3.3.2.5 สื่อสารข้อมูลให้แก่ประชาชนในช่วงเกิดภัย

ในช่วงที่เกิดภัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องสื่อสารข้อมูลให้แก่ประชาชน โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รับและกลั่นกรองข้อมูลสถานการณ์ภัย	<ul style="list-style-type: none"> รับข้อมูลจากหน่วยภาคสนาม ศูนย์ EOC ระบบเตือนภัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความถูกต้อง ความเร่งด่วน และผลกระทบต่อประชาชน แยกประเภทข้อมูล ได้แก่ เตือนภัย คำสั่ง คำแนะนำ ชี้แจงข่าวลือ
ขั้นตอนที่ 2 จัดตั้งศูนย์สื่อสารข้อมูลกลาง (Public Information Function)	<ul style="list-style-type: none"> แต่งตั้งผู้รับผิดชอบด้านการสื่อสาร (โฆษก ฝ่ายประชาสัมพันธ์) กำหนดช่องทางสื่อสารหลัก และสำรอง เชื่อมโยงข้อมูลกับศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ (EOC)
ขั้นตอนที่ 3 กำหนดสารหลักและกลุ่มเป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> กำหนด Key Messages ที่จำเป็นต่อการตัดสินใจของประชาชน แยกกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ประชาชนทั่วไป พื้นที่เสี่ยง กลุ่มเปราะบาง ปรับภาษา และรูปแบบให้เข้าใจง่าย กระชับ ไม่ตื่นตระหนก

ขั้นตอนที่ 4 เลือกและใช้ช่องทางการสื่อสาร	<ul style="list-style-type: none"> ● ช่องทางชุมชน: หอกระจายข่าว รถประชาสัมพันธ์ ผู้นำชุมชน ● ช่องทางดิจิทัล ได้แก่ Line Official Facebook เว็บไซต์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ● ช่องทางลูกเงิน ได้แก่ วิทยุสื่อสาร เสียงตามสาย ป้ายประกาศ
ขั้นตอนที่ 5 เผยแพร่ข้อมูลและแจ้งเตือนอย่างต่อเนื่อง	<ul style="list-style-type: none"> ● แจ้งเตือนสถานการณ์ แนวโน้มภัย และแนวทางปฏิบัติ ● กำหนดรอบเวลาปรับปรุงที่ชัดเจน (เช่น ทุก 2-6 ชั่วโมง หรือเมื่อมีเหตุสำคัญ) ● ย้ำคำสั่งอพยพ ข้อห้าม และข้อควรปฏิบัติซ้ำอย่างสม่ำเสมอ
ขั้นตอนที่ 6 รับฟังข้อซักถามและจัดการข่าวลือ	<ul style="list-style-type: none"> ● เปิดช่องทางรับคำถาม/ข้อร้องเรียน (โทรศัพท์ เฟซบุ๊ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ● ตรวจสอบและชี้แจงข่าวลือหรือข้อมูลบิดเบือนอย่างรวดเร็ว ● ปรับสารสื่อสารตามข้อกังวลของประชาชน
ขั้นตอนที่ 7 ประสานการสื่อสารกับหน่วยงานภายนอก	<ul style="list-style-type: none"> ● ประสานอำเภอ จังหวัด โรงพยาบาล ตำรวจ หน่วยกู้ภัย ● ใช้สารและข้อมูลที่สอดคล้องกันทุกหน่วย ● หลีกเลี่ยงการสื่อสารซ้ำซ้อนหรือขัดแย้ง
ขั้นตอนที่ 8 ติดตามผลการรับรู้ของประชาชน	<ul style="list-style-type: none"> ● ประเมินว่าประชาชนรับรู้ และเข้าใจสารหรือไม่ ● ตรวจสอบพฤติกรรม การตอบสนอง (อพยพ ปฏิบัติตามคำแนะนำ) ● ปรับวิธีสื่อสารให้เหมาะกับสถานการณ์จริง
ขั้นตอนที่ 9 สรุป และถอดบทเรียนด้านการสื่อสาร	<ul style="list-style-type: none"> ● รวบรวมข้อมูลการสื่อสารที่ใช้จริง ● วิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน ช่องว่างการสื่อสาร ● จัดทำข้อเสนอปรับปรุงแผนสื่อสารภัยในอนาคต

3.3.3 หลังเกิดสาธารณภัย

3.3.3.1 ประเมินความเสียหาย และความสูญเสียเพื่อการฟื้นฟูหลังเกิดสาธารณภัย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งต้องทำหน้าที่ในการประเมินความเสียหาย และความสูญเสียเพื่อการฟื้นฟูหลังเกิดสาธารณภัย ทั้งการประมาณการความเสียหายในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ระบบสาธารณูปโภค สภาพแวดล้อม ระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย หรือได้รับผลกระทบจากสาธารณภัย เพื่อประเมินความต้องการและจำเป็นในการฟื้นฟูภายหลังเกิดสาธารณภัย โดยมีขั้นตอนและการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดตั้งกลไกการประเมินหลังเกิดภัย	<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้บริหารท้องถิ่นสั่งการแต่งตั้งคณะทำงานประเมินความเสียหาย ● กำหนดขอบเขตพื้นที่ ประเภทย่อย และช่วงเวลาการประเมิน ● แบ่งทีมตามสาขา อาทิ ชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน ระบบสาธารณูปโภค สภาพแวดล้อม ระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย หรือได้รับผลกระทบจากสาธารณภัย
ขั้นตอนที่ 2 รวบรวมข้อมูลสถานการณ์เบื้องต้น	<ul style="list-style-type: none"> ● รวบรวมรายงานเหตุการณ์ ภาพถ่าย แผนที่ และข้อมูลจากภาคสนาม ● ตรวจสอบพื้นที่ที่เข้าถึงได้/ยังไม่ปลอดภัย ● จัดลำดับความเร่งด่วนของพื้นที่ประเมิน
ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบเครื่องมือและเกณฑ์การประเมิน	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดทำแบบฟอร์มสำรวจมาตรฐาน (ครัวเรือน/สถานประกอบการ/โครงสร้าง) ● กำหนดตัวชี้วัดความเสียหาย (เสียหายเล็กน้อย-ปานกลาง-รุนแรง) ● แยก ความเสียหาย (Damage) กับ ความสูญเสีย (Loss) ให้ชัดเจน
ขั้นตอนที่ 4 สำรวจภาคสนามและเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์	<ul style="list-style-type: none"> ● ลงพื้นที่สำรวจโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของทีมงาน ● บันทึกข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ พร้อมพิกัดพื้นที่ ● ให้ความสำคัญกับกลุ่มเปราะบาง และโครงสร้างสำคัญ
ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ และจำแนกประเภทความเสียหาย	<ul style="list-style-type: none"> ● จำแนกตามมิติหลัก ได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> (1) ชีวิตและสังคม (ผู้เสียชีวิต บาดเจ็บ ที่อยู่อาศัย) (2) โครงสร้างพื้นฐาน (ถนน สะพาน ระบบน้ำ ไฟฟ้า) (3) เศรษฐกิจ (เกษตร การค้า รายได้ชุมชน) (4) สิ่งแวดล้อม (ดิน น้ำ ป่า ระบบนิเวศ)
ขั้นตอนที่ 6 ประเมินมูลค่าความสูญเสียและผลกระทบ	<ul style="list-style-type: none"> ● คำนวณมูลค่าความเสียหายทางกายภาพ ● ประเมินความสูญเสียทางเศรษฐกิจ และรายได้ในอนาคต ● วิเคราะห์ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และการดำรงชีพ

ขั้นตอนที่ 7 ตรวจสอบความถูกต้องและรับรองข้อมูล	<ul style="list-style-type: none"> • ตรวจสอบซ้ำกับผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง • ปรับแก้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อน • รับรองข้อมูลอย่างเป็นทางการ
ขั้นตอนที่ 8 จัดทำรายงานและเชื่อมโยงสู่แผนฟื้นฟู	<ul style="list-style-type: none"> • จัดทำรายงานสรุปความเสียหายและความสูญเสียรายพื้นที่ • เชื่อมโยงข้อมูลกับแผนเยียวยาและแผนฟื้นฟู (ระยะเร่งด่วน-ระยะยาว) • ใช้ประกอบการของบประมาณ และการสนับสนุน
ขั้นตอนที่ 9 ติดตามผลและถอดบทเรียน	<ul style="list-style-type: none"> • ติดตามการใช้ข้อมูลในการฟื้นฟูจริง • ประเมินความเพียงพอของการเยียวยา • ถอดบทเรียนเพื่อปรับปรุงระบบประเมินในอนาคต

แบบที่ 17 แบบตรวจสอบการประเมินความเสียหาย และความสูญเสียเพื่อการฟื้นฟูหลังเกิดสาธารณภัย	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 1 จัดตั้งกลไกการประเมินหลังเกิดภัย	
1) ผู้บริหารท้องถิ่นสั่งการแต่งตั้งคณะทำงานประเมินความเสียหาย	☐
2) กำหนดขอบเขตพื้นที่ ประเภทย่อย และช่วงเวลาการประเมิน	☐
3) แบ่งทีมตามสาขา	☐
ขั้นตอนที่ 2 รวบรวมข้อมูลสถานการณ์เบื้องต้น	
4) รวบรวมรายงานเหตุการณ์ ภาพถ่าย แผนที่ และข้อมูลจากภาคสนาม	☐
5) ตรวจสอบพื้นที่ที่เข้าถึงได้/ยังไม่ปลอดภัย	☐
6) จัดลำดับความเร่งด่วนของพื้นที่ประเมิน	☐
ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบเครื่องมือ และเกณฑ์การประเมิน	
7) จัดทำแบบฟอร์มสำรวจมาตรฐาน (ครัวเรือน/สถานประกอบการ/โครงสร้าง)	☐
8) กำหนดตัวชี้วัดความเสียหาย (เสียหายเล็กน้อย-ปานกลาง-รุนแรง)	☐
9) แยก ความเสียหาย (Damage) กับ ความสูญเสีย (Loss) ให้ชัดเจน	☐
ขั้นตอนที่ 4 สำรวจภาคสนาม และเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์	
10) ลงพื้นที่สำรวจโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของทีมงาน	☐
11) บันทึกข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ พร้อมพิกัดพื้นที่	☐
12) ให้ความสำคัญกับกลุ่มเปราะบาง และโครงสร้างสำคัญ	☐
ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ และจำแนกประเภทความเสียหาย	
13) จำแนกตามมิติหลัก	☐
ขั้นตอนที่ 6 ประเมินมูลค่าความสูญเสีย และผลกระทบ	
14) คำนวณมูลค่าความเสียหายทางกายภาพ	☐
15) ประเมินความสูญเสียทางเศรษฐกิจ และรายได้ในอนาคต	☐
16) วิเคราะห์ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และการดำรงชีพ	☐

แบบที่ 17 แบบตรวจสอบการประเมินความเสียหาย และความสูญเสีย เพื่อการฟื้นฟูหลังเกิดสาธารณภัย	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 7 ตรวจสอบความถูกต้อง และรับรองข้อมูล	
17) ตรวจสอบซ้ำกับผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	☐
18) ปรับแก้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อน	☐
19) รับรองข้อมูลอย่างเป็นทางการ	☐
ขั้นตอนที่ 8 จัดทำรายงานและเชื่อมโยงสู่แผนฟื้นฟู	
20) จัดทำรายงานสรุปความเสียหายและความสูญเสียรายพื้นที่	☐
21) เชื่อมโยงข้อมูลกับแผนเฝ้าระวัง และแผนฟื้นฟู (ระยะเร่งด่วน-ระยะยาว)	☐
22) ใช้ประกอบการของบประมาณ และการสนับสนุน	☐
ขั้นตอนที่ 9 ติดตามผล และถอดบทเรียน	
23) ติดตามการใช้ข้อมูลในการฟื้นฟูจริง	☐
24) ประเมินความเพียงพอของการเฝ้าระวัง	☐
25) ถอดบทเรียนเพื่อปรับปรุงระบบประเมินในอนาคต	☐

3.3.3.2 ฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้กลับสู่สภาพปกติ

เป็นการนำผลการประเมินมาใช้เพื่อให้ผู้ประสบภัยในพื้นที่สามารถดำรงชีวิตใหม่ เกิดการฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดตั้งกลไกการฟื้นฟู และกำหนดกรอบการดำเนินงาน	<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้บริหารท้องถิ่นสั่งการจัดตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงานฟื้นฟูหลังภัย ● กำหนดบทบาทหน้าที่ แบ่งมิติการฟื้นฟู (สุขภาพ-สังคม-เศรษฐกิจ-สิ่งแวดล้อม) ● เชื่อมโยงข้อมูลจากรายงานการประเมินความเสียหาย และความสูญเสีย
ขั้นตอนที่ 2 จัดลำดับ ความเร่งด่วน และกำหนด กลุ่มเป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> ● วิเคราะห์ผลกระทบตามระดับความรุนแรงและความเปราะบาง ● จัดลำดับพื้นที่ คริวเรือน และกลุ่มเป้าหมายที่ต้องฟื้นฟู ก่อน-หลัง ● กำหนดระยะการฟื้นฟู ได้แก่ เร่งด่วน ระยะกลาง ระยะยาว
ขั้นตอนที่ 3 ฟื้นฟูด้านสุขภาพกาย และจิตใจ	<ul style="list-style-type: none"> ● ตรวจสอบสุขภาพ และให้การรักษาผู้บาดเจ็บ ผู้ป่วย และกลุ่มเสี่ยง ● ดูแลสุขภาพจิต บำบัดความเครียด ความสูญเสีย และภาวะบอบช้ำทางใจ ● ฟื้นฟูการเข้าถึงบริการสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง
ขั้นตอนที่ 4 ฟื้นฟูความมั่นคง ทางสังคม และความสัมพันธ์ ชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ● ฟื้นฟูที่อยู่อาศัย และความปลอดภัยในการดำรงชีวิต ● สนับสนุนกิจกรรมชุมชน การรวมกลุ่ม และเครือข่ายช่วยเหลือ ● เสริมสร้างการมีส่วนร่วม และความไว้วางใจต่อภาครัฐ

ขั้นตอนที่ 5 ฟื้นฟูรายได้ และฐานเศรษฐกิจท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> • เยียวยาและช่วยเหลือด้านอาชีพ เกษตร การค้า และแรงงาน • สนับสนุนเงินทุน เครื่องมือ และการฝึกทักษะอาชีพ • ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการพึ่งพาตนเอง
ขั้นตอนที่ 6 ฟื้นฟูพื้นที่ และระบบนิเวศ	<ul style="list-style-type: none"> • ซ่อมแซมและฟื้นฟูพื้นที่ที่ได้รับความเสียหาย • ฟื้นฟูดิน น้ำ ป่า และทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม • ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้ปลอดภัย และทนทานต่อภัยในอนาคต
ขั้นตอนที่ 7 บูรณาการแผนฟื้นฟู กับการลดความเสี่ยงในอนาคต	<ul style="list-style-type: none"> • นำบทเรียนจากภัยพิบัติมาปรับปรุงแผนพัฒนา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น • บูรณาการการฟื้นฟูกับการป้องกันและลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย • เสริมสร้างความพร้อมของชุมชนและระบบเตือนภัย
ขั้นตอนที่ 8 ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงการฟื้นฟู	<ul style="list-style-type: none"> • ติดตามความก้าวหน้าของการฟื้นฟูในทุกมิติ • ประเมินผลสัมฤทธิ์ และความพึงพอใจของผู้ประสบภัย • ปรับปรุงแนวทาง และมาตรการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง

แบบที่ 18 แบบตรวจสอบการฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้กลับสู่สภาพปกติ	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 1 จัดตั้งกลไกการฟื้นฟู และกำหนดกรอบการดำเนินงาน	
1) ผู้บริหารท้องถิ่นสั่งการจัดตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงานฟื้นฟูหลังภัย	☐
2) กำหนดบทบาทหน้าที่ แบ่งมิติการฟื้นฟู (สุขภาพ-สังคม-เศรษฐกิจ-สิ่งแวดล้อม)	☐
3) เชื่อมโยงข้อมูลจากรายงานการประเมินความเสียหายและความสูญเสีย	☐
ขั้นตอนที่ 2 จัดลำดับความเร่งด่วน และกำหนดกลุ่มเป้าหมาย	
4) วิเคราะห์ผลกระทบตามระดับความรุนแรงและความเปราะบาง	☐
5) จัดลำดับพื้นที่ ครุว์เรือน และกลุ่มเป้าหมายที่ต้องฟื้นฟูก่อน-หลัง	☐
6) กำหนดระยะการฟื้นฟู ได้แก่ เร่งด่วน ระยะกลาง ระยะยาว	☐
ขั้นตอนที่ 3 ฟื้นฟูด้านสุขภาพกายและจิตใจ	
7) ตรวจสอบสุขภาพ และให้การรักษาผู้บาดเจ็บ ผู้ป่วย และกลุ่มเสี่ยง	☐
8) ดูแลสุขภาพจิต บำบัดความเครียด ความสูญเสีย และภาวะบอบช้ำทางใจ	☐
9) ฟื้นฟูการเข้าถึงบริการสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง	☐
ขั้นตอนที่ 4 ฟื้นฟูความมั่นคงทางสังคมและความสัมพันธ์ชุมชน	
10) ฟื้นฟูที่อยู่อาศัย และความปลอดภัยในการดำรงชีวิต	☐
11) สนับสนุนกิจกรรมชุมชน การรวมกลุ่ม และเครือข่ายช่วยเหลือ	☐
12) เสริมสร้างการมีส่วนร่วม และความไว้วางใจต่อภาครัฐ	☐

แบบที่ 18 แบบตรวจสอบการฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้กลับสู่สภาพปกติ	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 5 ฟื้นฟูรายได้และฐานเศรษฐกิจท้องถิ่น	
13) เยียวยา และช่วยเหลือด้านอาชีพ เกษตร การค้า และแรงงาน	☐
14) สนับสนุนเงินทุน เครื่องมือ และการฝึกทักษะอาชีพ	☐
15) ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการพึ่งพาตนเอง	☐
ขั้นตอนที่ 6 ฟื้นฟูพื้นที่และระบบนิเวศ	
16) ซ่อมแซม และฟื้นฟูพื้นที่ที่ได้รับ ความเสียหาย	☐
17) ฟื้นฟูดิน น้ำ ป่า และทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม	☐
18) ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้ปลอดภัย และทนทานต่อภัยในอนาคต	☐
ขั้นตอนที่ 7 บูรณาการแผนฟื้นฟูกับการลดความเสี่ยงในอนาคต	
19) นำบทเรียนจากภัยพิบัติมาปรับปรุงแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	☐
20) บูรณาการการฟื้นฟูกับการป้องกันและลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย	☐
21) เสริมสร้างความพร้อมของชุมชนและระบบเตือนภัย	☐
ขั้นตอนที่ 8 ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงการฟื้นฟู	
22) ติดตามความก้าวหน้าของการฟื้นฟูในทุกมิติ	☐
23) ประเมินผลสัมฤทธิ์ และความพึงพอใจของผู้ประสบภัย	☐
24) ปรับปรุงแนวทาง และมาตรการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง	☐

3.3.3.3 ประเมินผล และจัดทำบทเรียนเพื่อพัฒนาแผนป้องกันภัยในอนาคต

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดประชุมหารือ และร่วมกันถอดบทเรียนเพื่อใช้ในการสร้างองค์ความรู้ และถ่ายทอดประสบการณ์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เห็นถึงแนวทางปฏิบัติที่ดี หรือปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขในอนาคต รวมทั้งการประเมินความต้องการหลังเกิดสาธารณภัย การจัดทำฐานข้อมูลการประเมินความเสียหายและความสูญเสียที่เกิดขึ้น เพื่อให้การฟื้นฟูมีประสิทธิภาพที่ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม โดยมีวิธีการประเมิน ขั้นตอน และวิธีการดำเนินงานดังนี้

ตารางที่ 18 การประเมินผล และจัดทำบทเรียนเพื่อพัฒนาแผนป้องกันภัยในอนาคต

ด้าน	ประเด็น	ข้อมูลที่ใช้
1) การประเมินผลด้านการปฏิบัติการ (Operational Evaluation)	ประเมินว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานร่วมปฏิบัติได้ดำเนินงานตามแผนหรือไม่ เช่น ความเร็วในการแจ้งเตือนประชาชน ความพร้อมของอุปกรณ์ชุดกู้ภัย รถดับเพลิง การเปิดศูนย์อพยพ/สถานที่หลบภัยตามกำหนด การบริหารจัดการจราจร/การอพยพ	บันทึก log การปฏิบัติงาน รายงานการปฏิบัติของทีมงาน ภาพถ่าย/วิดีโอสถานการณ์ แบบฟอร์มประเมินหลังเหตุการณ์ (After Action Review – AAR)
2) การประเมินผลด้านการประสานงาน	วิเคราะห์ความร่วมมือของทุกฝ่าย การประสานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานป้องกัน	แผนผังการสั่งการ ข้อมูลจากการประชุมสรุปหลังเหตุการณ์ แบบสอบถาม

ด้าน	ประเด็น	ข้อมูลที่ใช้
(Coordination Evaluation)	และบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ตำรวจ โรงพยาบาล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ความชัดเจนของโครงสร้างบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) การสื่อสารข้อมูลสถานการณ์ระหว่างหน่วยงาน	ความพึงพอใจหน่วยงานร่วมปฏิบัติ
3) การประเมินผลด้านประชาชนและสังคม (Social Impact Evaluation)	ตรวจสอบผลกระทบต่อกันและชุมชน จำนวนผู้ได้รับผลกระทบ ความพึงพอใจต่อการช่วยเหลือ ความต้องการเร่งด่วนในระยะฟื้นฟู เข้าถึงกลุ่มเปราะบาง (เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ป่วยติดเตียง) ได้หรือไม่	สำรวจความคิดเห็นประชาชน ข้อมูลร้องเรียน/ข้อเสนอแนะ การประชุมชุมชนหลังเหตุการณ์
4) การประเมินผลด้านทรัพยากรและงบประมาณ	เพียงพอหรือไม่ ใช้งบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ อุปกรณ์/ยานพาหนะเพียงพอหรือจำเป็นต้องจัดหาเพิ่มเติม	
5) การวิเคราะห์ความเสียหาย (Damage & Loss Assessment)	ใช้เพื่อจัดทำแผนเยียวยา และของงบประมาณ มูลค่าความเสียหาย บ้านเรือน โครงสร้างพื้นฐาน (ถนน สะพาน โรงเรียน) พื้นที่เกษตรเสียหาย สาธารณูปโภค (น้ำประปา ไฟฟ้า)	

ขั้นตอนที่ 1 จัดตั้งคณะกรรมการประเมินผลหลังการจัดการสาธารณภัย	<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้บริหารท้องถิ่นสั่งการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผล ● กำหนดขอบเขตการประเมิน (ก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย หลังเกิดภัย) ● กำหนดกรอบเวลา วิธีการ และแหล่งข้อมูลที่ใช้ประเมิน
ขั้นตอนที่ 2 รวบรวมข้อมูลจากการดำเนินงานจริง	<ul style="list-style-type: none"> ● รวบรวมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่ใช้ปฏิบัติ ● รวบรวมรายงานการสั่งการ บันทึกเหตุการณ์ และรายงานสถานการณ์ ● เก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร ผู้นำชุมชน และประชาชน ผู้ได้รับผลกระทบ
ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและมาตรการ	<ul style="list-style-type: none"> ● ประเมินความสอดคล้องระหว่างแผนที่กำหนดไว้กับการปฏิบัติจริงใน 5 ประเด็นก่อนหน้านี ● ประเมินประสิทธิภาพด้านการเตือนภัย และการสื่อสาร การสั่งการและการประสานงาน การช่วยเหลือ อพยพ และฟื้นฟู ● วิเคราะห์ความครอบคลุมต่อกลุ่มเปราะบางและพื้นที่เสี่ยง
ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหา และอุปสรรค	<ul style="list-style-type: none"> ● ระบุ จุดแข็ง (What worked well) ● ระบุ จุดอ่อน (What did not work) ● วิเคราะห์สาเหตุเชิงโครงสร้าง ทรัพยากร บุคลากร และการสื่อสาร
ขั้นตอนที่ 5 สักดบทเรียน (Lessons Learned)	<ul style="list-style-type: none"> ● แยกบทเรียนเป็น 5 ด้าน ● จัดลำดับบทเรียนตามความสำคัญและความเสี่ยงในอนาคต
ขั้นตอนที่ 6 จัดทำข้อเสนอเพื่อพัฒนาแผนป้องกันภัยในอนาคต	<ul style="list-style-type: none"> ● เสนอแนวทางปรับปรุงแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ● ปรับปรุงมาตรการลดความเสี่ยง การเตรียมพร้อม และการตอบโต้ภัย ● เชื่อมโยงบทเรียนกับแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนงบประมาณ
ขั้นตอนที่ 7 ทบทวน ปรับปรุงและรับรองแผนป้องกันภัย	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงาน และชุมชน ● ปรับปรุงแผนให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และภัยที่เปลี่ยนแปลง ● เสนอผู้มีอำนาจพิจารณาให้ความเห็นชอบ
ขั้นตอนที่ 8 ถ่ายทอดบทเรียนและเสริมสร้างศักยภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ● ถ่ายทอดบทเรียนแก่บุคลากรอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และเครือข่ายชุมชน ● ใช้บทเรียนในการฝึกอบรม ซ้อมแผน และพัฒนาศักยภาพ ● สร้างคลังความรู้ด้านการจัดการสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 9 ติดตามผล

การนำบทเรียนไปใช้

- ติดตามการนำข้อเสนอไปปฏิบัติจริง
- ประเมินความพร้อมและการลดความเสี่ยงในรอบถัดไป
- ปรับปรุงกระบวนการประเมินอย่างต่อเนื่อง

แบบที่ 19 แบบตรวจสอบการประเมินผล และจัดทำบทเรียนเพื่อพัฒนาแผนป้องกันภัยในอนาคต	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 1 จัดตั้งคณะทำงานประเมินผลหลังการจัดการสาธารณภัย	
1) ผู้บริหารท้องถิ่นสั่งการแต่งตั้งคณะทำงานประเมินผล	☐
2) กำหนดขอบเขตการประเมิน (ก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย หลังเกิดภัย)	☐
3) กำหนดกรอบเวลา วิธีการ และแหล่งข้อมูลที่ใช้ประเมิน	☐
ขั้นตอนที่ 2 รวบรวมข้อมูลจากการดำเนินงานจริง	
4) รวบรวมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่ใช้ปฏิบัติ	☐
5) รวบรวมรายงานการสั่งการ บันทึกเหตุการณ์ และรายงานสถานการณ์	☐
6) เก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร ผู้นำชุมชน และประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ	☐
ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลการดำเนินงานตามแผน และมาตรการ	
7) ประเมินความสอดคล้องระหว่างแผนที่กำหนดไว้กับการปฏิบัติจริงใน 5 ประเด็นก่อนหน้านี้	☐
8) ประเมินประสิทธิภาพด้านการเตือนภัย และการสื่อสารการสั่งการ และการประสานงาน การช่วยเหลือ อพยพ และฟื้นฟู	☐
9) วิเคราะห์ความครอบคลุมต่อกลุ่มเปราะบางและพื้นที่เสี่ยง	☐
ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหา และอุปสรรค	
10) ระบุ จุดแข็ง (What worked well)	☐
11) ระบุ จุดอ่อน (What did not work)	☐
12) วิเคราะห์สาเหตุเชิงโครงสร้าง ทรัพยากร บุคลากร และการสื่อสาร	☐
ขั้นตอนที่ 5 สักดบทเรียน (Lessons Learned)	
13) แยกบทเรียนเป็น 5 ด้าน	☐
14) จัดลำดับบทเรียนตามความสำคัญและความเสี่ยงในอนาคต	☐
ขั้นตอนที่ 6 จัดทำข้อเสนอเพื่อพัฒนาแผนป้องกันภัยในอนาคต	
15) เสนอแนวทางปรับปรุงแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	☐
16) ปรับปรุงมาตรการลดความเสี่ยง การเตรียมพร้อม และการตอบโต้ภัย	☐
17) เชื่อมโยงบทเรียนกับแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนงบประมาณ	☐
ขั้นตอนที่ 7 ทบทวน ปรับปรุง และรับรองแผนป้องกันภัย	
18) จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานและชุมชน	☐
19) ปรับปรุงแผนให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และภัยที่เปลี่ยนแปลง	☐
20) เสนอผู้มีอำนาจพิจารณาให้ความเห็นชอบ	☐

แบบที่ 19 แบบตรวจสอบการประเมินผล และจัดทำบทเรียนเพื่อพัฒนาแผน ป้องกันภัยในอนาคต	ดำเนินการแล้ว
ขั้นตอนที่ 8 ถ่ายทอดบทเรียนและเสริมสร้างศักยภาพ	
21) ถ่ายทอดบทเรียนแก่บุคลากรอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และเครือข่ายชุมชน	☐
22) ใช้บทเรียนในการฝึกอบรม ช้อมแผน และพัฒนาศักยภาพ	☐
23) สร้างคลังความรู้ด้านการจัดการสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	☐
ขั้นตอนที่ 9 ติดตามผลการนำบทเรียนไปใช้	
24) ติดตามการนำข้อเสนอไปปฏิบัติจริง	☐
25) ประเมินความพร้อมและการลดความเสี่ยงในรอบถัดไป	☐
26) ปรับปรุงกระบวนการประเมินอย่างต่อเนื่อง	☐

บทที่ 4

ตัวชี้วัดของมาตรฐาน

จากแนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตัวชี้วัดของมาตรฐาน แบ่งเป็น (1) ตัวชี้วัดมาตรฐานการดำเนินการก่อนเกิดสาธารณภัย (2) ตัวชี้วัดมาตรฐานการดำเนินการระหว่างเกิดสาธารณภัย และ (3) ตัวชี้วัดมาตรฐานการดำเนินการก่อนเกิดสาธารณภัย สามารถจำแนกเป็น (1) ตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน และ (2) ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน

เป็นเกณฑ์ขั้นต่ำที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องดำเนินการให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายและระเบียบกำหนดอย่างเคร่งครัด ถือเป็น “ฐานประกันคุณภาพขั้นต่ำ” ของมาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตัวชี้วัดจะสะท้อนความจำเป็นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องดำเนินการอย่างครบถ้วน โดยมีตัวชี้วัดดังนี้

ตารางที่ 19 ตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	อ้างอิงกฎหมาย/ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
	ตัวชี้วัดมาตรฐานการดำเนินการก่อนเกิดสาธารณภัย		
1	มีแผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีองค์ประกอบบทที่ 1 สถานการณ์และแนวโน้มสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทที่ 2 นโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของอำเภอ บทที่ 3 หลักการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย บทที่ 4 ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย บทที่ 5 ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การจัดการในภาวะฉุกเฉินแบบบูรณาการ บทที่ 6 ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน บทที่ 7 ยุทธศาสตร์ที่ 4 : การส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย	-แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570 - หนังสือกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกลาง ที่ มท (กปภก) 0606/ว 10058 ลงวันที่ 26 กันยายน 2566 เรื่อง การจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอ พ.ศ. 2564 – 2570 และแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2564 – 2570 - หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นด่วนที่สุด ที่ มท 0810.4/ว 1716 ลงวันที่ 18 เมษายน 2568 เรื่องการบันทึกข้อมูลแผนในระบบข้อมูลกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น INFO

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	อ้างอิงกฎหมาย/ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
		บทที่ 8 ยุทธศาสตร์ที่ 5 : การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการและสร้างนวัตกรรมด้านสาธารณภัย บทที่ 9 การขับเคลื่อนแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดไปสู่การปฏิบัติ ภาคผนวก	-คู่มือการจัดการสาธารณภัยสำหรับผู้อำนวยการท้องถิ่น
2	มีการสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงภัย	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงภัยและมีฐานข้อมูลสถิติพื้นที่ที่เกิดภัยพื้นที่เสี่ยงภัย โดยประเมินความเสี่ยงใน 4 ประเด็น ได้แก่ (1) พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ (2) ข้อมูลทางกายภาพที่มีความอ่อนแอต่อการเกิดสาธารณภัย (3) ข้อมูลความเปราะบางต่อการเกิดสาธารณภัย และ (4) ข้อมูลศักยภาพในการรับมือต่อการเกิดสาธารณภัย พร้อมจัดทำเป็นแผนที่เสี่ยงภัย	- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม - แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570 -คู่มือการจัดการสาธารณภัยสำหรับผู้อำนวยการท้องถิ่น
3	มีการปฏิบัติในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงตามมาตรฐานที่กำหนด ได้แก่ (1) การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงผ่านการวางผัง และการใช้ที่ดิน เช่น กำหนดเขตห้ามก่อสร้าง หรือเขตจำกัดการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เสี่ยงสูง ปรับผังเมืองรวม/ผังชุมชนให้หลีกเลี่ยงการขยายชุมชนไปสู่พื้นที่เสี่ยง สกวนพื้นที่ลุ่มต่ำเป็นพื้นที่รับน้ำ พื้นที่สีเขียว หรือพื้นที่เกษตรกรรม (2) การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงผ่านการควบคุมอาคาร และโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไม่อนุญาตก่อสร้างอาคารถาวรในพื้นที่เสี่ยงสูง กำหนดเงื่อนไขด้านความสูง ระยะร่น และลักษณะโครงสร้างอาคาร หลีกเลี่ยงการวางโครงสร้างพื้นฐานสำคัญในพื้นที่เสี่ยง (3) การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงผ่านการบริหารจัดการกิจกรรมเสี่ยง เช่น จำกัด	- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม - พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม - พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 - พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม - พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม - พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	อ้างอิงกฎหมาย/ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
		หรือห้ามกิจกรรมที่เพิ่มโอกาสเกิดภัย ออกข้อบัญญัติท้องถิ่นควบคุมกิจกรรม เสี่ยง (4) การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงโดย การย้ายออกจากพื้นที่ (Relocation) เช่น สำรวจครัวเรือนในพื้นที่เสี่ยงสูงมาก จัดหา พื้นที่รองรับใหม่ที่ปลอดภัย สนับสนุน การย้ายถิ่นแบบสมัครใจ (5) การหลีกเลี่ยง ความเสี่ยงผ่านการตัดสินใจเชิงนโยบาย เช่น ทุกโครงการพัฒนาต้องผ่านการ ประเมินความเสี่ยงภัย ไม่อนุมัติโครงการ ที่เพิ่มความเสี่ยงในระยะยาว บรรจุ หลักการลดความเสี่ยงในแผนพัฒนา ท้องถิ่น (6) การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง ด้านสังคมและประชากร เช่น ไม่จัดตั้งศูนย์ เด็กเล็ก หรือศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ เสี่ยง จัดระบบทะเบียนกลุ่มเปราะบาง และกำหนดพื้นที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย	-คู่มือการจัดการสาธารณภัย สำหรับผู้อำนวยการท้องถิ่น
4	มีแนวทางปฏิบัติ ในการป้องกัน และลดผลกระทบ จากความเสี่ยง	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวทาง ปฏิบัติในการป้องกัน และลดผลกระทบ จากความเสี่ยงตามมาตรฐานที่กำหนด ได้แก่ (1) มาตรการด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ปรับปรุงและพัฒนาระบบระบายน้ำ ก่อสร้าง/เสริมคันกันน้ำ จัดทำแก้มลิง พื้นที่หนองน้ำ จัดหาเครื่องสูบน้ำ รถดับเพลิง อุปกรณ์กู้ภัย ปรับปรุงถนน และสะพานให้สามารถใช้ได้ในภาวะฉุกเฉิน (2) มาตรการด้านอาคาร และที่อยู่อาศัย เช่น ส่งเสริมการยกพื้นบ้านในพื้นที่น้ำท่วม ควบคุมมาตรฐานวัสดุทนไฟ เสริมความแข็งแรงโครงสร้างบ้านเรือน ส่งเสริมการออกแบบบ้านต้านลมแรง (3) มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ฟื้นฟูป่า ต้นน้ำ ปลูกป่าชายเลน/แนวกันคลื่น ปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ลาดชัน ป้องกัน การบุกรุกป่า (4) มาตรการด้านการบริหาร	- พระราชบัญญัติป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 - พระราชบัญญัติควบคุม อาคาร พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม - พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 - พระราชบัญญัติ การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม - พระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม - พระราชบัญญัติคุ้มครอง แรงงาน พ.ศ. 2541 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	อ้างอิงกฎหมาย/ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
		จัดการ เช่น จัดทำฐานข้อมูลพื้นที่เสี่ยงและกลุ่มเปราะบาง จัดทำแผนเผชิญเหตุรายภัย จัดทำระบบแจ้งเตือนภัย (5) มาตรการด้านชุมชน และสังคม เช่น อบรมอปพร. และอาสาสมัคร ซ่อมแซมอพยพประจำปี รมรณรงค์เตรียมภัยยังชีพครัวเรือน สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังชุมชน และ (6) มาตรการด้านเศรษฐกิจและการดำรงชีพ เช่น ส่งเสริมประกันภัยพืชผล/บ้านเรือน สนับสนุนอาชีพทางเลือกในฤดูภัย จัดตั้งกองทุนชุมชนรองรับภัย	-คู่มือการจัดการสาธารณภัยสำหรับผู้อำนวยการท้องถิ่น
5	มีการจัดทำแผนอพยพ พื้นที่รองรับการอพยพ และจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจัดทำแผนอพยพ พื้นที่รองรับการอพยพและจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวตามมาตรฐานที่กำหนด โดยแบ่งตามวงจรศูนย์พักพิงชั่วคราว ได้แก่ การวางแผนจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวและการเปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 - ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และการจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม - แนวทางการจัดตั้งศูนย์พักพิงของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม - พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
6	การจัดทำแผนบริหารความต่อเนื่องเพื่อรองรับการดำเนินการเมื่ออยู่ในสภาวะวิกฤต	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนบริหารความต่อเนื่อง (Business Continuity Plan: BCP) เพื่อรองรับการดำเนินการกิจการในการบริหารราชการและให้บริการประชาชนได้อย่างต่อเนื่องเมื่ออยู่ในสภาวะวิกฤต โดย	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 - พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	อ้างอิงกฎหมาย/ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
		<ul style="list-style-type: none"> ● องค์การบริหารส่วนตำบล แนวทาง BCP ได้แก่ (1) ใช้ที่ทำการ ขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือโรงเรียนเป็นศูนย์บัญชาการ สำรอง (2) จัด อปพร. หมู่บ้านละ อย่างน้อย 1 ชุด (3) จัดบัญชีรายชื่อ กำลังคนสำรองจากผู้นำชุมชน ● เทศบาลตำบล แนวทาง BCP ได้แก่ (1) มีสถานที่ปฏิบัติงานสำรองอย่าง น้อย 1 แห่ง (2) มีระบบวิทยุสื่อสาร และ Line Official (3) แบ่งเจ้าหน้าที่ เป็น 2 ทีม (ผลัดเปลี่ยน) ● 3) เทศบาลเมืองแนวทาง BCP ได้แก่ (1) ตั้งศูนย์บัญชาการสำรองนอกพื้นที่ เสี่ยง (2) มีระบบฐานข้อมูลบนคลาวด์ (3) มีข้อตกลงสนับสนุนกับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง ● 4) เทศบาลนคร แนวทาง BCP คือ (1) มีศูนย์บัญชาการ 2 ระดับ (หลัก/ สำรอง) (2) มีระบบสำรองไฟฟ้า เซิร์ฟเวอร์ (3) มีการทำ MOU กับจังหวัด และหน่วยงานรัฐ ● องค์การบริหารส่วนจังหวัด แนวทาง BCP คือ (1) เป็นคลังทรัพยากรระดับ จังหวัด (2) มีทีมปฏิบัติการเคลื่อนที่ เร็ว (3) มีระบบติดตามสถานการณ์ ระดับจังหวัด 	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติระเบียบ บริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม - พระราชบัญญัติวินัยการเงิน การคลังของรัฐ พ.ศ. 2561
7	มีการเตรียม ความพร้อม การป้องกัน และ ลดความเสี่ยง	<p>องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการเตรียม ความพร้อม การป้องกัน และลดความเสี่ยง ตามมาตรฐานที่กำหนด ได้แก่</p> <p>1) ฝึกการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย (การฝึกซ้อมแผน การซักซ้อมการฝึกปฏิบัติ และการ ทดสอบมาตรการด้านการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยตาม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 - พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 - พระราชบัญญัติควบคุม อาคาร พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	อ้างอิงกฎหมาย/ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
		<p>ความเหมาะสม และความจำเป็นของแต่ละหน่วยงาน)</p> <p>2) การแจ้งเตือนภัยตามบริบทพื้นที่ ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ติดตามเฝ้าระวังปัจจัยเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดสาธารณภัยรุนแรงในเขตพื้นที่จากแหล่งข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ตรวจสอบ ประเมินความเสี่ยง ระบุพื้นที่เสี่ยง</p> <p>3) เตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรสาธารณภัย ทั้ง (1) การจัดให้มีสิ่งของสำรองจ่ายเพื่อการช่วยเหลือผู้ประสบภัย (2) การระดมทรัพยากรอื่น ๆ (3) การระดมทรัพยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ (4) การสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณเพื่อการป้องกันและลดผลกระทบ และ (5) การเตรียมความพร้อมด้านหุ้นส่วน และเครือข่าย</p>	<p>- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม</p> <p>- คู่มือการจัดการสาธารณภัยสำหรับผู้อำนวยการท้องถิ่น</p>
ตัวชี้วัดมาตรฐานการดำเนินการระหว่างเกิดสาธารณภัย			
8	มีการแจ้งระดับสถานการณ์สาธารณภัยเพื่อการจัดการสาธารณภัย	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการแจ้งระดับสถานการณ์สาธารณภัยเพื่อการจัดการสาธารณภัยได้อย่างถูกต้อง	<p>- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550</p> <p>- พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540</p> <p>- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม</p>
9	มีการเข้าไปดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยเร็ว ทันทั่วถึง สอดคล้องกับลักษณะของสาธารณภัย	เมื่อเกิดสาธารณภัยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการเข้าไปดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยเร็ว ทันทั่วถึง สอดคล้องกับลักษณะของสาธารณภัย	<p>- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550</p> <p>- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม</p>

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	อ้างอิงกฎหมาย/ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
			<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม - พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
10	มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินท้องถิ่นเมื่อเกิดภัย	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินท้องถิ่นเมื่อเกิดภัยเพื่อเป็นศูนย์กลางในการสื่อสาร และสั่งการ โดยมีโครงสร้างในการจัดการเหตุการณ์ของศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินท้องถิ่น ได้แก่ (1) ผู้อำนวยการท้องถิ่นในฐานะผู้บัญชาการเหตุการณ์ (Incident Commander) (2) ที่ปรึกษา/ผู้เชี่ยวชาญ (Technical Specialist) (3) ศูนย์ข้อมูลและประชาสัมพันธ์ร่วม (Joint Information Center: JIC) (4) ศูนย์ประสานการปฏิบัติ/เจ้าหน้าที่ประสานงาน (Liaison Officer) (5) ส่วนปฏิบัติการ (Operation Section) (6) ส่วนอำนาจการ (Planning Section) (7) ส่วนสนับสนุน (Logistics and Administration Section)	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 20 และมาตรา 21 - ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 - คู่มือการจัดการสาธารณภัยสำหรับผู้อำนวยการท้องถิ่น
11	มีการอพยพประชาชนไปยังศูนย์พักพิงที่จัดเตรียมไว้อย่างทันท่วงที (กรณีที่มีความจำเป็นต้องอพยพ)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการอพยพประชาชนไปยังศูนย์พักพิงที่จัดเตรียมไว้อย่างทันท่วงที (กรณีที่มีความจำเป็นต้องอพยพ)	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 - ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และการจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	อ้างอิงกฎหมาย/ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
			<ul style="list-style-type: none"> - แนวทางการจัดตั้งศูนย์พักพิงของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม - พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
12	มีการสื่อสารข้อมูลด้านสาธารณภัยแก่ประชาชนเพื่อให้ทุกภาคส่วนรับรู้ และเข้าใจในสถานการณ์สาธารณภัย	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการสื่อสารข้อมูลด้านสาธารณภัยแก่ประชาชนเพื่อให้ทุกภาคส่วนรับรู้ และเข้าใจในสถานการณ์สาธารณภัย โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะใกล้จะเกิดภัย ระยะที่เกิดภัยขึ้นแล้ว และระยะที่ภัยยุติ โดยรูปแบบ วิธีการสื่อสาร และการเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารให้สามารถกระจายข้อมูลข่าวสารดังกล่าวข้างต้น ให้ประชาชนรับทราบได้รวดเร็ว ครอบคลุม ทันต่อสถานการณ์อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ช่องทางการสื่อสาร การสร้างการรับรู้ที่สำคัญ อาทิ การใช้รถกระจายเสียง สถานีวิทยุชุมชน หอกระจายข่าว เสียงตามสาย อุปกรณ์การแจ้งเตือนภัยของหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ การแจ้งข่าวผ่านบุคลากรภาคีเครือข่าย เช่น ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และ สมาชิก อาสาสมัคร รวมทั้งผ่านช่องทาง Social media ที่ใช้กันในพื้นที่ เช่น Facebook Line Twitter	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 - พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 - พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม - พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 และที่แก้ไขเพิ่มเติม - คู่มือการจัดการสาธารณภัยสำหรับผู้อำนวยความสะดวกท้องถิ่น
13	มีการรายงานสาธารณภัย	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการรายงานข้อมูลข่าวสารกรณีการเกิดสาธารณภัยขึ้นภายในพื้นที่โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำรายงานพร้อมทั้งรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นทั้งด้านสถานการณ์	- คู่มือการจัดการสาธารณภัยสำหรับผู้อำนวยความสะดวกท้องถิ่น

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	อ้างอิงกฎหมาย/ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
		<p>สาธารณภัยด้านการปฏิบัติการระงับ บรรเทาสาธารณภัยด้านการให้ ความช่วยเหลือ และด้านอื่น ๆ ที่จำเป็น โดยคำนึงถึงความถูกต้อง ความชัดเจน ครบถ้วน รวดเร็ว และสามารถใช้เป็น ข้อมูลประกอบการตัดสินใจของ ผู้อำนวยการในฐานะผู้บัญชาการเหตุการณ์ ในการวางแผนการดำเนินงาน ในระยะต่อไป</p>	
ตัวชี้วัดมาตรฐานการดำเนินการหลังเกิดสาธารณภัย			
14	มีการประเมิน ความเสียหาย และความสูญเสีย เพื่อการฟื้นฟูหลัง เกิดสาธารณภัย	<p>องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการประเมิน ความเสียหาย และความสูญเสียเพื่อ การฟื้นฟูหลังเกิดสาธารณภัย แบ่งเป็น</p> <p>1) ก่อนเกิดภัย (ระยะ 0) เป็นการรวบรวม ข้อมูลเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการประเมิน และการวางแผนและ</p> <p>2) หลังเกิดภัย (ระยะที่ 1 - ระยะที่ 4)</p> <p>ระยะที่ 1 เป็นการประเมินและ วิเคราะห์ผลกระทบเบื้องต้น (Initial Assessment) ภายใน 3 วันแรก โดยใช้ ข้อมูลทุติยภูมิเป็นหลัก</p> <p>ระยะที่ 2 เป็นการประเมินอย่าง รวดเร็ว (Rapid Assessment) ต่อจาก ระยะที่ 1 ประมาณ 2 สัปดาห์ โดยการใช้ ข้อมูลปฐมภูมิเพิ่มเติมที่ได้จากการสำรวจ ภาคสนาม เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบและ ดำเนินการให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ อย่างเร่งด่วน โดยดำเนินการดังกล่าว ทั้ง 2 ระยะจะใช้แนวทางการประเมิน ความเสียหายและความต้องการ ความช่วยเหลือ (Damage Assessment and Needs Analysis: DANA) เป็น เครื่องมือในการประเมิน</p> <p>ระยะที่ 3 - ระยะที่ 4 จะใช้แนว ทางการประเมินความต้องการ หลังเกิด สาธารณภัย (Post - Disaster Need</p>	<p>- พระราชบัญญัติป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550</p> <p>- ระเบียบกระทรวงการคลังว่า ด้วยเงินทดรองราชการเพื่อ ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ กรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2568</p> <p>- ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการงบประมาณของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2563</p> <p>- หนังสือ มท ที่ มท 0808.2/ ว 980 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2569 เรื่องซักซ้อมแนวทาง การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อ ช่วยเหลือประชาชนกรณีเกิด สาธารณภัยขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น</p> <p>- หนังสือกรมส่งเสริม การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ มท 0808.2/ว 4351 ลงวันที่ 30 กันยายน 2568 เรื่อง การให้ ความช่วยเหลือประชาชนกรณี เกิดอุทกภัย</p> <p>- ระเบียบว่าด้วยการบริหาร งบประมาณรายจ่ายงบกลาง</p>

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	อ้างอิงกฎหมาย/ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
		Assessment: PDNA) เป็นเครื่องมือในการประเมิน ซึ่งเป็นการประเมินแบบเชิงลึก (In-depth Assessment) ต่อเนื่องจากระยะที่ 2	รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น พ.ศ. 2562
15	มีการฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้กลับสู่สภาพปกติหลังเกิดภัย	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้กลับสู่สภาพปกติ	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 - ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2568 - ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2563
16	มีการประเมินผลและจัดทำบทเรียนเพื่อพัฒนาแผนป้องกันภัยในอนาคต	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการประเมินผลและจัดทำบทเรียนเพื่อพัฒนาแผนป้องกันภัยในอนาคต	พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

4.2 ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา

เป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนการเพิ่มประสิทธิภาพ และคุณภาพมาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ที่อยู่นอกเหนือจากการดำเนินงานโดยปกติ เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพที่ทันต่อบริบทสังคม เศรษฐกิจดิจิทัล และสถานการณ์ภัยพิบัติ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องยกระดับจากการทำงาน ตามขั้นตอนสู่การจัดการเชิงระบบ ใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานผังเมือง สาธารณสุข หน่วยงานความปลอดภัย และชุมชนท้องถิ่น

ตารางที่ 20 ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	อ้างอิงกฎหมาย/ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
1	มีระบบประเมิน ความเสี่ยงแบบเชิง คาดการณ์ (Predictive Risk Assessment System)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ ข้อมูลสภาพอากาศ ภูมิประเทศโครงสร้างพื้นฐาน ข้อมูลอดีต เพื่อสร้าง แบบจำลอง (Model) หรือเครื่องมือพยากรณ์ภัย ระดับตำบล เช่น Flood Forecast Landslide Prediction	- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย พ.ศ. 2550 - Sendai Framework Priority 1 (Understanding Disaster Risk)
2	การสร้างศักยภาพ ชุมชนเข้มแข็งด้าน การจัดการภัย (Community-Based DRR)	เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการภัย เช่น กองทุน ภัยพิบัติชุมชน แผนหมู่บ้าน ปลอดภัย ทิมอาสาภัยพิบัติ (CBDRM)	- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย พ.ศ. 2550 - แนวทาง CBDRM ของกรมป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย
3	แผนที่เสี่ยงภัย แบบ Smart GIS (Geospatial Risk Intelligence)	ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) และข้อมูลดาวเทียมใน การวิเคราะห์ภัยเชิงลึก เช่น ความเสี่ยงรายจุด ความเปราะบาง (Vulnerability) ความสามารถในการรับมือ (Capacity Mapping)	- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย พ.ศ. 2550 - มาตรฐาน GIS ของกรมโยธาธิการ และผังเมือง/Geo-Informatics GISTDA
4	ระบบบัญชาการ เหตุการณ์ (ICS) ที่สมบูรณ์แบบ และบูรณาการ หลายหน่วยงาน	เน้นความสามารถของ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในการ สั่งการฉุกเฉินแบบมืออาชีพ ใช้ ICS เต็มระบบ และบูรณาการกับ จังหวัด-ป้องกันและบรรเทา	- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย พ.ศ. 2550 - มาตรฐาน ICS (Incident Command System)

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	อ้างอิงกฎหมาย/ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
		สาธารณภัย ตำรวจ โรงพยาบาล	
5	ระบบเตือนภัย และสื่อสารฉุกเฉิน แบบ Multi- channel Alerting	แจ้งเตือนภัยผ่านหลายระบบ เช่น Broadcast SMS Cell Broadcast Line OA Facebook เสียงตามสาย วิทยุ ชัดเจนและต่อเนื่อง	- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย พ.ศ. 2550 - มาตรฐานสื่อสารฉุกเฉินของกรมป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย
6	การจัดการอพยพ เชิงหลักฐาน (Evidence- based Evacuation)	อพยพโดยใช้ข้อมูลประกอบ เช่น ระดับน้ำ พิกัดครัวเรือน เปราะบาง จำนวนรถ-เรือ- เส้นทางเสี่ยง จุดอพยพพร้อม แผนที่ GIS	- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย พ.ศ. 2550 - มาตรฐานศูนย์พักพิง กรมป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย - Sendai Framework Priority 4
7	การประเมิน ความเสียหายแบบ DALA/PDNA (Damage & Loss Assessment/ Post-Disaster Needs Assessment)	วิเคราะห์ความเสียหาย ทั้งเศรษฐกิจ-สังคม- โครงสร้างพื้นฐาน- สิ่งแวดล้อม แบบละเอียดตาม มาตรฐานสากล	- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย พ.ศ. 2550 - มาตรฐาน PDNA ของ UNDRR/WB/EU
8	การฟื้นฟูแบบ Build Back Better (BBB)	ฟื้นฟูอย่างยั่งยืน ไม่ใช่ซ่อมให้ เหมือนเดิม แต่ทำให้ดีกว่าเดิม เช่น ถนนยกระดับ ระบบ ระบายน้ำใหม่ บ้านเรือนแบบ ต้านทานน้ำท่วม ฟื้นฟู เศรษฐกิจใหม่สร้างโอกาส	- Sendai Framework Priority 4 - พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย พ.ศ. 2550 - แผนฟื้นฟูของกรมป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย
9	ระบบถอด บทเรียนแบบ Deep Learning Review (DLR)	การทำบทเรียนไม่ใช่แค่ AAR แต่เป็นการวิเคราะห์เชิงลึก ด้วย Root Cause Analysis 5 Why Fishbone Pattern Detection จากเหตุการณ์ ซ้ำซาก นำข้อมูลเข้าระบบ PDCA และ Dashboard แผนป้องกันภัย	- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย พ.ศ. 2550 - หลัก PDCA ของภาคราชการ - Sendai Framework Priority 2 (Strengthening Governance)

บทที่ 5

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.1 ควรมีการเตรียมความพร้อมแก่บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.1.1 ควรมีการเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ก่อนที่จะนำมาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไปใช้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการฝึกอบรมเพื่อชี้แจง ทำความเข้าใจแก่บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถึงรายละเอียดต่าง ๆ ของมาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้สามารถนำมาตรฐานดังกล่าวนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

5.1.2 ควรมีการเตรียมความพร้อมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ได้รับทราบเกี่ยวกับมาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดประชุมชี้แจง ให้หน่วยงานดังกล่าวได้รับทราบ เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถช่วยเหลือ สนับสนุน และประสานงานกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับมาตรฐาน

5.1.3 การจัดตั้งหน่วยงานภายในระดับกองขึ้นเพื่อทำหน้าที่บรรเทาสาธารณภัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดตั้งหน่วยงานภายในระดับกองขึ้นเพื่อทำหน้าที่บรรเทาสาธารณภัย

5.2 ควรมีการปรับปรุงมาตรฐานให้ทันสมัย

5.2.1 ควรมีการถอดบทเรียนการนำมาตรฐานไปใช้

หลังจากมีการนำมาตรฐานไปใช้ระยะเวลาหนึ่ง เช่น 1 ปี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดให้มีการถอดบทเรียน เพื่อเป็นการทบทวนและปรับปรุงการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

5.2.2 ควรมีการปรับปรุงมาตรฐานให้มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

ด้วยมีสถานการณ์ที่ทำให้การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขาดความทันสมัย เช่น การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงกฎหมาย และกฎหมายลำดับรอง (กฎกระทรวง พระราชกฤษฎีกา ระเบียบ) ประกาศ คำสั่ง แนวทางต่าง ๆ ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรสนับสนุนข้อมูลให้แก่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในการทบทวนและปรับปรุงการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอยู่อย่างสม่ำเสมอ

5.3 ควรมีการประเมินผล และสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐาน

5.3.1 ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรฐานที่กำหนด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรฐานที่กำหนดทั้งการประเมินตนเอง และการประเมินในภาพรวม เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบว่าตนเองผ่านหรือไม่ผ่านมาตรฐานใดบ้าง เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านมาตรฐานดังกล่าว

5.3.2 ผู้บริหารควรมีการสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นแก่บุคลากรเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานขั้นพื้นฐาน และอาจไปถึงระดับขั้นของการพัฒนา

ผลจากการประเมินในหัวข้อ 5.3.1 จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาและยังขาดทรัพยากรใดบ้างที่จะทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ตามมาตรฐาน เช่น งบประมาณ บุคลากร ความรู้ เทคโนโลยี หรือหากจะพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถดำเนินการไปจนถึงระดับพัฒนาได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรได้รับการสนับสนุนในเรื่องใด ซึ่งผู้บริหารควรวางแผนสนับสนุนดังกล่าว

5.4 อื่น ๆ

5.4.1 ด้วยแต่ละพื้นที่มีสาธารณภัยแตกต่างกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรประเมินความเสี่ยงด้านสาธารณภัยให้สอดคล้องกับพื้นที่ เพื่อให้สามารถเตรียมความพร้อมในการป้องกันความเสี่ยงได้อย่างถูกต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหา

5.4.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเน้นการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

5.4.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อป้องกันภัยพิบัติ และควรจัดสรรงบประมาณเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยอย่างเป็นระบบ

5.4.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาไปสู่การใช้ฐานข้อมูล และระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจในทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการสาธารณภัย

บทที่ 6

การติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรฐานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นกระบวนการสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งเสริมสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นจากประชาชนต่อระบบราชการท้องถิ่น กระบวนการดังกล่าวจำเป็นต้องพัฒนาบนรากฐานของแนวคิดเชิงระบบ การใช้ข้อมูลเป็นฐานหลัก และมีการทบทวนผลลัพธ์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำไปสู่การกำกับดูแลที่ดี และการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง

6.1 การกำหนดข้อมูลจำเป็น

จากตัวชี้วัดในการประเมินตามมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ทั้งตัวชี้วัดขั้นพื้นฐานและตัวชี้วัดขั้นพัฒนา แต่ละตัวชี้วัดมีข้อมูลที่ต้องกรอกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 21 ตัวชี้วัด และข้อมูลที่ใช้ในการติดตาม และประเมิน

ลำดับ	ตัวชี้วัด	ข้อมูล
	ตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน	
1	มีแผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - เอกสารแผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับปัจจุบัน) - มติสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหนังสืออนุมัติให้ใช้แผน - เอกสารที่แสดงการใช้แผนจริงในสถานการณ์ฉุกเฉิน - หลักฐานการทบทวนและปรับปรุงแผนประจำปี
2	มีการสำรวจ และวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงภัย	<ul style="list-style-type: none"> - รายงานการสำรวจพื้นที่เสี่ยงภัย (Hazard Survey Report) - แผนที่ภัยพิบัติ (Hazard Map/Risk Map) - ข้อมูลสถิติภัยพิบัติย้อนหลัง (Historical Disaster Data) - รายงานการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment Report) - หนังสือราชการ/คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานสำรวจพื้นที่เสี่ยง - หลักฐานการบูรณาการข้อมูลกับหน่วยงานอื่น
3	มีการปฏิบัติในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง	<ul style="list-style-type: none"> - คำสั่ง/บันทึกการดำเนินการมาตรการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง - รายงานการปรับปรุงพื้นที่เสี่ยง (เช่น เคลียร์สิ่งกีดขวางระบายน้ำ กำจัดวัชพืช) - ภาพถ่ายก่อน-หลังการดำเนินงาน - รายงานตรวจสอบพื้นที่เสี่ยงประจำเดือน/ไตรมาส - บันทึกการประชุมสั่งการลดความเสี่ยง - หนังสือประสานงานกับหน่วยงานเกี่ยวข้อง - หลักฐานการแจ้งเตือนประชาชนในพื้นที่เสี่ยง

ลำดับ	ตัวชี้วัด	ข้อมูล
4	มีแนวทางปฏิบัติในการป้องกันและลดผลกระทบจากความเสียหาย	<ul style="list-style-type: none"> - รายงานดำเนินการมาตรการป้องกัน/ลดความเสี่ยง (เช่น ขุดลอก ล้างท่อ เสริมตลิ่ง ตัดแต่งต้นไม้) - ภาพถ่ายก่อน-หลังดำเนินการ - บันทึกการตรวจพื้นที่เสี่ยงและแก้ไขปัญหาเฉพาะจุด - คำสั่ง/บันทึกสั่งการป้องกันความเสี่ยงจากผู้บริหาร - รายงานการติดตั้งหรือซ่อมแซมสิ่งป้องกัน เช่น ป้ายเตือน เครื่องสูบน้ำ แนวกัน - หนังสือประสานงานกับหน่วยงานสนับสนุนด้านการป้องกันภัย
5	มีการจัดทำแผนอพยพ พื้นที่รองรับการอพยพ และจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว	<ul style="list-style-type: none"> - แผนอพยพฉบับอนุมัติ (เส้นทาง หน่วยงานรับผิดชอบ จุดปลอดภัย) - แผนผัง/แผนที่พื้นที่รองรับการอพยพ - คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอพยพและศูนย์พักพิง - รายชื่อศูนย์พักพิงชั่วคราว พร้อมความจุและสิ่งอำนวยความสะดวก - ภาพถ่าย/รายงานการจัดสถานที่ก่อนเกิดภัย - แบบฝึกซ้อมแผนอพยพและรายงานผลการซ้อม - หนังสือประสานงานกับหน่วยงานสนับสนุน (สาธารณสุข โรงเรียน ตำรวจ ฯลฯ)
6	มีการจัดทำแผนบริหารความต่อเนื่องเพื่อรองรับการดำเนินการกิจเมื่ออยู่ในสภาวะวิกฤต	<ul style="list-style-type: none"> - แผนบริหารความต่อเนื่อง (BCP) ฉบับอนุมัติ - คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำและทบทวน BCP - รายการภารกิจสำคัญ (Critical Functions) และเจ้าภาพรับผิดชอบ - แผนสำรองสถานที่ ระบบสื่อสาร บุคลากร และทรัพยากร - ผังโครงสร้างศูนย์ปฏิบัติการในภาวะวิกฤต (Emergency Management Structure) - รายงานการซักซ้อมแผน หรือบันทึกการทดสอบ BCP - บันทึกการทบทวนและปรับปรุงแผนประจำปี
7	มีการเตรียมความพร้อมการป้องกัน และลดความเสียหาย	<ul style="list-style-type: none"> - แผนเตรียมความพร้อมและป้องกันสาธารณภัย - รายงานการสำรวจจุดเสี่ยงและการดำเนินการมาตรการแก้ไข - หลักฐานการซักซ้อมแผน/ฝึกอบรมบุคลากรและชุมชน - คำสั่งหรือบันทึกการสั่งการด้านการป้องกันความเสี่ยง - ภาพถ่ายกิจกรรมเตรียมความพร้อม เช่น ตรวจเครื่องสูบน้ำ ตรวจอาคาร จุดเสี่ยง - รายงานการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ลดความเสี่ยง

ลำดับ	ตัวชี้วัด	ข้อมูล
		<ul style="list-style-type: none"> - บันทึกความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการป้องกันภัย
8	มีการแจ้งระดับสถานการณ์สาธารณภัยเพื่อการจัดการสาธารณภัย	<ul style="list-style-type: none"> - รายงาน/หนังสือประกาศระดับสถานการณ์สาธารณภัย - บันทึกการแจ้งเตือนประชาชน (หอกระจายข่าว ไลน์ เฟสบุ๊ก SMS) - บันทึกการสั่งการของศูนย์ EOC ตามระดับสถานการณ์ - Logbook ศูนย์ปฏิบัติการฯ ระบุเวลาแจ้งเตือนและระดับสถานการณ์ - ภาพถ่ายหรือหลักฐานการประกาศแจ้งเตือนในพื้นที่ - รายงานจากหน่วยงานต้นทาง (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย อุตุวิทยามหาวิทยาลัย ชลประทาน) ที่ถูกนำมาเผยแพร่ - หนังสือประสานงานแจ้งระดับภัยแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
9	มีการเข้าไปดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยเร็วทันทั่วถึง สอดคล้องกับลักษณะของสาธารณภัย	<ul style="list-style-type: none"> - รายงานเหตุการณ์ (Incident Report) พร้อมเวลารับแจ้ง-เวลาถึงพื้นที่ - Logbook การปฏิบัติการของศูนย์ EOC - ภาพถ่าย/วิดีโอการเข้าดำเนินงาน ณ จุดเกิดเหตุ - บันทึกการสั่งการ/คำสั่งเร่งด่วนจากผู้บริหารหรือผู้บัญชาการเหตุการณ์ - รายงานการสนธิกำลังอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน <ul style="list-style-type: none"> - หน่วยกู้ภัย - หน่วยงานภายนอก - หลักฐานการใช้เครื่องมือ/อุปกรณ์ฉุกเฉิน เช่น รถบรรทุกน้ำ เครื่องสูบน้ำ - รายงานสรุปผลปฏิบัติการ (After Action Review – AAR)
10	มีการตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินท้องถิ่นเมื่อเกิดภัย	<ul style="list-style-type: none"> - คำสั่งแต่งตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (EOC) - ผังโครงสร้างศูนย์ EOC และบทบาทหน้าที่ - บันทึกการเปิด-ปิดศูนย์ EOC ระหว่างเกิดเหตุ - Logbook การสั่งการ-วิเคราะห์สถานการณ์ในศูนย์ - รายงานประชุม/การประสานงานของศูนย์ EOC - หลักฐานการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ผ่านศูนย์ - ภาพถ่ายการปฏิบัติงานภายในศูนย์ EOC
11	มีการอพยพประชาชนไปยังศูนย์พักพิงที่จัดเตรียมไว้อย่างทันทั่วถึง (กรณีที่มีความจำเป็นต้องอพยพ)	<ul style="list-style-type: none"> - รายงานเหตุการณ์ระบุเวลาแจ้งเหตุ-เวลาเริ่มอพยพ-เวลาเข้าสู่ศูนย์พักพิง - บันทึกการสั่งการอพยพจากศูนย์ EOC - รายชื่อและจำนวนผู้ถูกอพยพเข้าสู่ศูนย์พักพิง

ลำดับ	ตัวชี้วัด	ข้อมูล
		<ul style="list-style-type: none"> - ภาพถ่าย/วิดีโอการอพยพและการรับตัวที่ศูนย์พักพิง - หลักฐานการใช้เส้นทางอพยพตามแผนที่กำหนด - รายงานการประสานงานกับ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ตำรวจ โรงเรียน โรงพยาบาล - บันทึกการส่งต่อผู้ป่วย/ผู้เปราะบางระหว่างอพยพ
12	มีการสื่อสารข้อมูลด้านสาธารณภัยแก่ประชาชนเพื่อให้ทุกภาคส่วนรับรู้ และเข้าใจในสถานการณ์สาธารณภัย	<ul style="list-style-type: none"> - บันทึก/หลักฐานการประกาศแจ้งเตือน (หอกระจายข่าว ไลน์ เฟซบุ๊ก เว็บไซต์) - รายงานการเผยแพร่สถานการณ์สาธารณภัยจากศูนย์ EOC - ภาพถ่าย/สื่อประชาสัมพันธ์ เช่น ป้ายประกาศ แผ่นพับ คลิปวิดีโอ - หลักฐานการประสานข้อมูลกับหน่วยงานต้นทาง (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย อุทยานวิทยาชลประทาน) - Logbook การแจ้งเตือนและสื่อสารความเสี่ยงต่อชุมชน - สถิติการเข้าถึงข้อมูล (เช่น จำนวนผู้เข้าชมโพสต์ประชาสัมพันธ์)
13	มีการรายงานสาธารณภัย	<ul style="list-style-type: none"> - รายงานสถานการณ์สาธารณภัย (Situation Report) - หนังสือรายงานเหตุสาธารณภัยต่ออำเภอหรือจังหวัด - ฐานข้อมูลรายงานสาธารณภัยของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - รายงานการประชุมศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน - รายงานผลการช่วยเหลือผู้ประสบภัย - บันทึกเหตุการณ์หรือทะเบียนสาธารณภัย
14	มีการประเมินความเสียหายและความสูญเสียเพื่อการฟื้นฟูหลังเกิดสาธารณภัย	<ul style="list-style-type: none"> - แบบสำรวจความเสียหาย (บ้านเรือน เกษตร โครงสร้างพื้นฐาน ฯลฯ) - รายงานประเมินความเสียหาย (Damage Assessment) และความสูญเสีย (Loss Assessment) - ภาพถ่ายจุดเสียหายพร้อมพิกัด - บันทึกการลงพื้นที่ตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ - รายงานเสนอจังหวัด/กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อขอรับการสนับสนุน หรือเยียวยา - หนังสือรับรองความเสียหายจากผู้บริหารท้องถิ่น - สรุปข้อมูลความเสียหายที่ใช้จัดทำแผนฟื้นฟู
15	มีการฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้กลับสู่สภาพปกติหลังเกิดภัย	<ul style="list-style-type: none"> - แผนฟื้นฟูหลังเกิดสาธารณภัย (ด้านเศรษฐกิจ-สังคม-สิ่งแวดล้อม)

ลำดับ	ตัวชี้วัด	ข้อมูล
		<ul style="list-style-type: none"> - รายงานการซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐาน ถนน สะพาน ระบบน้ำ – ไฟ - หลักฐานการช่วยเหลือ/เยียวยาผู้ประสบภัย (ครัวเรือน – เกษตร – อาชีพ) - ภาพถ่ายกิจกรรมฟื้นฟูพื้นที่และสิ่งแวดล้อม เช่น เก็บขยะ ขุดลอก ฟื้นฟูต้นไม้ - รายงานการฟื้นฟูภาคเศรษฐกิจ เช่น การสนับสนุนอาชีพ หรือเกษตรกร - บันทึกการประชุมติดตามงานฟื้นฟูของศูนย์ EOC/ คณะทำงาน - รายงานผลการฟื้นฟูเสนอจังหวัด/ปภ.
16	มีการประเมินผลและจัดทำบทเรียน เพื่อพัฒนาแผนป้องกันภัยในอนาคต	<ul style="list-style-type: none"> - รายงานสรุปผลปฏิบัติการ (After Action Review – AAR) - รายงานบทเรียนที่ได้รับ (Lessons Learned) - บันทึกการประชุมทบทวนเหตุการณ์กับหน่วยงาน และชุมชน - แบบประเมินผลการปฏิบัติงานหลังสาธารณภัย - เอกสารข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแผนป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย - แผนป้องกันภัยฉบับที่ได้รับการปรับปรุงตามบทเรียนที่ผ่านมา
	ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา	-
1	มีระบบประเมินความเสี่ยงแบบเชิงคาดการณ์ (Predictive Risk Assessment System)	<ul style="list-style-type: none"> - รายงานหรือ Dashboard การคาดการณ์ความเสี่ยง (ฝน – น้ำท่วม – ดินถล่ม – ไฟป่า – คลื่นลม) - ข้อมูลพยากรณ์จากหน่วยงานรัฐที่นำมาใช้วิเคราะห์ (อุตุนิยมวิทยา ชลประทาน สททช.) - ระบบหรือซอฟต์แวร์ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ เช่น GIS Warning System Risk Modeling - บันทึกการวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงคาดการณ์ประจำวัน/ สัปดาห์/เดือน - การแจ้งเตือนหรือคำสั่งที่ออกจากผลการประเมินเชิงคาดการณ์ - การประชุม/รายงานการใช้ข้อมูลคาดการณ์ ประกอบการตัดสินใจ - หลักฐานการนำพยากรณ์ไปใช้วางแผนป้องกันล่วงหน้า

ลำดับ	ตัวชี้วัด	ข้อมูล
2	การสร้างความภาคภูมิใจชุมชนเข้มแข็งด้านการจัดการภัย (Community-Based DRR)	<ul style="list-style-type: none"> - รายงานการอบรม/พัฒนาศักยภาพชุมชนด้านลดความเสี่ยงภัย - รายชื่อผู้ผ่านการอบรม เช่น อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน แกนนำชุมชน อาสาสมัคร - แผนที่เสี่ยงภัยที่ชุมชนร่วมจัดทำ (Participatory Risk Mapping) - บันทึกการประชุมหรือเวทีประชาคมเกี่ยวกับการจัดการภัย - หลักฐานกิจกรรมชุมชน เช่น ฝักระวัง ตรวจสอบจุดเสี่ยง ทำแนวกันไฟ ขุดลอก - แผนอพยพ/แผนชุมชนด้านภัยพิบัติที่จัดทำโดยชุมชน - หนังสือหรือข้อตกลงความร่วมมือระหว่าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น – ชุมชน – หน่วยงานอื่น - ภาพถ่ายกิจกรรมสร้างความพร้อมและการมีส่วนร่วมของชุมชน
3	แผนที่เสี่ยงภัยแบบ Smart GIS (Geospatial Risk Intelligence)	<ul style="list-style-type: none"> - แผนที่ GIS แสดงพื้นที่เสี่ยง (น้ำท่วม – ดินถล่ม – ไฟป่า – สารเคมี – พายุ) - ชั้นข้อมูล (Layers) เช่น ความสูงภูมิประเทศ DEM, ปริมาณฝน ลุ่มน้ำ การใช้ที่ดิน - ระบบ GIS หรือ Dashboard ที่ใช้ เช่น ArcGIS QGIS WebGIS GeoDashboard - ข้อมูลพิกัดจุดเสี่ยง (Hotspots) พร้อมภาพถ่ายภาคสนาม - ข้อมูลปรับปรุงให้ทันสมัยจากหน่วยงานต้นทาง (อุตุนิยมวิทยา ชลประทาน สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ) - แผนที่เส้นทางอพยพ – ศูนย์พักพิง – จุดปฏิบัติการ - บันทึกการวิเคราะห์และการใช้แผนที่ประกอบการตัดสินใจ - หลักฐานการเผยแพร่แผนที่ให้ประชาชนหรือหน่วยงานใช้ผ่านเว็บ/ป้ายประชาสัมพันธ์
4	ระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) ที่สมบูรณ์แบบและบูรณาการหลายหน่วยงาน	<ul style="list-style-type: none"> - คำสั่ง/ระเบียบจัดตั้งโครงสร้าง ICS (กำหนดบทบาท IC, หน่วยปฏิบัติ หน่วยสนับสนุน) - ผังโครงสร้าง ICS แสดงหน่วยงานที่เข้าร่วมหลายภาคส่วน - แผนปฏิบัติการเหตุการณ์ (Incident Action Plan: IAP) ที่ระบุบทบาทแต่ละหน่วยงาน

ลำดับ	ตัวชี้วัด	ข้อมูล
		<ul style="list-style-type: none"> - บันทึกการประชุมสั่งการร่วมหลายหน่วยงานในช่วงเหตุการณ์ - Logbook ศูนย์ EOC แสดงสายบังคับบัญชาและการสั่งการตาม ICS - รายงานฝึกซ้อมแผนร่วมกันแบบบูรณาการหลายหน่วยงาน - หลักฐานการสื่อสารร่วม (วิทยุ Line ศูนย์รับแจ้งเหตุ 1669/199/1999 ฯลฯ) <p>ระหว่างหน่วยงานในโครงสร้าง ICS</p>
5	ระบบเตือนภัยและสื่อสารฉุกเฉินแบบ Multi-channel Alerting	<ul style="list-style-type: none"> - หลักฐานการใช้หลายช่องทางแจ้งเตือน เช่น หอกระจายข่าว ไลน์ เฟซบุ๊ก SMS วิทยุสื่อสาร - บันทึกเวลาและข้อความแจ้งเตือนในแต่ละช่องทาง - ระบบ/แพลตฟอร์มที่ใช้ เช่น Early Warning System LINE OA Web Alert Dashboard - รายงานจากศูนย์ EOC ว่ามีการส่งสัญญาณเตือนหลายรูปแบบ - ภาพถ่ายหรือคลิปการประกาศเตือนภัยในพื้นที่ - รายงานการตอบรับ/การเข้าถึงของประชาชน (Reach Analytics) - บันทึกการทดสอบระบบเตือนภัยเป็นประจำ (Drill/Test Log)
6	การจัดการอพยพเชิงหลักฐาน (Evidence-based Evacuation)	<ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลความเสี่ยงที่ใช้เป็นฐานการตัดสินใจอพยพ (Hazard Map Risk Map Predictive Data) - รายงานการวิเคราะห์จุดเสี่ยงและเส้นทางอพยพ (Evacuation Analytics) - บันทึกคำสั่งอพยพที่มีการอ้างอิงข้อมูลเชิงประจักษ์ (เช่น ระดับน้ำ ปริมาณฝน ความเร็วลม) - บันทึกเวลาแจ้งเตือน – เวลาเริ่มอพยพ – เวลาถึงจุดปลอดภัย - ภาพถ่าย/วิดีโอ การอพยพจริงตามเส้นทางที่กำหนด - หลักฐานการประสานงานตามข้อมูล เช่น การอพยพกลุ่มเปราะบางตาม Register - รายงานประเมินผลหลังการอพยพ (Evacuation Review/AAR) - หลักฐานการใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่ (GIS) ในการกำหนดจุดปลอดภัยและจุดรวมพล

ลำดับ	ตัวชี้วัด	ข้อมูล
7	การประเมินความเสียหายแบบ DALA/PDNA (Damage & Loss Assessment/Post-Disaster Needs Assessment)	<ul style="list-style-type: none"> - แบบฟอร์มประเมินความเสียหาย (Damage) และความสูญเสีย (Loss) ตามเกณฑ์ DALA/PDNA - รายงานประเมินผลกระทบเชิงเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างพื้นฐาน - ตารางมูลค่าความเสียหายและต้นทุนการฟื้นฟู (Recovery & Reconstruction Costing) - ภาพถ่ายและพิกัดจุดเสียหายประกอบรายงาน - ข้อมูลจากหน่วยงานสาขาต่าง ๆ เช่น เกษตร ชลประทาน ไฟฟ้า สาธารณสุข - รายงานสรุปความต้องการฟื้นฟูหลังภัย (Needs Assessment Report) - เอกสารส่งจังหวัด/กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณฟื้นฟู - บันทึกการประชุมคณะทำงานประเมินความเสียหาย ตามมาตรฐาน DALA/PDNA
8	การฟื้นฟูแบบ Build Back Better (BBB)	<ul style="list-style-type: none"> - แผนฟื้นฟูหลังสาธารณภัยที่ระบุหลัก BBB (เสริมความทนทาน-ยั่งยืน-ปลอดภัยกว่าเดิม) - รายงานโครงการฟื้นฟูที่ปรับปรุงคุณภาพโครงสร้างให้ดีกว่าก่อนเกิดภัย (เช่น ถนนยกระดับ เขื่อนเสริมความแข็งแรง ระบบระบายน้ำใหม่) - หลักฐานการออกแบบหรือมาตรฐานก่อสร้างที่ทันสมัยตามความเสี่ยงในอนาคต - ภาพถ่ายก่อน - หลังแสดงการฟื้นฟูที่คุณภาพสูงขึ้น - รายงานฟื้นฟูอาชีพ/เศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืน เช่น เกษตรปรับตัว เทคโนโลยีลดความเสี่ยง - บันทึกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดวิธีฟื้นฟู - รายงานติดตามประเมินผลฟื้นฟูว่าลดความเสี่ยงซ้ำได้จริง (Risk Reduction Outcome)
9	ระบบถอดบทเรียนแบบ Deep Learning Review (DLR)	<ul style="list-style-type: none"> - รายงานถอดบทเรียนแบบ DLR - ฐานข้อมูลเหตุการณ์ (Incident Database) ที่ใช้เป็น Input ให้ DLR - บันทึกการประชุมวิเคราะห์ร่วมแบบ Deep Learning Workshop - เอกสารผลลัพธ์เชิงนโยบาย/การปรับปรุงแผนจาก DLR

6.2 การกำหนดกรอบการติดตามประเมินผล

การกำหนดกรอบการติดตามประเมินผลเป็นกระบวนการสำคัญเพื่อให้การบริหารจัดการงาน ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีความเป็นระบบ และสามารถสะท้อนผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดที่กำหนดได้อย่างครอบคลุมและถูกต้อง การกำหนดกรอบการติดตามประเมินผลที่เหมาะสมช่วยให้หน่วยงานสามารถติดตามความก้าวหน้า ทบทวนความเสี่ยง ตรวจสอบประสิทธิภาพ และปรับปรุงกระบวนการได้อย่างทันทั่วทั้งที่ โดยกำหนดกรอบการประเมินอย่างน้อย 3 ระดับ ดังนี้

6.2.1 การติดตามผลรายไตรมาส

การติดตามในระดับรายไตรมาสมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงานในรอบ 3 เดือน วิเคราะห์ประเด็นท้าทายที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงาน และดำเนินการแก้ไขเชิงรุกก่อนเกิดผลกระทบต่อภาพรวมของระบบงาน องค์กรควรจัดทำสรุปผลดำเนินงานรายไตรมาส ประกอบด้วย ข้อมูลคำขออนุญาต ผลการตรวจสอบ การออกคำสั่งทางปกครอง ข้อร้องเรียนและการแก้ไขปัญหา ซึ่งผลลัพธ์จะถูกนำเสนอแก่ผู้บริหารและหัวหน้าหน่วยงาน เพื่อใช้ประเมินความเสี่ยงและกำหนดมาตรการสนับสนุนเพิ่มเติมตามความจำเป็น

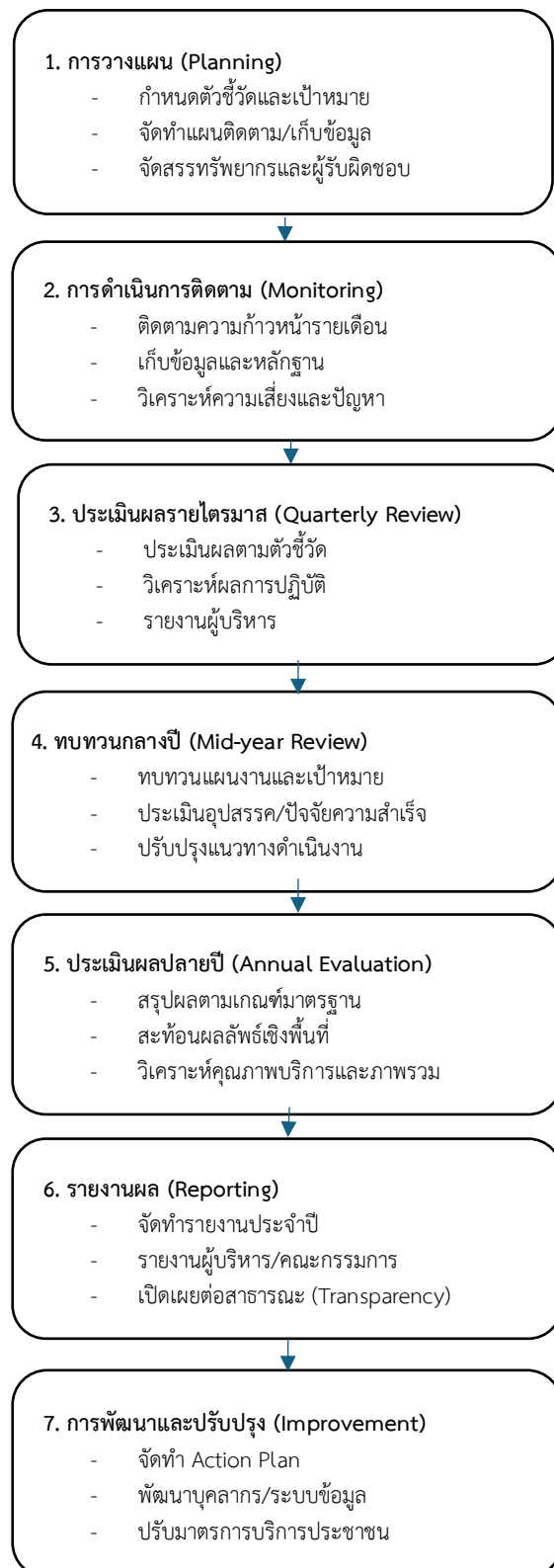
6.2.2 การติดตามผลรายครึ่งปี

การติดตามประเมินผลรายครึ่งปีทำหน้าที่เป็นการประเมินความก้าวหน้าของครึ่งปีการดำเนินงาน เปรียบเทียบผลการดำเนินงานจริงกับเป้าหมายที่กำหนดในแผนปฏิบัติงานประจำปี รวมถึงการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ที่เกิดขึ้นในระหว่างปี ผลการประเมินจะใช้เป็นข้อมูลประกอบการทบทวนแผนงาน การจัดสรรทรัพยากร และการปรับปรุงกลยุทธ์การปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถเดินเข้าสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพในช่วงครึ่งปีหลัง

6.2.3 การประเมินผลและการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปี

การประเมินผลและการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปีเป็นกลไกสำคัญในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานตามมาตรฐานตลอดทั้งปี โดยเป็นการทบทวนผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด พร้อมทั้งประมวลหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จและความท้าทายของการปฏิบัติงาน รายงานประจำปีจะถูกนำเสนอแก่ผู้บริหารหน่วยงาน เพื่อใช้ประกอบการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนางานในปีถัดไป และอาจเผยแพร่ต่อสาธารณะเพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นต่อระบบราชการท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล

รูปภาพที่ 14 แผนผังรอบการติดตามและประเมินผล

6.3 การประเมินตนเอง

การประเมินตนเองเป็นกระบวนการสำคัญในการตรวจสอบความพร้อม ความก้าวหน้า และประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานสามารถพิจารณาตนเองอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ (Evidence-based Review) และใช้ผลสะท้อนดังกล่าวเป็นข้อมูลสำหรับพัฒนาสมรรถนะองค์กรอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี กระบวนการประเมินตนเองจึงมิใช่เป็นเพียงการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามเอกสาร แต่รวมถึงการสะท้อนปัญหา อุปสรรค บทเรียน และโอกาสในการพัฒนาระบบงานเพื่อยกระดับคุณภาพการบริการประชาชนอย่างรอบด้าน การดำเนินการประเมินตนเองประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

6.3.1 ใช้แบบประเมินตามมาตรฐานพร้อมหลักฐานประกอบ

การใช้แบบประเมินตามมาตรฐานถือเป็นกลไกสำคัญในการประเมินผลการดำเนินงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานต้องดำเนินการประเมินตนเองตามแบบประเมินที่กำหนด โดยพิจารณาความสอดคล้องและผลการดำเนินงานใน 2 ระดับ ได้แก่ (1) ระดับพื้นฐาน ซึ่งเน้นการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบและกฎหมายอย่างครบถ้วน และ (2) ระดับการพัฒนา ที่มุ่งเสริมคุณภาพบริการและการนำเทคโนโลยีมาใช้นับสนับสนุนภารกิจ

ในการประเมินตนเอง หน่วยงานต้องปฏิบัติตามหลักการสำคัญ ได้แก่ การลงคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดอย่างเป็นมาตรฐาน การแนบหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อสนับสนุนข้อเท็จจริง เช่น เอกสารราชการที่เกี่ยวข้อง ระบบงานที่ใช้จริง ภาพถ่ายกิจกรรม และรายงานผลการตรวจสอบพื้นที่ ตลอดจนการระบุข้อค้นพบเชิงคุณภาพที่สะท้อนความสมบูรณ์ ความถูกต้อง ความทันท่วงที และความโปร่งใสของกระบวนการปฏิบัติงาน

ผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการนี้ไม่เพียงช่วยให้หน่วยงานเข้าใจระดับสมรรถนะของตนเองอย่างเป็นระบบ หากยังเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการทบทวนและพัฒนาคุณภาพของระบบงานอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การยกระดับมาตรฐานการบริการสาธารณะ และเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระยะยาว

6.3.2 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความเสี่ยง (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความเสี่ยง (SWOT Analysis) เป็นกระบวนการประเมินเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยให้หน่วยงานสามารถมองเห็นภาพรวมของศักยภาพ และข้อจำกัดในการดำเนินงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์นี้มุ่งประเมินปัจจัยสำคัญ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยครอบคลุมองค์ประกอบหลัก ได้แก่ จุดแข็ง (Strengths) ซึ่งเป็นความพร้อมความสามารถ หรือทรัพยากรที่องค์กรมีเหนือข้อจำกัด จุดอ่อน (Weaknesses) ซึ่งสะท้อนข้อจำกัดที่อาจลดทอนประสิทธิภาพและคุณภาพการให้บริการ โอกาส (Opportunities) ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กร และอุปสรรคหรือความเสี่ยง (Threats/Risks) ซึ่งเป็นปัจจัยทางกฎหมาย เศรษฐกิจ เทคโนโลยี หรือสังคมที่อาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานและการให้บริการสาธารณะ

การดำเนินการวิเคราะห์ SWOT ช่วยให้หน่วยงานสามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากการประเมินผลภายในและข้อมูลสภาพแวดล้อมภายนอกเข้าด้วยกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล ส่งผลให้ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาระบบงานได้อย่างแม่นยำ ทั้งในแบบระยะสั้น และระยะยาว รวมถึงใช้เป็นประเด็น

ตั้งต้นสำหรับการออกแบบแผนพัฒนาบุคลากร การปรับปรุงกระบวนการทำงาน การลงทุนด้านเทคโนโลยี และการจัดการความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ขององค์กรได้อย่างเหมาะสม

ผลลัพธ์จากการวิเคราะห์ SWOT จึงมีบทบาทสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และช่วยส่งเสริมให้เกิดการวางแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีทิศทาง และตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชนอย่างยั่งยืน นำไปสู่การพัฒนากระบวนการงานด้านการอนุญาตที่โปร่งใส เป็นธรรม และมีมาตรฐานสอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

6.3.3 รับฟังความเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่

การรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เป็นขั้นตอนสำคัญในการประเมินตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากเป็นกระบวนการที่สะท้อนมุมมองและประสบการณ์ของกลุ่มประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบหรือมีส่วนร่วมในกระบวนการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างแท้จริง กระบวนการนี้เป็นไปตามหลักการบริหารภาครัฐแนวใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน (Participatory Governance) และยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Service) หน่วยงานต้องจัดให้มีช่องทางรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างหลากหลายและครอบคลุม ได้แก่ ประชาชนผู้รับบริการ ผู้ประกอบการในพื้นที่ หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาคประชาสังคม และผู้นำชุมชน เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับความรอบด้าน และสะท้อนสภาพการดำเนินงานในพื้นที่ได้อย่างลึกซึ้ง และเป็นธรรม

รูปแบบการดำเนินงานอาจประกอบด้วยการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น หรือเวทีประชาพิจารณ์ การจัดเสวนาในชุมชน การเปิดช่องทางรับความคิดเห็นผ่านกล่องข้อเสนอแนะหรือระบบออนไลน์ การสำรวจความคิดเห็นผ่านแบบสอบถาม ตลอดจนการดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) หรือการจัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเฉพาะกลุ่ม (Stakeholder Meeting) ด้วยกระบวนการสื่อสารที่เปิดกว้าง โปร่งใส และให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม

ผลลัพธ์ของการรับฟังความคิดเห็นดังกล่าวจะช่วยให้องค์กรได้รับข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจ ความเชื่อมั่นต่อระบบงานอนุญาต ปัญหาเชิงปฏิบัติในพื้นที่ และข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้ปรับปรุงขั้นตอน วิธีการ และระบบสนับสนุนการทำงานให้มีความเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการยกระดับมาตรฐานบริการสาธารณะให้มีความโปร่งใส เข้าถึงได้ และสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น

6.4 การจัดทำรายงานผลการประเมิน

การจัดทำรายงานผลการประเมินเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อสรุปผลลัพธ์การดำเนินงานตามมาตรฐานที่ได้กำหนด ถ่ายทอดข้อค้นพบเชิงประจักษ์ และนำเสนอแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนเพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะอย่างต่อเนื่อง รายงานดังกล่าวจึงทำหน้าที่เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญสำหรับการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ การกำกับติดตามผลการดำเนินงาน และการพัฒนาระบบงานอย่างยั่งยืน โดยสะท้อนถึงความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักธรรมาภิบาล

รายงานผลการประเมินต้องจัดทำอย่างเป็นทางการ และมีความครบถ้วน เพื่อให้สามารถใช้เป็นเอกสารประกอบการพิจารณาของผู้บริหารและคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาระบบงาน และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้รายงานยังถูกใช้เพื่อเปิดเผยต่อสาธารณะเพื่อสร้างความไว้วางใจและความรับผิดชอบต่อประชาชน อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็นหลักฐาน

ประกอบการทำงานประเมินจากหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น รวมถึงใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาประจำปีและแผนพัฒนาบุคลากรเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาหน่วยงานในอนาคต รายงานควรประกอบด้วยเนื้อหาอย่างเป็นระบบ ดังนี้

ตารางที่ 22 ประเด็น และรายละเอียดในรายงานผลการประเมิน

ประเด็นสำคัญ	รายละเอียด
สรุปผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด	นำเสนอผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานในแต่ละระดับ พร้อมข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ (เช่น เทียบปีก่อน)
การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรค	พิจารณาปัจจัยเชิงระบบ โครงสร้าง กระบวนการ บุคลากร เทคโนโลยี และบริบทพื้นที่
แนวทางและแผนพัฒนาองค์กร	ระบุเป้าหมายยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ ตัวชี้วัด และกรอบเวลา
แผนพัฒนาบุคลากรและเทคโนโลยี	กำหนดสมรรถนะที่จำเป็น การอบรม และการลงทุนในระบบดิจิทัล เพื่อสนับสนุนงานอนุญาต
หลักฐานเชิงประจักษ์	เอกสารอ้างอิง ระบบข้อมูล ภาพถ่ายกิจกรรม รายงานตรวจพื้นที่ และผลสำรวจความพึงพอใจ

กระบวนการประเมินและการจัดทำรายงานผลการประเมินเป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับระบบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นให้มีความทันสมัย โปร่งใส และยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง การประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ขององค์กร (Organizational Learning) ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการ และนำไปสู่การพัฒนาบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ ยั่งยืน และมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ด้วยเหตุนี้ การจัดทำรายงานผลการประเมินจึงไม่ใช่เพียงภารกิจตามข้อกำหนดเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญในการเสริมสร้างท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง โปร่งใส และสามารถตอบสนองต่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน สอดคล้องกับหลักการ **“ท้องถิ่นเข้มแข็ง ประชาชนได้ประโยชน์สูงสุด”**

แบบฟอร์มประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR)

มาตรฐานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปขององค์กร

รายการ	รายละเอียด
ชื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	
ประเภท องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	☐ กรุงเทพมหานคร ☐ เมืองพัทยา ☐ เทศบาลนคร ☐ เทศบาลเมือง ☐ เทศบาลตำบล ☐ องค์การบริหารส่วนตำบล
จังหวัด/อำเภอ	
ผู้ประเมิน	
ตำแหน่ง	
วันที่ประเมิน	

ส่วนที่ 2 สรุปคะแนนประเมินตนเองตามมาตรฐาน

เกณฑ์คะแนน

0 = ไม่ปฏิบัติ

1 = ปฏิบัติแต่ไม่ครบ/ไม่เป็นระบบ

2 = ปฏิบัติครบถ้วนเป็นระบบและมีหลักฐาน

หมวดที่ 1 ระดับพื้นฐาน (ตัวชี้วัดบังคับทุก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการ)

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนประเมินตนเอง	หลักฐานประกอบ
1	มีแผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	0=ไม่มีแผนฯ 1=มีแผนฯ		
2	มีการสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงภัย	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงภัย และมีฐานข้อมูลสถิติพื้นที่ที่เกิดภัย พื้นที่เสี่ยงภัย	0=ไม่มี 1=มีการดำเนินการ		
3	มีการปฏิบัติในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง	0=ไม่มีการปฏิบัติ 1=มีการปฏิบัติ		

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนน ประเมิน ตนเอง	หลักฐาน ประกอบ
		การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง ตามมาตรฐานที่กำหนด			
4	มีแนวการปฏิบัติ ในการป้องกัน และลดผลกระทบ จากความเสี่ยง	องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นมีการปฏิบัติใน การป้องกัน และลด ผลกระทบจากความ เสี่ยงตามมาตรฐานที่ กำหนด	0=ไม่มีการปฏิบัติ 1=มีการปฏิบัติ		
5	มีการจัดทำแผน อพยพ พื้นที่ รองรับการอพยพ และจัดตั้งศูนย์พัก พิงชั่วคราว	องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นมีจัดทำแผน อพยพ พื้นที่รองรับ การอพยพ และจัดตั้ง ศูนย์พักพิงชั่วคราวตาม มาตรฐานที่กำหนด	0=ไม่มีการจัดทำแผน 1=มีการจัดทำแผน		
6	มีการจัดทำแผน บริหาร ความต่อเนื่องเพื่อ รองรับการดำเนิน ภารกิจเมื่ออยู่ใน สภาวะวิกฤต	องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นจัดทำแผน บริหารความต่อเนื่อง (Business Continuity Plan: BCP) เพื่อรองรับ การดำเนินภารกิจในการ บริหารราชการ และ ให้บริการประชาชนได้ อย่างต่อเนื่องเมื่ออยู่ใน สภาวะวิกฤต	0=ไม่มีการจัดทำแผน 1=มีการจัดทำแผน		
7	มีการเตรียม ความพร้อม การป้องกัน และลดความเสี่ยง	องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นมีการเตรียม ความพร้อม การป้องกัน และลดความเสี่ยงตาม มาตรฐานที่กำหนด	0=ไม่มีการเตรียม ความพร้อม 1=มีการเตรียม ความพร้อม		
8	มีการแจ้งระดับ สถานการณ์ สาธารณภัยเพื่อ การจัดการ สาธารณภัย	องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นมีการแจ้ง ระดับสถานการณ์ สาธารณภัยเพื่อการ จัดการสาธารณภัย ได้อย่างถูกต้อง	0=ไม่มีการแจ้ง 1=มีการแจ้ง		

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนน ประเมิน ตนเอง	หลักฐาน ประกอบ
9	มีการเข้าไปดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยเร็ว ทันทีที่สอดคล้องกับลักษณะของสาธารณภัย	เมื่อเกิดสาธารณภัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการเข้าไปดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยเร็ว ทันทีที่สอดคล้องกับลักษณะของสาธารณภัย	0=เข้าไปดำเนินการได้ช้ากว่าแผนที่กำหนด 1=เข้าไปดำเนินการได้ตามแผนที่กำหนด		
10	มีการตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินท้องถิ่นเมื่อเกิดภัย	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการอำนวยความสะดวก กำกับ วิเคราะห์ ประเมิน และประสานการปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง	0=ไม่มีการตั้งศูนย์ 1=มีการตั้งศูนย์		
11	มีการอพยพประชาชนไปยังศูนย์พักพิงที่จัดเตรียมไว้อย่างทันที่ (กรณีที่มีความจำเป็นต้องอพยพ)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการอพยพประชาชนไปยังศูนย์พักพิงที่จัดเตรียมไว้อย่างทันที่ (กรณีที่มีความจำเป็นต้องอพยพ)	0=ยังไม่สามารถอพยพได้ทันเวลา 1=สามารถอพยพได้ทันกับเวลาที่กำหนดไว้		
12	มีการสื่อสารข้อมูลด้านสาธารณภัยแก่ประชาชนเพื่อให้ทุกภาคส่วนรับรู้และเข้าใจในสถานการณ์สาธารณภัย	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการสื่อสารข้อมูลด้านสาธารณภัยแก่ประชาชนเพื่อให้ทุกภาคส่วนรับรู้ และเข้าใจในสถานการณ์สาธารณภัย	0=ไม่มีการสื่อสารข้อมูลด้านสาธารณภัยแก่ประชาชน หรือสื่อสารช้าเกินไป มีความผิดพลาด 1=มีการสื่อสารข้อมูลด้านสาธารณภัยแก่ประชาชน หรือสื่อสารได้ตามเวลาที่กำหนด		

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนน ประเมิน ตนเอง	หลักฐาน ประกอบ
13	มีการรายงาน สาธารณภัย	องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นมีการรายงาน สาธารณภัย	0=ไม่มีการรายงาน 1=มีการรายงาน		
14	มีการประเมิน ความเสียหาย และความสูญเสีย เพื่อการฟื้นฟูหลัง เกิดสาธารณภัย	องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นมีการประเมิน ความเสียหาย และความสูญเสีย เพื่อการฟื้นฟูหลังเกิด สาธารณภัย	0=ไม่มีการประเมิน ความเสียหาย 1=มีการประเมิน		
15	มีการฟื้นฟู เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้กลับสู่สภาพ ปกติหลังเกิดภัย	องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นมีการฟื้นฟู เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้กลับสู่ สภาพปกติ	0=ไม่มีการดำเนินการ ฟื้นฟู 1=มีการฟื้นฟู		
16	มีการประเมินผล และจัดทำ บทเรียนเพื่อ พัฒนาแผน ป้องกันภัยใน อนาคต	องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นมีการประเมินผล และจัดทำบทเรียนเพื่อ พัฒนาแผนป้องกันภัยใน อนาคต	0=ไม่มีการประเมินผล และจัดทำบทเรียน 1=มีการประเมินผล และจัดทำบทเรียน		
คะแนนรวม (เต็ม 16 คะแนน)					

หมายเหตุ : หมวดที่ 1 ต้องมีคะแนนมากกว่า 0 ทุกข้อ หากมีข้อใดข้อหนึ่งมีค่าคะแนนเป็น 0 ถือว่าไม่ผ่าน
มาตรฐาน

หมวดที่ 2 ระดับการพัฒนา

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	เกณฑ์การให้ คะแนน	คะแนน ประเมิน ตนเอง	หลักฐาน ประกอบ
1	มีระบบประเมิน ความเสี่ยงแบบเชิง คาดการณ์ (Predictive Risk Assessment System)	องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นใช้ข้อมูลสภาพ อากาศ ภูมิประเทศ โครงสร้างพื้นฐาน ข้อมูลอดีต เพื่อสร้าง แบบจำลอง (Model) หรือ เครื่องมือพยากรณ์	0=ไม่มีระบบ 1=มีระบบ		

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนประเมินตนเอง	หลักฐานประกอบ
		ภัย ระดับตำบล เช่น Flood Forecast Landslide Prediction			
2	การสร้างความเข้มแข็งด้านการจัดการภัย (Community-Based DRR)	เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการภัย เช่น กองทุนภัยพิบัติชุมชน แผนหมู่บ้านปลอดภัย ทีมอาสาภัยพิบัติ (CBDRM)	0=ไม่มีการมีส่วนร่วมของชุมชน 1=มีทีมอาสาภัยพิบัติและได้จัดทำแผนเฉพาะพื้นที่		
3	แผนที่เสี่ยงภัยแบบ Smart GIS (Geospatial Risk Intelligence)	ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) และข้อมูลดาวเทียมในการวิเคราะห์ภัยเชิงลึก เช่น ความเสี่ยงรายจุด ความเปราะบาง (Vulnerability) ความสามารถในการรับมือ (Capacity Mapping)	0=แผนที่เสี่ยงภัยไม่ละเอียด/ไม่ทันสมัย 1=มีแผนที่ GIS ระดับตำบล		
4	ระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) ที่สมบูรณ์แบบและบูรณาการหลายหน่วยงาน	เน้นความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสั่งการฉุกเฉินแบบมืออาชีพ ใช้ ICS เต็มระบบและบูรณาการกับจังหวัด-ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตำรวจ โรงพยาบาล	0=ไม่มีการใช้ ICS หรือใช้ไม่ถูกต้อง 1=ใช้ ICS ที่สมบูรณ์แบบและบูรณาการหลายหน่วยงาน		
5	ระบบเตือนภัยและสื่อสารฉุกเฉินแบบ Multi-channel Alerting	แจ้งเตือนภัยผ่านหลายระบบ เช่น Broadcast SMS Cell Broadcast Line OA Facebook เสียงตามสาย วิทยุ ชัดเจนและต่อเนื่อง	0=แจ้งเตือนซ้ำ/ขาดหาย/ช่องทางน้อย 1=แจ้งเตือนหลายช่องทางพร้อมกัน มีข้อความอัตโนมัติ		

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนประเมินตนเอง	หลักฐานประกอบ
			และใช้ข้อมูลแบบ Real-time		
6	การจัดการอพยพเชิงหลักฐาน (Evidence-based Evacuation)	อพยพโดยใช้ข้อมูลประกอบ เช่น ระดับน้ำ พิกัดครัวเรือนเปราะบาง จำนวนรถ-เรือ-เส้นทางเสี่ยง จุดอพยพพร้อมแผนที่ GIS	0=อพยพไม่มีระบบ/ล่าช้า/ไม่มีข้อมูล 1=อพยพโดยใช้ข้อมูลจริง ระบุพิกัดผู้เปราะบางแบบเรียลไทม์ ใช้แผนที่เส้นทางเสี่ยงและบันทึกการอพยพแบบดิจิทัล		
7	การประเมินความเสียหายแบบ DALA/PDNA (Damage & Loss Assessment/ Post-Disaster Needs Assessment)	วิเคราะห์ความเสียหายทั้งเศรษฐกิจ-สังคม-โครงสร้างพื้นฐาน-สิ่งแวดล้อม แบบละเอียดตามมาตรฐานสากล	0=ประเมินไม่ครบ/ใช้วิธีดั้งเดิม 1=ประเมินด้วยระบบ DALA/PDNA ใช้ GIS ภาพถ่ายดาวเทียม Drone พร้อมรายงานวิเคราะห์ผลกระทบระยะสั้น-ยาว		
8	การฟื้นฟูแบบ Build Back Better (BBB)	ฟื้นฟูอย่างยั่งยืน ไม่ใช่ซ่อมให้เหมือนเดิม แต่ทำให้ดีกว่าเดิม เช่น ถนนยกระดับ ระบบระบายน้ำใหม่ บ้านเรือนแบบต้านทานน้ำท่วม ฟื้นฟูเศรษฐกิจใหม่สร้างโอกาส	0=ซ่อมแบบเดิม ไม่แก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง 1=ฟื้นฟูแบบก้าวหน้า เพิ่มความทนทานของพื้นที่ สร้างเศรษฐกิจใหม่ ลดความเสี่ยงในอนาคต		
9	ระบบถอดบทเรียนแบบ Deep Learning Review (DLR)	การทำบทเรียนไม่ใช่แค่ AAR แต่เป็นการวิเคราะห์เชิงลึกด้วย Root Cause Analysis 5 Why	0=ไม่มีการถอดบทเรียน 1=ถอดบทเรียน วิเคราะห์เชิงลึกหลายวิธี ทำ		

ลำดับ	ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนประเมินตนเอง	หลักฐานประกอบ
		Fishbone Pattern Detection จากเหตุการณ์ซ้ำซาก นำข้อมูลเข้าระบบ PDCA และ Dashboard แผนป้องกันภัย	รายงาน Lessons Learned และปรับแผนป้องกันภัย อย่างเป็นระบบ พร้อมการติดตามผล (Monitoring System)		
คะแนนรวม (เต็ม 9 คะแนน)					

คะแนนรวม

รายการ	คะแนนที่ได้ / ร้อยละ	ระดับคุณภาพ
ผลรวมคะแนนทั้งหมด (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)		☐ ดีมาก ☐ ดี ☐ ควรปรับปรุง ☐ ต้องปรับปรุงเร่งด่วน

ค่านิยามระดับคะแนนรวม

ระดับคะแนน	เกณฑ์คะแนน (ร้อยละ)	คำอธิบายระดับผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
ดีมาก (Excellent Performance)	81-100	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีระบบงานทะเบียนและอนุญาตที่มีความพร้อมสูง บริหารจัดการเป็นระบบ เปิดเผยข้อมูลโปร่งใส มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนงาน มีหลักฐานชัดเจนและเกิดผลสัมฤทธิ์ในพื้นที่อย่างชัดเจน ประชาชนได้รับบริการที่มีประสิทธิภาพและพึงพอใจอย่างมาก	<ul style="list-style-type: none"> - ควรสานต่อมาตรการที่มีประสิทธิภาพ - เผยแพร่เป็น Best Practice ให้หน่วยงานอื่นเรียนรู้ - เตรียมตัวเข้าสู่ระบบประเมินภายนอก เช่น Digital Local Government/PMQA
ดี (Good Performance)	61-80	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานได้ดีตามมาตรฐาน มีระบบงานที่ชัดเจนและดำเนินงานเป็นส่วนใหญ่ มีผลการปฏิบัติงานเป็นรูปธรรม แม้อาจมี	<ul style="list-style-type: none"> - จัดทำ Action Plan รายปี - พัฒนาให้ยกระดับเป็น Excellent โดยเน้นระบบ

ระดับคะแนน	เกณฑ์ คะแนน (ร้อยละ)	คำอธิบายระดับผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
		บางประเด็นที่ต้องปรับปรุงเพื่อให้ครบถ้วนสมบูรณ์และยั่งยืนมากขึ้น	อิเล็กทรอนิกส์และลดขั้นตอน
ควรเร่งปรับปรุง (Needs Improvement)	41-60	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานตามมาตรฐานในบางส่วน แต่ยังมีช่องว่าง ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ขาดระบบหรือหลักฐานบางรายการ ต้องจัดทำแผนพัฒนาระยะสั้น และระยะกลางอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - จัดทำ “แผนพัฒนาระยะ 3-6 เดือน” - พัฒนาทักษะบุคลากร และปรับปรุงระบบงาน/คู่มือการปฏิบัติงาน
ต้องปรับปรุง เร่งด่วน (Critical /High Risk)	< หรือ เท่ากับ 40	ระบบงานยังไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ขาดองค์ประกอบสำคัญหลายด้าน มีความเสี่ยงต่อความโปร่งใส ประสิทธิภาพ และความเชื่อมั่นของประชาชน ต้องกำหนดมาตรการแก้ไขเร่งด่วน และได้รับการกำกับติดตามอย่างใกล้ชิดจากฝ่ายบริหาร	<ul style="list-style-type: none"> - จัดทำ “แผนแก้ไขเร่งด่วน ภายใน 60 วัน” - รายงานความก้าวหน้ารายเดือนต่อผู้บริหาร/คณะกรรมการ - ขอสนับสนุนวิชาการ/ที่ปรึกษา/กรมต้นสังกัด

หมายเหตุ : หมวดที่ 1 ต้องมีคะแนนมากกว่า 0 ทุกข้อ

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ผลการประเมิน

1. จุดแข็ง (Strengths)

.....

.....

.....

2. จุดที่ต้องพัฒนา (Areas for Improvement)

.....

.....

.....

3. ความเสี่ยงและอุปสรรค (Risks & Challenges)

.....

.....

.....

4. แผนพัฒนาปรับปรุง (Improvement Plan)

ประเด็นพัฒนา	กิจกรรม/แนวทาง	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ

ส่วนที่ 4 ลงชื่อรับรองผลประเมิน

ผู้ประเมิน วันที่

หัวหน้าส่วนงาน วันที่

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วันที่

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

<https://ndwc.disaster.go.th/ndwc/cms/2744?id=44524>

ภาคผนวก ข
ระเบียบกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยกิจการอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2553

<https://elibrary.disaster.go.th/DDPME-Library/cms/31677?id=111758>

ภาคผนวก ค
ระเบียบกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานป้องกัน
และบรรเทาสาธารณภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564

https://law.disaster.go.th/apiv1/apps/minisite_law/194/sitedownload/31652/download?TypeMenu=MainMenu&filename=60e63e45a06bbc113d94cc900d0a36e1.pdf

ภาคผนวก ง
ระเบียบศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนกลาง
ว่าด้วยคณะกรรมการประสานงานศูนย์ อปพร.
พ.ศ. 2567

https://backofficeminisite.disaster.go.th/apiv1/apps/minisite_promotion/194/sitedownload/3624/download?TypeMenu=MainMenu&filename=525002932dd3585b9d78698bc7713256.pdf

ภาคผนวก จ
ระเบียบกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายให้แก่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
พ.ศ. 2560

https://backofficeminisite.disaster.go.th/apiv1/apps/minisite_promotion/194/sitedownload/3624/download?TypeMenu=MainMenu&filename=cc7001b20071c931f3c25e0665264ee8.pdf

ภาคผนวก ฉ
ระเบียบกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
พ.ศ. 2566

<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/140D140S0000000000100.pdf>

ภาคผนวก ช
ระเบียบกระทรวงการคลัง
ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน
พ.ศ. 2568

https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/92118.pdf?fbclid=IwY2xjawOI9phleHRuA2FlbQIxMA-BicmlkETF5VnJ5RUFMWWU0WWWhDSW9Gc3J0YwZhchBfaWQQMjlyMDM5MTc4ODlwMDg5MgAB-Hl9OLSyto4OrBrfD88gxPexO00axzydC3AghWG4Hx9LZYVE32MTkaljBi7Mu_aem_tKspBCu3faRZ52i2UkeJSQ

ภาคผนวก ซ
ประกาศกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
เรื่อง แบบหนังสือรับรองผู้ประสบภัย

<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1823397.pdf>

ภาคผนวก ณ
หนังสือสั่งการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0808.2/ว 980 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2569
เรื่อง ชักซ้อมแนวทางการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อช่วยเหลือประชาชนกรณีเกิดสาธารณภัย
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

https://www.dla.go.th/download/OfficialDocFile/20260206/3812277D-41F7-13AE-08D7-311C55B5700E_%C1%B7_0808.2-%C7_980__%28%CB%B9%D1%A7%CA%D7%CD%CA%E8%A7%29.pdf?notDownload=Y

หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค. 0402.4/ว.13 ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2569
เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข การใช้จ่ายเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน

https://backofficeminisite.disaster.go.th/apiv1/apps/minisite_help/194/sitedownload/704/download?TypeMenu=MainMenu&filename=5cd3ebd7072c0ba0283e456c6d19d40a.pdf